

„ამ სახით დღევანდელი ხელისუფლების არსებობა არასწორია არსებობა არასწორია

თამარ ხორბალაძე

“ამ სახით დღევანდელი ხელისუფლების არსებობა არასწორია,” – განაცხადა ოთხშაბათის მთავრობის სხდომაზე სახელმწიფო მინისტრმა, რითიც პრედაპირი მინიშნება გაკეთდა იმაზე, რომ ხელისუფლება შეეცდება პერსონალური პასუხისმგებლობა ისევ სტრუქტურულ რეფორმის დასრუბით აიცილოს თავიდან.

საქართველოს პრეზიდენტმა სტრუქტურული რეფორმის დაქარების თემა ამჯერადაც აიტაცა, თუმცა, გაცხარდა კიდევ და მიაჩნა, რომ სახელმწიფო მინისტრი და მისი მოადგილეები სტრუქტურული რეფორმის დაწყებას პრეზიდენტს არ უნდა სთხოვდნენ:

“კი მაგრამ, მე დავნერო რეფორმა? დავნერო და შემოიძენიო!” – განაცხადა ედუარდ შევარდნაძემ.

ჯერ კიდევ ზაფხულში გავრცელდა ინფორმაცია იმის თაობაზე, რომ სახელმწიფო კანცელარიაში შეიმუშავეს კანცელარიის რეფორმირების გეგმა, რომელიც, არაოფიციალური ვერსიის თანახმად, სახელმწიფო მინისტრის უფლებების პრეზიდენტისთვის სახვათათ მასშტაბებამდე გაზრდას ითვალისწინებდა. მეორე ვერსიის თანახმად კი, მსავაცი გეგმა გაუა ლორთქიფანიძის დროს იყო შექმნილი, ავთანდილ ჯორჯენაძისხელს უყენებდა კი გაცდლებით მოკრძალებული იყო და მასში მთავარი სი-ახელ კანცელარიის თანამშრომელთა რიცხვის სერიოზული შემცირება გახლდათ. ასეა თუ ისე, ფაქტია, რომ კანცელარიის რეფორმირების ჯორენაძისხელის გეგმა თავად საქართველოს პრეზიდენტმა დაბლოკა; ოფიციალური მოტივი - ზუგად სტრუქტურულ რეფორმირებამდე კანცელარიის რეფორმირება არასწორი იქნებოდა.

სტრუქტურული რეფორმის პროექტის დაწერა საქართველოს პრეზიდენტმა ჯერ კიდევ 2002 წლის 17 აპრილის 430-ე განკარგულებით, თავად აღმასრულებელ ხელისუფლებას დაევალა. ამ რეფორმის ძირითადი პრინციპების თანახმად, საქართველოში პირველ ეტაპზე სულ 12 სამინისტრო უნდა დაარჩენილიყო, რომელთა რიცხვი შემდგომში 10-მდე დავიდოდა.

იმ ბრძანებულებაში გათვალისწინებული თითქმის ვერც ერთი ვადის ზუსტად დაცვა მთავრობამ ვერ

მოკლედ

თბილისი. მოსკოვში რუსეთის საგარეო საქმეთა მინისტრის პირველი მოადგილის ვალერი ლოშჩინისა და საქართველოს პარლამენტის ვიცე-სპიკერის ვახტანგ რჩუაშვილის შეხვედრა გაიმართა. შეხვედრის მიზანი სოჭში საქართველოს და რუსეთის პრეზიდენტებს შორის მიღწეულ შეთანხმებათა რეალიზაციასთან დაკავშირებით საკითხების განხილვა იყო. კერძოდ, იმსჯელეს სოჭი-სოხუმი-თბილისის რკინიგზის გახსნაზე, ანგურ-ჰესის“ რეაბილტაციასა და გალის რაიონში დევნილთა დაბრუნებაზე. **მედია-ნუსი**

■ ■ ■

თბილისი. პარლამენტის თავმჯდომარე გუშინ ლიტვის პარლამენტის საგარეო ურთიერთობათა კომიტეტის თავმჯდომარეს გედონისა კირკილას შეხვდა, რომელმაც თბილისის სამუშაო ვიზიტით ეწვია. შეხვედრაზე საუბარი პარლამენტის თავმჯდომარის 16-20 მარტს ლიტვაში დაეგეშილ ოფიციალურ ვიზიტსაც შეეხო. როგორც ბურჯანაძემ აღნიშნა, რომ ვიზნისში იგი ერთობლივ იდება „3+3“ განხილავს. იდება პალტისპირეთის და სამხრეთ კავკასიის პარლამენტებს შორის თანამშრომლობის ფორმატს გაულისმობს. **მე-დია-ნუსი**

■ ■ ■

თბილისი. აფხაზეთის თვითგამოცხადებული რესპუბლიკის პრეზიდენტი ვლადისლავ არჩბინა რუსეთის პრეზიდენტ ვლადიმირ პუტინის ინიციატივით სოჭში გამართულ შეხვედრას დადებითად აფასებს და კმაყოფილებით აღნიშნავს, რომ სოჭში მიღწეულ შეთანხმებების შესაბამისად, კონფლიქტის ზონაში რუსეთის სამშვიდობო ძალების ყოფნა-არყოფნის საკითხი მომავალში ყოველ 6 თვეში აღარ განიხილება. **ინტერ-პრესი**

■ ■ ■

თბილისი. თავდაცვის სამინისტროს სადემონოზაციო სამმართველომ უკვე დაიწყო რეზერვისტებისგან კიდევ ერთი ბატალიონის დაკომპლექტება, რომელიც, კომანდოსა და სამხრეთის სამოო ბატალიონების შემდეგ, წერთისა და აღჭურვილის ამერიკული პროგრამის ფარგლებში სამთიან მომზადებას გაიწიოს. **მედია-ნუსი**

■ ■ ■

მოსკოვი. ირანი მზადაა აფხაზეთის, ჩეჩნეთისა და მთიანი ყარაბაღის პრობლემებზე რუსეთთან სათანამშრომლოდ, - განუცხადა რუს ჟურნალისტებს ისლამური რესპუბლიკის საგარეო საქმეთა მინისტრმა კამალ ხარაზიმ მოსკოვში ვიზიტისას. ხარაზი 17 მარტს საქართველოს ოფიციალური ვიზიტით ეწვევა. **პრაიმ-ნუსი**

■ ■ ■

მოსკოვი. ამერიკის შეერთებული შტატების სახელმწიფო მდივნის მოადგილემ შეიარაღებაზე კონტროლის საკითხებში სტივენ რედფიკერმა პარასკევს განაცხადა, რომ რუსეთი “საწესაზრდო არ ასრულებს თავის ვალდებულებებს შეიარაღებული ძალების საქართველოდან და მოდღვრადან გაყვანასთან დაკავშირებით, რომელიც ფედერაციამ 1999 წლის, სტამბულის სამიშვე ჟიურის“ . “ნუგვისიშიაა გაუტყასთან“ ინტერვიუში სტივენ რედფიკერმა აღნიშნა, რომ ნატოს ქვეყნები, ევროპაში ჩვეულებრივ შეიარაღების შესახებ შეთანხმების რატიფიცირებას მას შემდეგ შეუდგება, რაც სტამბულის ვალდებულება შესრულდება. **პრაიმ-ნუსი**

■ ■ ■

თბილისი. საქართველოს უშიშროების საბჭოს მდივანი თედო ჯაფარიძე მონაწილეობას მიიღებს კოლექტორი უსაფრთხოების ხელშეკრულების ხელმოწენრი დსო-ს ქვეყნების უშიშროების საბჭოს მდივნების მორგე სხდომაში, რომელიც 19-20 მარტს მოსკოვში გაიმართება. **ინტერ-პრესი**

■ ■ ■

ზუგდიდი. გავროს გენერალური მდივნის სპეცნარმომადგენელი საქართველოში პაიდი ტალაიანი გუშინ ზუგდიდში საქართველოს პრეზიდენტის რწმუნებულს სამეგრელო-ზემო სვანეთის რეგიონში ბონიფ ჟიქიას შეხვდა. დაფურთვ კარს მიღმა გამართულ ერთსაათიან შეხვედრაზე მხარეებმა რეგიონში დევნილების დაბრუნების პერსპექტივებზე იმსჯელეს. ტალაიანი გავროს ზუგდიდის ოფისის წარმომადგენლებთან ერთად სოფელ ინგირში ჩავიდა და ყოფილი ტექნიკუმის შენობაში განსახლებულ დევნილებს შეხვდა. **ინტერ-პრესი**

■ ■ ■

თბილისი. ცენტრალური საარჩევნო კომისიის თავმჯდომარე ჯუმბერ ლომინაძე დარწმუნებულია, რომ შემოდგომაზე საპარლამენტო არჩევნები მისი თავმჯდომარეობით არ ჩატარდება. **მედია-ნუსი**

გამომცემელი რთოსავი 2 პრინტი. მშპმპარი რამდამტორი მაჟაკ ფარჟაშვილი. პაატა გეშაძე (მმართველი რედაქტორი), ვახტანგ ნადირაძე (გამომცემელი რედაქტორი), ირაკლი ლეღვაძე (პასუხისმგებელი რედაქტორი). ღამბტმპმპი: დედაქალაქი - დავით მალარაძე, ლიტერატორა - მაღალა ხარდია, სამკარი - ქეთევან სალდოლაშვილი, სამართალი - ნიკოლოზ რურუა, სტილი - ჰიონია მაყაშვილი, მედიცინა - ზაზა ფარჟაშვილი, ბიზნესი - გიორგი კალანდიაძე, საზოგადო - ვალერი ჯინჭრაძე. შპსშქ: ლევან ყოფიანი (რედაქტორი), ზესო კორეაშვილი (მენეჯერი). ღმპმპმპი: გიორგი კოკლაშვილი, გიორგი ხმადაძე. კომპიუტერული ტექნიკა: თამაზ ჩხაიძე (მენეჯერი), მაია ყიასამული, ლელა ნიქარშიშვილი, ზუგა პალარაშვილი, დავით გიგეჭკორი, დიმიტრი მალუტაშვილი, ირაკლი ბოლაშვილი, ალექსანდრე მათიროშვილი, თენგიზ ქორია, პაატა ქორიძე. ტსმშქ: ნანა ჯოხაძე, ნინო სვანიძე, თამარ კეკელიძე, ჯუმბერ ტკარაძე, ძიძია მწელაძე, ლია თოფურია. რამპმპა - ზურა ჯაოშვილი.

ზვიად ძიძიგური: „პრეზიდენტის ორმაგათმის ტყუილმა პარასკევამდე ვერ გასტანა“

პარიკო თეზუაძე

“ქართულ სახელისუფლებო ადმინისტრაციაში აფხაზეთის დაბრუნების პოლიტიკურ ნებას ვერ ვხედავ. ამ ომზე ქართული და აფხაზური სახელისუფლებო ელიტა ხელს ითბობს, მილიონებს აგროვებს. პრობლემის მოგვარებას ასევე ხელს უშლის ვილაც-ვილაცეების პოლიტიკური პოზიციები: ზოგიერთ ქართველ მაღალჩინოსანს პირობა აქვს მიცემული პუტინის, პრემიერისა და სხვათათვის, რომ აფხაზეთის არ დააკარგვინებენ”, - ეს მისაზრება კონფლიქტოლოგმა ირაკლი კაკაბაძემ გამოთქვა ეროვნულ ძალთა გაერთიანების ინიციატივით გამართულ შეხვედრაზე, რომელიც მიეძღვნა სოჭში პუტინის და მეჟარდნაძის მოლაპარაკებებს.

შეხვედრას წინ უძღოდა ეროვნულ ძალთა გაერთიანების ლიდერის ზვიად ძიძიგურის ერთგვარი შესავალი: **“პრეზიდენტმა რადიონტერვიუში ბრძანა, რომ სოჭის შეხვედრის შემდეგ პრობლემა მკვედარი წერტილიდან დაიძირა, ახალი პერსპექტივები გამოჩნდა. პრეზიდენტმა გვამცნო, რომ არსებობს ახალი ვარიანტი იმის შესახებ, თუ როგორი უნდა იყოს ქვეყნის მონაცობა და რა როლი ექნება აფხაზეთს ამ მონაცობაში. ბატონმა შევარდნაძემ დააკონკრტა, რომ ამ ვარიანტზე აქტიურად მუშაობდნენ საგარეო საქმეთა, საგანგებო საქმეთა სამინისტროები. ჩვენ ძალიან აუღლიდით, გვავიწყტრსებს ქვეყნის ბედი: თუკი პუტინმა და გაგულიამ იცინა ამ ახალი ვარიანტის შესახებ, რატომ არ უნდა იყოს საქმის კურსში ქართული საზოგადოება? საკითხის გასარკვევად, სხვა კომპეტენტურ პირებთან ერთად მოვივიეთ საგანგებო საქმეთა სამინისტროს წარმომადგენლები და პრეზიდენტის მრჩეველი საგარეო ურთიერთობათა საკითხებში შალვა ფიჩხაძე, საგარეო საქმეთა სამინისტროს წარმომადგენელი დღეს არ გვესტრება.”**

შალვა ფიჩხაძე: **“ახალ ვარიანტზე ვერაფერს ვეტყვით, საქმის კურსში არ ვიმყოფებით.”** აღმოჩნდა, რომ ამ ვარიანტის შესახებ არც გაგანგებო საქმეთა სამინისტროს წარმომადგენელმა დავით პაიჭაძემ იცოდა რამე.

“პრეზიდენტებს შორის ნანასა, წარ იყო სიტყვიერი შეთანხმება, რომ აშმადად ყველაზე ჩიხურ საკითხზე - პოლიტიკური სატატუსის შესახებ არ ემსჯელათ. რაც შეეხება კონფლიქტის ზონის რეაბილტაციკა და დევნილთა დაბრუნებას, მანამდე ამ საკითხებს ერთმანეთისგან დაშორიკდებოდა განიხილავდნენ. ამჯერად მონდა ამ ორი საკითხის ერთმანეთთან განაზრგებლად... რკინიგზის გაჭჭილი მოძრაობის აღდგენა იმ შემთხვევაშია მისაღები, თუ დევნილები კონფლიქტის მთელ ზონაში დაბრუნდებიან, დაწვეული გალის რაიონიდან. მე კანცელარიის თანამშრომელი ვარ და რუსეთის

ქართვილი “კონფლიქსი” ყველაზე რთული მორწინალობის პიროსპირ

მაგის გადახდა, ისე რომ, დავალიანების დაგროვება არ იქნება. პრიორიტეტია ერთ-ერთი და ამ პრიორიტეტის დაფინანსება მოხდება ყოველთვის”, - ასეთია ვიცოლაშვილის განმარტება, თუ შეიძლება ამას განმარტება ეწოდოს. სწორედ, საქართველოს ხელისუფლებამ, რომელმაც კატეგორიულად უარყო ხელფასის საარსებო მიზნით მუშათა გათანაბრების იდეა, ცოტა მეტე ყურადღებით უნდა მოეკიდოს სამხედრო სექტორში დასაქმებულ ადამიანების შრომის ანაზღაურებას.

საქმე ისაა, რომ სამოქალაქო სექტორში დასაქმებულ ადამიანებისგან, განსხვავებით, სამხედრო მოსამსახურის შრომის ანაზღაურება საქართველოში რთულ სტრუქტურას წამოადგენს: იგი შედგება ერთი სახელფასო მინიმუმისგან, თანამდებობრივი და წოდებრივი სარგებებისგან, 5 წელიწადზე და მეტი ვადით სამსახურის შემთხვევაში გათვალისწინებული 5%-იანი დანამატისგან, რაც, ერთად აღებული, 30-35 ლარს შეადგენს. ამას გარდა, მატერიალური სტიმულირებისთვის 1995 წელს დადგინდა 44 დოლარის ეკვივალენტი ე.წ. კეების ულუფა, რომელიც სამხედრო მოსამსახურეებს თავდაპირველად ნატურის სახით ეძლეოდათ.ამგარამ მას შემდეგ, რაც ზურგის საშასურის წარმომადგენლებმა კეების ულუფით ხელის ფართური დაიწყეს, თავდაცვის სისტემისთვის ხელმძღვანელობამ გადაწყვიტა, რომ 44 დოლარის ეკვივალენტიური თანხა - ჯერ კუპონის, მოგვიანებით კი ლარის სახით - ხელფასს დამატებოდა.

საბოლოო ჯამში, საშუალო ხელფასი სამხედრო უწყებებში დასაქმებული სამხრეებიანი თანამშრომლებისთვის

აცხადებენ: **“როგორც კი რუსის ჯარი გავა, არეულობა დაიწყება.”** როცა ჟურნალისტებმა “გარკვეული ძალების” დაკონტრეტება მოითხოვეს, ამგვარი პოზიციის ერთ-ერთმა გამზიარებელმა ირაკლი კაკაბაძემ ფრჩხილები წაწიწა და უნდა არ მოელოდა. ენახოთ, თუ გამოვა, გამოვა. თუ არ გამოვა, არ გამოვა... 1995 წლამდე ამერიკელები გვეუზნებოდნენ: გაარკვეით რუსეთთან ურთიერთობა, ეს უშთავრესია. შემდეგ ვითარება შეიცვალა, მაგრამ ამერიკელები არც იმას გვეუზნებთან, გავადგეთ რუსები მოლაპარაკების მაგივრიდანო. აქედან გაზომიდანრე, ჩვერ რუსეთს ხმაძალები ვერ ვუცხადებთ პროტესტს - რომ იგი კონფლიქტის მონაწილე მხარეა და კონფლიქტის მომწესრიგებლად ვერ გამოდგება. ეს რომ ვთქვათ, უნდა გვეკონდეს იმის გარანტია, რომ საერთაშორისო თანამეგობრობა მოგვისმუნს. ჯე, ჯერჯერობით, თანამეგობრობიდან ასეთი სიგნალი არ მიმიღია.” - ასეთია პრეზიდენტის პირადი მრჩეველის პოზიცია.

კონფლიქტოლოგ ირაკლი კაკაბაძის აზრით, სახალხო დიპლომატიის გაძლიერებას აფხაზეხსა და ქართველებს შორის დადებითი შედეგები მოჰყვება. კაკაბაძე უკმაყოფილებას გამოთქვამს იმის გამო, რომ საქართველოს ხელისუფლება არანაირად არ უწყობს ხელს სახალხო დიპლომატიის განვითარებას. ირაკლი კაკაბაძემ მასშტაბისთან საუბრისას აღნიშნა, რომ **“კონფლიქტოლოგიის საერთაშორისო ცენტრმა ამერიკის განვითარების საერთაშორისო სააგენტოს ვიგდით შეიმუშავა სახალხო დიპლომატიის ხუთწლიანი პროგრამა. საგანგებო საქმეთა მინისტრმა ეს პროექტი მიიღო, მაგრამ შევარდნაძემ დაბლოკა.”**

შეხვედრაზე მრავალმა გამომსვლელმა აღნიშნა, რომ ფიდრე აფხაზეთის ტერიტორიიდან რუსეთის ნაზბით არ გავლენ, იქ ვერც კავშირუთერთობებს აღუადგენთ და ვერც ლტოლვილთა დაბრუნებას მოგახერხებთ. ისიც ითქვა, რომ ხელისუფლებაზე ზემოქმედებენ გარკვეული ძალები, რომლებიც

საბოლოო ჯამში, საშუალო ხელფასი სამხედრო უწყებებში დასაქმებული სამხრეებიანი თანამშრომლებისთვის

საბოლოო ჯამში, საშუალო ხელფასი სამხედრო უწყებებში დასაქმებული სამხრეებიანი თანამშრომლებისთვის

ქართვილი “კონფლიქსი” ყველაზე რთული მორწინალობის პიროსპირ

მაგის გადახდა, ისე რომ, დავალიანების დაგროვება არ იქნება. პრიორიტეტია ერთ-ერთი და ამ პრიორიტეტის დაფინანსება მოხდება ყოველთვის”, - ასეთია ვიცოლაშვილის განმარტება, თუ შეიძლება ამას განმარტება ეწოდოს. სწორედ, საქართველოს ხელისუფლებამ, რომელმაც კატეგორიულად უარყო ხელფასის საარსებო მიზნით მუშათა გათანაბრების იდეა, ცოტა მეტე ყურადღებით უნდა მოეკიდოს სამხედრო სექტორში დასაქმებულ ადამიანების შრომის ანაზღაურებას.

საქმე ისაა, რომ სამოქალაქო სექტორში დასაქმებულ ადამიანებისგან, განსხვავებით, სამხედრო მოსამსახურის შრომის ანაზღაურება საქართველოში რთულ სტრუქტურას წამოადგენს: იგი შედგება ერთი სახელფასო მინიმუმისგან, თანამდებობრივი და წოდებრივი სარგებებისგან, 5 წელიწადზე და მეტი ვადით სამსახურის შემთხვევაში გათვალისწინებული 5%-იანი დანამატისგან, რაც, ერთად აღებული, 30-35 ლარს შეადგენს. ამას გარდა, მატერიალური სტიმულირებისთვის 1995 წელს დადგინდა 44 დოლარის ეკვივალენტი ე.წ. კეების ულუფა, რომელიც სამხედრო მოსამსახურეებს თავდაპირველად ნატურის სახით ეძლეოდათ.ამგარამ მას შემდეგ, რაც ზურგის საშასურის წარმომადგენლებმა კეების ულუფით ხელის ფართური დაიწყეს, თავდაცვის სისტემისთვის ხელმძღვანელობამ გადაწყვიტა, რომ 44 დოლარის ეკვივალენტიური თანხა - ჯერ კუპონის, მოგვიანებით კი ლარის სახით - ხელფასს დამატებოდა.

საბოლოო ჯამში, საშუალო ხელფასი სამხედრო უწყებებში დასაქმებული სამხრეებიანი თანამშრომლებისთვის

ჰააბა თანახმაა, არძინბას საქმი შეისწავლოს

აფხაზეთის ლეგიტიმური უმაღლესი საბჭოს დელეგაცია, ოესტციის მინისტრის პაატა დავითიას ხელმძღვანელობით, გუშინ პაავის საერთაშორისო სისხლის სამართლის სამდივნოს წარმომადგენლებს შეხვდა. ქართულმა დელეგაციამ სასამართლოში განაცხადი შეიტანა აფხაზეთში ქართველთა გენოციდისა და ეთნოწმენდის შესახებ.

როგორც ცნობილია, პაავის სასამართლო განხილვას მხოლოდ 2002 წლის პირველი ივლისიდან დღემდე საერთაშორისო სისხლის სამართლის დანაშაულებს. აფხაზეთის ლეგიტიმური ოესტციის მინისტრმა წარადგინა 1992 წლიდან დღემდე დაბრეუტული ქართველთა სია. პაატა დავითიას თქმით, “სასამართლო მოკრებულთა ამ დოკუმენტებით”, ოფიციალური მონაცემებით, ეს რიცხვი 7 ათასს აჭარბებს. ქართული დელეგაციის ხელმძღვანელი, აფხაზეთის ლეგიტიმური ოესტციის მინისტრი პაატა დავითია მიიღებს ოფიციალურ დოკუმენტს, რომელიც დადასტურებს, რომ სარჩელი მიღებულია განსახილველად და საქმეც დაიწყო. მასალის გადმოცემა პრიკურის, რომელიც დაინიშნება აპრილში. პროკურორმა უნდა აღძრას სისხლის სამართლის საქმე აღნიშნულ ფაქტებთან დაკავშირებით.

როგორც ცნობილია, საქართველო არ არის მიერთებული საერთაშორისო სისხლის სამართლის სასამართლოს კონვენციასთან - რომის სტატუტთან. თამაზ ნადარეიშვილმა უკვე მიმართა თხოვნით საქართველოს პარლამენტს, რათა მოახდინოს ამ კონვენციის რატიფიცირება. ამის გარეშე სისხლის სამართლის საქმეც აფხაზეთთან დაკავშირებით ვერ აღიძვრება.

უახლესი დღეებში ქართული მხარე მიიღებს ოფიციალურ დოკუმენტს აფხაზეთის საკითხის რეგისტრაციაში გაზარების შესახებ. აფხაზეთის უმაღლესი საბჭოს თავმჯდომარის თამაზ ნადარეიშვილის თქმით, ეს იქნება საქმე ნომერი 41.

ქართული დელეგაცია თბილისში ხვალ დაბრუნდება.

არჩინბას რეჟიმი არ აკეთებს კომენარის აფხაზეთის ლეგიტიმური უმაღლესი საბჭოს დელეგაციის ვიზიტზე პაავიან. სეპარატისტთა ე.წ. საგარეო საქმეთა მინისტრმა სერგეი მამაძამ “მედია-ნუსისთან” ინტერვიუში არარეალური და აბსურდული უწინა პაავის ზეგავლენის მიერ აფხაზეთის საკითხის შესაძლო განხილვას.

დადრწმუნებული ვარ, რომ პაავის ტრიბუნალი ნადარეიშვილის სარჩელს არ მიიღებს. მოუხდებლად ამისა, ჩვენ მაინც ინტერესდებით ვართ, რომ საქმი აღიძრას, რადგან ჩვენც უარვართ ისეთი მასალა გვაქვს, რომელსაც უარესი შოკის გამოიწვევა შეუძლია”, - აცხადებს მამაძა. **მედია-ნუსი**

ჰაიდი ტალიკონია დავნილაბი უპასუხოდ დატოვა

გავროს გენერალური მდივნის სპეცნარმომადგენელი საქართველოში პაიდი ტალიკონი გუშინ ზუგდიდში საქართველოს პრეზიდენტის რწმუნებულს სამეგრელო-ზემო სვანეთის რეგიონში ბონიფ ჟიქიას ესაუბრა. დაფურთვ კარს მიღმა გაართულ ერთსაათიან შეხვედრაზე მხარეებმა რეგიონში დევნილების დაბრუნების პერსპექტივებზე იმსჯელეს. ქუმშივე ტალაიანი გავროს ზუგდიდის ოფისის წარმომადგენლებთან ერთად სოფელ ინგირში ჩავიდა და ყოფილი ტექნიკუმის შენობაში განსახლებულ დევნილებს შეხვდა.

შეხვედრაზე დევნილებმა გავროს გენერალური მდივნის სპეცნარმომადგენელს არაერთი შეკითხვა დაუსვეს. მათ, კერძოდ, აინტერესებდათ, როდის და რა ფორმით დაიწყებს დევნილების აფხაზეთში დაბრუნების პროცესი, რეალურია თუ არა გალის რაიონში ერთობლივი ადმინისტრაციის შექმნა, ვინ დაიწყებს დევნილთა უსაფრთხოდებას მათი გადმო დაბრუნების მშენებელ და გაფართოვდება თუ არა აფხაზეთში მოქმედი რუსი სამშვიდობოების ფუნქციები.

კონკრეტული პასუხი პაიდი ტალიკონის დევნილების არც ერთ კითხვაზე არ გაუცოცა.

გავრცელებული ინფორმაციით, ზუგდიდიდან გავროს გენერალური მდივნის სპეცნარმომადგენელი სოხუმში გაემგზავრება და თვითგამოცხადებული აფხაზეთის რესპუბლიკის ხელისუფლების წარმომადგენლებს შეხვდება, მშენებელ კ საქართველოს ხელისუფლებასთან შესავედრად თბილისში ჩამოვა. ტალიკონი საქართველოს პრეზიდენტთან პირისპირ შეხვედრას გეგმავს. საგარეოდ, სოხუმსა და თბილისში დაგეგმილ შეხვედრებზე ტალიკონი მხარეებთან თბილისის და სოხუმს შორის კონსტრუქციურ ურთობირობისათა გა-მიჯნვის შესახებ” ე.წ. ბოძების დოკუმენტზე” ისაუბრებს. **ინტერ-პრესი**

მეზარ ჰქილიანი აფხაზეხს სვანარს ასწავლის

აფხაზ სეპარატისტთა ე.წ. თავდაცვის სამინისტრო დაზერვის მონაცემებზე დაყრდნობით აცხადებს, რომ კოდორის ხეობაში მათი ქვეყნული კოლგებში მესხურები ეზიანთ ერთად ტერიტორიების დანაშაულებით არიან დაკავებული. ამასთან დაკავშირებით პირველი განცხადება სეპარატისტთა ე.წ. თავდაცვის მინისტრის პირველმა მოადგილემ გიორ კუბაშაძემ გააკეთა.

სოხუმში მიმდინათ, რომ ოფიციალური თბილისის ინიციატივა, კოდორის ხეობაში საერთაშორისო მონიტორინგის გამოხრციელების შესახებ, უგმნაშტეტელია. აფხაზეხ ხეობის დემილტაციონაზიის მოითხოვს.

კოდორის ხეობაში პრეზიდენტის რწმუნებული ემზარ კვიციანი უარყოფს აფხაზთა მიერ გავრცელებულ ინფორმაციას ხეობაში ტერიტორიების დანაშაულის შესახებ. “ჩვენ აფხაზეთთან ძმობას ვაპირებთ და არაფერს არც ენაშაურობ, რადგან შტატებსა გადასვლას არც ჩვენ და არც ისინი არ აპირებენ”, - ემბობს ემზარ კვიციანი.

ამ დღეებში კოდორის ხეობაში პრეზიდენტის რწმუნებულის და აფხაზური მზარის არაოფიციალური შეხვედრა გაიმართება, სადაც ხეობის ქვედა ნაწილებად რუსი მშვიდობისყოფილების განცხადისა და სიტუაციის ერთობლივ გაკონტროლებისთან დაკავშირებით უკვე მიღწეული შეთანხმების დეტალებს დააზუსტებენ.

“რუსული საგვარგუბო კოდორის ხეობის ქვედა ნაწილში აღარ იქნება. სენებში და აფხაზეხი ერთად, მძარად დაუვებები. მე აფხაზური ვიცი და მათ სეპარურ

**არც შეთქმულება დადასტურდა
და არც ცილისწამება**

სამოგზაურო ანაბარი

თუ საზღვარგარეთ დასვენების
შესაძლებლობა და სურვილი გაქვთ,
შეაბრძეთ. თანხა

სამოგზაურო ანაბარზე.

დასვენების პერიოდში თქვენ
შესაძლოა ისარგებლებთ
თბილისი ბანკის
ნიღბიდანაღარი სერვისით.

გარდა იმისა, რომ
ანაბარზე დაბარიშებათ
მაღალი სპარსენებო
განაქებით,
ანაბარი გაზიარებულია
სააღმოსავლეთო ვიზის
მიღებას.

სამოგზაურო ანაბარის პირობები:

მინიმალური ყოველთვიური შენატანი:
150 ლონდონი;
ანაბარის ვადა:
4 - 24 თვე;
სპარსენებო განაქებით:
8.5%

როგორც სამოგზაურო ანაბარის მფლობელმა, თქვენ შეძლებთ
მიიღოთ დაგეგმილი უფასო მომსახურებები:

- 5%-იანი ფასდაკლება სამოგზაურო ბარის შეძენისას
- VISA Classic პლასტკარტი გარეშე
- სამოგზაურო ღირებულების კომისია

თბილისი 380079, ჭავჭავაძის გამზ. 11 ტელ: 22 06 61, 29 16 93;

მეზაჟიოზის მსურველზს ატუსტაციის საშუალებას არ აძლევნე

მაია ურუშაძე

მეზაჟეობის მსურველთა ატესტაცია, რომელც 15 მარტისთვის იყო დანიშნული, უკვე მეოთხედ გადაიდო. საატესტაციო განცხადებების შეტანის თარიღი 21 მარტამდე გაგრძელდა, ხოლო გამოცდები, სავარაუდოდ, 10 აპრილს დაიწება.

როგორც საბაჟო აკადემიის რექტორმა აკაკი ნიშნიანოძემ განაცხადა, საბაჟო დეპარტამენტი ატესტაციის ჩატარებას 1999 წლიდან ამაოდ ღამობს. **“უკანაკენელად ეს ატესტაცია 7 მარტისთვის დაინიშნა, მაგრამ საგაშოცდო დებულებაში დაშვებული უზუსტობების გამო, მისი 15 მარტამდე გადატანა გადაწყდა,”** - განაცხადა ნიშნიანოძემ.

რექტორის განმარტებით, მეზაჟეთა საგაშოცდო დებულებაში დაშვებული “უზუსტობების” გამოსწორება ვერც 15 მარტისათვის მოესწრო. მისი ინფორმაციით, ერთი კვირა საქმარის არ აღმოჩნდა, რომ უკვე გამოსწორებული უზუსტობები” შეთანხმებულიყო ფინანსთა და იუსტიციის სამინისტროებთან.

საბაჟოე კი განმარტავენ, რომ “საგაშოცდო დებულებაში შესული ცვლილებები” არავითარ დამტკიცებას არ საჭიროებს. მეზაჟეთა კონკურსსა და ამ კონკურსის ჩატარების წესებს კანცელარიის საჯარო მოხელეთა ბიურო ადგენს, რომელმაც სრულებით უმტკიცენულოდ შეიტანა ცვლილებები საგაშოცდო პრობებში.

პარლამენტის გადასახადებისა და შესოსაულებნის კომიტეტის თავმჯდომარემ,

დღეს „თხილგაზს“ ბუნებრივი აირის საფასურის გადახდის ვადა ეწერაბა

სააცქიო საზოგადოება “თბილგაზს” თებერვალში მოხმარებული ბუნებრივი აირის საფასურის გადახდის ვადა დღეს ეწერებოდა. კომპანიაში იმედი აქვთ, რომ საერთაშორისო ენერგეტიკული კომპანია “იტერა” თბილსს ბუნებრივი აირის მიწოდებას არ შეუწყვეტს.

როგორც “თბილგაზის” გენერალურმა დირექტორმა ვახტანგ ცაავამ განაცხადა, არსებობს გარანტია, რომ დავალიანება 18 მარტამდე დაიდურება. **“იტერა” “თბილგაზის” მართვის უფლებით გადა-**

თხილსიში კვლავ ეწერაბოკრიფისია

გუშინ საღამოს “ეი-ი-ეს თელასმა” გააერცვლა ინფორმაცია, რომ მან კომპანია “ვიგფილდაინს” ელექტროენერგიის იმპორტზე გაფორმებული კონტრაქტ შეწყვიტა, რომლის თანახმადც თბილსში რუსეთიდან 125 მეგავატით ელექტროენერგია უნდა შემოსულიყო. აღნიშნული ხელშეკრულება 2003 წლის 10 მარტს დაიდო, ხოლო იმპორტი 11 მარტს უნდა დაიწყებულიყო. “ეი-ი-ესი” გაკვირვებას გამოთქვამს იმის გამო, რომ დედაქალაქში ენერგოდეფიციტის დაწყება დამთხვბა იმ პერიოდს, როცა საბითუმო ბაზარში თითქმის მთელ საქართველოს შეუნტყვიდა ელექტროენერგიის მიწოდება, **“რის შემდეგც სისტემაში უფრო მეტი თავისუფალი ელექტროე-**

საქართველო და კოსტაოკონისტარი ქავიტალრზი

სოფიკო ოხანაშვილი

გუშინ ეროვნულ ბიბლიოთეკაში ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორის ვლადიმერ პაპავას წიგნის – “პოსტკომუნისტური კაპიტალიზმის პოლიტიკური ეკონომია და საქართველოს ეკონომიკა” – პრეზენტაცია გაიმართა. ნაშრომი ეძლეება პოსტკომუნისტური კაპიტალიზმის, როგორც პრინციპულად ახალი საზოგადოებრივი ფენომენის პოლიტიკონომიკურ ანალიზს. ავტორის განმარტებით, არცერთი საკითხი აბსტრაქტულად არ არის განხილული, არამედ თითოეული პრობლემის განხილვა კონკრეტულად საქართველოს ეკონომიკის პრობლემებიაკუზა მიმბშული. **“ეს წიგნი პრაქტიკულად ჩემი, როგორც მეცნიერის, ასევე პრაქტიკული ეკონომისტი კოლეგების განმონევევია. ეს ნაშრომი ათი წლის განმავლობაში კეთდებოდა, მათ შორის მე ვუე-**

საქრებალოო ქალაქის ბიუჯატი დავამტკიცა

სოფიკო ოხანაშვილი

ლეიბორისტების დიდი წინააღმდეგობისა და ბიუჯეტის განხილვის ორშაბათამდე გადადების მოთხოვნის მიუხედავად, როგორც მოსალოდნელი იყო, საქრეშულომ თბილისის ბიუჯეტი 29 ხმით დაამტკიცა. ლეიბორისტების გარდა, რომელთა წინააღმდეგობის მთავარი მიზეზი ფრაქციის მოთხოვნების უფულებეულოყადა გახდა, 2003 წლის ბიუჯეტის პროექტის მხარე არც “ახალმა მემარცხენეებმა” დაუჭირეს. ამის მიზეზად კი, პროექტის ზოგიერთი პუნქტის ბუნდოვნება დაასახელეს. “ახლებმა” განცხადებით, ისინი

მონიკორინგი

სახალგაფო ბიუჯატის შარალაბა					მლნ. ლარებში
დასახლება	პირვლი კვარტლის პროცნოზი	შესრულება	%	12 მარტი	
სახელმწიფო ბიუჯეტის შემოსავლები	252.46	132.65	53%	1.64	
ცენტრალური ბიუჯეტის შემოსავლები და გრანტები	186.38	92.28	50%	0.64	
სოციალური პროგრამები	151.98	83.03	55%	0.59	
სოციალური ფონდი	53.84	34.56	64%	0.85	
საგზაო ფონდი	12.23	5.81	48%	0.13	
დეფიციტის დაფინანსება		41.99			

ერაყული ნავთოზსაზადოეზის ათვისეზა ბაქო-ჭაიჰანის პროექტს ვერ შეაფარხეზს

სოფო კონტრადი

“ზრითიმ პეტროლოუმის” ვიცე-პრეზიდენტი მაიკლ თაუნსენდი, რომელიც ამავდროულად მილსადენის კომპანიის - “ზი-თი-სი კო-ს” მთავარი აღმასრულებელი დირექტორიცაა, ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის ნავთობსადენის ამქამინდელ მარშრუტს საბოლოოდ მიიჩნევს. თაუნსენდის თქმით, არ შეიძლება იმის მტკიცება, რომ მილსადენზე რისიკი მინუს წელს უტოლდება. “რისიკი, რა თქმა უნდა, არსებობს, მაგრამ ჩვენ ვცდილობთ იგი მინიმუმამდე დავიყვანოთ,” – აცხადებს “ბი-პი“-ს ვიცე-პრეზიდენტი.

მაიკლ თაუნსენდმა, რომელიც ბაქოდან კონფერენციაზე – “ნავთობი, გაზი, ენერგეტიკა და ინფრასტრუქტურა” დასასწრებად ჩამოვიდა, თბილისში ყოფნით ისარგებლა და ჟურნალისტებს მრგვალი მაგიდა გაუმართა. “ბი-თი-სი კო-ს” მთავარმა აღმასრულებელმა ნავთობსადენისა და გაზსადენის მშენებლობების გრაფიკი და სტრუქტურა მიმოიხილა. როგორც ცნობილი გახდა, 2003 წელი ძალზედ დატვირთული იქნება სამშენებლო სამუშაოების შესრულების მხრივ, რადგან ნავთობსადენი ნახევარი წლის განმავლობაში უნდა ამენდეს. შესაბამისად, 2003 წელს პროექტში მილიარდ იოთახი მილიონი დოლარის ინვესტირებას დაეგმილი, საიდანაც საქართველოს 140 მილიონი დოლარი “შეხედება”. ამას დამატება ის თანხებიც, რასაც “ბი-პი” საზოგადოებრივი ინვესტირების პროგრამაში და

ბი-პი“-ს ვიცე-პრეზიდენტი ბორჰომის მარშრუტს არ ცვლის.

მინის კომპენსაციებში გადაიხდის. მილსადენების დერეფნის მშენებლობის თანმიმდევრობა კი ასეთია: მას შემდეგ, რაც გაიყვანენ “ბი-თი-სის” მონაკვეთს სანგჩალის ტერმინალიდან განჯამდე, სამშენებლო კონტრაქტორი უკან დაბრუნდება და იმავე დერეფანში გაზსადენის მშენებლობას განახორციელებს. ასევე მოხდება მილსადენის სხვა მონაკვეთებზეც. საქართველოში მშენებლობები მთიან რეგიონებიდან, აპრილში დაიწება, რადგან გაზაფხულ-ზაფხულში ეს ად-

გილები ინჟინრებისათვის ადვილად მისაწვდომია. როგორც მაიკლ თაუნსენდი აცხადებს, ერთადერთი ცვლილება, რაც შეიძლება მარშრუტმა განიცადოს, არის წალკის მონაკვეთი, სადაც იგი პროექტის მიხედვით წყალსაცავთან ახლოს გადიოდა. ბორჯომის ტერიტორიაზე კი მარშრუტი უცვლელად დარჩება, თუმცა, როგორც თაუნსენდი აცხადებს, იქ უსაფრთხოების გაძლიერებული ზონები იქნება მიღწეული. აღნიშნული ზომების შესახებ “ბი-პი“-მ ინფორმა-

„თხილავიამხანს„ „ბოიზი“ ვერ შეწდება - მას თორდღიასთვის აზოადებან

შეძლოს, სახელმწიფომ თავისი წილის მართებზე უარი უნდა თქვას. მაგრამ, სატენდერო პირობებიდან გამომდინარე, კონკურსში მონაწილეობის მიუეზის შესაძლებლობას, სწორედ ეს მსხვილი ამერიკული კომპანიები არიან მოკლებულნი. საქმე ის არის, რომ კონკურსში მონაწილე კომპანიას “სუ-დენ-25“-ების წარმოების სოლიდური გამოცდილება უნდა ჰქონდეს, რაც, ბუნებრივია არარესული, ან არა ექს-საბჭოთა კომპანიების მიერ ვერ დაქმეთოფლდება.

მიუხედავად იმისა, რომ ტენდერი 18 მარტს სრულდება და ჯერ არც ერთი განაცხადი არ შესულა, ქონების მართვის სამინისტროში მაინც იმედია-ნად არიან განწყობილნი. მინისტრის

მოადგილეს ტენდერის თაობაზე ადგილობრივ მასმედიასა და ინტერნეტში გაკეთებული განცხადებები, აგრეთვე საქართველოში არსებული უცხო ქვეყნების საელჩოებისთვის ინფორმაციის მწოდება საესეებით საკმარისად მიაჩნია. თუმცა, მსგავსი სარეკლამო განცხადებებისთვის ყველაზე ეფექტურ თანამედროვე საშუალებად მიჩნეული ინტერნეტის დახმარების იმედ, სამინისტროს ალბათ, ნაკლებად უნდა ჰქონდეს, რადგან ინფორმაცია ტენდერის შესახებ მხოლოდ სამინისტროს ვებ-გვერდზე გათავსდა, რომ ტელსაც, ნაკლებსავარაუდოა, რომ პოტენციური ინვესტორები აქტიურად ეცნობოდნენ. გარდა ამისა, ტენდერზე გამოტანილ სამხედრო პროფილის სა-

წარმოს არც თუ სასურველ იმიჯს უქმნის მისი და ირანის მჭიდრო თანამშრომლობის შესახებ გავრცელებული ინფორმაციებზე.

თუმცა, დასახელებული პრობლემების მიუხედავად, სამინისტროში ერთი განაცხადი, ალბათ, უდავოდ შევა. მის წარდგენას “თბილავიამშენის” ამქამინდელი პრეზიდენტისგან – პანტეკო თორდიასგან ელიან, რომელმაც საწარმოს მართვაში ალევის სურვილის შესახებ “24 საათს” ჯერ კიდევ შემოგვლინაზე განუცხადა. საქმეც კარავად გარკვეულები მიიჩნევენ, რომ “თბილავიამშენზე” გამოცხადებული ტენდერის პირობები სწორედ პანტეკო თორდიას შესაძლებლობებზეა მორგებული.

რუსთავის მარია „აზოონისა“ და „იტარასგან“ 7 მილიონ ლარს ითხოვს

კვლავ გაურკვეველია მიიღებს თუ არა რუსთავის ბიუჯეტი “აზოტიდან” იმ შეიდე მილიონ ლარს, რომლის ერთი მესამედიც ბიუჯეტში უკვე გაიწერა. **“ამ საკითხზე ინტენსიური მოლაპარაკება მიმდინარეობს. სახელმწიფო მინისტრი და ფინანსთა სამინისტრო თანახმანი არიან. ერთადერთი ვინც კითხვულობს, “იტერაა”. მაგრამ, საქართველოს თითქმის ბოლომდეა მიყვანილი და ეს ვალი ხელშეკრულებაში მოხვდება. რომც არ მოხედეს, ეს ჩვენ არ გვაინტერესებს. მსხვილ გადახმდელთა ინსპექციამ შესარულის ის გვგმა, რომელსაც ჩვენ დაუწერს. “აზოტის” შედიში-ლიონინი ვალი 3 წელზეა გაზრდილი, ეს ჩვენი კეთილი ნებაა და ამ კუთხით მეტის დამთობას არ ვაპირებთ. როგორც ჩემთვის არის ცნობილი, სახელმწიფო აპირებს ყველანაირი ვალი პაპატიოს “იტერას”. ასეთ შემთხვევაში, თავად სახელმწიფომ უნდა მოახდინოს ქალაქისათვის ამ ვალის**

შეუზავებუელია მინის პრივატიოეზის ახალი კანონპროექტი

დღეისათვის საქართველოში სახელმწიფო საკუთრებაში დარჩენილი სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის მნიშვნელოვანი ნაწილი არ არის უფქტურად გამოყენებული და ათვისებული. მიწის მესაკუთრეთა უფლებების დაცვის ასოციაციისა და მიწის მართვის სახელმწიფო დეპარტამენტის მიერ ერთობლივად შეუშუავებული კანონპროექტი “სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის დამატებითი პრივატიზების შესახებ”, სწორედ, ამ პრობლემის გადაწყვეტისათვის არის შექმნილი. მისი ძირითადი მიზანია, “მიწის პრივატიზების გზით უზრუნველყოს მიწის თავისუფალი ბაზრის ჩამოყალიბება, რაც შესაძლებელს გახდის მიწის ფონდის სრულად ათვისებას და რაციონალურად გამოყენებას.”

ნინო ნარკამაშვილი

გუშინ, მინის მესაკუთრეთა უფლებების დაცვის ასოციაციამ აღნიშნული კანონმდებლების განხილვა მოახლო, რომელშიც არასამთავრობო სექტორისა და ასოციაციის დიონრი ორგანიზაციის, აშშ-ს საერთაშორისო განვითარების სააგენტოს (USAID) წარმომადგენლები მონაწილეობდნენ. განხილვაზე აღინიშნა, რომ კანონპროექტი გათვალისწინებულია სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების გამოყენებისად და იჯარით გაცემული მიწების

მოყოფას და მისი განხორციელებისათვის საჭიროა მხოლოდ “საბიუჯეტო სისტემისა და საბიუჯეტო უფლებამოსილებათა შესახებ” საქართველოს კანონში დამატებების შეტანა. ბიუჯეტი კი, აღნიშნული მიწების პრივატიზაციის პროცესის დასრულების შემდეგ, დაახლოებით, 42 მილიონ ლარს მიიღებს. მინის მესაკუთრეთა უფლებების დაცვის ასოციაციის დირექტორის, ჯაბა განხილობის განცხადებით, დღეისათვის მიწის მესაკუთრეთა უფლებების დაცვის პროცესის დასრულების შემდეგ, კი ჩამოყალიბა სახელმწიფოში “შეუწნარწნოთ “აზოტი” საქართველოს”. არუვეანიძის თქმით, “იტერას” დღეს აღუტრნატივა არ ჰყავს, თუმცა ეს სულაც არ ნიშნავს, რომ სახელმწი-

ფომ მას უნდა აჩუქოს ქარხანა. **“იტერას”** მიერ შემუშავებული ბიზნეს-გეგმა, აგრეთვე ამ კომპანიასა და საქართველოს ხელისუფლების შორის გასაფორმებული ხელშეკრულების პროექტი ხელშისაწვდომი უნდა იყოს ყველა ინტერესდასრული პირისათვის. ასეთი იყო დაპირება პრეზიდენტსა და სახელმწიფო მინისტრის მხრიდან, როცა ისინი “აზოტს” სტუმრობდნენ, თუმცა რეალურად ეს ხელშეკრულება გასაიდუმლოებულია. ეს თავისთავად ბევრ ეჭვს ბადებს. “იტერას” ასეთივე ქარხნები აქვს შავი ზღას აუზში. სრულიად შესაძლებელია, რომ ფასების წორმაკანსა და 40 ათასი ტონა გვარჯილა დაახანყობა ქარხნის ტერიტორიაზე. შესაძლებელია, “იტერას” “აზოტი” ასა-დგენად შეაღებოს და დაგაზფხულო გენიაზე განიხილება.

დღეს სტუდენტები, აუდიტორიების ნაცვლად, ავტომატურად განიხილვებან და ცხინვალიში გაემგზავრებიან. სტუდენტობის დღეები ადგილობრივ ახალგაზრდებსა თან შვედრებს ზღი იმდენ ამოცანას მოგვრც კვიზის, ქართულები დაოსკრი ყველა თემაზე ისარგებნენ. მათ სწამთ, რომ, რადგანაც ახლანდელი სტუდენტების თაობის ქართველების და ოსების დაპირისპირებაში ნეოლი არ მიუძღვის, ღვარძლი და აგრესია ერთმანეთის მიმართ არ დაგროვდება, ამიტომ საქართველოს გამონახვისად ადვილად შეძლებენ.

FBI ქართველ სამართალდმცველებს წვრთნის

აშშ-ს ფედერალური საგამოძიებო ბიუროს 4-დღიანი სემინარი, რომელიც ქართველ სამართალდამცველთა ამერიკული წესით გაქვრთნას ითვალისწინებდა, გუშინ დასრულდა. FBI-ს ექსპერტებმა, საქართველოს შს სამინისტროს თანამშრომლებს, მათ, ვინც დანაშაულს წინააღმდეგ ბრძოლის ამერიკული მეთოდები შეისწავლა, სპეციალურ სერტიფიკატები გადასცეს.

აშშ-ს ფედერალური საგამოძიებო ბიუროსა და აშშ-ს სახელმწიფო დეპარტამენტის ხელშეწყობით თბილისში, სასტუმრო "მერიოტში" ჩატარებული სწავლებისას, ქართველმა სამართალდამცველებმა FBI-ს სპეციალურ აგენტთა სემინარები მოისმინეს და კორუფციის, ეკონომიკური დანაშაულის, ნარკოზიზნესისა და ტრეფიკინგის წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ ამერიკულ გამოცდილებას ეზიარნენ. ქართველმა და ამერიკელმა სამართალდამცველებმა ეკონომიკურ დანაშაულთან ერთობლივი ბრძოლის მექანიზმების ჩამოყალიბებაზეც იმსჯელეს. უკვე გადანყვეტილია, რომ ქართველი კანონდამცველები უახლოეს მომავალში პრაქტიკულ მომზადებასაც გაივლიან - აშშ-სა და უზერეთის საგამოძიებო ბიუროებსა

სემინარში 30-მდე ქართველი სამართალდამცველი მონაწილეობდა. მათგან მხოლოდ ექვსს - შსს-ს 5 თანამშრომელსა და პროკურატურის ერთ გამომძიებელს - ამერიკელ ინსტრუქტორთა სპეციალური დილომები გადაეცა.

FBI-ს ექსპერტთა სემინარი სასტუმრო "მერიოტში".

გავრცელებული ინფორმაციით, FBI-ს მიერ სერტიფიცირებული ქართველი სამართალდამცველები თბილისში გახსნილი, აშშ-ს ფედერალური საგამოძიებო ბიუროს ოფისში იმუშავენენ. FBI-ს ბიურო თბილისში, სავარაუდოდ, პირილის თვეში გაიხსნება.

"ჩემი შვილი პოლიციელია და ყველა საკითხი, რომელიც პროფესიონალიზმის ამაღლებას ემსახურება, მნიშვნელოვანია. კორუფციის თემა

ჩემთვის ნაცნობია, ეს პრობლემა აშშ-ში ვერ გადაიჭრა, მაგრამ თქვენ, მოუხედავად პრობლემებისა, დაბალი ხელფასისა, არ უნდა დანებდეთ მას, წარმატება კორუფციის წინააღმდეგ ბრძოლის საქმეში მხოლოდ თქვენზეა დამოკიდებული," - ასეთი სტიმული მისცა ქართველ კანონდამცველებს საქართველოში ამერიკის ელჩმა რიჩარდ მაილსმა. ამერიკის სახელმწიფო დეპარტამენტისა და FBI-ს პროგრამების სა-

ფუძველზე, ფედერალური ბიუროს ბაზაზე, საკადრო სწავლება შინაგან საქმეთა სამინისტროს 200-მდე თანამშრომელმა გაიარა, მათ შორის იუვენენტულუას სახელობის სპეცდანიშნულების რაზმის წევრები, სისხლის სამართლის სამძებროს, გამოძიების, ნარკომანიისა და ნარკოზიზნესის წინააღმდეგ ბრძოლის ეროვნული ბიუროს თანამშრომლები. ერთი სიტყვით, ამერიკელები ქართველ ძალოვანებს სამართლებრივად წვრთნიან.

„კომანდორიან“ კაპრალები გაიქცნენ

პირველი გაპარდიან

ერთი თვის წინ "კომანდო" სამმა კაპრალმა დატოვა. მათი გაქცევა მკაცრად გასაიდუმლოებულია. მთელი ამ ხნის მანძილზე ბატალიონის მეთაურები და თავდაცვის სამინისტროს გენერლები ბატალიონიდან წასული ჯარისკაცების უკან დაბრუნებაზე ზრუნავდნენ, თუმცა, უშედეგოდ, მოლაპარაკებები არ შედგა – გაქცეულები ბატალიონში არ დაბრუნდნენ. ჩვენს ხელთ არსებული ინფორმაციით, გაქცეულებს ბატალიონის ჯარისკაცებთან შეექმნათ პრობლემა, კონფლიქტის შემდეგ მათ ბატალიონი დატოვეს. "კომანდორიან" გაქცევის ფაქტი მთავარმა სამხედრო პროკურორმა გია ჯიქიამ დაგვიდასტურა. "ასეთი ფაქტი მოხდა. ბატალიონი დატოვეს კაპრალებმა". "კომანდო"-ში არაჩვეულებრივი პრობებია, გაქცეულები ახლა მაინც ვერ იტყვიან ტანსაცმელი, ან სასმელ-საჭმელი არ იყოს. საქმეს ვაზიანის პროკუ-

რატურა იძიებს," – განაცხადა გია ჯიქიამ.

"მე ამის შესახებ არაფერი ვიცოდი, გადავამოწმე ინფორმაცია და დამიდასტურეს, რომ "კომანდორიან" 3 ჯარისკაცი მართლაც გაქცეულა. ეს ძალიან სამწუხარო ფაქტია, "კომანდო" ქართულ ჯარში ერთი ნათელი წერტილია, დიდი იმედების მომცემი, ამიტომაც ძალიან მწყინს, რომ ეს გაქცევა ამ ბატალიონიდან მოხდა. "კომანდოში" საყოფაცხოვრებო პრობლემები არ არსებობს. ჯარისკაცები არაჩვეულებრივად იყვებებიან, არ აქვთ ტანსაცმლის პრობლემა, ჰყავთ პროფესიონალი ინსტრუქტორები.

არ შემიძლია დაზუსტებით თქმა, თუ რამ გამოიწვია წაწილიდან ჯარისკაცთა წასვლა. ეს ძიების საგანია, მან უნდა დაადგინოს, რატომ გახდა იმსჯელები ჯარისკაცი დაეტოვებინა წაწილი. თუმცა, გაქცევა უმიზეზოდ არ მოხდებოდა. შეაძლოა, გაქცეულებმა მეთაურებ-

პროკურორითან გარიგება ციხეში წელიწადნახევრიანი პატიმრობით დასრულდა

ახალი სულაც არ გახლავთ, როცა სასამართლოს განაჩენით უკმაყოფილო მხარე სასამართლოსა და პროკურატურას შორის დანაშაულებრივ კავშირზე საუბრობს. ამ კონკრეტულ შემთხვევაში განსასჯელ ზაქარია უტიამშვილის ახლომელები ოუსტეივის საბჭოთაო საპროტესტო აქციის გამართვასა და აფხაზეთის უმაღლესი სასამართლოს მოსამართლის ირინა ზარქუას გადაწყვეტილების გამორტყსტებას აპირებენ. განსასჯელის დამცველთა განცხადებით, უტიამშვილი სასამართლოსა და პროკურატურას შორის გარიგების მსხვერპლი გახდა.

თამარ კასიძეაძე

“**მოსამართლემ კონსტიტუციის და საპროცესო კანონმდებლობის დარღვევით განიხილა უტიამშვილის საქმე და უკანონო გადაწყვეტილება გამოიტანა. ჩვენი აზრით, გამოცდა-ჩაუბარებელ მოსამართლეს არ უნდა ჰქონდეს ადმინათა ბედის გადაწყვეტის უფლება**”, – ამბობენ უტიამშვილის გულშემატკივრები და ოუსტეივის საბჭოსგან ითხოვენ, ირინა ზარქუას ქმედების შეფასება მიეცეს.

საპრობლემო ზარქუას გადაწყვეტილებას აპროტესტებს თავად განსასჯელი უტიამშვილი, რომელმაც უფადო მშობილმა გამოაცხადა.

ზაქარია უტიამშვილი გურჯაანის რაიონულმა სასამართლომ რვა წლის წინ ბანდიტობისა და განზრახ მკვლელობისთვის გაასამართლა და 15-წლიანი პატიმრობა მოუსაჯა. როგორც მისი ახლომელები ამტკიცებენ, წლების განმავლობაში ისინი პროკურატურა და სასამართლოში ინსტანციიდან ინსტანციაში დადიოდნენ და უტიამშვილის უდანაშაულობას ამტკიცებდნენ, მაგრამ - უშედეგოდ.

ადვოკატ მაია ახალაძის მტკიცებით, დაახლოებით წელიწადნახევრის წინ მსჯავრდებული ახალ გაუგებრობაში გაეხვია, რისთვისაც აფხაზეთის უმაღლესმა სასამართლომ, რომელიც საოლქო სასამართლოს ეხმარება, მას წელმინდახვრით გაუზარდროდია პატიმრობა. არადა, ეს მოხდა მაშინ, როდესაც შეწყალების კომისიიდან სასჯელდასრულების დეკრეტამენტს უტიამშვილის საბუთები მოისთოვეს და მისი გათავისუფლების იმედიც გაჩნდა.

ახალაძის ინფორმაციით, ზაქარია უტიამშვილი, რომელიც სასჯელს რუსეთის №2 მკაცრი რეჟიმის დაწესებულებაში იხდიდა, 2001 წელის 3 ოქტომბ-

ერს მოულოდნელად, ყოველგვარი ახსნა განმარტების და, რაც მთავარია, სასამართლოს დადგენილების გარეშე, თბილისის №1 საპრობილემო გადაიყვანეს. ცოტა ხანში მსჯავრდებულს გაუგია, რომ რუსთავიდან თბილისში კიდევ ექვსი პატიმარი გადაიყვანეს და მათ გვირაბის გათხრასა და გაქცევის მცდელობაში ადანაშაულებდნენ.

როგორც უტიამშვილი აღნიშნავს, მოგვიანებით მის საკანში ზედამხედველი პროკურორი დიმიტრი ჭავჭავაზე შესულა და მსჯავრდებულისთვის ურჩევია – შეიძინე პატიმრის სასჯელი რომ არ დაგემატოთ, უშვობესი იქნება, გვირაბის გათხრა შენს თავზე აიღო, სასამართლოში კი ყველანიანად დაეგხმარები; თანაც, ჩვენს შორის ყოველგვარი მტრობაც დასრულდება.

"მტრობა" კი პროკურორსა და მსჯავრდებულს შორის, როგორც ადვოკატი ამბობს, წლების წინ, ერთ-ერთ ლტოლვილი პატიმრის გამო დაწყებული. "ლტოლვილი პატიმარი დიდი ხნის განმავლობაში ვადაზე ადრე გათავისუფლებას ექვემდებარებოდა, მაგრამ ჭავჭავაძეს მსჯავრდებული გასამგებად "არ ემეტებოდა" და მიზეზად მუდმივი საცხოვრებელი ადგილის არქონას ასახელებდა. უტიამშვილმა ეს ლტოლვილი პატიმარი საკუთარ სახლში ჩაწერა, რის შემდეგაც სასამართლომ იგი გაათავისუფლა კიდევ," – ამბობს ახალაძე და მიჩნევს, რომ სწორედ ამ ფაქტის გამო ჩაიღო პროკურორმა გულში წყენა.

უტიამშვილი, პროკურორთან "ზავის ჩამოადგების" და მეგობრების გადარჩენის სურვილის გამო, ჭავჭავაძის წინადადებას დათანხმებია და მოწმედ დაკითხვის დროს გვირაბის გათხრა საკუთარ თავზე აუღია.

მაგრამ, ცოტა ხანში მსჯავრდებული მიხვდა, რომ პროკურორმა მოატყუა.

უკვე გაქცევის მცდელობაში ბრალდებულმა უტიამშვილმა (ბრალი, როგორც მოსალოდნელი იყო, მხოლოდ მას წარუდგინეს) 2002 წლის იანვრიდან, თავის დაცვის მიზნით, საქმეში ადვოკატის ჩართვა მოითხოვა.

უკვე ბრალდების სახით დაკითხვის ოქმში უტიამშვილიმა აღნიშნა: "ბრალდებას არ ეცნობ, რადგან იგი არ ჩამოედნია. მე ეცხოვრობი №2 საცხოვრებელ კორპუსში და ისიც არ ვიცო, გვირაბი რომელ ოთახში აღმოჩნდება. ჭავჭავაძემ მოთხრა, შენს მეგობრებს გაუშვებ, შენ კი დაგეხმარები. ამიტომ ავიღე დანაშაული საკუთარ თავზე", – წერს უტიამშვილი.

სხვათა შორის, უტიამშვილის საცხოვრებელი ადგილის შესახებ ოფიციალური დოკუმენტი რუსთავის №2 დაწესებულებაში ადვოკატმა ვერ აღმოაჩინა იმ უბრალო მიზეზის გამო, რომ ასეთი აღრიცხვის ჟურნალი კოლონიაში საერთოდ არ არსებობს. თავად უტიამშვილის და პატიმართა ჩვენებებით კი, გვირაბის გათხრაში ბრალდებული ნამდვილად №2 საცხოვრებელ კორპუსში ცხოვრობს და მას №4 საცხოვრებელ ბარათან, სადაც გვირაბი აღმოაჩინეს, შეხება არ ჰქონია.

ერთი სიტყვით, ბოლო პერიოდამდე ბრალდების მხარეს უტიამშვილის ბრალულობის ერთადერთი მტკიცებულება რჩებოდა - მისივე მოწმედ დაკითხვის ოქმი.

არად, ადვოკატ ახალაძის მტკიცებით, აღნიშნული ოქმი დაუშვებელი მტკიცებულებაა და იგი თავიდანვე უნდა გაუქმებულიყო. საპროცესო კანონმდებლობის თანახმად, "ჩვენების მისაღებად ფიზიკური იძულების, მოწყურება, დაპირების, შანტაჟის გამოყენება აკრძალულია. ასეთი ხერხით მტკიცებულების მიღება დაუშვებელია".

უტიამშვილმა ჩვენება რომ ნამდვილად პროკურორის დაპირების შემდეგ დანერა, ამას არც ჭავჭავაძე უარყოფს: "გასასურების მიზნით შევხვდი მსჯავრდებულ უტიამშვილს, როგორც ზედამხედველი პროკურორი. ვუთხარი, ვთქვა სიმაართელ და სასამართლო პროცესზე მოვითხოვდი მასზე შელდავა-

ნისა" და ჯარისკაცთა კუთხურობის ნიშნით დაყოფის ტრადიცია. არადა, "კომანდოს" ძირითადი ბირთვი საქმის ვეითვის საოცარი სურვილით იყო სავსე. თუ თავდაცვის სამინისტრო თავის "მოქმედების სტრატეგიას" არ შეცვლის, "კომანდოში" უარესი მოხდება. იმავე ბედს გაიზიარებს საჩხერის ბატალიონიც და სხვა მაღალი მშენადების სამხედრო შენაერთები," – ასეთია სამხედრო ექსპერტთა აზრი.

გაქცევის ფაქტზე საქმე ვაზიანის სამხედრო პროკურატურაშია აღძრული. თუმცა, გაქცევის მიზეზები გამოძიებისთვის უცნობია. "საქმე აღძრულია, მაგრამ იმის თქმა, თუ რატომ დატოვეს მათ ბატალიონი, ჯერჯერობით შეუძლებელია. გაქცეულთა პოვნა ვერ მოხერხდა, გაქცევის მიზეზები კი მათ უნდა მოგვახსენონ," – განაცხადა "24 საათთან" საუბრისას ვაზიანის სამხედრო პროკურორმა მამუკა ცაავამ.

აჭარის ხელისუფლება კონსტიტუციას არღვევს

"ზოგადედ შეიძლება ვთქვათ, რომ კონსტიტუციას ირიბად ვარღვევთ," - ამბობს აჭარის პარლამენტის იურიდიულ, საპროცედურო საკითხთა და წესების კომიტეტის თავმჯდომარე მალხაზ ბოლქვაძე. თუმცა, ის ფაქტი, რომ აჭარაში, ჯერჯერობით, საკონსტიტუციო სასამართლო არ ჩამოყალიბდა, აჭარის კონსტიტუციის პირდაპირი დარღვევაა.

ნოსტან ცახხლაძე ბათუმი

აჭარის კონსტიტუციაში, მოქალაქეთა კონსტიტუციური უფლებების დაცვის სურვილის დეკლარირების გარდა, აჭარის საკონსტიტუციო სასამართლოს შესახებ ზუთი წლის წინათ მიღებული ორგანული კანონიც არსებობს. მართალია, ეს სამართლებრივი ორგანო აჭარაში შეიქმნა, მაგრამ იგი, ფაქტობრივად, არ ფუნქციონირებს. საქმე ისაა, რომ სასამართლოში მხოლოდ ერთი მოსამართლე – საკონსტიტუციო სასამართლოს თავმჯდომარეა დანიშნული, ისიც აჭარის შინაგან საქმეთა მინისტრის ილია წულუკიძის მამა - ვლადიმერ წულუკიძე. იმის გამო, რომ სასამართლო კოლეგიის დაკომპლექტება ვერ მოხერხდა, საკონსტიტუციო სასამართლო საქმეებს ვერ განიხილავს. ამიტომაც ორი წლის წინათ შეტანილი ერთი სარჩელი სასამართლომ არ განიხილა. "მე, როგორც მოქალაქეს, კონსტიტუცია მანიჭებს უფლებას, მიმართო საკონსტიტუციო სასამართლოს. ეს ორგანო აჭარაში მხოლოდ კანონით არსებობს ... სასამართლოში სარჩელის შეტანას აზრი არა აქვს, იგი მაინც არ განიხილება, რადგან კოლეჯი არ არსებობს. რატომ მოხდა ასე, ვერ გიპასუხებთ, მაგრამ, ცხადია, ეს კონსტიტუციის დარღვევა

შს მინისტრი „ქარდავის“ რეკონსტრუქციით თანამდებოზაზა დაინიშნას უარყოფს

შინაგან საქმეთა მინისტრად კობა წარჩემაშვილის დანიშვნის შემდეგ ამ უწყებაში კადრების შერჩევისას გამეფებული პროტექციონიზმზე საუბარი განსაკუთრებით გააქცეოდა. შინაგან საქმეთა ორგანოებში ხელმძღვანელ თანამდებობებზე ნათესაური ნიშნითა და, მეტიც, კრიმინალური სამყაროს ავტორიტეტების რეკომენდაციით კადრების დანიშვნის გამო, არაოფიციალურად წარჩემაშვილს ბევრი უჩივის. თუმცა, ოფიციალურად ამგვარი ბრალდება მას მხოლოდ რამდენიმე დღის წინ წაუყენა ონის რაიონის მაჟორიტარმა დეპუტატმა რევაზ ნოღარიშვილმა.

სოფიკო ახაიძე

ცხადია, პოლიციის ხელმძღვანელობა შორის ისეთი მოაზრება ხმების მოგწმერებისგან, როგორცაა ამჟამინდელი სისხლის სამართლის სამხედრო სამმართველოს უფროსის, თამაზ ალანიას სამეგრელოს რეგიონიდან შს სამინისტროს ერთ-ერთ ექვემდებარებაში თანამდებობაზე გადმოყვანის მიზეზები. ამბობენ, ეს დანიშნულება უშუალოდ დასავლეთ საქართველოს "ქურდული სამყაროს" ჩარევით მოხდაო. ეს ხმები სიმაართლეს არიძე შესასამებლად, რომხროგი დაინტერესების გამო, ამ ინფორმაციის დადასტურება, ცხადია, ითქვამის შეუძლებელია, თუმცა, თავად შინაგან საქმეთა მინისტრი მსგავსი მოვლდებების თავიდან ასაცილებლად ამბობს, რომ არ იცნობს და არც არასდროს იცნობდა რომელიმე ე.წ. კანონიერ ქურდს.

სამაგიეროდ, შესაძლებელი გახდა იმ ინფორმაციის დაზუსტება, რომლის თანახმადაც, შინაგან საქმეთა მინისტრმა იმერეთის ტრასის უფროსად თავისი ცოლისმა დანიშნა. როგორც დადავდებოდა, ამ ცოტა ხნის წინ მინისტრის ცოლისძმას პოლიციასთან ურთიერთობა ნამდვილად მოუხდა, ოღონდ, უზედური შემთხვევის გამო: მას ავტოკავარის შედეგად ადამიანი შემოკლდა. ამის გამო სიამდე საკანშიც კი გაატარა, თუმცა, შემდეგ გამოშვების და ახლა ამ საქმეზე გამოძიება მიმდინარეობს.

რაც შეეხება დეპუტატ ნოღარიშვილის განცხადებას, რომლის თაობაზეც ზემოთ გვექონდა საუბარი, გუშინ ამ თე-

თხილმისზე პოლიონალი სტადენაკები გააპრცეს

თსუ ისტორიის ფაკულტეტზე სასწავლებლად 2-თვიანი გაცვლითი პროგრამით ჩამოსული პოლონელი სტუდენტები, რომლებმაც მშობლიურ უნივერსიტეტში საკონკრეტომა გადახედეს ისტორიული ძეგლების ფოტო და ვიდეომა-სალა უნდა ნაიღონ, გუშინ, თბილისის ცენტრში გაატარეს.

მეტროსადგურ "პოლიტექნიკური ინ-სტრუქტის" ესკალატორზე 2 პოლონელი სტუდენტ გოგონას თავს დაესხნენ და წა-

თბილისი. "ექსტრემისტულ და უცხოურ კონტროლს დაქვემდებარებულ ორგანიზაციათა და გაერთიანებათა საქმიანობის შეჩერების, მათი ლეკვიდავიისა და აკრძალვის შესახებ" კანონპროექტზე მუშაობა სახელმწიფო უშიშროების სამინისტრომ თითქმის დაასრულა, ამის შესახებ მომხრეობის სამინისტროს ოფიციალურმა წარმომადგენელმა ნიკა ლოლაშვილმა განაცხადა. მისი თქმით, კანონპროექტის განხილვისათვის სპეციალური სემინარის ჩატარებაც იგეგმება და დოკუმენტის სამთავრობო და საკანონმდებლო ორგანოებში წარდგენა, სწორედ სათანადო საზოგადოებრივი რევიზიის შემდეგ მოხდება. ამასთან, როგორც უშიშროების სამინისტროში აცხადებენ, აღნიშნული კანონპროექტი საქართველოში მოქმედ საზოგადოებრივ ორგანიზაციებასა და მასმედიათ არავითარ საფრთხეს არ უქმნის. **პრაიმ-ნოუსი**

■ ■ ■

თბილისი. დღეს-ს ქვეყნების შინაგან საქმეთა მინისტრების საბჭოს სხდომა თბილისში, 28-30 აპრილს გაიმართება. შინაგან საქმეთა მინისტრის კობა წარჩემაშვილის განცხადებით, განიხილება ორგანიზაციებ დანაშაულთან, ტერორიზმისა და ნარკოზიზნესის წინააღმდეგ ბრძოლის საკითხები. ამასთან, მან არ გამოირცხა რუსეთის შს მინისტრ პირის გრუსლოთან ორშინივი მოლაპარაკებები იმ საკითხებზე, რომელიც ურთიერთდინტერესების საგანია. **პრაიმ-ნოუსი**

■ ■ ■

თბილისი. სოქში, საბაჟო პუნქტ "დადრელიანს" რამდენიმე დღის წინ დაკავებული მაცხოვრის უნიკალური ხატი ამჟამად მოსკოვში ექსპერტთაზეა გაგზავნილი. გადა ამისა, მიმდინარეობს მოკლედა სისხლის სამართლის საქმის აღსაძარცვად. საქმე, საფარაუდოდ, რუსეთის ფედერაციის სისხლის სამართლის კოდექსის 16,1 მუხლით აღძვრება, რომელიც ადმინისტრაციული კანონდარღვევისთვის პასუხისმგებლობას ითვალისწინებს. მაცხოვრის ხატი 1896 წელს არის დაწერილი. ხატი აფხაზეთში როსტოვის მცხოვრებს გადაჰქონდა. **მედია-ნოუსი**

■ ■ ■

თბილისი. ოუსტეივის სამინისტროს ხელმძღვანელმა თავის სისტემაში ახალგაზრდების მოხიზვას აპირება, – განაცხადა ოუსტეივის მინისტრმა როლანდ გილოგაშვილმა. ოუსტეივის სამინისტროს ახალგაზრდა იურისტთა საბჭოში 25 წევრია, მათ შორის 9 - მუდმივმოქმედი, ხოლო 16 – ცვლადები. საბჭოს მუდმივმოქმედი წევრები არიან ოუსტეივის სამინისტროში მავალ თანამდებობებზე მომუშავე იურისტები, ხოლო საბჭოს როტაციული ადგილები იურიდიული ფაკულტეტის მე-4 – მე-5 კურსის სტუდენტებს უკავიათ. **მედია-ნოუსი**

■ ■ ■

თბილისი. სამეგრელო-საფიანის სამხარეო სამმართველოს კორუფციასთან და ეკონომიკურ დანაშაულებას ბრძოლის განყოფილების თანამშრომლებმა ახლელს დაბა ჩხორიშვილს მცხოვრე-ბი, 47 წლის დედოფლ ნაჭყეძი, რომელსაც გუნჯინასაძის სახელზე ადამიანების აფხაზეთიდან შემოტანაში 2.902 ლარის ღირებულების 3.225 ლიტრი ალურობიერ ბენზინი. **მედია-ნოუსი**

ნომრის სტამარი

თბილისის საერთო ხედში ვერ ვხედავ

მაია ჭალაბანიძე

ბავშვობაში არა, მაგრამ მერე სულ სკანდალის ბურუსში იყო გახვეული. ჭოროები კი მის ცხოვრებაში ისეთივე ჩვეულებრივი მოვლენაა, როგორც დილით პირის დაბანა... ეს ბურუსი მის თავზე 15 წლის განმავლობაში საქართველოში არ იდგა. მცირე ხნის წინ კი თბილისი მისი პერსონით დაინტერესდა...
გია ასპისოვი გასული წლის აგვისტოში ჩამოვიდა და საახალწლოდ ოფიციალურად მოგვევლინა აჭარა მიუზიკ-პოლის არტ-მენეჯერად. ეს ქალაქი ხომ პატარაა და არ დაიშალა, რომ ამ ახალ კლუბში ჯინთან და ტონიკთან ერთად შეიძლებოდა „ექსტაზი“, „ელესტე“ და სხვა რამეები გაგესიზნათ...
ჭოროებზე და მსგავს გაერცელებულ ამბებზე არ ბრაზობს. ცხოვრობს თავისთვის და ისე, როგორც სწორად მიაჩნია. ერთადერთი, რაც ვერ გავიგე, მიკ ჯაგერთან შეხვედრა იყო... მაგრამ ამაზე ცოტა ქვემოთ.
ბაბუამისი, ცნობილი ექიმი, საქართველოში ოტოლარინგოლოგიის კათედრის დამაარსებელი ნიკოლოზ ასპისოვი, პეტერბურგის სამხედრო სამედიცინო აკადემიის დამთავრების შემდეგ კავკასიაში გამოუშვეს სამუშაოდ. მატარებელი თბილისში ჩამოსვლას ერთ კვირაზე მეტს უნდებოდა. გზაში ქართველი თავადის ასული ელისაბედ კვებერელი-კობაძე ეიცვნო... თბილისში ჩამოსვლამდე დაქორწინდნენ... თავისუფალი გადაწყვეტილებები ამ კარად ბაბუისგან მოსდგამს. ასპისოვები ხილიანზე ცხოვრობდნენ. გიას და მისი ეზოს მეგობრების ოცნებები იმ დროისთვის მარსზე გაფრენის ტოლფასი იყო. თუმცა, ისე მოხდა, რომ თითოეული მათგანი, მცირე კორექტივებით, მაგრამ, მარსზე მართლაც გაფრინდა...

- მამა არქიტექტორი იყო და ხშირად დადიოდა საზღვარგარეთ. ერთხელ სახლში მამის ჩამოტანილი ჟურნალი „პენტ პაუზი“ ვიპოვე. მთელი დღე ამ ჟურნალს ვაფრიალებდი და ვამბობდი, რომ ერთ მშვენიერ დღეს ამ ჟურნალს გავაკეთებდი... სხვათა შორის, რალფაიერი ეზო გამოდგა... ჩემი ეზოს მეგობრებიდან თითქმის ყველამ მიაღწია იმას, რაზეც მამინ ვოცნებობდით...
- შემდეგ, ცხოვრებაშიც ხშირად გისრულდებოდათ ოცნებები?
 - კი, ხშირად. შეიძლება იმიტომაც, რომ მიწიერი ცოცხლები მქონდა. კოსმონავტიკაზე არასდროს მიოცნებია.
 - მოსკოვში რუსული „პენტ პაუზის“ გამოსვლა, სადაც თქვენ მთავარი რედაქტორი იყავით, რეკლამა იყო...
 - ეს იყო პირველი რუსულენოვანი ჟურნალი უხეში ეროტიკით და მართლა რეკლამა იყო.
 - როგორ მიიღო მოსკოვის ჯერ კიდევ ჩაკეტილმა საზოგადოებამ ეს ჟურნალი?
 - ვერ ვიტყვდი, რომ ჩაკეტილი საზოგადოება იყო. თუმცა, ეს მაინც შოკი იყო... პირველი ნომრები მძიმედ გავაკეთეთ, არავის უნდოდა გახდეს... პირველი, ვინც ეს გააკეთა, ცნობილი მსახიობი კანდელაკი გახლდათ. სხვათა შორის, პონაროვ-სკაიასთანაც გვექონდა მოლაპარაკებები, მაგრამ ვერ გაბედა. შეიძლება იმიტომაც, რომ მამინ ის სოსო პავლიაშვილთან მეგობრობდა და ეს მისი ქართული გავლენა იყო...

გია ასპისოვი "24 საათის" რედაქციაში

გონები რუსები იყვნენ. ერთ-ერთი მათგანი, ბოსის ძმისშვილის საყვარელი - პეტერბურგელი აღმოჩნდა. ეს კოლუმბიელები სიდიდითა და ავტორიტეტით მესამე ოჯახის წარმომადგენლები იყვნენ. საკუთარი ბოინგებით სან-სიტში ახალი წლის შესახვედრად ჩამოსულიყვნენ... საღამოს გავიცანი ბოსის ძმისშვილი და სამი დღე მათთან ერთად გავატარეთ...
- როგორ ერთობიან კოლუმბიელი ავტორიტეტები?

- ბაა, რა ვითხრათ. ბოსთან ერთად მაგიდაზე ფლამინგოს ვცეკვავდით, ისფარაზე წავედით... ამის შემდეგ ერთი-ორი წელი ერთმანეთს ვეხმანებოდით. მერე ისინი აღარც მინახავს.
- რა განსხვავებას ერთმანეთს გან ქართველ და კოლუმბიელ კრიმინალებს?
 - ისინი უფრო არიან ცხოვრების ბატონ-პატრონი, ვიდრე ქართველები. მათ 8000-იანი არმია ჰყავთ თავი-სი ტანკებითა და შეიარაღებით, მილიარდიანი ქონება აქვთ... ისე კი, გაუგებრობებით, საქართველო კოლუმბიას წაავას...
 - თქვენ კი მიეჩვიეთ, მაგრამ არ დაფიქრებულხართ, რატომ ხართ ჭოროების საგანი?

ფეისონალები იყვნენ, გამოგვიღოდა.

- როგორ მიიღო ქართულმა ყურმა ელექტრონული მუსიკა?
 - იმდენად ნორმალურად, რომ გამოვიკრდა კიდევ. ძალზე გასაკვირია, რას აკეთებდა ეს ხალხი? დასავლეთში დღევანდელი დღე კლუბური მუსიკისაა.
 - ვისი გემოვნება დომინირებს კლუბში მოსაწვევი მუსიკოსების შერჩევისას?
 - გესურდა თანამედროვე ელექტრონული მუსიკა, კლუბური ცხოვრება გავცეცნო ქართველი პუბლიკისთვის. თბილისში მეგობრებმა და კლუბის ხელმძღვანელებმა მომიწვიეს. ვიცი, რა სჭირდება კლუბს და რა მსმენელს... გადანაცვლებებს ერთობლივად ვიღებთ მეც, კლუბის ხელმძღვანელობაც და მოლაპარაკებებში მთავარი ადამიანი გუგა ახალაძე. თამამად შემიძლია ვთქვა, რომ გუგა თბილისში ერთადერთია, ვინც ელექტრონულ მუსიკაში ერკვევა. ყველა მოლაპარაკებას ის აწარმოებს, წამდვლი აღმოჩნება. მე მგონი, გამოგვივდა...
 - თავად ცეკვით?
 - 37 წლის ვარ... მამაკაცს ცხოვრებაში სამგვარი პერიოდი უდევს. პირველი, როდესაც მთელი ღამე გრიალებ, კაცმა არ იცის, რას აკეთებ და დილით ყველაფერი გეტყობა და მესამე პერიოდი, როდესაც ღამე არაფერს აკეთებს და დილით ყველაფერი გეტყობა... მე მესამე სტადიაში ვარ... თუმცა, სასიამოვნოა ახალგაზრდების ყურება. როცა ადამიანი 2-3 საათი ცეკვავს, უარყოფითი ენერგია, აგრესია სადღაც მიდის. ის უფრო კეთილი ხდება. ვფიქრობ, რომ ეს საქართველოში ძალზე საჭირო რამეა.
 - საიდან მოდის თანხები?
 - არც ისე ძვირი სიამოვნებაა. კარგი დიჯეი, დაახლოებით, 1500 დოლარი ღირს, მეტი არა. ეს აგრეთვე დამოკიდებულია პირად კონტაქტებზე, სწორად წარმართულ მოლაპარაკებებზე...
 - ცნობილ მუსიკოსებთან და დიჯეებთან მოლაპარაკებების დანახვით, როგორ წარადგენთ თავს და ქვეყანას?
 - კლუბს თავისი საიტი აქვს. მუსიკოსები, რომლებიც აქ ჩამოვიდნენ, კლუბის ასეთ მაღალ დონეს ამკარად არ ელოდნენ. ისინი თავის მუსიკალურ წრეში ავრცელებენ ამ ამბავს და ნელ-ნელა ყველამ გავიცნო. მუსიკოსებს თავისი ქვეყნების საელჩოები ეუბნებიან, რომ საქართველოში ჩამოსვლა საშიშია, მაგრამ პირადი კონტაქტებით, სწორად წარმოებული მოლაპარაკებების შემდეგ ისინი აზრს იცვლიან და ჩამოდიან.
 - მოკლედ, პოლიტიკამ ხელი ვერ შეგიშალა.
 - ვერ შეგვიშალა და გარდა ამისა, მუსიკოსები ძალზე კმაყოფილი, დადებითი შთაბეჭდილებებით მიდიან აქედან. ეს ყველასთვის კარგია. საქართველოსთვისაც, რადგან საქართველოს შესახებ პარიზში, ლონდონში კარგი ხმები დიარსა.
 - თქვენ მოსკოვში გიმუშავიათ. დიდად განსხვავდება მოსკოველების ექსტაზი თბილისელების ექსტაზისგან?
 - თავიდან, მართლაც, იყო დიდი განსხვავება. ახლა ეს განსხვავება უმნიშვნელოა. თავიდან დადამინებ სხვების საყურებლად მოდიოდნენ. ახლა ერთობიან.
 - რა მენიუ გაქვთ. განსაკუთრებით რა ეტანებიან თბილისში?
 - მოგეხსენებათ, ქართველები, ძირითადად, მწვადსა და ხინკალს ეტანებიან... თბილისელ პუბლიკას

სასმელებიდან ყველაზე მეტად „აბსენტი“ მოსწონს.

- თავად რა მუსიკას უსმენთ?
 - 6 წლიდან დღემდე „როლინგ სტონზსა“ და მიკ ჯაგერზე ვვიფლები... დევიდ ბოუიზეც. 1998 წელს ჯაგერის კონცერტზე მოვხვდი და ვიტყვი. ღმერთებად მიმაჩნდნენ. იმდენად, რომ მიკ ჯაგერის გაცნობაზე უარი ვთქვი, ვერ გაბედე... საქმე ის არის, რომ მანამდე ბოუვი გავიცანი და აღმოვაჩინე, რომ ღმერთი კი არა, ჩვეულებრივი, კარგად ნათრევი ადამიანი იყო... მიკ ჯაგერი ჩემთვის ღმერთად შემოვიწახე...
 - მათ ჩამოყვანას არ შეეცდები?
 - ამას მხოლოდ კლუბის ძალები არ ეყოფა. სახელმწიფოს ჩარევა გახდება საჭირო.
 - ქართულ შოუ-ბიზნესზე რას იტყვით?
 - ვერაფერს. საერთოდ არ ვუსმენ. თუმცა, შეიძლება კარგი შემსრულებლები მართლაც არიან.
 - „აჭარა მიუზიკ პოლიში“ ქართველ შემსრულებლებს არ ვიხილავთ?
 - გამოირცხული არაფერია...
 - კლუბში ცოლთან ერთად დადიხართ?
 - ყოველთვის მინდოდა, მომღერალი ცოლი მყოლოდა და ამიხდა. ჩემი ცოლი მომღერალი ნუცა შანშიაშვილი იყო. მოხდა ისე, რომ დავცილდით... ახლა ის ამერიკაშია გათხოვილი და არა მხოლოდ მოსკოვშია მოღვრილი მომღერალი. თვალს კედენებს მის წარმატებებს და მიხარია. მოსკოვში ის 10 დოლარით ჩამოვიდა. ვიცი, რომ მის წარმატებებში ჩემი წვლილიც არის...
 - ხომ არ ფიქრობთ ქართულ მედიის ბედის ცდას?
 - არა, რატომ?! ამ წყალობი მე უკვე ვიყავი... შოკირებული ვარ ქართველი ჟურნალისტებით. საქმე ის არის, რომ მე და სოფო ჭყონია, ალბათ, მალე შევუღლებით. ჩვენს ურთიერთობებს მუდამ ახლავს ჭორი, სირთულეები... მხოლოდ მე ვიცი, როგორ განიცდიდა სოფო ოჯახთან უთანხმოებას. საბედნიეროდ, ახლა ყველაფერი მოგვარდა. სოფომ ერთ-ერთ ჟურნალს ინტერვიუ მისცა. გარდა იმისა, რომ ყველაფერი დამახინჯებულად დაბეჭდეს, ყდაზე სათაურად გამოიტანეს ფრაზა - „მამაკაცთან ცხოვრება გათხოვებას არ ნიშნავს“. ერს, რომელიც ამ სიტყვებში ინტერვიუს ხედავს, პრობლემები აქვს...
 - თქვენს ცხოვრებას რომ გადახედოთ - გაგიმართლათ?
 - არა. და ეს მხოლოდ ჩემი ბრალია...
 - სრული ბედნიერებისთვის რა დაკაკლდათ?
 - შეიძლება, ცოტა იტალი, ცოტა სიჯიუტე, ცოტა ნიჭიერებაც...
 - როგორც ჩანს, თბილისში დაფუძნდებით...
 - არა, არა. წავალ...
 - ვატყობ, თბილისი არ გიყვართ...
 - არ მყევარს.
 - როგორ გგონიათ, რა შურით თქვენი?
 - შეიძლება, უფრო თავისუფლად ვიქცევი, ჩემი აზრი უფრო თავისუფალია და საქართველოში არსებულ ჩარჩოებში არ ვდებარ...
 - სად ხართ მოსკოვში ტიპი?
 - პირველ რიგში, მოსკოვში...
 - არის ისეთი რამ, რაც ყველაზე მეტად დაგვანებდათ, როცა თბილისიდან წახვალთ?
 - თუ სოფო წამოვა ჩემთან ერთად, მხოლოდ ჩემი ბავშვობის მეგობრები... თუ არ წამოვა, ბევრ რამეზე დამწყდება გული.

366 გოგი 80 დოლარად?

ვან გოგი „ავტოპორტრეტი“

იაპონიის ერთ-ერთ ნამუყვან აუქციონს Shinwa art-ს სერიოზულად გაუმართლა. სურათი გლეხის გამო-სახულებით, რომელიც 80 დოლარად იყო მეფასებული უცნობი მხატვრის ნამუშევარი ეგონათ. ვაჭრობამდე ორი დღით ადრე, პოლანდიელმა ექსპერტებმა გლეხის პორტრეტში ვან გოგის ხელი ამოიცნეს. და ამის შემდეგ სურათი 550 ათას დოლარად გაიყიდა. მისი ახალი მფლობელი ხელოვნების მუზეუმის დირექტორი ტომოი ნაკამოტო გახდა.

ექსპერტები ამბობენ, რომ სურათის ავტორის ვინაობა, რომ არ გარკვეულიყო გაყიდული სურათიდან მოგება 80-დან 170 დოლარამდე იქნებოდა. ეხლა კი ამ ლოტმა აუქციონს 42 ათასი დოლარის მოგება მოუტანა. აუქციონის პრეზიდენტმა იოშირო კურატამ განაცხადა, რომ აზრადაც არ მოსვლია, რომ სურათი გენიალურ პოლანდიელ მხატვრის შესრულებული იყო – “ მსგავსი სურათები გლეხების გამოსახულებით არაერთხელ გაგვიგზავნია ექსპერტიზაზე ამსტერდამში ვან გოგის მუზეუმში და ყოველთვის უარყოფითი პასუხი მოდიოდა”.

აქამდე ვან გოგის ამ ადრეული ნამუშევრის შესახებ არაფერი ყოფილა ცნობილი. ამასთან, სურათი არაერთხელ ყოფილა რესტავირებუ-ლი, თანაც მეტად არაპროფესიონა-

ლურად, რამაც მნიშვნელოვნად დაუკარგა პირვანდელი სახე. ცუდმა რესტავრაციამ ნამუშევრის ფასიც საგრძნობლად დააგდო. ჯერჯერობით სურათის ისტორია ვერ დაადგინეს. ცნობილია მხოლოდ ის, რომ 1991 წლამდე სურათი ცნობილ იაპონელ მხატვარსა და კოლექციონერს კაზუმას ნაკაგავას ეკუთვნოდა. მისი სიკვდილის შემდეგ სურათი ნათესავებს დარჩათ, რომლებმაც გასულ წელს აუქციონზე გასაყიდად მიიტანეს. როგორც ექსპერტებმა დაადგინეს სურათი 1884-85 წლებით თარიღდება, რასაც სპექტრული ანალიზიც ადასტურებს.

და კიდევ ერთი სახალე ვინსენტ ვან გოგთან დაკავშირებით – დოქტორ ფრედინანდ გაშეს სახლი ოვერეში, რომელსაც უკანასკნელ წლებში რეგულარულად სტუმრობდა ვან გოგი, პირველად გაიხსენა პუბლიკისათვის მხატვრის დაბადების 150 წლისთავთან დაკავშირებით. დოქტორ გაშეს სამსართულიანი, თეთრი სახლი თითქმის ხელუხლებლადაა შემორჩენილი. მართალია, სახლში ვან გოგის და სეზანის სურათები აღარ არის, ის ადგილები სადაც სურათები ეკიდა ისევ შესამჩნევია.

ვან გოგმა სამუდამოდ უკვდავყო დოქტორ გაშე პორტრეტში, რომელიც 1990 წელს 82,5 მილიონ დოლარად გაიყიდა.

პართენონის მარმარილო

ათენში საერთაშორისო ფორუმი ჩატარდა, რომელიც პართენონის მარმარილოს საბერძნეთში დაბრუნებას მიეძღვნა. ქალაქის მერმა, დორა ბაკიონიმ განაცხადა, რომ ქანდაკებების ათვის პართენონში დაბრუნების საკითხი სასწრაფოდ უნდა გადაწყდეს, და რომ ამას ისტორიული სამართლიანობა მოითხოვს: ძველი, რომელიც მთელს კაცობრიობას ეკუთვნის, ყოველი მწახველის წინაშე თავისი სრული ბრწყინვალეობით უნდა წარდგეს.

მიუხედავად იმისა, რომ საწინააღმდეგო, თითქმის, არავის არაფერი ექთმება, ფორუმზე ამ თვალსაზრისის ოპონენტებიც გამოჩნდნენ. ასეთი იყო, მაგალითად, გამომცემელი მაიკლ დეილი, რომელმაც ეს მოთხოვნა ბერძნების ეგოისტური ნაციონალიზმის გამოვლინებად მი-

იჩნია. მე-19 საუუუნეში ბრიტანეთის ელჩის, ელჟინის მიერ გატანილი მარმარილოს შედევრები ამჟამად ბრიტანეთის მუზეუმში დგას – განა, ინგლისს არ უხარია ასეულ ათასობით ტურისტში?

ძირითადი მიზეზი, რომლის გამოც საბერძნეთს თავისი საგანძურის დაბრუნება პრობლემად გაუხსნა, ქვეყანაში არსებული ცუდი ეკოლოგიური მდგომარეობაა – მეცნიერები თვლიან, რომ ამ პრობებში “ცივილიზაციის მოწაშვარს” შეიძლება რამე დაუშვავდეს. ამ ვერსიაზე პასუხად ფორუმზე ჩამოსულმა დიდ ბრიტანეთის მუზეუმების კავშირის ვიცე-პრეზიდენტმა, მარის დევისმა, მოულოდნელი განცხადება გააკეთა: “ძეგლებს მხოლოდ საბერძნეთში კი არა, ინგლისშიც საკმაოდ უყურადღებოდ ეკიდებიანო.”

ევაკუაცია

საფრანგეთის კულტურის მინისტრის განკარგულებით, პარიზის მუზეუმების საცავებიდან 100 ათასამდე ხელოვნების ნიმუშის ევაკუაცია დაიწყო. ამის მიზეზი სენაში წყლის დონის ამაღლებსა და წყალდიდობის საშიშროება გახლათ.

უკანასკნელ წლებში პარიზში, ისევე, როგორც ევროპის მრავალ სხვა ქალაქში, გრივალი და წყალდიდობა ხშირი მოვლენა გახდა. დრეზდენისა და პრალის გამოცდილების

გათვალისწინებით, პარიზი წინასწარ იჭერს თადარიგს.

ლუვრის კოლექციების გარდა, პარიზიდან ჩრდილოეთით დორსეს, ხელოვნების აკადემიის, თანამედროვე ხელოვნების მუზეუმის, ფორნეს ბიბლიოთეკისა და სხვათა საგანძურს გაიტანენ. მხოლოდ ლუვრის კოლექციების ევაკუაცია 3 მილიონ ევრომდე ჯდება.

1940 წლის შემდეგ პარიზს ასეთი საგანგებო ღონისძიებები არ გაუტარებია.

ბის დღე”. მთავარ როლს ცნობილი მსახიობი გურანდა გაბუნია შეასრულებს. სპექტაკლის დამდგმელი რეჟისორია ქეთი დოლიძე. **“24 საათი”**

ქართული რომანის საღამო კონსერვატორიაში

გუშინ „არტ იმედმა“ კონსერვატორიის დიდ საკონცერტო დარბაზში ქართული რომანის საღამო გამართა. კონცერტში მონაწილეობის იღებდნენ „არტ იმედის“ მომღერლე-

ბი: ეკა მამალაძე, ეკა კვალიაშვილი, მერაბ სეფაშვილი, ლელა წურუნუია. ქართული რომანის საღამოს მუსიკათმცოდნე მაია დათუნაშვილი უძღვებოდა. **კავკას-პრესი**

ნათია ვადაძორიკი

თანამედროვე ბრიტანული ვიდეო-არტის გამოფენა, რომელიც საქართველოში ბრიტანეთის საბჭოს ეგიდით ტარდება “შავი ყუთის” სახელითაა წარმოდგენილი “N გალერეაში”. თორმეტი ბრიტანელი ხელოვანის 17 ნამუშევარი გალერეას ერთ-ერთ დარბაზში ოთხ განზომილებაშია გადაწანილებული - მონიტორი იატაკზე, ჭერში, სკამზე და კედლის შუაში. გამოფენის იდეის წარმოშობისას 20 ბრიტანელ მხატვარს უნდა მიეღო მონაწილეობა. თუმცა, ზოგიერთმა ისეთი რთული ნაწარმოების შექმნა გადაწყვიტა, რომელიც დიდ თანხებთან იყო დაკავშირებული და ამიტომ მათი გადალება შეუძლებელი გახდა. ბრიტანელი მხატვრებიდან მხოლოდ ერთ წარმომადგენელს – კარლ ფონ ვაილერს ხედა წილად საქართველოში ჩამოსვლის ბედნიერება. თითოეული ხელოვანის ნამუშევარი, გარკვეულწილად, განსხვავდება ერთმანეთისგან, თუმცა, თანამედროვე პერფორმანსის საერთო, გამაერთიანებელი შტრიხი ამკარად სახეზეა.

ბრიტანელების ნამუშევრებიდან ორ მათგანს გამოეყოფიდა – კარლ ფონ ვაილერი, რომლის ნამუშევრები კონტრასტებზეა აგებული და ძირითადი აქცენტი ხმაზე და ასოციაციებზეა დამყარებული. ჰაერში უკუღმა ჩამოკიდებული საწოლი, რომელზეც თავად ავტორის მიმგერებული და “იავნანას” უსმენს, საკმაოდ საინფითო გადასაღები და შესასრულებელია, რადგან საწოლი არაფრით არ არის დამაგრებული, მხოლოდ კედელშია გაჭედილი. მასალად გამოყენებულია – ხე, მეტალი და პლასტიკატი. ერთ-ერთ ნამუშევარში ავტორი შავ საღებავს ასხავს იატაკზე და ნახშირის ჯოხით შეფეხს ისერის, რომლებიც ისე აჩნდება კედელს, როგორც შიშველ სხეულებს ნაქარხნელ.

დგელას გორდონი იმ ბრიტანელ ხელოვანია რიცხვს მიეკუთვნება, რომლის ნამუშევრები არა მარტო ასო-

თამარ სანიშვილი

სცენაზე უბრალო დეკორაციებია: სამი ტაბურეტი, ერთი პატარა მრგვალი მაგიდა, ზედ ჩაის ჭიქა, ფსკერამდე ჩაცლილი სამაძვარი, იქით პირსაბინ კუბოკრული პირსახოცით, ტანსაცმლის საკიდი და წითელი ტაშტი. შუაში – ლიფტი. ეს ყველაფერი საკმარისია იმისათვის, რომ თავისუფალი თეატრის სცენაზე ორი პიესა გათამაშდეს; მესამე პიესისათვის წითელი ტაშტი ჭრელი ხალჩიითა და ვაჟის ჭიქებით იცვლება. მართლა, კინალამ დამაინყნადა, პირველ მოქმედებაში იქვე დიდი თოფია აყუდებულა, სპექტაკლის აუცილებელი ატრიუბტი – სამივე პიესაში არის გასროლა, პრინციპში სწორედ ამ გასროლის გამო გააერთიანა ერთ სპექტაკლში ახალგაზრდა რეჟისორმა ლელა ჭინჭარაულმა ახალგაზრდა ქართველი მწერლების - ბასა ჯანიკაშვილის, დათო ტურაშვილისა და ლამაზ ბუღაძის პიესები: “მეზობლები”, “მწვანე პორიზონტი” და “Moralite”, ანუ რა ესაიშოვნა ზაზა კოშკაძეს?” ქართული დრამატურგიით რეჟისორის დაინტერესება პირველი შემთხვევა არ ყოფილა, ამასწინათ მან “ჯიბის თეატრი” კობა ცხაკაიას პიესა “ცხოვრება სანავისი გარემუ” დადგა.

გუშინ “თავისუფალ თეატრში” პრემიერა გაიმართა. სპექტაკლის რეჟისორია და მხატვარი ლელა ჭინჭარაულა, კომპოზიტორი გოგი ძიძუაშვილი. წარმოდგენაში ახალგაზრდა მსახიობები არიან დაკავებულნი: ნინო ფლფანი და ზაალ ჩიქობავა (ბასა ჯანიკაშვილი, “მეზობლები”), მაია გელივანი და ბექა ჯუშუტია (დათო ტურაშვილი, “მწვანე პორიზონტი”), კოტე

ნინო ჭანიშვილი

ფურნალისტმა გოგა ჩანადირმა უკვე ორი წელია აქტიურად მიჰყო ხელი ფოტოგრაფიას. იგი “დილის გაზეთში” ორივე პროფესიას ითავსებს. როგორც ფურნალისტი ყველა სფეროს ამუქებს გარდა ეკონომიკისა, როგორც ფოტოგრაფი კი განსაკუთრებით თბილისის კულტურული ცხოვრებით ინტერესდება. არ მახსოვს გამოფენა, მიღების ჩვენება ან რაიმე პრემიერა, სადაც გოგა ჩანადირი თავისი გაიყურელი ფოტოაპარატით შეიარაღებული არ მოსულიყო. როგორც მისმა ერთმა თანამშრომელმა მითხრა, პარლამენტში რო მოკლა ვერ გააგდებ ფოტოს გადასაღებადო, მას უფრო ცოცხალი ამბები აინტერესებსო.

გოგა გოეთეს ინსტიტუტში გერმანულ ენას სწავლობს და ინსტიტუტის დაფინანსებით გერმანიაში იყო წასული. ამის შემდეგ გოეთეს ინსტიტუტმა თავის ოფისში გამოფენის ნიშნობა შესთავაზა. გუშინ მისი პირველი ფოტოგრაფიუენა გაიმართა და პირველად თავად აღმოჩნდა ფოტოობიექტივების სამიზნეში. როგორც აქტიური დამაინანსკან და ფურნალის-

ქართული მზერა ბრიტანულ ვიდეოარტზე

მზერა...

ციაციებს ინვეცს, არამედ საკმაო ფსიქოლოგიურ დატვირთვისაც ატარებს. მაგალითად, ორი ხელი საწოლზე, რომელთაგან ერთი მამაკაცის ბანჯგელიანი ხელია, ხოლო მორე ქალისას ჰგავს. ხელები ერთმანეთს ისე ებრძვიან, რომ მწახველზე ქალის და მამაკაცის სექსუალური აქტის მთავეჭდილებას ტოვებს. სინამდვილეში კი, ორივე ხელი ავტორის ეკუთვნის, უბრალოდ, მეორე გაპარსულია და ამიტომაც ჰგავს ქალისას. მსგავსი საშუალებითაა გადაღებული მეორე ნამუშევარი, რომელიც მუშტების მოძრაობის საშუალებით იგივე ასოციაციას ინვეცს და გამოფენაზე მყოფი დამთვალიერებლის რეაქციით თუ ვიზსჯვლებით, საკმაო აფიქტრება გამოიწვია.

უფრო რეალური სურათის შესაქმნელად თავად ბრიტანელ ხელოვანს – კარლ ფონ ვაილერს გავისაუბრეთ.

- **საიდან გაჩნდა ამ გამოფენის საქართველოში ჩამოტანის იდეა?**

- სხენებული ნამუშევრები უკვე 17 ქვეყანაშია წაჩენები, მათ შორის: გერმანიაში,რუმინეთში, პოლონეთში, უნგრეთში, არგენტინაში, ისრაელში, რუსეთში და სხვაგან.

გამოფენის შექმნის იდეა ლონდონში ბრიტანეთის საბჭოს ოფისში დაიბადა და მისი მიზანი იყო სხვადასხვა შინაარსის და მიმართულების ხელოვანთა იმ ნამუშევრების გაერთიანება, რომლებიც ვიდეოარტის სხვადასხვა მიმართულებას წარმოაჩენდნენ, თუმცა მათი მი საერთო ნაზი მაინც არსებობს. ძირითადი არსი თანამედროვე ბრიტანული ვიდეოარტის ბაზის შექმნა იყო.

- **ბრიტანეთში და მთელს ევროპაში ვიდეოარტში ფართოდაა გავრცელებული, საქართველოში კი ნაკლებად, შეიძლება ითქვას ჩვენთვის უცხო ხილია. თქვენი აზრით როგორ აღიქვამს ქართველი საზოგადოება ბრიტანულ ვიდეოარტს?**

- მართლი გითხრათ, რთული შე-

„შიშველი ექსპერიმენტი„

“სამი პიესის” პრემიერა “თავისუფალი თეატრის” სცენაზე

გასროლა... (სცენა "სამი პიესიდან")

თოლმირდავა, ნათია ფარჯანაძე, მაკა პაპაშვილი (ლამა ბუღაძე, “Moralite”).

ახალი სპექტაკლისთვის ლელა ჭინჭარაულს საგანგებო სახელი არ შეუჩრევია, მას მარტვიად “სამი პიესა” ჰქვია. სპექტაკლში გაერთიანებული პიესები თანამედროვე ცხოვრებას ასახავს. როგორც რეჟისორი ამბობს, როცა საქმე თანამედროვეობის სცენაზე არსახებას ეხება, მაყურებელი ბევრად უფრო მომთხროვნია და კრიტიკულად განწყობილი.

მიუხედავად იმისა, რომ “მეზობლები”, “მწვანე პორიზონტი” და “Moralite” ერთმანეთისაგან საკმაოდ განსხვავდებიან, ამით სპექტაკლის დინამიკა არ ირღვევა; თუმცა, ის, რაც სცენაზე ხდება, ტრადიციულ წარმოდგენებს არ ჰგავს. ეს ერთგვარი ექსპე-

რიმენტია, რომლის მიზანსაც მაყურებლის, რეჟისორებისა და თეატრების ქართული დრამატურგიით დაინტერესება წარმოადგენს.

“ახალგაზრდა ქართველი დრამატურგების თეატრში შემოყვანა ქართველი თეატრისთვის აუცილებელია. ჩემი აზრით, ეს წარმოდგენა ერთგვარი ცდაა იმის საჩვენებლად, თუ რას წერენ ქართველი დრამატურგები, - ამბობს რეჟისორი დათო საყვარელიძე, - ჩემთვის ეს ცდა საინტერესოა, ახალგაზრდები თეატრში უნდა მევიდნენ, თეატრში უნდა იცხოვრონ... დრამატურგები უნდა დააკვირდნენ მაყურებლის რეაქციას, რა მოქმედებს პუბლიკაზე, როგორ მოქმედებს; უფრო მეტს იფიქრებენ იმაზე, თუ როგორ უნდა წერონ, შეცდომებს გაითვალის-

კითხვაა. მიუხედავად იმისა თუ რის თქმას აპირებს ესა თუ ის ხელოვანი, ფორმატი და აზრი, რომელსაც გამოფენაზე წარმოდგენილი თითოეული ნამუშევარი ატარებს, ძალიან მარტივადია აღქმული. საქართველოშიც და ევროპაშიც გრძნობებს ერთნაირად აღიქვამენ, ეს ნამუშევრები კი მთლიანად გრძნობებზეა აგებული. ამიტომაც ისინი ყველასთვის გასაგები და მისაღებია. ევროპა გადატვირთულია ვიდეოარტით, საქართველოში კი, უცხო თვალთ შეხედავენ, რაც ჩვენითვის – მხატვრებისთვის უფრო საინტერესო იქნება.

- **რამდენადაც ვიცო, პირველად ხარი ჩვენს ქვეყანაში. ერთი შეხედვით რა მთავეჭდილება დაგჩანს?**

- პირველად ჩამოსვლისთვის ცხადი ხდება, რომ აქ ჯერ კიდევ ყველაფერი კარგად არ არის დალაგებული და ქალაქის წერეული დაბოლოებები ღიაა. ხელოვანისთვის, მით უმეტეს, საინტერესოა უცხო ქალაქის აღმოჩენა, თუმცა, სასიკეთო ძეგლები ამკარად სახეზეა.

- **როგორც ვიცით, შავი ყუთი მნიშვნელოვან ინფორმაციას ინახავს, გამოფენის სახელწოდება იგივე რაკურსით არის დარქმეული, ანუ “შავი ყუთი” ბრიტანულ ვიდეოარტს დებალურად აღწერს?**

- შეიძლება გადავხეოთთ თქვენი შეკითხვა. შავი ყუთი კატასტროფების დროს გამოიყენება, ასე რომ, გამოფენა შეიძლება ბრიტანული ვიდეოარტის კატასტროფასაც ასახავდეს.

რას ასახავს სხენებული გამოფენა, კატასტროფებს თუ მნიშვნელოვან ინფორმაციას ბრიტანული ვიდეოარტის შესახებ, 24 მარტამდე შეიძლებათ გაიგათ “N გალერეაში”, ამის შემდეგ “შავი ყუთი” ბულვარეთში მიგრებულა.

საქართველოში ბრიტანეთის საბჭოს ხელოვნების პროგრამების მენეჯერს, არკალი ფიცხელაურს მრავალი გეგმა აქვს, რომლებსაც სამომავლოდ აესახავთ. მანამდე კი, გირჩევთ ბრიტანული ვიდეოარტით დატკბეთ.

წინებენ და ეს მათ შემოქმედებით განვითარებას შეუწყობს ხელს.”

პრინციპში ასეთი ცდა ლიტერატურული კუთხით უფრო საინტერესო ჩანს, ვიდრე დრამატურგიული თვალსაზრისით. სპექტაკლი, ძირითადად, დაილაგურ პრინციპზეა აგებული და არა თამაშზე.

“თავისუფალი თეატრის” სამხატვრო ხელმძღვანელმა ავიო ვარსიმაშვილმა შეფასებისგან, ჯერჯერობით, თავი შეიკნა: “ჩვენ ჩვენს სცენას ვუთმობთ თავისუფალ თეატრალურ იდეას, დანარჩენი მაყურებელმა უნდა განსაზღვროს. ამას დრო გვიჩვენებს. ვილაცას ეს მოსწონს, ვილაცას – არა, მაგრამ ფაქტია, ასეთია თანამედროვე ქართული დრამატურგიის ტენდენცია. მე არა ვარ ის სამხატვრო ხელმძღვანელი, თავისი მოწონება- არმოწონების მიხედვით რომ იჩრევს რეპერტუარს (რა თქმა უნდა, უგემოვნობის დამკვიდრებას არ ვგულისხმობ), ექსპერიმენტებს სცენა უნდა დაუთმოთთ იმისათვის, რომ გვექონდეს და არ დავკარგოთ შეფასების უნარი...”

ავთო ვარსიმაშვილი ახალ სპექტაკლს “შიშველ ექსპერიმენტს” უწოდებს. ამ წარმოდგენას მარტის თვეში “თავისუფალი თეატრის” სცენაზე სამჯერ ითამაშებენ. მხოლოდ ამის შემდეგ გაირკვევა სპექტაკლის ბედი – დაიმკვიდრებს თუ არა ის ადვილს თეატრის სცენაზე.

როგორც წესი, პირველ პრემიერას, ძირითადად, ნაცნობ-მგებორების წრე ესრება ხოლმე, კრიტიკული მაყურებელი ცოტა მოგვიანებით მოდის ხოლმე. ასე რომ, ჯერ კიდევ საკითხია გამართლდეს თუ არა “შიშველი ექსპერიმენტი”, ანუ ესაიშოვნება თუ არა ის ქართველ მაყურებელს.

ნაირად წყნარად მიედინება. ერთადერთი სხვაობა ის არის, რომ გერმანიაში უფრო ცოცხალი ფერებია. საქართველოს სურათში წარმოდგენილია მხატვრული ფოტოებიც, ნატურმორტები, თბილისური ცხოვრება (ჭადრაკის თამაში მანქანის კაპოტზე), სოციალური ფოტოებიც და პეიზაჟიც, პანკისის ხეობიდან. გერმანია კი ქუჩის მუსიკოსებით, ისტორიული ძეგლებით და ქუჩის ცხოვრებით არის წარმოდგენილი.

გუშინდელ გამოფენას საკმაოდ ბევრი ხალხი დაესწრო, მათ შორის ფოტოგრაფებიც მრავლად იყვნენ (გამოფენას სრულ შემადგენლობით ჩვენი რედაქციის ფოტოგრაფები დაესწრნენ). თუმცა, ბევრი დანაწებით აღნიშნავდა, რომ ვგავს გაცილებით უკეთესი და საინტერესო ფოტოები აქვს გადაღებული და გაოცებულები იყვნენ მისი არჩევნით. თუმცა, ცხოვრება წინ მიდის და გოგაც მომავალი რეპორტაჟის მოსამზადებლად ავსტრალიაში, რაგბის ჩემპიონატზე აპირებს გაგზავრებას, რა თქმა უნდა, თუ რედაქცია დააფინანსებს.

მძლეოსნობა

სკორტის დედოფალი ბირმინგემში დარბაზობას მართავს

გიგა ბარასაშვილი

ბირმინგემელებს, ისევე როგორც მთელ მსოფლიოს, მორიგი თავშესაქცევი გაუჩნდა. დაიწყო მსოფლიო სპორტისთვის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ასპარეზობა - მე-9 მსოფლიო ჩემპიონატი. გუმინ სპორტის დედოფლისთვის ფართოდ გაღებულ ჭიმკარში მსოფლიოს 140 ქვეყნის 650 ათლეტი შევიდა. ასე რომ, ვისაც რაიმე ამბიცია აქვს, შანსის გამოყენების ბრწყინვალე საშუალება ეძლევა. დროც შეზღუდულია. ბირმინგემის ასპარეზობა ზეალიდან ისტორიის კუთვნილება გახდება. მსოფლიო ჩემპიონატი განსაკუთრებით საყურადღებოა ჩვენთვისაც - მასში ქართველი მძლეოსანი დავით ილარიანიც გამოდის. ის დღეს 60 მეტრზე თარჯნბეშში იასპარეზებს.

სადარბაზო მსოფლიო ჩემპიონატები იმით არის მნიშვნელოვანი, რომ ის ორ ნელონადში ერთხელ იმართება. სხვაგვარად ამ რანგის ასპარეზობებს ზამთრის მსოფლიო ჩემპიონატსაც უწოდებენ.

ჩემპიონატს ბირმინგემის "National Indoor Arena" მასპინძლობს. სპორტის დედოფალმა, ფაქტობრივად, მსოფლიო სპორტის ყველა ვარსკვლავს მოუყარა თავი. თუმცა, არიან გამოჩენილებიც. ამ მხრივ საყურადღებოა სპრინტერული დისციპლინა - რბენა 60 მეტრზე. ბირმინგემში საკუთარი შესაძლებლობების აფიშირებისგან თავი შეიკავეს ამერიკელმა ვარსკვლავებმა - მორის გრინმა და ტიმ მონტგომერიმ. ის, რომ მსოფლიო ჩემპიონატი მათ გარეშე ჩაივლის, ალბათ, იმით არის გამოწვეული, რომ ორივე მათგანმა ზამთრის სეზონი ჩააგდო, უფრო სწორად, გამოტოვა.

იგივე დისციპლინაში არ გამოვლენ ინგლისელი დუენი ჩემბერსი და ნამიბიელი ფრენკი ფრედერიკსი. ჩემბერსი იმიტომ არ ჩავიდა ბირმინგემში, რომ მან ნაკრებისთვის შესარჩვევი ეტაპი ვერ გადალახა. მისგან განსხვავებით, საპატიო მიზეზი აქვს ფრედერიკსს. ბირმინგემში გაიმარჯვების იმედით ჩასული ნამიბიე-

სტარტი აღებულია

გერბესელასიელისგან რეკორდს ელიან

ლი იძულებული გახდა, სასწრაფოდ შინ დაბრუნებულიყო. მიზეზი ცოლის ნაადრევი მშობიარობა ყოფილა. ასე რომ, მათ, ვინც სპრინტერულ დისციპლინაში, ამ უკანასკნელთა

სახით, დიდ წინააღმდეგობას აწყდებოდნენ, ხელ-ფეხი აქვთ გასწილი. მიუხედავად ამისა, სპრინტერული დისციპლინის პრესტიჟულობა არ დაკნინებულა - იგი კვლავაც ჩემპიონ-

ნატის უმთავრეს სანახაობად რჩება.

საინტერესო პაექრობებს უნდა ველოდოთ დავით ილარიანის დისციპლინაშიც. ლეგენდარულ ბრიტანელ თარჯნბენს, კოლინ ჯექსონს, სურს, კარიერა მორიგი ოქროს მედლით დაასრულოს. თუმცა, კუბელ ოლიმპიურ ჩემპიონთან ანერ გარსიასთან ჭიდილში ჯექსონს დიდი ჯაფა დაადგება. ბრიტანელ ვარსკვლავთან ჩემპიონობისთვის იბრძოლებს სამხტომის დიდოსტატი ჯონათან ედვარდსიც. ჩემპიონატის მასპინძლის ყულაბაში მხოლოდ ერთი - სადარბაზო ჩემპიონატის "ოქრო" არ ჩხრიანებს. გამორიცხული არ არის, მსოფლიო რეკორდი ვიხილოთ 3000 მეტრზე რბენაში. რეკორდის უპირველესი კანდიდატა ეთიოპიელი ჰაილე გებრესელასიც.

რაც შეეხება ქალებს, ვარსკვლავთაგან ჩემპიონატს მხოლოდ ამერიკელი მერიონ ჯონსი დააკლდება. მან გადანყვითა, მთელი ყურადღება ზაფხულისკენ გადაიტანოს. ასე რომ, სპრინტერულ დისციპლინაში ჯონსის უცდილობელ მეტოქეს, უკრაინელ ჟანა პინტუჟევიჩ-ბლოკს, ალბათ, არ გაუჭირდება ჩემპიონობა. საინტერესო ორთაბრძოლებს უნდა ველოდოთ ჭოკით ხტომაშიც. რუსმა სვეტლანა ფოფანოვამ, რომელმაც მარტო თებერვალში ორჯერ, მთლიანობაში კი შეიღჯერ გააუმჯობესა საკუთარი მსოფლიო რეკორდი, მედგარ წინააღმდეგობას წააწყდება ამერიკელი სტივის დრაგილასგან. აქ რაზე პროგნოზის გაკეთება, მართლაც, ძნელია. ამერიკელი ოლიმპიური ჩემპიონი ახლა მგვნიერ ფორმაშია. მან ეს დაამტკიცა ეროვნულ ჩემპიონატზეც, როდესაც ფეოფანოვას მსოფლიო რეკორდი დაამხო. გასათვალისწინებელია დრაგილას მუქარაც. ამერიკელმა დიქანმა, ბირმინგემში საკუთარ რეკორდს (4მ. 78სმ.) ათი სანტიმეტრით გაფუშგობესტო. გამორიცხული არ არის, 800 მეტრზე წარმატებათა სერია გააგრძელოს მოზამბიკელმა მარიამ მუტოლამ, რომელიც სადარბაზო ჩემპიონატების ამავე დისციპლინის მეხუთე "ოქროს" უმიზნებს.

ფინალური ასპარეზობების ერთი ნაწილი დღეს გაიმართება.

ოლიმპიზმი

ათენში უსაფრთხოებას SAIC დაიცავს

მონაწილეთა და მასურებელთა უსაფრთხოებას ათენის ზაფხულის 2004 წლის ოლიმპიურ თამაშებზე ამერიკული კომპანია SAIC დაცავს. სწორედ ამ კომპანიამ გაიმარჯვა კონკურსში, რომელიც ოლიმპიადის საორგანიზაციო კომიტეტმა უსაფრთხოების უზრუნველყოფაში საუკეთესო კომპანიის გამოსავლენად მოაწყო. ტენდერში ევროპის, ავსტრალიისა და ამერიკის ექვსი ცნობილი ფირმა მონაწილეობდა. კონკურსში გამარჯვებამ ამერიკულ SAIC-ს 255 მილიონი დოლარის ღირებულების კონტრაქტი მოუტანა.

ორი კვირის წინ ამ კომპანიის მხოლოდ დროებითი ქვეკონტრაქტორის სტატუსი ჰქონდა მიანიჭებული, მაგრამ საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის პრეზიდენტმა, ჟაკ როგამა, ორგანიზაციას ამ საკითხთან დაკავშირებით გადაწყვეტილების უსწრაფესად მიღების მითითება მისცა.

კონსორციუმში, რომელსაც SAIC მეთაურობს, შედიან ამერიკული კორპორაციები: General Dynamics, ITT Industries, Altec, Djekat და Poulladis.

კონტრაქტის გაფორმება ორი თვით გაჭიანურდა, რადგან საბერძნეთის ხელისუფლება ყველანაირად ცდილობდა მისი საერთო ღირებულების შემცირებას და საკმაო წარმატებასაც მიაღწია. საბერძნეთის მინისტრთა კაბინეტის პრეს-

მდენის, ხრისტოს პროტოპაპასის თქმით, კონტრაქტის საბოლოო ღირებულება გაცილებით მცირეა, ვიდრე თავდაპირველი.

ასე თუ ისე, SAIC უკვე შეუდგა მოვალეობების შესრულებას, უფრო ზუსტად, მოსამზადებელი სამუშაოების ჩატარებას. აზიაში გართულებული ვითარებისა და მთელ მსოფლიოში ტერორისტული აქტივობის ფონის გაუარესების გამო საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტი კონტრაქტორისგან უსაფრთხოების უზრუნველმტო ზომების მიღებას მოითხოვს.

აღსანიშნავია, რომ SAIC-ს მსგავსი ღონისძიებების მომსახურების მდიდარი ტრადიციები და გამოცდილება აქვს. კერძოდ, ეს კონსორციუმი პასუხს აგება ატლანტაში 1996 წელს ჩატარებული ზაფხულის ოლიმპიური თამაშების უსაფრთხოებაზე. ასევე, ამ კომპანიასთან აქვთ ურთიერთობა ისეთ ცნობილ სპორტულ ლეგებს, როგორებიცაა NBA, NHL და აშშ-ს ბეისბოლის ნაციონალური ასოციაცია.

კონტრაქტის გაფორმების შემდეგ კმაყოფილმა ჟაკ როგამ აღნიშნა, რომ ამ კომპანიის იმიჯი და გამოცდილება ათენის ზაფხულის ოლიმპიური თამაშების მონაწილეებისა და გულშემატკივრების უსაფრთხოების მყარი გარანტი იქნება.

ველოსპორტი

მუზარადს კივილავის ბადარჩენა შეეძლო

პარიზი-ნიცას ტრასაზე ველოსპორტის კიდევ ერთი ტრავგდია დატრიალდა - 29 წლის ყაზახი სპორტსმენი, ანდრეი კივილევი, ველოსიპედიდან გადავარდა და თავის ქალასა და ყბა-სახის მიმე ტრავმის შედეგად გარდაიცვალა. ამ უსიამოვნო მოვენიამ, რა თქმა უნდა, თავისი კვალი დაამჩნია რბოლას.

მეორე დღეს გაიმართა კივილევის ხსოვნისადმი მიძღვნილი რბოლა. პელოტონს სათავეში ედგა კივილევის გუნდი "კოფილისი". გუნდის წევრებმა ერთად გადაკვეთეს ფინიშის ხაზი. ამ რბოლას გამარჯვებული და დამარცხებული არ ჰყავდა, ის, უბრალოდ, დაღუპული სპორტსმენის ხსოვნას ეძღვნებოდა...

კივილევის დაკარგვამ ყველას ძალი-

ან დასწყვიტა გული. ლანს არმსტრონგმა თავის საიტზე კივილევის ასეთი გამოსათხოვარი ფრაზა მიუძღვნა: "მე შენ კარგად გიცნობდი და მოხიბლული ვიყავი შენეული სტილით. მშვიდობით, მეგობარო, ნამდვილად ძალიან დამაკლდები!".

როგორც ცნობილია, კივილევის მუზარადი არ ეზურა, ამიტომაც მიიღო ასეთი მძიმე ტრავმა. მუზარადი ველომრბოლეებისთვის სავალდებულო არა, მაგრამ სასურველი კი ნამდვილად არის. "მუზარადის გამოყენება ვარჯიშზეც კი საჭიროა, არათუ თავად ტურნირზე. კივილევის რომ თავი დაცული ჰქონოდა, იქნებ გადარჩენილიყო კიდევ", - სევდიანად განაცხადა პარიზი-ნიცას რბოლის დირექტორმა ჟან-მარი ლეულანმა.

ისტორიული ფოტო

ეს იყო 37 წლის წინათ...

1966 წლის 20 დეკემბერი. ლიხთაი, გარე. ეასტარი და მასაჟი კოშტა პირიკრა ლიხთაი "ლიხთაი" და ლიხთაი "ბაზიკა"გარე. წიგნ.

გეგმაპირიკრატი „ლაგუნა პირიკრა“

ჭოჭოხეთის ანგელოზები

ამერიკული კულტურის ინგრედიენტები

ირაკლი მახარაძე

კოვბოისთვის ცხენი გადაადგილების საშუალება და გახუყრელი მეგობარია, ბაიკერის ცხენი მისი მოტოციკლია, ამერიკის თვალუწვდენელ სივრცეებში რომ დააჯირითებს გიჟური სისწრაფითა და ზმაურით. მაე ტყავებში გამოწყობილი, სვირინგებითა და ამერიკის დროშებით დამშენებული, ბაიკერი მექანიკურ კენტარს ჩამოჰგავს, რომლისთვისაც ეს უკიდევანო სივრცე იგივეა, რაც მეზღვაურისთვის ოკეანე და ამ თავისუფლების შეგრძნებას ის არავითარ ოჯახურ იდილიაზე, სადმე ბუხართან ან ფეხებზელურ ვილაზე, არასოდეს გაცვლის.

პირველად ბაიკერთა (ბაიკერ-მოტოციკლისტი) გუნდები ორმოციანი წლების ბოლოს ჩამოყალიბდა - „მოთვარი ანგელოზები“, „სატანას ქალიშვილები“, „მოჯირითე ბატები“ და მრავალი სხვა, მაგრამ მათგან ყველაზე ცნობილი და სიცოცხლისუნარიანი „ჯოჯოხეთის ანგელოზები“ აღმოჩნდნენ. როგორც წესი, ამ დაჯგუფებათა წევრები, უმეტესწილად, ყველაზე დაბალი სოციალური ფენიდან გამოსული ორივე სქესის წარმომადგენლები იყვნენ, ზმირად დამნაშავეები და სხვადასხვა ჯურის ადამიანები, რომლებიც არად აგდებდნენ კანონს. თავდაპირველად ჯგუფებში ერთიანდებოდნენ მოზარდები ან მეორე მსოფლიო ომის ვეტერანები, რომლებმაც მშვიდობიანობის დროს თავიანთი ადგილი ვერსად იპოვეს. საზოგადოების თვალში ისინი სამში ელემენტებს წარმოადგენდნენ და ზმირად ეს, მართლაც, ასე იყო. ისინი ცდილობდნენ, კანონმორჩილი და გადასახადის გადამხდელი მოქალაქეებისაგან ყველაფრით განსხვავებული ნი ყოფილიყვნენ, სვამდნენ იაფ ვისკის და ლულს, ზმარობდნენ ნარკოტიკებს, ზმირად ენოდნენ რეკეტს, იქცეოდნენ გამომწვევად და ამიტომ მოქალაქეთა დიდი ნაწილისთვის და განსაკუთრებით პოლიციისთვის, ისინი კანონის დამრღვევებად ითვლებოდნენ. მაგრამ მიუხედავად ამისა, მათ მაინც დაიმსახურეს თავისუფალი და მეამბოხე სულის ადამიანთა იმიჯი. მწერალი ჰანთერ თომპსონი, მას შემდეგ, რაც მათთან ერთად გარკვეული დრო გაატარა, წერდა: „ეს ისეთივე განსაკუთრებული ამერიკელი მოკლენაა, როგორც ჯაზი“, თუმცა, მასვე ეკუთვნის გამოთქმა მათი მისამართით: „ადამიანთა მოძრავი ზოონარკი“.

პოზიტორი მზრიდან „ჯოჯოხეთის ანგელოზებს“ მხოლოდ ცოტა ხნით, 60-იან წლებში შეხედეს, როდესაც „უკავილების თაობაზე“ მათ ხოტბა-დიდება შეასხა და ისინი ნამდვილ თავისუფალ ადამიანებად შეჩაჩხა. ეს აწყობდათ „ანგელოზებს“, რადგან ჰიპებთან დაახლოება ნიშნავდა მათ მშვენიერ გოგონებთან დაახლოებას და უფასო, ხარისხიან ნარკოტიკს, მაგრამ ეს იდილია დიდხანს არ გაგრძელებულა, რადგან „ანგელოზები“ და ჰიპები კარდინალურად განსხვავდებოდნენ ერთმანეთისაგან, „ანგელოზებმა“ არ დავერ მიიღეს სიყვარულისა და მშვიდობის ჰიპებისეული ქადაგებანი, რადგან სიყვარული მათთვის კარგი იყო, თუ ის მხოლოდ სექსს ნიშნავდა, ხოლო მშვიდობა „ანგელოზისთვის“ შეუძლებელი იყო, რადგან ეს ნიშნავდა, რომ მას არ შეეძლო ვინმესთვის ყბა მოეწვრია; ძალადობა და დებოში კი „ჯოჯოხეთის ანგელოზების“ ცხოვრების პრინციპი იყო.

უარყოფითი იმიჯის მიუხედავად „ჯოჯოხეთის ანგელოზებმა“ დიდი გავლენა იქონიეს უამრავი ადამიანის გემოვნებისა და, თუ გნებავთ, ახალი მოდის ჩამოყალიბებაზე. „ანგელოზები“ იყვნენ პირველნი, ვინც თანამედროვე მამაკაცის აქსესუარებში საყურეები შეიტანეს, მათ გაუკეთეს პოპულარიზაცია ტყავის ქურთუკებსაც - „პერფექტოს“, როგორც ერთგვარ მეამბოხურ ექსტს მარვალ-კოსტუმის წინააღმდეგ. ზუსტად ასეთი ქურთუკი ეცვა მარლონ ბრანდოს პირველ ბაიკერულ ფილმში „ველური“ (1954 წ), „ანგელოზები“ ატარებდნენ გახეხილ და დამოხმალ ჯინსებს და ეს ჩაცმულობა მათგან ისესხეს ჰიპებმა; ასევე მათი დანერგოლია დიდძალ პოპულარული ტყავის თი-ლეტები, სხვადასხვა წარმეგებით და ემბლემებით, გრძელ თმებსა და ნვეერ-ულვაშს კი ისინი ბევრ როკ-მუსიკოსამდე ატარებდნენ, „მეტალის-

კადრი ფილმიდან „უდარდელი მხედარი“

ტებმა“ მათგან ისესხეს სატანისტური და ფამისტური ატრიბუტიკა, ხოლო რაც შეეხება მათ სატრანსპორტო საშუალებას, სწორედ „ანგელოზებმა“ გაუთქვეს საქვეყნოდ სახელი ისედაც საკმაოდ ცნობილ „ჰარლი-დევიდსონს“, ამ მოტოციკლეტს მსგავსი პოპულარულობა არ ღირსებაა მას შემდეგ, რაც 1901 წელს უილიამ ჰარლიმ და მშებმა დევიდსონებმა საკუთარი სახლის უკანა ეზოში შექმნეს სულ ახალი სატრანსპორტო საშუალება, რომელიც რამდენიმე თაობის მილიონობით ადამიანისათვის განუყრელ მეგობრად და ზოგჯერ სალოცავ ობიექტადაც კი იქცა. საქმე იქამდეც მივიდა, რომ მოტოციკლეტისტთა შეჯიბრებისადმი მიძღვნილ ერთ ბროშურაში, სათაურით „ქრისტე ბაიკერი“ ეკითხულობთ: „მთავრობას იგი არ უყვარდა... იგი მეგობრობდა ისეთ ადამიანებთან, როგორც შენ და მე და არა ამ, ვითომდა, ნორმალურ ფარისეულებთან. დიახ, ქრისტე რომ ახლა აქ ყოფილიყო, იგი „ჰარლიზე“ შემომჯდარი ჩვენ სიყვარულს გვიქადაგებდა“.

მიუხედავად ხელისუფლებისადმი ანტაგონისტური განწყობილებისა, „ჯოჯოხეთის ანგელოზები“ ძალიან ზმირად მთავრობის სამსახურშიც იდგნენ (შესაბამისად, მთავრობა ბევრ რამეზე თვალს ზუჭავდა) - ისინი არბევდნენ ვიეტნამის ომის სანი-ნააღმდეგო დემონსტრაციებს, ამავე დროს იბრძოდნენ ვიეტნამშიც სპეცრაზმის შემადგენლობაში; ასრულებდნენ დაცვის ფუნქციებსაც - 1969 წელს ალტერნატივში „როლინგ სტუუნზის“ ავადსახსენებელი კონცერტის დროს (უნდა ითქვას, რომ „ანგელოზები“ თვითონ „სტუუნზებმა“ დაიქირავეს) მათ შავკანიანი ახალგაზრდა მოკლეს.

ბაიკერთა იდეალიზაციასა და პოპულარიზაციამ დიდი როლი მიუძღვის პოლიუფს. ამერიკის მოტოციკლისტთა ასოციაციის მიერ ჩატარებული გამოკვლევის შედეგად აღმოჩნდა, რომ ბაიკერების შესახებ სულ შექმნილია 70 ფილმზე მეტი. პირველი ბაიკერული ფილმი ზემოთ ნახსენები „ველურია“, რომელიც დაფუძნებული იყო ფრენკ რენის მოთხრობაზე; ის დაიბეჭდა ჟურნალში „ჰარპერს“ 1951 წელს და მოგვითხრობდა ნამდვილ ამბავს, რომელიც 1947 წელს მოხდა. მაშინ კალიფორნიის პატარა ქალაქ პოლსტერს რამდენიმე ასეული ბაიკერი ატერორებდა. მისი ერთ-ერთი წევრის ფოტო ჟურნალ „ლაიფ“-შიც კი დაიბეჭდა, თუმცა, იმ ტიპს არავითარი გარეწული მსგავსება არ ჰქონდა სექსუალურ და ახალგაზრდა ბრანდოსთან. „ველურის“ პროდიუსერი სთენლი ქრეიმერი ბაიკერებს „ახალ ხილს“ უწოდებდა, მან და ბრანდომ მათთან ერთად მასაღის ძიებაში სამი კვირა გაატარეს. მოგვიანებით მარლონ ბრანდო ამბობდა: „იმის მაგივრად, რომ გავრკვეულიყავით, რატომ ერთიანდებოდა ახალგაზრდები ამ ბანდებში, ყველაფერი რაც კი ჩვენ გავაკეთეთ -ვაჩვენეთ, მხოლოდ ძალადობა იყო“. ფილმის შემქმნელები ცდილობდნენ, აჩვენებინათ, თუ რა საზიზღრები არიან ბაიკერები და რა მშვენიერი მოქალაქეები, მაგრამ ყველაფერი პირიქით მოხდა - დადე-

მარლონ ბრანდო ფილმში „ველური“

დენის ჰოპერი, ჰენრი ფონდა და ჯეკ ნიკოლსონი კანში ვიდოსნს ანიჭებდა, მიუხედავად იმი-სა, რომ ფილმში ბრანდო სულ სხვა მოტოციკლეტზე იჯდა. როგორც აღვნიშნე, „ველურს“ უამრავი გაგრძელება მოჰყვა, მაგრამ ბაიკერული ფილმებიდან არც ერთს არ გადმოუცია ისე კარგად ის განწყომის ჩაცმულობა, როგორც კინოში, ასევე ცხოვრებაში, მიმბაძველობის საგნად იქცა. თუ კაზანის ფილმის შემდეგ მოდაში მაისური, ე.წ. T-shirt შემოვიდა, ამ ფილმმა დასაბამი დაუდო არა მარტო ტყავის ქურთუკებს, არამედ მოტოციკლეტების მოდას და უამრავი ცნობილი ადამიანი, „ველურის“ წყალობით, ნაღდი ბაიკერი გახდა: მალკოლმ ფორბსი, სთივ მაქქუი-ნი, ელიზაბეთ ტეილორი, ჯეი ლენო, გერი ბიუზი, ქეთი მორიარტი, მიკი რურკი და უამრავი სხვა. უნდა ითქვას, რომ აღნიშნულთაგან, უმრავლესობა უპირატესობას „ჰარლი-დე-

ნათამაშები ჰქონდა ბაიკერულ ფილმში „ჯოჯოხეთის ანგელოზები მიჰქრიან“, რომლის კონსულტანტი ცნობილი „ანგელოზი“ ვინმე სონი ბარგერი იყო).

ფილმის გმირები - ბაიკერები (პიტერ ფონდა და დენის ჰოპერი, ეს უკანასკნელი ფილმის რეჟისორიცაა) მარისუანას მწვევლი მშვიდობისმოყვარე ჰიპები არიან, რომლებიც, ფილმის პლაკატის პერიფრაზირება რომ მოვხსენიოთ, ამერიკის საძებნელად მარაგაზე გავიდნენ, მაგრამ ის ვერსად იპოვნეს. ფილმის გმირების სახელები უაითი (მას აგრეთვე კაპიტან ამერიკასაც ეძახდნენ) და ბილი კიდი გვაძლევს საშუალებას, პარალელი გავავლოთ „ველური“ დასავლეთის ცნობილ პერსონაჟებთან: უაითი ერთან, ბილი კიდიან ან „ველურ“ ბილ ჰიქოქთან და მსგავსება არა მარტო სახელებშია. როგორც ბევრი კინოცოდნე აღნიშნავდა, ბაიკერული ფილმები ძლიერ გვანახვს ვეს-თერნებს, ოღონდაც ცხენზე ამხედრებული პიონერების მაგივრად, რომლებიც ახალი მიწების დასაპყრობად მიემგზავრებოდნენ საზღვრისკენ, ახალი პიონერები „ჰარლი დევიდსონებზე“ ამხედრებულინი ცდილობდნენ ახალი მიწების აღმოჩენას და გაცნობას. მაგრამ ისინი ამას ვერ შეძლენ, რადგან მორალური პრინციპების სადარაჯოზე მდგარი საზოგადოების „ნესიერი“ და „ფზიზელი“ ნაწილი მათ ვერ მიიღებს, ყველანაირად ავიწროებს და ბოლოს მოკლავს კიდევაც, იმ უბრალო მიზეზით, რომ ისინი მათგან განსხვავებულინი არიან. „მხედარმა“ მაშინდელ ბევრ მეამბოხე ახალგაზრდას, რომელსაც განსხვავებული ხედვა ჰქონდა, ვინც ჰიპების მორაობას შეეკედლა, კიდევ ერთხელ დაუმტკიცა, რომ ისეთებმშენებ მათ ვერ ტანას და ყველანაირად ცდილობს მათ გადაკეთებას ან თვითნებ მოშორებას. ფილმის ფინალურ, უმიზეზო მკვლელობის სცენას იმდენად დიდი ეფექტი ჰქონდა, რომ მას ადარებდნენ აბაზანაში მოკლის სცენას ალფრედ ჰიჭოქის „ფსიქოდას“. თუ „ფსიქოს“ ნახვის შემდეგ ბევრი წამით მაინც დაფოქრდებოდა, ღირდა თუ არა სადმე, მიგდებოდა ოტელის აბაზანაში ბანაობა, „მხედარმა“ დიდი ქალაქების ახალგაზრდა მცხოვრებლებს ქალაქიდან გასვლის სურვილი საერთოდ გაუქრო. მათ წუების განმავლობაში სჯეროდათ, რომ „ველურები“ დასახლებულ, მტრულ ტერიტორიაზე მოხვდნარა სიცოცხლისათვის სამში იქნებოდა.

„უდარდელი მხედრის“ ბიუჯეტმა სულ 400 ათასი დოლარი შეადგინა და 60 მილიონზე მეტი მოგება მოიტანა. ამ ფილმით დაიწყო ახალი გრაკინონიდუსტრიაში. ეს იყო დღებიუკეთესი ფილმების დასასრულის დასაწყისი, მან ნათლად დაანახა ყველას, რომ მინიმალური დანახარჯებითაც შეიძლება შეიქმნას მაღალი ხელოვნების ნიმუში. ჟურნალი „თაიმი“ წერდა: „...ეს არის პატარა ფილმი, რომელმაც დიდი ფილმი მოკლა“. „უდარდელი მხედრის“ პრემიერა კანის ფესტივალზე შედგა და მიიღო პრიზი „დებიუტანტი რეჟისორის საუკეთესო ფილმისათვის“. „მხედარი“ პოლიუფდის ახალი ტალღის ხელოვანთა პირველი ბლოკბასტერი იყო და მან კარგი მაგალითი უჩვენა მომავალ დიდ რეჟისორებს (კოპოლას, სკორსეზეს, ზოგდანოვიჩს, ლუკას...), ნიკოლსონი, რომელიც ამ როლისთვის „ოსკარზე“ იყო წარდგენილი, იხსენებდა ფილმზე მუშაობის დღეებს, კერძოდ კი ლამის სცენას კოცნათან, როდესაც მან ონდასთან და ჰოპერთან ერთად მარიხუანას ასი სიგარეტი მოწია. „... ჩემთვის ეს ყველაზე გიჟური გამოცდილება იყო“. „მხედრის“ წარმატებამ დიდი როლი შეასრულა ფილმის საუნდტრეკშიც, სადაც გამოყენებულია 60-იან წლების ცნობილ ჯგუფთა ჰიტები, მათ შორის ასტეცენულ ფის“ ბრწყინვალე Born To Be Wild.

„ჯოჯოხეთის ანგელოზები“ დღესაც არსებობენ, ისინი დაბერდნენ, დაოჯახდნენ და აღლუმებსა და შეჯიბრებებზე ახლა თავის ოჯახის წევრებთან ერთად მონაწილეობენ, ისინი აღარ სწადიან კანონსაწინააღმდეგო ქმედებებს, მაგრამ ისევ გაბომბვებად იქცევიან, ძველებურად სვამენ იაფ ლულს, ყველა მსურველს უჩვენებენ ტატუირებას და თავი ისევ მიაჩნიათ მარაგზის ელიტად და ჯოჯოხეთის ანგელოზებად ნორმალურ ადამიანებს შორის.

პრეზიდენტების შვილების სევდიანი ამბავი

უფროსი ჯორჯ ბუშის ყოფილმა მრჩეველმა წიგნი გამოაქვეყნა: “პრეზიდენტების შვილები: მათი ცხოვრების ტრიუმფი და ტრაგედია”. ამ წიგნში, ძირითადად, მაინც ტრაგედიებია მოთხრობილი – როგორც ჩანს, მკითხველის გულს ასეთები უფრო უხარია: უფცროსი ენდრიუ ჯექსონი ნადირობის დროს დაღუპულა. თეოდორ რუზველტის ვაჟი პირველი და მეორე მსოფლიო ომების დროს რამდენჯერმე დაჭრილა. ქალიშვილებს ხომ საერთოდ საშინლად ჰქონიათ საქმე: მრავალი მათგანი სახელმწიფოებრივი საქმეებით დაკავებული მამების ყუარადლების მიპყრობას სულ ამაოდ ცდილობდა. თურმე, აშშ-ს მათე პრეზიდენტი, ჯონ ტაილერი, ქვრივი იყო, და თეთრი სახლის დიასახლისი მისი ქალიშვილი, ლეტი ტაილერ სემპლი გახდა. მერე კი პრეზიდენტმა, ქალიშვილისგან ურუმრად, ახალგაზრდა ლამაზმანი შერთო ცოლად.

უილიამ ჰენრი ჰარისონი, მეცხრე პრეზიდენტი, 1841 წელს გარდაიცვალა. მისი ათი შვილიდან ცხრა უდროოდ დაიღუპა. გადარჩენილი ვაჟის შვილი კი, ბენჯამინ ჰარისონი, 1889 წელს შეერთებული შტატების პრეზიდენტი გახდა.

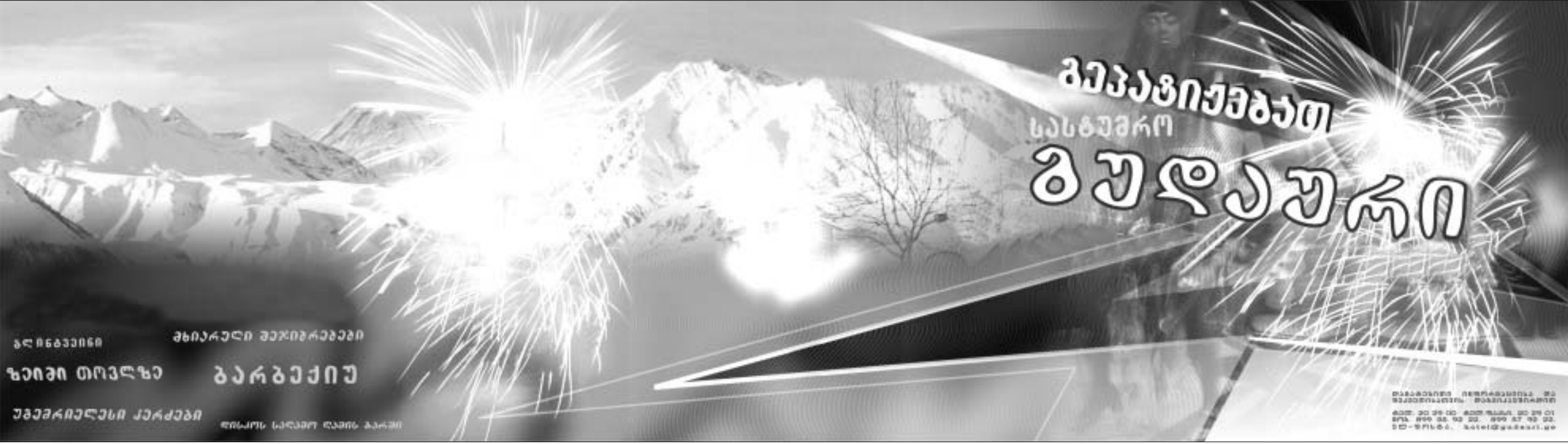
უმცროს ჯორჯ ბუშზე წიგნში საკმაოდ მწირი ინფორმაციაა მოცემული. ისე, ბევრ ამერიკელს მიაჩნია, რომ ახლანდელი პრეზიდენტის მიერ გადასახადების შემცირება “მემკვიდრეობითი” ამბავია; მამამისმა, რომელმაც თეთრი სახლი 1993 წელს დატოვა, მარცხი სწორედ საგადასახადო პოლიტიკაში განიცადა.

სამუზეუმო ექსპონატი ოზიანი ჭიკა

დაობებული ჭიკა, რომელიც ერთხელ ბრიტნი სპირსმა გამოიყენა, გერმანიაში ორგანიზებული გამოფენის ცენტრალური ექსპონატი გახდა. 2002 წლის იანვარში მომღერალს ამ ჭიკიდან ფოტოთხილს წვენი დაუღვცია.

გამოჩენილ ადამიანთა ნივთების გამოფენა ბოხუშში 25 მარტამდე გასტანს, შემდეგ კი ოთხ სხვა გერმანულ ქალაქში გადაინაცვლებს. უნიკალურ ექსპონატთა რიცხვს განეკუთვნება საფერწკლე, რომელიც კოთხ ვილიამსს “ემსახურა”, კალამი, რომლითაც კაილი მინოუგი ავტორაფებს გასცემდა და ზოთილი, რომლიდანაც წყალი მიკ ჯაგერმა დალია.

დღეს
შაბათი, 15 მარტს
1956 წელი ბროფვიზე გაიმართა სპექტაკლის "ჩემი მშვენიერი ღელის" პრემიერა, რომელშიც რექს პარისონი და ჯული ენდროუსი მონაწილეობდნენ.
ჩგ.წ. აღ-მდე 44 წელი: მოკლეს რომის იმპერატორი იულიუს კეისარი.
1909 წელი: სელფრიჯმა ლონდონში გატანა პირველი ამერიკული სტილის უნივერსალური მაღაზია.
1937 წელი: ჩიკაგოში დაარსდა მსოფლიოში პირველი სისტლის ბანკი.
1964 წელი: რიჩარდ ბარტონი ელიზაბეტ ტეილორზე დაქორწინდა.
1990 წელი: ერაყში ჩამოაზრწყეს ბრიტანულ შედარმა მომუშავე ჟურნალისტი ფარუკ დაზოფტი.
2002 წელი: ტბასელი ანდრეა იეიტსი, რომელმაც მშობიარობის შემდგომი დპრესიის გამო თავისი ზუთი შვილი აბაზანაში ჩააგდო, სამუდამო პატიმრობით დასაჯეს.
© GRAPHIC NEWS

ყველაზე თამაში პოუ

საზაფხულო სამზადისი თბილისელმა ქალბატონებმა წუხელ“აჭარა მიუზიკ შოლში” დაიწყეს

შოუ დაიწყო

A1 გვარდიონაზ

“ძალიან უჩვეულო სანახაობა ელის დღეს მაყურებელს. თუ გავითვალისწინებთ იმასაც, რომ ყველაფერი ხდება იმის ფონზე, როდესაც სარეკლამო ბანერებსაც კი ვეღარ ვაკრავთ ქალის სხეულის მონაწილეობით, ასეთ სიტუაციაში დღევანდელი საღამო ყველაზე გაბედული ჩვენა იქნება და არამარტო ამ სიტუა-

ციაში. საერთოდ, ასეთი მასშტაბური და ორგანიზებული ღონისძიება თბილისში პირველად იმართება”, - გვითხრა ჩვენების დანებებამდე საღამოს ორგანიზატორმა, “იმიჯ-ცენტრის” ხელმძღვანელმა ია კინმარიშვილმა.

წუხანდელი ღონისძიება ორგანიზებულიობით ნამდვილად გამოირჩეოდა. “სან-სეტისა” და “იმიჯ-ცენტრის” გარდა, მის ორგანიზებაში მო-

შოუ-დანსი

სტეფანე

წაწილდება მილო ფირმა “ორიფლე-იმმა” (სხვათა შორის, “იმიჯ-ცენტრი” და “ორიფლეიმი” კარგა ხანია თანამშრომლობენ), რომელიც ჩვენების გენერალური სპონსორი იყო; საკუთარი ახალი კოლექცია აჩვენა სპორტულმა მაღაზია “ნაიკმა”; ასევე, წარმოდგენილი იყო ზალიკო ბერგერის აქსესუარები, ანი აბულაშვილის თავსაბურავები და თბილისში საკმაოდ ცნობილი დიზაინერის თა-

თა ვარდანაშვილის ფეხსაცმელი. წუხანდელ ჩვენებაზე წარმოდგენილი ქალის თეთრეული და საცურაო კოსტიუმები მაღაზია-სალონ “სან-სეტში” იყიდება. საგანგებოდ ამ ღონისძიებისთვის თითოეულ მოდელს პერსონალურად შეუკერეს კოსტიუმები, რასაც თითქმის მხოლოდ ოთხი დღე დასჭირდა. საერთოდ, “სან-სეტის” ხელმძღვანელობას გადანეყვითლი აქვს, მსგავსი

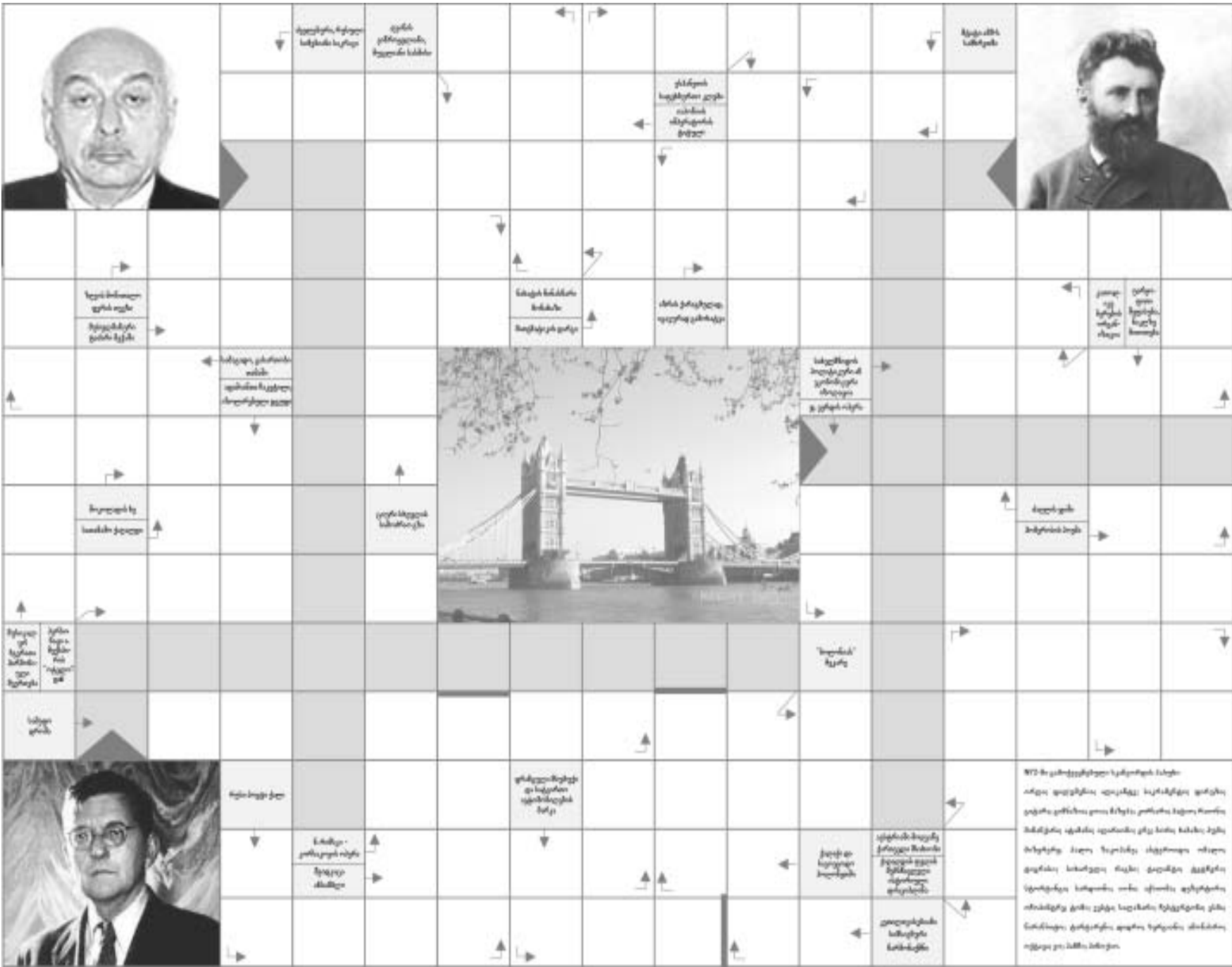
“იმიჯ-ცენტრი” წარმომადგენს “სან-სეტს”

ჩვენებები სისტემატურად მოაწყოს, მითუმეტეს, რომ თბილისელ ქალბატონებს ძალიან მალე მოუწევთ ზღვის სუზონისთვის მზადება.

წუხანდელი საკმაოდ მრავალრიცხოვანი კოსტიუმების ჩვენება მხოლოდ ამით არ დასრულებულა. საცურაო კოსტიუმების, მაშაქაციისა და ქალის სპორტული ტანსაცმლისა თუ ქალის თეთრეულის წარმოდგენებს შორის პაუზას მოცეკ-

ვავეთა ჯგუფი ავსებდა. ჩვენების ბოლოს კახა ცისკარიძის, სტეფანესა და ქეთა თოფურიას მონაწილეობით მუსიკალური საღამო გაიმართა. ყველაფერი კი “აჭარა მიუზიკ შოლში” დი-ჯეი ედგარ სების მუსიკალური მიქსით, დისკოთეკით დასრულდა. უფრო დანვრილებით წუხანდელი ჩვენების შთაბეჭდილების შესახებ, ხვალინდელ ნომერში მოგახსენებთ.

სკანდინავიური კროსვორდი

წამალი "სალხინო"

ქართული ფლორის სოცრება

თუ განუხებთ პროსტატიტი, ცისტიტი, ქალური და მარდ-სასქესო ორგანოების დაავადებები; როცა შეიმჩნევა შენელებული და გახშირებული შარდვა, მარდის დროს წვა, მარდადანი ზერელის ბაგეთა მინებება, სუნი ან გამოწმინდვა; აგრეთვე ტკივილი ნელის, გავის ძვლის, თირკმელების არეში; მარდის წვეთ-წვეთად გამოყოფა, მომარდის სურვილის დაუკმაყოფილებლობა, როცა ვითარდება სექსუალური მოშლილობა და იმპოტენცია, მიიღეთ წამალი "სალხინო" და ეს პრობლემები მოგვხსნება.

"სალხინო" აწესრიგებს კუჭ-ნაწლავის მოქმედებას და ხსნის ტკივილებს. "სალხინო" გამოიყენება ჩირქოვანი და ჩირქმზადი ინფექციების სამკურნალოდ, ნალღის ბუშტის (ქოლეცისტიტი), პეპატიტის, გასტრიტის, ნეფრიტის, გინეკიტიტის, სტომატიტის, ბრონქიტის და სხვა პათოლოგიური დაავადებების დროს. "სალხინო" აქრობს პირის ღრუდან უსიამოვნო სუნს. წამალი "სალხინო" კურნავს სარძევე ჯირკვლების დაავადებებს - მასტოპათიას, მასტიტს. თუ გამოიყენებთ მშობიარობის შემდეგ, აიცილებთ მასტიტს და გაუმჯობესებთ ბავშვის კვებას საკუთარი რძით. წამალ "სალხინოს" თვისებები აპრობირებულია და მოწონებულია საქართველოს, რუსეთის, აზერბაიჯანისა და სხვა ქვეყნების ჯანმრთელობის დაცვის სამინისტროების მიერ, იგი რეგისტრირებულია. მიღებული აქვს სახელმწიფო პატენტები და ლიცენზია.

იკითხეთ და შეიძინეთ აფთიაქებში. წამლის ფასი საქართველოს ტერიტორიაზე სამი (3) დოლარის ეკვივალენტს არ უნდა აღემატებოდეს ლარებში.

- ნავამდის! (წარწერა ნავის ურნაზე)

- **აზარტული ხარ, ხო?**
- კაზინოში რომ შევდივარ, კი არ ვთამაშობ, განცდა მჭირდება იმისათვის, რომ კაზინოზე დავწერო ლექსი. ყველგან დავდივარ, მაგრამ ბოლომდე არსად ვერთვები, ვჯდები, ყავას ვითხოვ და ეწერ. ერთდროულად ვარ სადღაც და არსად...
- **წერა არ გიჭირს?..**
- რომ მიჭირდეს, რატომ დავწერ? ეწერ იმიტომ, რომ ფორმაში ვიყუ, თავი გადავირჩინო. მე ამით ვცხოვრობ, პოეზიით ვსუნთქავ. დილიდან რომ გამოვიდვარ, რიტმში ვგოულობ რითმას, ყველაფერი იმპულსს მაძლევს. შემძლია 10 წუთში დავწერო ლექსი, მაგრამ ამ 10 წუთს 20 წელი კითხვა და გააზრება სჭირდება. აი, ბორხესი, 5 წუთში ვთარგმნე:
"სახლში რომელშიც გავატარე ბავშვობა მთელი მრავალი წელის გასვლის მერე როცა დავბრუნდი ვგრძნობ რომ გარშემო ყველაფერი უცხოა ჩემთვის და მე ვეხები გაზრდილ ხეებს ისევე, როგორც მოფხვრებივარ მიძინებულ საყვარელ სახეს და დავსვირნობ ბოლიკებზე ძველთაძველ ბაღის გასახსენებლად მივინწყებულ თითქოსდა ლექსის ოქროს მზის ჩასვლას ვაკვირდები მწვანეში პალმის, ჩიტის ბარტყივით პირდაბჩენილ და ფერმკრთალ მთვარეს რამდენ სილურჯეს შეისრუტავს ჭის პირთი ეზო

რამდენ მზის ჩასვლას მოელება მის ჩიხში ბოლო ანდა რამდენჯერ შეიფარავს სინაზე ბაღის თავის კალთაში ახალგაზრდა და ფაქიზ მთვარეს სანამ მე სახლი საბოლოოდ თავისად არ მცნობს და არ გახდება ჩვეულებრივ შეუმჩნეველი".
- **პირველი ლექსი თუ გახსოვს?**
- არ მახსოვს. როცა სერიოზულად ჩავეუჭეტი, უკვე 40 წლის ვიყავი, მანამდე დავტოვების პერიოდი იყო. ციხეში გატარებულმა წლებმაც უამრავი რამ მომიცა... მთელი ჩემი პოეზიით ვცდილობდი, გამემართლებინა ის, თუ რატომ მიყვარს წიგნის კითხვა. არავინ მაპატიებდა წოლას და კითხვას, პოეტი რომ არ ვიყო.
- **ბევრი ამბობს, რომ ქვეყნის არეული მდგომარეობა კარგი საზრდოა ხელოვანისთვისო.**
- ეს ქვეყანა ჩემთვისაა მოგონილი, მართალია, საკუთარი წერვებისა და ჯანმრთელობის ხარჯზე, მაგრამ ქუჩაც კი ჩემთვის პოეზიაა.
- **ხშირად თავს რომ ისულებებს ხოლმე?**
- სპეციალურად ვაკეთებ. სულ არ მინდა, ბანძებმა დამინახონ. დრო ყველაფერს დაალაგებს და დარწმუნებული ვარ, წვეთიც არ დამეკარგება. პირიქით, იმის მეშინია, გარკვეული დროის მერე რომ გამაფეტიშებენ, ნეტა, ვინმემ თქვას მაშინ: სისულელეს ნუ ამბობთ, მე ვიცნობდი და ერთი ჩვეულებრივი, ჩვეწნაირი ადამიანი იყო. ახლა კი ჩემს განდიდებას ხელს ნამდვილად ვერ შეეუწყობ.

- **მოკლედ, ფიქრობ, რომ პოეტი არტისტი უნდა იყოს?**
- აბა, რა ჯანდაბა უნდა იყოს. თუ პოეტი არტისტი არაა, ე.ი. ძველი ყაიდისაა და გოიმი.
- **თუ მე ვხვდები, რომ არტისტობა?**
- ძალიან კარგი, მთავარია, ვერ მიხვდე, რომ ცუდი არტისტი ვარ. ბორხესი, რა, არაა არტისტი? მე, უბრალოდ, ცუდი რეგიონი მაქვს და ცუდი სცენა.
- **ცუდი სცენა არ არსებობს, არსებობს ცუდი არტისტი ან ცუდი მაყურებელი.**
- თუ სცენა კარგი არ არის, იქ კარგი მაყურებელი არ მივა.
- **ძალიან მეეჭვება, გარშემოყოფებს ანგარიშს უწევდე.**
- შენ წარმოიდგინე, ყველას ვუნეწ ანგარიშს. ადამიანი ერთნაირი ხო არ არის? დილას სხვა ვარ, ორიდან ოთხამდე სხვა, დაველე სხვა ვარ, მოვწეე სხვა.
- **მუხრუჭები თუ გაქვს საერთოდ?**
- როგორ არა მაქვს. ასაკიც ისეთი მაქვს, თავს ბევრი რამის უფლებას აღარ ვაძლევ, რასაც 25 წლისა ვაკეთებდი, ახლა აღარ ვაკეთებ.
- **მეჩვენება, რომ 50 წლის ასაკშიც კი თინეიჯერად დარჩი. თავად თუ მოგონს 50 წლის თინეიჯერები?**
- არანაირად არ მომწონს. გბრაუდები, როცა ტაშს მიკრავენ ახალგაზრდები.
- **აბა, ტაშზე ვკიჟდებიო, რომ თქვი?**

- ჰო, მაგრამ კარგი ტაში მიყვარს. რეზო გაბრიადეს, გია ყანჭელს, რობიო სტურუას ან ალიკა რონდელს რომ მოვეწონები, მიხარია.
- **ე.ი. მაინც სნობი ხარ.**
- რა თქმა უნდა, ვარ, ხარისხი მომწონს.
- **წელან მიმტკიცებდი, ელიტაზე გათვლილი სკლები არ მომწონსო. აი, როგორი წინააღმდეგობრივი ხარ, გაორებული.**
- არ მომწონს, რა თქმა უნდა. მასა მევასება, ბევრი ხალხი, სავსე სტადიონი, რომელსაც აკივლებ...
- **და სტადიონიდან სახლში რომ შეხვალ, გირჩევნია დაგიტოვო, რომელიმე ელიტარმა და გითხრას, რომ ინტერესით წაიკითხა შენი წიგნი.**
- ეგ, ბუნებრივია, პროფესიონალი რომ შეგაქვს, მაგალითად, ვაზუშტი კოტეტიშვილი ან ლანა ლოლბერიძე, ვინც თავადაც თარგმნის. ერთი ეგეთი ტაში მირჩევნია ასი თინეიჯერის ტაშს. მე ნაღდ ხელოვანებზე ვლაპარაკობ და არა მართლა სნობებზე და ფსევდოებზე, რომელთაც ის მოსწონთ, რაც რთული და გაუგებარია. ნაღდი ხელოვანი კი ძალიან ცოტაა, 60 წელი დასჭირდა ივანე ნიკლაურს, "რამ დამებერა" რომ დაეწერა. ყველა ლექსი კი არა აქვს ასეთი ძლიერი. ამიტომაც არ მჯერა იმ ღმერთის, რომლისაც ხალხს სჯერა.
- **აბა როგორი ღმერთის გჯერა?**
- არ ვიცი. მე მათემატიკოსი ვარ და შენც რომ იცოდე მათემატიკა, მიხვდებოდი, რანაირი ღმერთის მჯერა.

- **ჰოდა, შენც ამისწენი.**
- თანამედროვე მათემატიკაში არსებობს თეორია, რომლის მიხედვით სივრცის კომპაქტიფიკაცია ხდება მარტო მაშინ, როცა კომპაქტიფიკაციის წერტილი მიღმიერია, ტრანსცენდენტური, ანუ იმ სივრცეში არ არსებობს. ღმერთის ალქმა არის ის, რამაც ეს ყველაფერი უნდა გამათლიანოს, გააერთიანოს და ამას რომ მოეძებნოს ერთი საერთო მნიშვნელი, საჭიროა მიღმიერი ათვლის წერტილი, რომელიც კონკრეტული სივრცის კატეგორიებში არ ჯდება.
- **რამი გრძნობ ამ საერთო მნიშვნელს?**
- ჭუჭყში უფრო ვგრძნობ, ვიდრე სასახლეში. ღმერთი იქ არის, სადაც ადამიანებს არ უნდათ ყოფნა.
- **მაგას ბიბლიაც ამბობს.**
- დაახლოებით კი. ბიბლია ბევრ რამეს ამბობს და მწერლობაზეც უზარმაზარი გავლენა აქვს. იგივე, ნიცშეს "ზარატუსტრა" ბიბლიის მეტრიკით არის დანერგილი. დღეს იმხელა შესაძლებლობებია, რომ შეიძლება ორი ნიჭიერი ებრაელი მწერალი ვექსლერი და შაიხენაუმი დაჯდეს და დაიწეროს ჯერ უპოვნელი ლოცვები, რომელიც ზუსტად იგივე იქნება, დავითის "ფსალმუნების" მაგვარი, შესაძლოა უკეთესიც. ამიტომაც, ფეტიშიზაცია ლიტერატურაში უნდა მოისპოს. დღეს მსოფლიო კულტურების შედარების საშუალებით მანსი გეძლევა ათჯერ უკეთესი პოეტი იყო, ვიდრე ბოდლერი ან თუნდაც შექსპირი, რადგან კულტურების გადაკვეთის ხაზზე სრულიად ახალი მიმდინარეობები იბადება. არის განვითარების ისტორია პოეზიაში.
- **რითი ჰგავს მათემატიკა და პოეზია ერთმანეთს?**
- სიზუსტით. არსებობს ტოლობისა და უტოლობის მათემატიკა, პოეზიაშიც სიზუსტე უნდა იყოს, საჭირო ადგილზე ჩაჯვარილი სიტყვა.
- **მაგრამ, თუ მათემატიკაში 2<4-ზე ან 2X2=4 პოეზიაში შესაძლებელია 2 მეტი იყოს ოთხზე ან 2X2 არ იყოს ოთხი.**
- კი, ეგ შეუძლია პოეზიას, ისიც შეუძლია, ერთ აზრს მიმატებული მეორე აზრი, გაყოფილი სხვა აზრზე და აყვანილი ხარისხში უდრიდეს რაღაცას. თუ არაფერს უდრის, ე.ი. არადამაჯერებელია და ტყუას. პოეზიაშიც ყოველთვის გაქვს პრეტენზია ტოლობაზე, თუცა სტილისტიკა მაინც სხვადასხვაა. მაგალითად, ასე: "სიკვდილი არის ყველასთვის ნორმა კლავს ერთნაირად კეთილს და მტარვალს წარმოთქვა ასე პათონატომმა და შეაწმინდა სკალპელი შარვალს" ან "საქმარისია ერთი დაუფრევბელი მოძრაობა და თქვენ მამა ხართ" (იგორ ირტენიევი).
- **შენ როგორი მამა ხარ, დაუფრევბელი?**
- სამიწელი. ნახე, როგორია? "თქვენი სკლები არ არიან თქვენი შვილები, ამიტომ თქვენ მშვილდებს ჰგავხართ, რომლებიდანაც ისინი, როგორც ცოცხალი ისრები, წინ იგზავნებიან, თქვენ ცხოვრება გხრით იმისათვის, რომ ისინი უფრო შორს წავიდნენ და იფრინონ, თუ მსროლელს უყვარს ისარი, იმას მშვილდიც უყვარს, რომელიც იხრება. თქვენ შეგძლიათ მისცეთ მათ სამყოფელი ადგილი, მაგრამ ვერ მისცემთ სულელის და აზრებს, ისინი ხვალნიდელი დღის სახლში ცხოვრობენ, სადაც თქვენ ოცნებებშიც კი ვერ მოხვდებითო" - ესაა კალდე ჯებრანი. ეხ არის პოეზია. მე ყველაფერს ვუყურებ პოეზიიდან და ბოლომდე ვცხოვრობ იმ თანამედროვე პოეტებისგან განსხვავებით, რომელთათ-

ვის პოეზია ბილეთია საზოგადოებაში გამოსასვლელად. "პოეტი ხომ ქვეყნად არ იბადები, პოეტია, ვინც პოეტად მოკვდება". აი, ეგაა პოეზია.
- **გიფიქრია, როცა ველარ დანერ?**
- ერთი სული მაქვს ეგ დღე დაღეს. წერას უკვე ველარ ვიტან.
- **რას გააკეთებ?**
- მილიონ რაღაცას. კომპოსტოს მოვაშენებ.
- **უნდა იყოს თუ არა პოეტი მარადიული ბავშვი?**
- პოეტი ბავშვია, რომელიც სულ ზრდის პროცესშია. როგორც ფილოსოფია იწყება გაკვირვებიდან, ისევე პოეზია იწყება განცვიფრებიდან, გაოცებიდან, პირველხილვიდან. ძველსაც კი ისე უყურებ, თითქოს ახლა დაინახე, სპორტული ჭინი გაქვს, როცა დღეში 10-12 საათს მუშაობ, საკუთარ თავს ეჯიბრები. ეძებ ისეთ სიტყვას, რომელიც ჯერ არ გიპოვნია, არ გამოგიყენებია. აი, ამ დილით დავწერე: "სიხარულით მინდა ცაში დავფრინავდე, ღმერთო, რატომ არ მაქციე იხვად, სახელმწიფომ თურმე პირველ აპრილამდე ელექტრონის ფული გადაგვიხადა".
პოეტი დარღვევების უფლებას უნდა აძლევდეს თავს და "გადაგვიხადოს" თუ დაჭირდა, გაუერთმოს "იხვად". მაგიურ ჰაინოზს თუ უკეთებ ხალხს, შენი პატარა დარღვევა ნოვატორობადაც კი გეთვლება. ოღონდ, ამას ისე უნდა აკეთებდე, ვერავინ ამჩნევდეს. კარგი ფოკუსიკი უნდა იყო.
- **პოეზიის კანონი თუ იცი?**
- მომიწია გარკვევა მაგ კანონებში, საბედნიეროდ თუ საუბედუროდ...
- **ყველა მუხლი ისწავლე?**
- ძირითადად კი. კოდექსებში ვტრიალებ. რაც წერა დავიწყე, ისეთებში გავტოვებ, ვერსად რომ ვერ წავიკითხავდი. თუმცა, თავად პოეზიის კანონებზე უამრავი წიგნი ნახე კითხე ოქტავიო პასის, კამილო ნოეს სელა...
- **სიტყვაზე ბევრს ფიქრობ?**
- ძალიან ბევრს და ყველა მხრიდან ვატრიალებ, რომ სასურველს ჩავეყმიდო. მერე კი ერთ სიტყვას მეორე თავად მოჰყავს ხოლმე: "პოეზია, როგორც ქალმა დამითმო, აღარ მენიანალმდეგება, რომ გაერთიმო". თუმცა, ბოლომდე მაინც არ მითმობს. ეგ კი არა, რასაც ვწერ, სულ მგონია, რომ ბოლოა, გაუმერდები და მეტს ველარ დავწერ.
- **თუკი "ხელოვნება ვარჯიშია თავისუფლებაში..."**
- მაშინ პოეზია ვარჯიშია ფრენაში, მაგრამ ფრენაში რომ ივარჯიშო, უამრავი უნდა გქონდეს წაკითხული. იგივე მიღერი, ვინც ეგ ფრაზა თქვა. თუნდაც გოეთეს საუბრები, ბაირონი და რა ვიცი. ვინ აღარ...
- **ხედავ, როცა პოეზიაზე საუბრობ, როგორ თავისუფლებები აგრისისგან..**
- მართლა დავიცალე ყველანაირი აგრესიისგან...
- **P.S.**
- **რატომ დაგიხურეს "Kotten Club"-ი?**
- რა ვიცი, შემურდათ, ალბათ. ის ადგილი, სადაც უამრავ ხალხს უხაროდა მოსვლა, ჩემივე გაზრდილმა და ახლობელმა დამიხურა. კაციმვილმა ხმა არ ამოიღო. ესენი ახალი თარგით მოჭრილი უჯიშო ქართველები არიან. ერთი რამე ვიცი, სანამ ცოცხალი ვარ, ამ "ახალ ქართველებს" არ ვაბოვიცნებ.
- **მოდი, სანამ ავრესია შეგირუნდებოდეს, დავამთავრობო.**
- !!!

ბავშვობაში..

"ზონაირი"

"რეპტიული რაკეტა ირაკლიმ თქვენთვის დაკეტა"

ლექსიკონი

კოტე ყაზაანიშვილი	
აი ჩემი დღეც დადგა და დამებედა თოვლი თეთრი ქათქათა ბამბა ვერცხლად ქცეული ორთქლი ოცნებისაგან მცივა მთიდან იღვრება ნისლი ციდან ფანტელი ცვივა და მეყინება სისხლი ალარ თავდება თოვა ბოლო არ უჩანს ფიფქებს ახალი წელიც მოვა ნატვრით ამივსებს ფიქრებს ამოვარდება ქარი მთიდან გადმოყრის ფანტელს მოქრის ფიქრების ჯარი მანათესავებს დანტეს ილუზიათა მხოცი გაცდა ოცნებას გემი დეკემბერია ოცი დაბადების დღე ჩემი.	
2003	

მტრადები	
მარტო ვარ და ისევ ვფიქრობ შენზე დამავინყდა რაც კი გუშინ მწყინდა ვხედავ მტრედებს მოლულუნეს სხვენზე ვხვდები მეც რომ მტრედი ვიყო მინდა აქ სიყვარულს გაუშლია ფრთები გთხოვთ გაჩუმდეთ არვინ დაძრას კრინტი ყურს ვუგდებ და მათი ცქერით ვტკბები სულშიც ლექსის იფურჩქნება კვირტი ამიტომაც ამ ახალწლის ღამეს ერთადერთი სიყვარულზე ვმღერი მტრედებს მაინც მივახვედრებ რამეს პაპიროსის თუკი მექნა ღერი.	
2003	

ჩემი ლექსი გართიმული სტროფია შაშვს მაგონებს შიშისაგან ანაფრენს არ დევს შიგნით რთული ფილოსოფია და საერთოდ არ ამტკიცებს არაფერს არ გეგონოთ მისტიკა ან მაგია და რადგანაც დროც სულ გარბის არ იცდის ჩემი ლექსი ჩემი ამხანაგია ჩემს ტკივილს რომ ჩემთან ერთად განიცდის.	
ქართველი არის ის ერი ვინც მოიტყხა კისერი ვერ მოიშალა ქაჯობა კრინტიც ვერ შეძლო დაეძრა თან შიმშილს ვეღარ აჯობა და ამიტომაც დაენძრა.	
უსამართლოდ ბედს როდემდე ვემღურო ჭირის მიზეზს ვინც ვერ ამჩნევს მარცხდება. აბა სხვებთან რა მაქვს სასაყვედურო თუკი ჩემი ბრალი არის რაც ხდება. ისე ჭკუის კოლოფი ვარ რომ მკითხო და მისმინონ თითქოს ჩემი რიგია აბა მე სხვებს რა ჯანდაბა მოგკითხო საკუთარი თავის ვერ გამიგია ხოდა ვცდილობ არ გამოვჩნდე საბრალო მოთმინებაც რადგან სულის ვალია გასაჭირი სხვას რად გადავაბრალო ყველაფერი როცა ჩემი ბრალია. მიწვეს თავზე საკუთარზე სწორება შეცდომის რომ შევძლო გამოსწორება.	

ქართველს უნდა ჯერ მინაში დაგმარხოს და გიძახის მერე პოეტს სახალხოს. მკედარს კი მყისვე, მოგეცემა სხვა ვესი რადგან თხოვნა არ გჭირდება რამესი.	

ვინც მთავრობის მსახურია აცვია და ახურია მე პალტო მაქვს ნათხოვარი ამიტომ ვარ მათხოვარი და გიყვებით მოკლედ ლექსად რატომ ვერ დავედივარ ვერსად.	

როცა ვნება ჩემ სულს ფარავს მოვუძღვები როგორც მწყემსი გზააბნეულ სიტყვის ფარას და ფურცელზე რჩება ლექსი გულიც რადგან ძნელად ითმენს ვნერ დილამდე ვეღარ ვცხრები და ძაღლებად ვხმარობ რითმებს რომ არ დამეფანტნონ ცხვრები.	

ნამ და უწუმ პარლამენტში კამათია ვერა და ვერ ლებულობენ კანონებს საქართველოს თითქოს სენი დამართნია რაც მის ნებას თავისუფალს ამონებს ირგვლივ ისმის აბსურდული დებატები სალი აზრიც სისულელეს აწყდება სახეზეა სრული დეგენერატები და ამიტომ ეს მარაზმიც არ წყდება შავ ჯიპებში პრეზიდენტის ესკორტია ოპერაში გუსტავი ჟღერს მალერი საბაჟოში ევროპული რემონტია უნივერსტეტს ჩამოეხა შპალერი როცა ვხედავ შეელა რამ სიმორეზეა თან ზარმაციც ჩვენი ვიცი ნატურა ვიღას რალა შავ ქვად უნდა პოეზია ანდა ჭეშმარიტი ლიტერატურა ხალხი მხოლოდ ფულის ძალას ემონება დოლარი გვაქვს ჩათრეული ბოღვაში გადაგვარდა მომხმარებლის გემოვნება და ქაჯობა შემოვიდა მოდაში ისევ ლექსით გადავწყვიტე მკითხაობა არ იფიქროთ ვირჯუბოდე ფულისთვის ქალაქშია სრული განუკითხაობა ძმა ძმას ესერის ასი ლარის გულისთვის. სადაც ნახვალ სულ ახალი ტაძრებია ცუდი ხალხი დადის მდიდრად ჩაცმული კარგ ხელოვანს და მეცნიერს დანძრევია პოლიციის უფროსია დაცული დღე და ღამე რაც ირღვევა კანონია რადგან მასვე თავად არღვევს დამცველი ამისთანა ქვეყანაში ჰარმონია რომ როდესმე დამყარდება არც ველი.	

არაჰი (არა იგივი) იბავი

ერთხელ კამათი გაიმართა ათენში სუფრად დამსხდართა შორის გაჰყვირიან ალარ ხუმრობენ რად არის ბრძენი რომ დადიან მდიდრებთან	
და მდიდრები კი იშვიათად ბრძენთან	
სტუმრად	
სტუმრობენ	
დავა არ მოჩრა აღარასდროს ბოლო იქ ვიდრე	

არ უხმეს სოკრატს გაარკვიოს საქმე ეგება მან თქვა ბრძენმა ხომ კარგად იცის რაა სიმდიდრე მდიდარს კი აბა ნაღდი სიბრძნის რა გაეგება.

ერთხელ როდესაც მიატოვეს მონასტრის ჭერი სოფლის გზას ორი მიჰყევოდა ტყისაკენ ბერი მინდვრად კი წვიმა მოეყვანა საადრე ღრუბელს გზაჯვარედინზე აყენებდა რომელიც გუბეს და რომელზედაც გადასვლისას ერთ გოგოს	
საუბედუროდ დასველება უწევდა ფეხის ერთ-ერთმა ბერმა ნაცვლად გვერდის უჩუმრად	
ავლის	
დაიკაპინა უყოყმანოდ ტოტები შარვლის მერე პატარა გლეხის გოგო ჩაიკრა უბეს და გადაველო მისიანად ხსენებულ გუბეს. თან ხაზის რადგან ამ ფაქტისთვის არ სურდა	
მეორე მხარეს გზის ერთ-ერთ მშრალ ნაპირზე	
დასვა	

შეფარებული რელიგიის ღვთაებრივ კალთას ერიღებოდნენ ის ბერები მაცდურ სქესს ქალთას მეორე ბერმა გაოცებით დააღო ხახა შეაძრუნა რა საქციელმა რომელიც ნახა ნამოქმედარმა ამხანაგის თავზარი დასცა თუმცა მთელი გზა თავის მეგზურს სიტყვა

მაგრამ რადგანაც გულით სურდა ამ ფაქტის	
განსჯა	
ძილის წინ მაინც გადაწყვიტა მეგობრის დასჯა. უთხრა შენ ქალის ხელის ხლება გაბედე როგორ და გულში როგორ ჩაიხუტე მარწყვივით გოგო ბერისთვის ქალთან მიკარება ცოდვაა დიდი სჯობს მღვდელმთავართან აღსარების	
სათქმელად მიდი. თორემ თუკი მე არ მღალატობს ღვთის სჯულის	
ცოდნა	

ჯოჯოხეთისკენ გაგაქანებს ამხელა ცოდვა. მეორე ბერსაც გაეცინა მაგივრად ჩხუბის და უპასუხა უქმედ ენას რას ატარტარებ ის გლეხის გოგო მე ნაპირას დავტოვე გუბის შენ კი გეტყობა მას აქამდე გულში ატარებ.

თარგმანები

ზარლ ზოდლარი	
თქვენ მამაკაცთა სანამებლად მოსულხართ	
ქვეყნად	
სიყვარული კი მათ გულეზში სანამ იდება პატიოსნება შეგეძლებათ სიმშოვლით შერყვნათ და საკუთარი დაიმკვიდროთ ამით დიდება ვნებიანობა რადგან მუდამ თქვენი როლია გულეზში ისე შეგიძლიათ ანთოთ ხანძარი რომ მერე მათი დამონება მეტად იოლია და ვერ ნაყრდება თქვენი ვნება გაუმაძლარი მერე კი ისევ სულ სხვა ვინმე მოგეწონებათ იმასაც ისევ მოატყუებთ ცივი გონებით რადგან კაცები გეჩვენებათ ყველა მონებად თავადაც უკვე აღარავის არ ემონებით და არასოდეს გვინებიათ კაცთა სიბევრის თქვენ გეშინიათ ერთადერთის, მხოლოდ სიბერის.	
ჯონ კითსი	
ოთხი დრო არის წელიწადში სხვადასხვაგვარი, კაცის ცხოვრებაც ამ ოთხ ხანას სრულად	
მოიცავს.	
გაზაფხულზეა ის გემოთი თაფლისმაგვარი, ნექტარს წაავას, სიმწრისაგან მის სულს რომ	
იცავს.	
დგება ზაფხული ტრფობისაგან	
გრძნობებაშლილი,	
ცაში დაფრინავს და არ ახსოვს დროთა ცვალება,	
შემოდგომაზე კი, ქარით და წვიმით დაღლილი,	

ქარიშხლისაგან მშვიდ ყურეში შეიმალევა, სადაც ტალღების ღრიალის ხმა შორიდან ისმის რადგან ადრეა და ჯერ კიდევ არ ეძინება, ის აკვირდება ამ ცხოვრებას გადაღმა ნისლის, რომელიც უკვე მის გარეშე მიედინება. მერე ზამთარში თეთრ სამოსში გამოეწყობა... ასეთი არის ეს ცხოვრება, რა გაეწყობა.

ოსიპ მანდალშტაიმი	
მომეცა სხეული, გულიც თუ ცემს. რა ვუყო მას, ასე საოცრად ჩემს? ან სიხარულისთვის დღევანდელ დღის მე ვუთხრა მაღლობა, მითხარით, ვის? მეებალევ მე ვარ და ნაყოფიც რჩეული, სამყაროს საკანში როდი ვარ ეული. და ვიცი, თანდათან სარკვეზე მარადის სითბო და სუნთქვაა ჩემი რომ გადადის. ზედაპირს ისეთი ფერებით დაქარგავს, აქამდე აღბეჭდილს არაფერს არა ჰგავს. და თუმცა ჟამია, ნალექს რომ ჩამომლის, ამ ქარგას ის უკვე ვერაფრით ამოშლის.	

მარინა ცხეაძევა	
როგორც მარცხენა ხელთან მარჯვენა ჩემს სულს შენს სულთან უწევს დარჩენა ბედმა მარცხენა ფრთა და მარჯვენა ერთად შეგვყარა და ცა გვაჩვენა. მაგრამ გაავდრდა და მტვერი ცამდე ჩანვა მარცხნიდან, მარჯვენა ფრთამდე.	

იგორ გუზარმანი

არც ტანჯვია და არც ნეტარება თანახმად აზრის უბრალოდ სწორის ცხოვრება არის დროის ტარება დაბადებასა და სიკვდილს შორის.	

როგორც კატა ვერ იქცევა ლომად ისე ბრძენი ვერ მოჰყვება ლაქლაქს და დრო ყოველთვის რომა გვაქვს ბლომად არის ფული რაც არასდროს არ გვაქვს.

მიხაილ ყვანაცკი	
ბედნიერი დასასრული არ არსებობს. თუ ბედნიერია, ესე იგი დასასრული არ არის.	
მეგობრებო ჩვენი გასაჭირი უთარგმნელია.	

თეიმურ კიხიროვი	

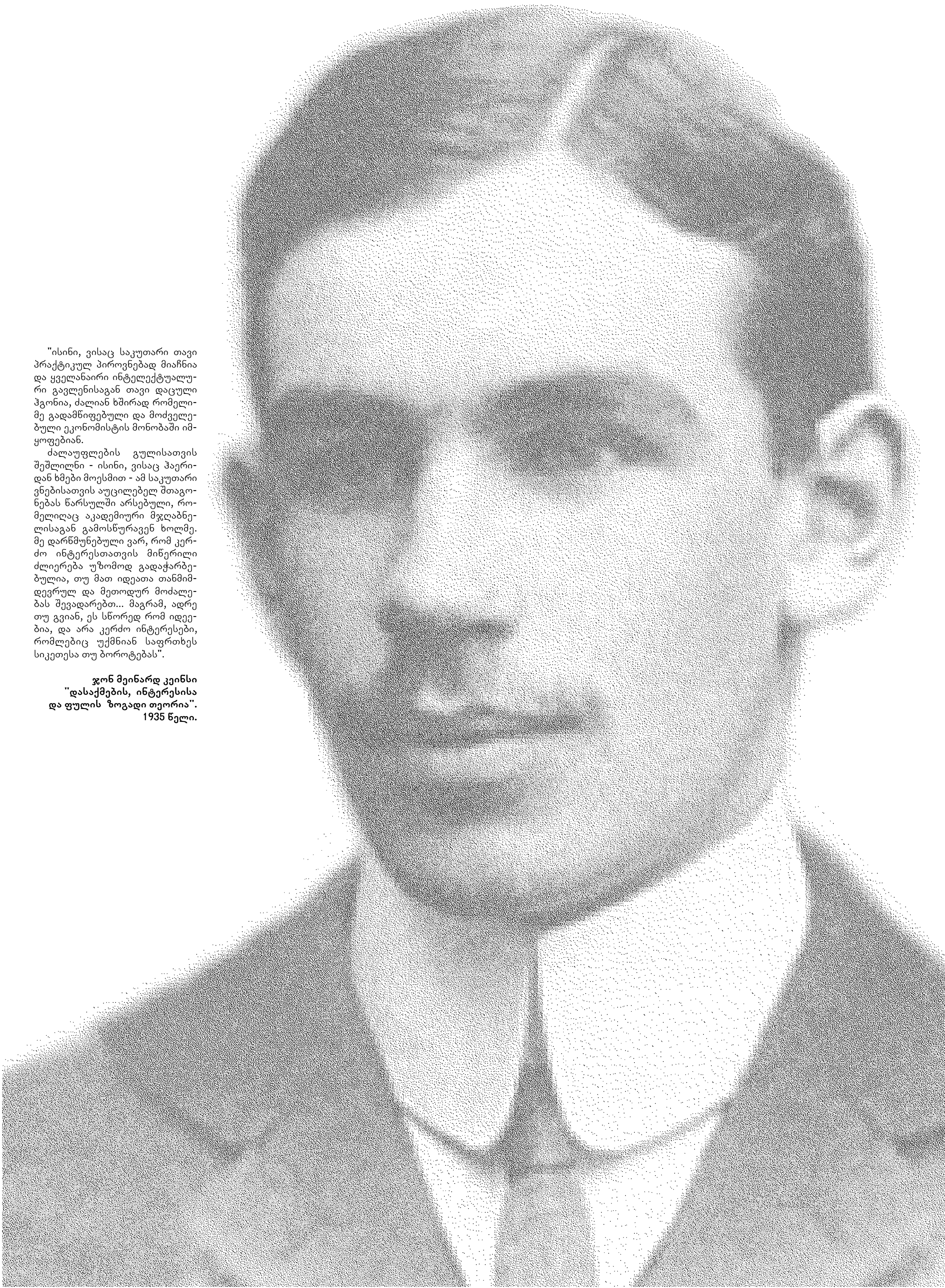
ადევნე თვალი ამ ქვეყნის ღამეს ტყუილისა და სიმართლის ზღვარზე ცოტას ხომ მაინც მიხვდები რამეს ცოტათი მაინც ხომ მოხვალ აზრზე.

“ისინი, ვისაც საკუთარი თავი პრაქტიკულ პიროვნებად მიაჩნია და ყველანაირი ინტელექტუალური გავლენისაგან თავი დაცული ჰგონია, ძალიან ხშირად რომელიმე გადამნიჭებული და მოძველებული ეკონომისტის მონობაში იმყოფებიან.

ძალაუფლების გულისათვის შეშლილნი - ისინი, ვისაც პაერიდან ხმები მოესმით - ამ საკუთარი ვნებისათვის აუცილებელ შთაგონებას წარსულში არსებული, რომელიღაც აკადემიური მჯღაბნელისაგან გამოსწურავენ ხოლმე. მე დარწმუნებული ვარ, რომ კერძო ინტერესთათვის მიწერილი ძლიერება უზომოდ გადაჭარბებულია, თუ მათ იდეათა თანმიმდევრულ და მეთოდურ მოძალეობას შევადარებთ... მაგრამ, ადრე თუ გვიან, ეს სწორედ რომ იდეებია, და არა კერძო ინტერესები, რომლებიც უქმნიან საფრთხეს სიკეთესა თუ ბოროტებას”.

ჯონ მეინარდ კეინსი
“დასაქმების, ინტერესისა
და ფულის ზოგადი თეორია”.
1935 წელი.

პირადი ცხოვრების უფლება

დასასრული

სამხელე უორდენი
ლუის ბრანდარისი

თუ ჩვენი დასკვნა მართებულია, რომ პრინციპი, რომელიც პირად მიმწერას თუ სხვა მაგვარ პროდუქტს გამოქვეყნებისგან იცავს, არ არის საკუთრების პრინციპის იდენტური, არამედ პიროვნების ფენომენის ხელშეუხებლობისა და სინმინდის მცველი პრინციპია, მაშინ არსებული კანონი გვთავაზობს პრინციპს, რომლისგანაც გამომდინარეობს პიროვნების პირადი ცხოვრებისა და სიმყუდროვის დაცვის გარანტიები, რომელნიც მიმატებული იქნებოან ძლიერ ცნობის მოყვარე პრესის, ფოტოგრაფიისა თუ სცენებისა და ბგერების გადმოცემისუნარიანი რაიმე სხვა თანამედროვე მექანიზმების მფლობელთა მხრიდან პიროვნებაზე მოძალდების შეკავებაზე. ამგვარი დაცვა არ შემოიფარგლება მხოლოდ იმ შემთხვევებით, როდესაც გადმოცემის რომელიმე კონკრეტული მედიუმი ან ფორმა გამოიყენება და არც იმით, რომ საქმე მხოლოდ ინტელექტის პროდუქტებთან გვაქვს. ანალოგიური კანონისმიერი დაცვა არის გარანტირებული იმ ემოციათა და შეგრძნებათათვის, რომელნიც გამოხატულნი არიან მუსიკალურ კომპოზიციასა და სხვა სახის არტისტულ ნაშრომში, როგორიცაა ლიტერატურული კომპოზიცია, გამოთქმული სიტყვა, გამოსახული პანტომიმა, შესრულებული სონატა. მათ ისეთივე დაცვა ერგებათ, როგორსაც თითოეული მათგანი მიიღლებს იმ შემთხვევაში, ისინი წერილობით ფორმისაღი რომ ყოფილიყვნენ. ის გარემოება, რომ აზრი თუ ემოცია, რომელსაც ჩანერის მეშვეობით პერმანენტული სახე აქვს მიღებული, და რაც მის იდენტიფიკაციას უფრო აიოლებს, შესაძლოა შეტყუებულების კანონმდებლობის თვალსაზრისით დიდ მნიშვნელობას იქონას, მაგრამ მას არა აქვს ასეთივე ღირსშესანიშნაობა უფლების მინაარსობრივ მხარესთან მიმართებაში. ამდენად, თუ ჩვენი სასამართლოების გადანაყვეტილებანი მიგვანიშნებენ აზრების, ემოციების, გრძნობების პირადი ცხოვრების უფლებით დაცულობაზე, მაშინ ჩამოთვლილ მოვლენებს ეკუთვნით იგივენაირი კანონიერი დაცვა, მიუხედავად იმისა, იქნებიან თუ არა ისინი წერილობით ფორმაში, საქციელში, საუბარში, მხედველებსა და სახისმიერ გამომეტყველებებში გამოხატულონი.

შესაძლოა, აღსანიშნავი იყოს ის განსხვავება, რომელიც არსებობს აზრისა და ემოციათა წინასწარგანზრახვით არტისტულ თუ ლიტერატურულ კომპოზიციებში გამოხატვასა და ყოველდღიურების განმავლობაში მათ შემთხვევით და სპონტანურ გამოვლინებას შორის. სხვა სიტყვებით, შეიძლება შეგვეკანაბროთ, რომ პირადი ცხოვრების უფლებისათვის მინიჭებული დაცვა ეკუთვნის შრომის შეგნებულ პროდუქტებს, როგორც მათი ერთგვარი ფაქტორი. თუმცა, ამგვარ არგუმენტს ამ უფლებისათვის მხოლოდ მცირეოდენის შემოთავაზება თუ ძალგოს. თუკი განვიღო შრომის რაოდენობას ერთგვარ საზომად ავიღოთ, უძევველად აღმოვაჩნით, რომ ადამიანს სჭირდება მეტი ჯავა ანგვს საკუთარ ბეჭდარობასა და საოჯახო ცხოვრებაში, ვიდრე ეს ნახატის შესრულებასა თუ ნიგნის წერის შემთხვევაშია; ბევრად იოლია დღიურში ამაღლებული სენტიმენტების ჩანერა, ვიდრე ღირსეულად ცხოვრების შეძლება. თუ საზომად ამა თუ იმ ქმედების წინასწარგანზრახულობას ავითვით სებათ, მაშინ უამრავი ყოველდღიური მიმოწერა, რომელსაც დღეს კანონი დაცვას სთავაზობს, კანონის კეთილმოყვდილი გაღვივნისაგან გარჩეული აღმოჩნდება. იმ გადამწყვეტილების მიღების შემდეგ, რომ ლიტერატურული ნაწარმოების გამოქვეყნების განზრახვის არსებობა თუ არარსებობას არ ჰქონდა მნიშვნელობა, მასზე განვიღო შრომის რაოდენობა, განზრახვის სიმტკიცე და ნაშრომის ხარისხი აღარ არიან სათვალავში ჩასაგდები იმ გადამწყვეტილების მისაღებად, ეკუთვნის თუ არა ნაწარმოებს კანონიერი დაცვა. არ არსებობს არც ერთი საფუძველი იმისა, რომელსაც ეყრდნობა უფლები ლიტერატურული და არტისტული ნაწარმოების გამოქვეყნება და რედაქტირების შეზღუდვის, გარდა პირადი ცხოვრების უფლებისა, რომელიც თვითონ წარმოადგენს ადამიანის ზოგადად დაცულობის უფლების ნაწილს - საკუთარი პიროვნულობის უფლების ნაწილს.

აღსანიშნავია, რომ ზოგიერთ შემთხვევაში, სადაც ამ უფლებას კანონიერი დაცვა მიეიწება არამართებული გამოქვეყნებებისა გამო, ამ საქმეთა იურისდიქცია, როგორც წესი, ეფუძნებათ არა კერძო საკუთრების უფლებას, არამედ ნაგულისხმევი ხელშეკრულების დარღვევას, ანდა ნდობის განზილების ბრალდებას.

ამგვარად, საქმეში "ბერნესი ჰატიჩინისის წინააღმდეგ" (1825), სადაც მოსარჩელემ, ცნობილმა ქირურგმა, მოინდომა ყურნალ "ლანცეტში" საკუთარი გამოქვეყნებებილი ლექციების დაბეჭდვის აკრძალვა, რომელიც მან ლონდონის წმინდა ბართოლომეოს ჰოსპიტალში წაიითხა, ლორდუ ელდონმა (მოსამართლემ) გამოთქვა ეჭვი იმის თაობაზე, შეიძლება თუ არა რომ ზემოთხსენიებული, არა წერილობით ფორმაში მოქცეული ლექციები

ლუის დემიოც ბრენდარისი.

ადამიანისთვის ადეკვატური დაცვის უზრუნველყოფა მისი პორტრეტის შეუფერებელი ცირკულაციისაგან; მაგრამ, რადგანაც ფოტოგრაფიის სფეროში მომხდარმა წინსვლამ შესაძლო გახადა სურათის სპონტანური გადაღება, კონტრაქტისა და ნდობის დოქტრინები არაადეკვატური შეიქმნენ იმისათვის, რომ ადამიანმა მათში საკმაო დაცვა ჰპოვის. ამიტომ დღეს აუცილებელია დარღვევათა სამართალი (Torts) მოვიშველიოთ. საკუთრების უფლება, მისი ყველაზე ზოგადი განმარტებით, რაც მოიცავს მონაწილეობის პრივილეგიებს, ყველა უფლებასა და პრივილეგიას და ამდენად, პიროვნებაზე ხელშეუხებლობას უტოლდება, გეთავაზობს იმ ფართო საფუძვლს, რომელზედაც შესაძლებელია პიროვნული უსაფრთხოების დამცველი მექანიზმების დაფუძნება.

ამგვარად, იმ პრინციპის ძიების პროცესში, რომელიც მათ კერძო წერილების გამოქვეყნების აკრძალვას შეადგინებდა, სასამართლოებმა მიავნეს წდობის განზილებისა და ნაგულისხმიე კონტრაქტის დოქტრინები. მაგრამ ცოტაოდენი ფიქრის შემდეგ გაიკრკვა, რომ ამ დოქტრინებს არ შეეძლოთ სრული დაცვის მექანიზმის შემოთავაზება, იმეხნად, რამდენადაც არ ანიჭებდნენ სასამართლოს იმის უნარს, რომ ისინი უცნობთა მიმართ გამოეყენებულყოი. ამდენად, კერძო წერილობით მიმართული საკუთრების თეორია იქნა გამოყენებული. მართლაც, ძნელი წარმოსადგენია, თუ როგორი თეორიით შეიძლება იმ პიროვნების კონტრაქტის დარღვევას ან ნდობის განზილებაში დადანაშაულება, რომელიც უძრავოდ იღებს წერილის და აბრებს მის გამოქვეყნებას. წარმოიდგინოთ, რომ წერილი მას მიისი თხოვნის გარეშე გადაეზავნა. იგი ხსნის მას და კითხულობს. იგი ათმის არანაირ ხელშეკრულებას არ დებს არავისთან და არავისაგან იზიარებს არანაირ ნდობას. წერილის გახსნითა და მისი ნაწილებით იგი არანაირი ვალდებულებების ქვეშ არ იყვნებს თავს, გარდა მის მიმართ ზოგადად არსებული კანონიერი მოთხოვნებისა. და ეს ზოგადი კანონიერი მოთხოვნა კი მდგომარეობს მის მიერ წერილის გამოგზავნის კანონიერი უფლების დავთვალისწინებაში, რაც არ უნდა ეწოდოს სიროულებში ამ წესის მისაღებებისა, მაგრამ ისინი დამახასიათებელი არიან ამგვარი საკითხისათვის, და არც განსაკუთრებულ კომპლესურებით გამოირჩევიან კანონის სხვა განმტკიცებთან შედარებისას - მაგალითად, იმ შემთხვევებთან, როდესაც გამამტყუნებელი განაჩენის საზომ ტესტად ქმედების კეთილგონიერება თუ არაკეთილგონიერება გამოიყენება. კანონის ფორმა ვალდებულება იმდენად არ ადამიანზე, ვინც ჩამტყუნალი არიან კანონიერ საქმიანობაში, არაისინი უარს ამბობენ საზოგადოების მზრდელ გავრცელებულ შეხედულებას, რომელიც უნდა განხორციელდეს. თუმცა, ზემოთ აღნიშნული განსხვავება ნათელი და ფუნდამენტურია. შეიძლება არსებობდნენ პიროვნებები, რომელნიც იცავდნენ საკუთარი პირადი ცხოვრების უფლებას, მაგალითად, ჟურნალისტური ცუდიდების მსხვერპლად ქცევისაგან. აგრეთვე არსებებენ ისინიც, ვინც სხვადასხვა ხარისხით უარს ამბობენ საზოგადოების მზერის მიღმა ცხოვრების საკუთარ უფლებაზე. საკითხები, რომელთა გაიკეთვებისასაც ზემოთმოყვანილი, პირველი კლასის პიროვნებები შესაძლოა აპროტესტებდნენ, წარმოადგენდა მეორე კლასის პიროვნებათა შესახებ საზოგადოების სხვა წერეების ლეგიტიმური ინტერესის იბიქებას.

უფლებათა დასაცავად იქნა გამოყენებული, არ არის საკუთრების პრინციპი, გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც ეს ტერმინი გამოყენებული იყო გაფართოებულ ამ მისთვის უქმეულო მნიშვნელობით.

პრინციპი, რომელიც იცავს პირად წერილებსა და ინტელექტისა და ემოციების ნებისმიერ სხვა პროდუქტებს არის პირადი ცხოვრების უფლება, და კანონს არ გააჩნია სხვა ახალი პრინციპი, რომლის ფორმულირებასაც იგი მოახდენდა მაშინ, როცა ხსენებული სახის დაცვა ვრცელდება ადამიანის გარეგნობაზე, გამონათქვამებზე, ქმედებას და კერძო ურთიერთობებზე, იქნება ეს საოჯახო თუ სხვა ხასიათისა.

თუ პირადი ცხოვრების უფლების დარღვევა კანონის მიერ აღიარებული, დასჯად ზიანს შეადგენს, მაშინ კომპენსაციის მოთხოვნის ელემენტებიც არსებობენ, რადგანაც იმ სულიერი ტკივილის მნიშვნელობა, რაც არამართლოზომიერი ქმედებითა გამოწვეულებს, კომპენსაციის საფუძვლად ათიარებულა.

გვერდებს მხოლოდ იმის დადგენა, თუ რა ლიმიტირებები გააჩნია ამ პირადი ცხოვრების უფლებას და რა სახის ანაზღაურების არსებობს ამ უფლების დარღვევის შემთხვევაში. მცდელობა იმის დადგენისა, თუ სად გაცივს ზუსტი საზღვარი ადამიანის ღირსებისა და კომფორტისა, და იმ წერილობის პოვნისა, საიდანაც ადამიანმა უნდა დაუთმოს საზოგადოებრივ ინტერესსა თუ პიროვნულ სამართლიანობას, საქმიად უიმედო წამოიყვება. მაგრამ ლეგალური ანალოგიები გვთავაზობენ იმ ზოგად ნესებს, რომცდეს ცილისწამებისა და ლიტერატურული და არტისტული საკუთრების კანონმდებლობაში შემოეშავა.

1. პირადი ცხოვრების უფლება არ კრძალავს ისეთ პუბლიკაციებს, რომელნიც ეხებიან საზოგადოებრივ ინტერესებს. ამ წესის საზღვართა დადგენისათვის დამხმარე იქნებოდა ცილისწამების წინააღმდეგ არსებული კანონმდებლობის მიერ შემოთავაზებული ანალოგიის გამოყენება. კერძოდ, გამოდგება ანალოგია კომენტარის კვლიეურობით პრივილეგიისა და საჯარო საქმეებთან და ინტერესებთან დაკავშირებული კრიტიკის დასაწვებისა შესახებ. რა თქმა უნდა, ეწოდოს იმ უფლებებს - მისი წერილის მინარარის მიმართ არსებული საკუთრების უფლება, თუ მისი პირადი ცხოვრების უფლება.

ანალოგიური საფუძველი პრინციპისა, რომელიც საშუალებას იძლევა არამართლოზომიერი პუბლიკაციის აკრძალვისა, შეგვიძლია ვიპოვოთ ხელობის საიდუმლოების კანონმდებლობაში. იქაც აკრძალვების გამოშვება ძირითადად კონტრაქტისა და ნდობის განზილების თეორიების მეშვეობით ხდებოდა. რა თქმა უნდა, ძლიერ მუშაით იყო შემთხვევა, როდესაც ვინმეს რაიმე საიდუმლო ჰქონოდა ხელთ, სხვისი მხრიდან მისი განდობის გარეშე. მაგრამ, შეიძლება ეს იმის მტკიცება, რომ სასამართლო მორიერდებოდა განაჩენის იმის საწინააღმდეგოდ გამოტყანას, ვინც ეს საიდუმლო ჩვეულებრივი კანონდარღვევით, მაგალითად, სხვის ტერატიორიაზე შეპარვითა და სხვის ნივთში ჩახეხვით ან მიყურადებით მოიპოვა? მართლაც, საქმეში "ოვიგატი ვაინარილის წინააღმდეგ" (1820) გამოქვეყნების აკრძალავი ბრძანება გამოშველი იქნა, სადაც ვეტერინარმა საკუთარი დამქირავების უწმრადგა მისი საცეცხბო ნივთსკიდან გადაიწერა ნაწლის მომზადების რეცეპტი. ლორდუ ელდონმა "გამოშვა ამრქძალავი ბრძანება იმის საფუძველზე, რომ სახეზე იყო ნდობისა და რწმუნების დარღვევა-განზილებათა. მაგრამ ამ შემთხვევაში რთული იყო ნებისმიერი არსებითი განსხვავების დფიქსირება ხსენებულ საქმესა და იმ სიტუაციას შორის, როდესაც საქმე გეხებოდა უცნობთან, ვინც ასევე უწმრადგა მიაკლავა ნივთსკში არსებულ საიდუმლოს.

ასე რომ, შეგვიძლია დავასკვნათ - ის უფლებები, რომლებსაც ზემოთ მოყვანილ საქმეებში იცავდნენ, რაც არ უნდა იყოს მათი ზუსტი ხასიათი, არ არიან უფლებები, რომლებიც წარმოიშვნენ ან ხელშეკრულებიდან, ანდაც განსაკუთრებული ხასიათის ნდობიდან; და როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ის პრინციპი, რომელიც ამ

და ქმედებების მიმართ გამომდინარე იქიდან, არიან ისინი პირადი თუ საჯარო ხასიათისა იმისათვის, რომ მათ შესაბამისი სამართლებრივი ტესტი (საზომი) მოესადაგოს.

იმის გამოქვეყნება, რომ კერძო პიროვნებას მეტყველების დფექტი გააჩნია, ან რომ მას არ შეუძლია მართლწერა, გაუმართლებელია და მისი უფლების დარღვევას წარმოადგენს, მაშინ როცა იგივე წმინათისებათა გამომწეურება მომავალი კონგრესმენის შემთხვევაში აბსოლუტურად დასაშვებია.

მთავარი მიზანი აქ პირადი ცხოვრების პირადულობის დაცვაა და როგორი ხარისხითაც არ უნდა შეწყვიტოს კაცის ცხოვრებამ პირადული, კერძო არსებობა იქამდე, სანამ რაიმე გამოქვეყნებას ადგილი ექნება, მისი დაცვა ანალოგიური ხარისხით დაიკლებს. ამდენად, რადგანაც იგივე ფაქტების გამოქვეყნების მართლოზომიერება შესაძლოა დამოკიდებული იყოს იმ ადამიანზე, ვისაც ეს პუბლიკაცია ეხება, შეუძლებელია ერთი, ფიქსირებული ფორმულის შემუშავება, რომლის გამოყენებითაც უკადრისი პუბლიკაციების აკრძალვა იქნებოდა შესაძლო. ნებისმიერ წესს, რომელსაც ამ მიზნით ავითვისებთ, უნდა გააჩნდეს ის ელასტიკურობა, რომელიც გაითვალისწინებს ყოველი საქმის განსხვავებულ გარემოებებს. ეს ის აუცილებლობაა, რომელიც ამ დოქტრინას მისადაგებისათვის არა მარტო ძლიერ რთულს ხდის, არამედ გარკვეულწილად მოქმედებაში ადგენდა უარსაყოფსა და არაპროგნოზირებადს. ამასთანავე, იგი მხოლოდ მაქარა დარღვევებს თუ მისწვდება, და ალბათ არც არის სასურველი, რომ ყველაფერი შეიზღუდოს,რასაც პირადი ცხოვრების ხაზითი საუკეთესო გემოვნება დაგმობდა.

ამგვარად, საზოგადოდ ის საკითხები, რომელთა პუბლიკაციაც შეიძლება შეიზღუდოს, ეხება პირად, კერძო ცხოვრებას, ქმედებებსა და პიროვნების ურთიერთობებს და არ გააჩნია საჯარო თანამდებობასთან, რომელზეც მას მოხედრია სურს ან ინიშნება, არანაირი საერთო; ხსენებული დფიზიციია არ არის მთლიანად ამოშრუავი ან აკურატული დფიზიციია, იმდენად რამდენადაც ეს, არც ინდივიდუალური შეფასების ობიექტი უნდა დახდეს უამრავ სასამართლო საქმეში, არ ექვემდებარება ამგვარ დფიზიონებას. იგი არის მცდელობა იმისა, რომ აღნიშნულ საკითხებზე ზოგადი მითითება გაკეთდეს. ზოგიერთი რამ ყველა ადამიანმა საიდუმლოდ უნდა შეინახოს, მიუხედავად იმისა, საჯარო ცხოვრებას ეწევა იგი თუ კერძოს, მაშინ როცა ზოგი რამ პირადი ცხოვრების ნაწილად მხოლოდ იმიტომ ითვლება, რომ მათ პატარსი არ აუღია თავზე ის პასუხისმგებლობა საჯარო პოზიციის დაკავებისა,რაც მის ქმედებას საზოგადოებისმიერი კვლევის ლეგიტიმურ ობიექტად აქცევს.

2. პირადი ცხოვრების უფლება არ კრძალავს ნებისმიერი საკითხის კომპლესაციას, მიუხედავად მისი კერძო ხასიათისა, როდესაც პუბლიკაცია ხდება პრივილეგირებული კომუნიკაციის დაცვის ქვეშ, როგორც ამას ცილისწამების წინააღმდეგ არსებული კანონმდებლობა მოითხოვს. ამ წესის თანახმად პირადი ცხოვრების უფლება არ არრდება, როდესაც პუბლიკაცია ადგილი აქვს სასამართლოში, საკანონმდებლო ორგანოსა და მის კომიტეტებში, მუნიციპალურ ასამბლეაში, ან მის კომიტეტებში, ან პრაქტიკულად ნებისმიერ მუნიციპალურ საჯარო ორგანოში, და ნებისმიერ კვაზო-საჯარო ერთეულში, როგორიცაა დიდი სამხალისო ასოციაციები, რომლებიც ყალიბდება ქველმოქმედების მიზნისთვის თუ სხვა ზოგადი ინტერესის გასატარებლად. ასეთი პროცესების მინარარის დამოკიცება (უმრავლესობის ტესტებში) გამო თმ ხარისხის პრივილეგიით იქნება დაცული. წესი აგრეთვე არ კრძალავს პუბლიკაციას, რომელიც გაკეთდა ადამიანის მიერ რაიმე საჯარო ან კერძო ვალდებულების შესრულებისას, იქნება ეს მისი მორალური თუ კანონიერი ვალდებულება, ან საკუთარი საქმეებთან კავშირში, იმ საკითხებთან მიმართებაში, რომელიც მხოლოდ ამ პიროვნებისვე ინტერესებს ეხებათ.

3. საგარეოლოა, რომ კანონი არ დაუშვებს ანაზღაურებას პირადი ცხოვრების უფლების სიტყვით დარღვევითათვის, როდესაც სახეზე არ არის კონკრეტული ზიანი. იგივე მიზეზით არსებობს სიტყვიერი და წერილობითი პუბლიკაციების ერთმანეთისაგან გამიჯვნისა და განსხვავების პრაქტიკა, როდესაც საქმე კერძო პირს ეხება. აქ ანაზღაურება მხოლოდ წერილობით პუბლიკაციას ენიჭება და მხოლოდ იმგვით შემთხვევებში დაიშვება კომპენსაცია ზეპირი სიტყვის კომუნიკაციისათვის. სიტყვიერი კომუნიკაციის მიერ მოტანილი ზიანი უმეტეს შემთხვევაში ისეთი უმნიშვნელოა, რომ კანონი, სიტყვის თავისუფლების დაცვის ინტერესებიდან გამომდინარე, შესაძლოა მასზე მთლიანად უარს ამბობდეს.

4. პირადი ცხოვრების უფლება წყვეტს არსებობას, როდესაც პიროვნება თვითონ აქვეყნებს, ან აძლევს თანხმობას, ფაქტების გამოქვეყნებაზე.

აქ საქმე გვაქვს ლიტერატურული და არტისტული საკუთრების კანონის მორიგი მისადაგების ფაქტთან. ამ ქმედებმა ასევე დაადგინეს, თუ რა ჩათვლებორად პუბლიკაციად ეს ძლი-

ერ მნიშვნელოვანი პრინციპი, რაც მდგომარეობს იმაში, რომ კერძო ხასიათის მინოდება ინფორმაციის სხვათათვის შეზღუდული მიზნით, არ წარმოადგენს პუბლიკაციას კანონიერი მნიშვნელობით.

5. გამოქვეყნებული მასალის ფაქტობრივი სიზუსტე არ არის პირადი ცხოვრების უფლების დამრღვევისათვის თავდაცვა. ნათელია, რომ კანონის ამ ნაწილს არ აინტერესებს პუბლიკაციის სიმართლისა თუ სიცრუის ფაქტი. ზიანის ანაზღაურება ან მისი პრევენცია ამ შემთხვევაში არა პიროვნების ღირსების, არამედ მისი პირადი ცხოვრების უფლების დარღვევაზეა გათვლილი. პიროვნების ღირსების დასაცავად ცილისწამების წინააღმდეგ არსებული კანონები უფრო გამოდგება. პირადი ცხოვრების უფლება გულისხმობს პიროვნების კერძო ცხოვრების არა მხოლოდ არაზუსტი ნახატის შექმნას, არამედ მისი საერთოდ ჩახატვის აკრძალვას.

პირადი ანტიპაზია არ წარმოადგენს ამ დარღვევის ინგრავიენტს, ისევე როგორც იგი არ არის უნებართვოდ სახლში შეჭრის დაანაშაულის აუცილებელი ელემენტი.

ასეთი ბოროტი განზრახვა ასევე არ არის საჭირო ცილისწამების დასამტკიცებლად საერთო სამართალში (Common Law), გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც იგი რომელიმე დაცვის არაუმეტეს ეწინააღმდეგება - მაგალითად, როდესაც რომელიმე კომუნიკაცია პრივილეგირებულად ჩათვლება, ან როდესაც ამ, ან სხვა მტკიცის კანონით განცხადება, რომელსაც უწივიან, სიმართლადან მიჩნეული. პირადი ცხოვრების უფლება, რომელიც დაცვას იმსახურებს, ისევე ირღვევა მამინაც, თუ ის მოტივები, რომლებიც მის დარღვევას განაპირობებენ, თავისთავად არ არიან დანაშაულებრივი, როგორც ეს ცილისწამების შემთხვევაში, როდესაც პიროვნების ღირსებისადმი მიყენებული ზიანი ასეთად რჩება იმის მიუხედავად, თუ რა მოტივები ამოძრავებდა ცილისწამებუელს საკუთარი პუბლიკაციის განსახორციელებლად. ეს წესი მხოლოდ პიროვნებისადმი მიყენებულ ზიანს ითვანდისწინებს, როგორც ეს დარღვევათა კანონმდებლობის (Torts) შემთხვევაში, რომელიც პიროვნებას პასუხს აგებინებს მის შეგნებულ საქციელებზე, მიუხედავად იმისა, რომ ისინი არ ყოფილან ბოროტი განზრახვით ჩადენილი. აგრეთვე იგი საზოგადოებრივად მიყენებულ ზიანს ითვალისწინებს და წარმოადგენს იგივე პრინციპს, რომელიც კოდიფიცირებულ დანაშაულთა უმრავლესობის შემთხვევაშია ათვისებული.

პირადი ცხოვრების უფლების დარღვევისათვის არსებული გამოსავალი აგრეთვე ცილისწამების კანონში გვხვდება, ისევე, როგორც ლიტერატურული და არტისტული საკუთრების კანონებში. კერძოდ:

1. დარღვევის (Torts) სარჩელის შეტანა ყველა შემთხვევითი საკითხისთვის. პირადი ცხოვრების უფლების დარღვევისათვის არსებული გამოსავალი აგრეთვე ცილისწამების კანონში გვხვდება, ისევე, როგორც ლიტერატურული და არტისტული საკუთრების კანონებში. კერძოდ:

1. დარღვევის (Torts) სარჩელის შეტანა ყველა შემთხვევითი საკითხისთვის. პირადი ცხოვრების უფლების დარღვევისათვის არსებული გამოსავალი აგრეთვე ცილისწამების კანონში გვხვდება, ისევე, როგორც ლიტერატურული და არტისტული საკუთრების კანონებში. კერძოდ:

1. დარღვევის (Torts) სარჩელის შეტანა ყველა შემთხვევითი საკითხისთვის. პირადი ცხოვრების უფლების დარღვევისათვის არსებული გამოსავალი აგრეთვე ცილისწამების კანონში გვხვდება, ისევე, როგორც ლიტერატურული და არტისტული საკუთრების კანონებში. კერძოდ:

ინგლისურიდან თარგმნა ნიკოლოზ რურუმი

კრიტიკული აზროვნება

წერილი გერმანელ მებობარს

სამშობლოსათვის უმნიშვნელოვანეს მომენტში, მაშინ როდესაც იძულებული ვართ არჩევანი ვაკეთოთ ჩვენი საზოგადოების არსებობის განმსაზღვრელ ღირებულებათა შორის, როგორიცაა კრიტიკული აზროვნება თუ ამპარტავნება, სიბრძნედ ქცეული გამოცდილება თუ საკუთარი მარცხის მიზეზის სხვათა ქმედებებში ძიების ყინი, საჭიროდ მიმაჩნია, შევახსენოთ მკითხველს წარმავლობა ყველა იმ წარუმატებლობისა, რომელთაც არ შეევეგუებით. ვფიქრობ, რომ სწორედ განცდილ დამარცხებებშია მომავალ გამარჯვებათა ფესვი გადგმული; ფესვი, რომელსაც დაუზარელი აზროვნებისა და მტკიცე არჩევანის სახით სასიცოცხლო საზრდო სჭირდება - ისეთი არჩევანისა, დამარცხებულის ავადმყოფური გახვევების მდგომარეობიდან გათავისუფლების მთავარ პირობად საკუთარ ნაკლოვანებათა აღიარებისა და მათზე მუშაობის აუცილებლობას რომ მიიჩნევს. ასეთი აზროვნებისა და კიდევ ბევრი, სხვა რამ ღირებული მატალითად გთავაზობთ დიდი მწერლისა და პატრიოტის ალბერ კამიუს წერილს, რომელიც პირველად მეორე მსოფლიო ომის დროს გამოქვეყნდა ფრანგული წინააღმდეგობის გაზეთში. დაკვირვებული თვალი აქ იმის კიდევ ერთ მტკიცებას იპოვის, რომ თავისუფლებას სხვა ვერაფერ მოგვანიჭებს; რომ იგი მხოლოდ პიროვნებისა და ერის წიაღში შეიძლება იშვას, როგორც მათი სამუდამო ფასეულობა, მათივე ტკივილითა და ნებით. და რომ ძლიერთა ფრთის ქვეშ თავშესაფარის ძიება უღირსი, არცთუ უსაფრთხო და საბოლოო ჯამში, წამგებიანი წამოწყებაა.

მთარგმნელი	ალბარ კამიუ				
	შენ ამბობდი: "ჩემი ქვეყნის ძლიერება უმთავრესია. ყველაფერი, რაც მის განდიდებას ემსახურება - კარგი. მსოფლიოში, სადაც ყოველივე გაუფასურდა, სამშობლოს ყველაფერი პიროვნული უსიტყვოდ უნდა შესწირონ მათ, ვისაც გერმანელი ახალგაზრდობის დარად ბედმა გაუღიმა და საკუთარი ერის ბედისწერაში თავისი არსებობის აზრი ეპოვნა.				
	მაშინ ჯერ კიდევ ძმები ვიყავით, მაგრამ იმ წუთიდან უთანხმოება იშვა. "არა, - გიპასუხე, - ვერ ვირწმუნებ, რომ ყოველივე ერთ რომელიმე იდეას შეიძლება დაუმორჩილო. არის ის საფულებანი, რომელთა გამოყენებაც უზრუნოდ არ შეიძლება. მინდა, რომ საკუთარი ხალხი მიყვარდეს, მაგრამ ამასთანავე სამართლიანობაც შევინარჩუნო. მისთვის არანაირი დღეება არ მემეტება, თუ ეს სიცრუითა და სისხლით იქნება ნასაზრდოები. მსურს, რომ ჩემმა სამშობლომ სიმართლესთან შერწყმულმა იცოცხლოს".				
	შენ მომიჭერი - "არ გყვარებია შენი სამშობლო!"				
	მას შემდეგ ხუთმა წელმა განვლო. ჩვენ დაფორდით და ერთ დღესაც არ ჩაუვლია, რომ ეს სიტყვები არ გამსხენებოდა - "არ გყვარებია შენი სამშობლო!"				
	მართალი იყავ - არ მყვარებია, თუ ჩემთვის სასუკვარი რამ უსამართლოსათვის არ მემეტება; თუ მისთვის საუკეთესო მსურდა.				
	ეს იყო ხუთი წლის წინათ და მაშინ საფრანგეთში ჩემგვარად ბევრი ფიქრობდა. თუმცა ზოგიერთს უკვე ეწვინა შავნადი, გერმანული თორმეტი წელიწადი. ვისაც, შენი თქმით, სამშობლოს ბედი არ ადარდებდა, იმას თავისი ქვეყნისათვის მეტი პქონა ნაღვანი, ვიდრე ოდესმე შენ შეძლებ, თავგანწირვის თუნდაც ათასი მანსი რომ მოგეცეს. მათი გმირობა კი ის არის, რომ ამ ხალხმა ჯერ საკუთარ თავთან ბრძოლაში გაიმარჯვეს. თუმცა, მე აქ ორგვარ გმირობაზე ვსაუბრობ, რომელთა შორის სხვაობაც ჯერ მინდა კარგად განვიმარტო.				
	შესაძლოა კიდევ შეხვდეთ, მაგრამ მეგობრობა ჩვენში აღარ იარსებებს. შენ საკუთარი მარცხით იქნები მოცული. ნარსებო გამარჯვებების კი არ შეგრცხვება - პირიქით, ხშირად მოიგონებ ხოლმე მათ დანარჩენ განუხორციელებელ ალბათობებთან ერთად. სულიერად დღესაც ახლოს ვარ შენთან, ოღონდ როგორც მტერი, და მაინც მეგობარი - ახლა აღარაფერი გიმალბა. ზეალ კი ყოველივე დამთარება - რასაც შენი გამარჯვება ვერ მისწვდება, შენივე მარცხი მოაშთობს. ხოლო ვიდრე საბოლოოდ გაუუცხოვდებოდეთ, ერთ აზრს გა-				

ალბერ კამიუ.

რის ხატად ჩამოყალიბებულ რწმენას უნდა მოვრეოდით; რწმენას, რომ არანაირი გამარჯვება არ ღირს დასახიჩრებულ ადამიანად. უნდა დავვეთმო განცდა იმედისა და სიყვარულისა. ზიზღი, რომელიც ომისა და ძალადობის მიმართ გავგანცდა. ეს შეეძელით, თუმცა მხოლოდ შემოეღივს გზისა და ჩამორჩენის ფასად. ეს გზაა, სადაც სიმართლე პატის მაიკებს გონს, მეგობრობა კი გულს ადვილი საქმე არ არის), მაგრამ ერეზი და ტანჯვის მომრავლებს უფლება. ამიტომ, ჯერ დაკარგული და შემდეგ ნაპოვნი დროით, განცდილ-გააზრებული მარცხითა დასის-

სიმართლეში ძალიან არაა დარწმუნებული. ეს ძვირად დაგვიჯდა და გადგვისადეთ კიდევ: მწარე გამოცდილებით, სატუსალოებით, სამუდამო განშორებებითა და გაძვალტყაყებულ ბავშვებით. და მაინც, ყველაზე მეტად - დამცირებული ადამიანური ღირსებით.

თუმცა ეს ბუნებრივიცაა: დრო დაგვჭირდა, რომ გადაგვეწყვიტა, გვეჩრდა თუ არა სიცოცხლის მოსაპოვებლად და ტანჯვის მომრავლებს უფლება. ამიტომ, ჯერ დაკარგული და შემდეგ ნაპოვნი დროით, განცდილ-გააზრებული მარცხითა დასის-

ხლით გამოსყიდული ეჭვით საგსენი, თავს უფლებას ვაძლევთ, განვაცხადოთ: ამ ომში ჩვენ სუფთა ხელებით ჩავებით, ისეთით, როგორიც მხოლოდ მსხვერპლსა და განწირულებს აქვთ. ხოლო ამ ბრძოლიდან გამოსვლას ღირსეულად მოიკვებული გამარჯვებით ხელდამშვენებული ვაპირებთ; საკუთარ თავსა და უსამართლობაზე გამარჯვებით.

ამას განცდილი მარცხის მეშვეობით თუ მოვახერხებთ; ანუ იმ რთული პროცესის შემქნებით, რამაც სიმართლე გვაპოვნინა. მანვე გაგვანდო გამარჯვების ყველა საიდუმლო, რომელსაც, თუ არ ვუღალატებთ, საბოლოოდ დაგვაჯილდოებს. საიდუმლო კი ის არის, რომ შევიგნოთ - თუმცა სიმართლე უძლეურია ხანჯლის წინაშე, ერთად შერწყმული სილითერბა ჩვენს მხარეს იყო.

ალბათ უნდა გვენახა სხვათა სიკვდილი და თავად შეგვეგრძნოთ მისი მიში. განგვეცადა, როგორ მიაბიჯებს დერეფანში დასახერებელ გაყვანილ, დანარჩენ პატივებს შუბახილით რომ ამხნევებს. სიმტკიცის საბოლოოდ მოსაპოვებლად კი ტკივილისთვის უნდა გავგვეძლო: ქეშმარიტად ხომ მხოლოდ ის გვეკუთვნის, რისი საფასურიც მთლიანად გადავიხდია.

აასდროს მწანდა, რომ თავისთავად სიმართლე ძლიერებას ნიშნავს. თუმცა, ისიც სათქმელია, რომ მძლავრად გაცხადებული სიმართლე სძლევს სიცრუეს. ამ წონასწორობას უკვე მივაღწიეთ. ეს ჩვენ ბრძოლისთვის ძალას შეგვმატებს. არ შეიძლება არ ვითხრა: ჩვენ საკუთარი სხვადასხვაობა გვაომებს; ანუ ის განსხვავება, რომელიც ადამიანითი ძვირფასია. ჩვენ იმ სხვაობის გამო ვიბრძვით, რომელიც გამბედაობასა და მისტიციზმს, ენერგიასა და სისატყვეს, მწეზობას და დაუნდობლობას შორის არსებობს... იმისათვის, რაც მომავლის ადამიანსა და იმ ღმრწრულ კერპებს განასხვავებს, თქვენ რომ აღმერთებთ. ეს არის, რი-

იელისი, 1943.

ინგლისურიდან თარგმნა ნიკოლოზ რურუამ

ქართული ადვოკატურის ისტორიიდან

ავეზაქობა და თვითბასწოროება კავკასიაში

ნიკო ხიჟანაშვილი
გეცოდინებათ, რომ ამ ბოლო დროს რუსულმა ჟურნალ-გაზეთებმა დიდი ყურადღება მიაქცია სამოსამართლო წესების აეკარგიანობას. მოგეხსენებათ აგრეთვე ისიც - თუ რანაირი კადნიერებით იხსენიებენ მოსკოველნი ყოველსავე ახალს და მათ შორის სამოსამართლო რეფორმასაც. - აწინდელი სამოსამართლო წყობილება "სახელმწიფოა სახელმწიფოში" - გაიძახიან "მოსკოვის უწყებანი". ისიც იცით,რაც სწაღიანთ და რასაც თხოულობენ ეს "უწყებანი". მათი სიტყვით აწინდელი სამართალი დასავლეთ ევროპიდან არის გადმოღებული. თითქო მამულის ღალატს შეადგენდეს სხვა ხალხის მიბაძვა, მისი რიგინი წესების შემოღობ! სავალალოდ, ჩვენშიც ზოგიერთნი არ ადგანან ნამდვილ გზას და თუმცა ბასს არ აძლევენ ზემოსწებულ "უწყებებს", მაგრამ მაინც მათი მსჯელობაც უმწვერვალესია, ყალბია, ამ მსჯელობას ხშირად ეყობა ცხოვრების უცოდინარობა და უფრო მეტად ბიუროკრატისებური ლიბერალობა, რომელიც ასე უშლის ცხოვრების სა-

ჭიროების შეგნებას. ამის მაგალითად ჩვენ ავიღეთ ერთ წერილს - "**Разбой и самоуправа на Кавказе**", რომელიც დაბეჭდილია "**Вестник Европы**" უკანასკნელ წიგნში.

ბ-ნ თ-ს, წერილის ავტორს, საგნად აუღია კავკასიელების ავაზაკობა. ეს საგანი, როგორც მოგეხსენებათ, ახლაც კი საყურადღებოა, თუმცა მასზე აქაურ მწერლობაში წინათაც ბევრი თქმულა და ბევრი დანერილა. ავტორი ამბობს, რომ ავაზაკობა კავკასიელების "დღიურს ბოროტს" შეადგენსო, რომ მეტად აზვიადებს "დღიურს ბოროტს". იგი ცდება, როცა მოგვითხრობს, რომ ვითომ მთავარ მოგონებებს ვითომ უმთავრესთვის აღარა სცალიანო, რადგანაც მისი ძალა და ღონე მიცქეულია მარტო კავკასიის მკვიდრთა სიცოცხლისა და ქონების დაზიანებათ.

მკითხველმაც იცის, რომ ავაზაკობა წინათაც ყოფილა კავკასიაში და უფრო ხშირად, ვიდრე ახლა, მაგრამ ეს "დღიური ბოროტი" სრულებითაც არ უშლიდა რეფორმების

შემოღებას. და თუ ახლა ზოგიერთი სანატრელი რეფორმების შემოღება მიტოვებულია, ამის მიზეზი სხვაგან უნდა მოიძებნოს და არა იქ, სადაც ბ-ნ თ-ს გონია - ვითომ მთავრობას დრო აღარ რჩება და მოცლა არა აქვს რეფორმებისათვისაო. მაგრამ არც თვითონ ბ-ნი თ-ი ადგია მტკიცედ თავის აზრს. სხვა ალაგას იგი თვითონვე უარყოფს წინა თქმულს: მართვითონ საქმე არ არის), მაგრამ ერეზი და ტანჯვის მომრავლებს უფლება. ამიტომ, ჯერ დაკარგული და შემდეგ ნაპოვნი დროით, განცდილ-გააზრებული მარცხითა დასის-

რომ ამ მშობი უბინობა დაღესტანში მაღლა იდგა, მინამ პეტერბურგის და ოდესის ოლქებში!

ჩვენ არ ვიცით, ხეირიანად მოიხმარა თუ არა ავტორმა სტატისტიკური მასალა (როგორც მოგეხსენებათ, ამ მასალის მოხმარება ყველასათვის ადვილი საქმე არ არის), მაგრამ ერეთი რამე კი ცხადია: თუ ერეენის გუბერნიაში, როგორც ამბობს ავტორი, "დიდრონი დანაშაულობა" უფრო ცოტაა და დაღესტანში კიდევ "უბინობა" უფრო მაღლა დგას, ვიდრე პეტერბურგისა და ოდესის სამოსამართლო ოლქებში, მაშ მთავრობას დროც ჰქონია და მოცლაც რეფორმების შემოსაღებად. გარდა ამისა, არც თვით კავკასია ყოფილა ისე საბინო ქვეყანა, როგორც ავტორი ავტონიერად გუბერნიაში, მაგრამ მისგან მოყვანილნი სტატისტიკურნი ცნობანი კავკასიაზე ბევრს არას ამტკიცებენ, რადგანაც 1) კავკასიაში სტატისტიკური ცნობები ისე ვერ იკრებება, როგორც უნდა და რანაირადაც სტატისტიკის მეცნიერება თხო-

ლობა ყაბარდოში ახლაც კი საქებარი საქმეა. დიდი ხანი არ არის მას აქეთ, როცა ჩვეულება ნებას აძლევდა ყაბარდოში გადასახლებულს შვიდი წელიწადი გადარდებოდა; დედები ბაღლებს აკვანში ქურდობის "ნანას" დამღერდნენ. შესანიშნავი ის არის კიდევ, რომ უზღვენებსა და თავადებსაც ქურდობა სათაკილო საქმედ არ მიაჩნდათ. ახლაც ასეა ყაბარდოში. ამ მოვლენის მიზეზი ეკონომიური მდგომარეობა რიდია - მდამიო ხალხზე ნაკლებად არც თავადები ქურდობენ. აქ მიზეზი სულ სხვაა - ხალხის ხასიათი და ჩვეულება; მისი დაბალი ზნეობა, გონების გაუსწელობა, მხოლოდ ამ ჩვეულებით უნდა აიხსნას ერთი მართლაც და მოსაწონი მოქმედება ყაბარდოელისა. ყაბარდოში ახლაც დიდ მნიშვნელობად ითვლება სახლის და ქონების ცეცხლით დანვა. კიდევ ასე იშვიათია იქ ეს ბოროტმოქმედება.

ბ-ნ თ-ს არა სჯერა, რომ კავკასიაში მთიელი ადგილად უტყერის დანაშაულობად და თავის აზრის დასამტკიცებლად მოჰყავს ჯარიმა: ჯარიმის გადახდა მთიელისათვის კატორღაზე ნაკლები სასჯელი არ არისო.

ადვილია თუ ძნელი - ეს არაფერს ამტკიცებს. საქმე ის არის, რომ თვით ეს ჯარიმა გვიჩვენებს, რომ კავკასიელი მთიელი ოურიდიულად დაბალ წერტილზე დგას და დანაშაულობა ადვილ საქმედ მიაჩნია. ისტორია ცხადად ამტკიცებს, რომ, როდესაც ხალხი ოურიდიულად წარმატებულოა, მისი მოქალაქეობრივი და სახელმწიფოებრივი აზრი იზრდება, მნიშვნება, მაშინ ჯარიმაც კარგავს ნელ-ნელა თავის ძალას, მნიშვნელობას, მაშინ მის ადგილს სხვა სასჯელი იჭერს. და თუ ახლაც ჯარიმა მთიელისათვის ჩვეულებრივი სასჯელია, ეს იმიტომ, რომ დანაშაულობაც, იმის აზრით, კერძო ბოროტმოქმედებაა და მამასადამე ადვილი საქმეა. ზოგიერთი კავკასიელი, რომ ასე უცქერის დანაშაულობას, ამას მაგალითები ამტკიცებენ.

ყაბარდოში თავადს რომ თავადი მოეკლა, მკვლელს სულ მცირედი ჯარიმა უნდა გადაეხადა. მას, ჩვეულების ძალით, თავის სახლში უნდა წაეყვანა მოკლულის ახლო ნათესავი ყმანებით, გაეზარდა იგი, მერე მიეცა თოფ-იარაღი, ორი ცხენი. ჯარიმად ეს იყო დადებული! მაშინ ხომ სულ არას იხიდნენ, როცა არათავად თავადს მოკლავდა. დიდი ხანი არ არის, რაც ასე იყო ყაბარდოში. განა ყაბარდოებს დანაშაულობა ადვილი საქმე არა გონებია?

ავტორის არც მეორე აზრი არის საფუძვლიანი, მისაღები. ის ამბობს, რომ ტყუილი მოწმობა ისრე ხშირი არ არის კავკასიელებში, როგორც ფიქრობენი; ახლა თუ მოწამე ტყუილად ფიცულობს, ეს იმიტომ, რომ მოწამე დარწმუნებულია სასჯელი თანაბარი არ იქნება დანაშაულობი-საო; რუსული კანონები შეუთანხმეთ ხალხის შეხედულებას, შემოიღეთ დაფიცებულითა სამართალი და მაშინ შემცირდებნა როგორც ტყუილი მოწმობა, ისრე ბრალეულობა დაფარავა.

ჩვენ ნახევრად ვეთანხმებით ავტორის **"Разбой и самосправа на Кавказе"**-სა ის იმაში, რომ კანონები შეუთანხმონ ხალხის ჩვეულებას, ხოლო სრულებით არა გვჯერა იმისი, ვითომ ტყუილი მოწმობა, ტყუილი ფიცი ხშირი მოვლენა არ იყვის, კავკასიელ მაჰმადიანების "ზნეობით სენს" არ შეადგენდეს. ტყუილ მოწმობას სრულგებობითაც არ აზნეიანებენ, როგორც გონია ზ-ნ ავტორს. ამას წინათ ერთმა სასუეთესო ადვოკატთა განამა, ზ-მა სტეფანოვიმ ეგიაზაროვის საქმის გარჩევის დროს, ოლქის სასამართლოში, წარმოთქვა - თუ რა საზარო და ჩვეულებრივ მოვლენას წარმოადგენს ეს ზნეობითი ნაკლი. ტყუილი ფიცი, ტყუილი მოწმობა ხე-ღელად გარდაიქცაო, ზნეობით სნეულებათაო, ამბობდა პატივცემული ადვოკატი. მართალიც არის, ვისაც სასამართლო საქმეებისათვის თვალყური უდევნებია, ვისაც პატარახნობით მინიც უმსახურნია თათრებში, იმისათვის ცხადია და უტყუარიი ბ-ნ სტეფანოვისაგან აღნიშნული ფაქტი. საწმუხნარო კიდევ უფრო ის არის, რომ ტყუილობითადაც იქაც კი არ მოიპსო, სადაც რუსული კანონები, ცოტად თუ ბევრად შეუთანხმეს ხალხის ჩვეულებას, მის ოურიდიულ აზრს. ასე იყო და ახლაც ასე არის ყაბარდოში, სადაც არათუ ერისკაცისათვის, არამედ თვით "ყადლისათისაც" კი ტყუილი ფიცი სულ საადვილო საქმეა.

დაანებეთ თავი ყაბარდოს და აიღეთ სხვა მხარე, მაგალითებრ, აფხაზეთი. აქაც, როგორც მოგვსენივნებათ, თავდაპირველად კანონები ხალხის ჩვეულებას შეუთანხმეს. მაგრამ რაო? - ტყუილი მოწმობა არათუ მოიპსო, უფრო გახშირდა, ასე გაისივნეთ, ეს ხალხის სათავიკო ჩვეულება ფულის გამოსაჩრმოდ ხელობად გახდა. აფხაზეთში მოწმის დაფიცებისათვის, თითო მოფიცარზე 20-36 კოპ. არის დადებული დასაფიცებლის სასარგებლოდ.

ძველ საქართველოში, როგორც მკითხველსაც ცოდინება, ფიცს, მოწმობას დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა. ჩვენი სულმდებლის ვახტანგის საბუთთა სისტემაში მოწამეს პირველ ადგილს აკუთვნებს (მუხ. 13). კიდევ ამისათვის მონამე ცნობილი უნდა ყოფილიყო სხვადასხვა ზნეობითი ღირსებთი ("ღვთისა ემონდეს, სული იცოდეს, სიმართლის ხმა ჰქონდეს დავარდნილი, კაცისაჲც სანდო იყოს") და მხოლოდ მაშინ ჰქონდა იმის ჩვენება მნიშვნელობა, ნდობა. ერთ ან ორ მოწამეს არა დაეჯერებოდარა, თუ მათ აკლდეთ სხენებული ღირსება. - მაშინ საჭირო იყო ათი-ოცი მოწამე, ან "ერთი პირი სოფლის მოწმობა". ამისდაგვარად ტყუილი მოწმობისათვის სასჯელიც დიდი იყო - "დიდი ნასალი უნდა უყოს, რომ სხვაჲ აღარავინ მოინდომოს, (მუხ. იგ. - შევნიშნავთ მკითხველისათვის, რომ ეს დიდი ნასალი ბერძნული სამართლის ძალით თხოულობდა ენის მოჭრას, მუხ. სმე. ტმ, უე). მოწმობა, ფიცი ძნელად სატვირთებელ მოვალეობას შეადგენდა.

ახლა კი მოწმის მოვნა ჩვენშიც მეტად გაადვილდა, ტყუილი ფიცი განხმობდა, იშვიათად თუ შეხვდებოთ ისეთ გლეხს ან კეთილდემლს, რომ ძველებური ზიბით და კრძალვით ფიცულობდეს. დაუფიცებლად მოწმის ჩვენება ხომ უფრო ადვილია, და როდესაც სასამართლოში ისმენ მოწმეების ჩვენებას და შენ თვითონ იცი საქმის გარემოება, გული გიმოთთავს - მხოლოდ წარსულის მოგონებით გიმეორდებოა აღულებელი სული. მაგრამ, შედარებით რომ ავი-

ღოთ, ქართველებში ისე არ არის გახშირებული ტყუილი მოწმობა, როგორც კავკასიის სხვა კუთხეებში, სადაც მაჰმადიანნი ცხოვრობენ.

ბ-ნი ავტორის სიტყვით, თუ კავკასიელებში ხშირია ტყუილი მოწმობა, ეს იმიტომ, რომ მოწამემ წინათვე იცის, წინათვე დარწმუნებულია - სასჯელი დანაშაულობის შესაფერი არ იქნებაო. ამითი აიხსნება ის მოვლენაც, რომ კავკასიის მკვიდრნი მალევენ და იფარავენ ბრალეულებსაო. პირველად ესა, რომ ავტორი სხვა ადგილას იმას ამბობს, რომ ადგილობრივნი მკვიდრნი შიშის გამო იფარავენ ავაზაკებსო.

მაგრამ ამნაირი წინააღმდეგობა აზრებისა ერთხელ კიდევ მივუტევოთ ავტორის და გავსინჯოთ პირველი იმისი მოსაზრება. ვითომ მოწამე ტყუილად იმიტომ ფიცულობს, რომ ფიქრობს ცოტა დამნაშავემ დიდი სასჯელი არ მიიღოსო. როგორც მოგვხსენებია, ჯერ ისევ ოურიდიულ მეცნიერებაში სადავო და საკამათო საგანს შეადგენს - რომლის დანაშაულობისათვის რანაირი სასჯელი უნდა იყვის დადებული. ისიც მოგვხსენებიათ, რომ ამის შესახებ არა ერთი და ორი თეორია არსებობს, მაგრამ ვერც ერთი მათგანი ვერ აკმაყოფილებს მეცნიერებას. მამ თუ ჯერაც მეცნიერებას ვერ გამოუძებნია ისეთი ზომა, რომლითაც უმეტნაკლებოდ უნდა მიგზნონ ბრალეულს შესაბამისი სასჯელი, როგორ შეიძლება მოწამემ ფიქროს ამას მეტად სასტიკად დასჯიან დამოიდ ჩემის ტყუილის ჩვენებით ვუშველიო.

სად და რაში უნდა პოვოს მოწამემ საბუთი თავისი მოსაზრებისა? თეორეტიკულ ცოდნასა და სჯაში ის მეტად უშეცარია და იქ ამის საბუთს, თუნდა რომ სურდეს, ვერ იმოვის. ხელთ რჩება მოქმედი კანონი, სასამართლოს განაჩენი. მაგრამ ყველამ კარგად იცის, რომ ჩვენი სისხლის სამართლის კანონები ბევრგან სუბუქნიც არიან და ამ მხრივ მალა დგანან ზოგიერთ ევროპიელ კანონებზედაც და თვითონ უმეტესი მონაქმსაც კი ხშირად უკეროს ხოლმე - სამართლად რა ცოტა სასჯელი დააკისრა დანაშავესო. ხშირად, მეტად ხშირად საზოგადოებას გონია, რომ ამა და ამ მკვლელს კატორგაში გაგზავნიანო, სამართალი კი ციხეში გაზავნის ბრალეულს და ისიც რამდენისამე თევობთ! ვის არ გაუგონია ეს ამბავი? მაგრამ ბ-ნი ავტორი გვიპასუხებს: "რაც უნდა იყვის, კავკასიელ მთიელებს თავიანთი "ადათი" აქვთ, თავიანთი ჯარიმაო. ის სად პოულობს, ის სად ხედავს ტყუილი მოწამე საბუთს თავისი ტყუილის ჩვენებისათვის რუსულ სასამართლოში".

კარგი და პატიოსანი, მაგრამ, ავტორის სამწუხაროდ, ის ზნეობით ხომ იმას ბრძანებდა, რომ მთიელისათვის ჯარიმის გადახდა ნაკლები სასჯელი არ არის, ვიდრე კატორღაო. მამ როგორ და რა გზით მოძებნა მოწამემ იფიქროს, ტყუილს იმიტომ ვაჩვენებ, რომ "ადათზე" არ ასამართლებენ და კანონი ხომ დიდ სასჯელს დაადებსო? ავტორის აზრის დასარწმუნველად ისიც საკმაოა, რომ კავკასიელნი მაჰმადიელნი ტყუილად მოწმობენ, ფიცულობენ სამოქალაქო საქმეზედაც, მაშასადამე მაშინაც, როცა მოწამეს ფიქრადაც არა აქვს ესა და ეს ბრალეული სასტიკად არ დასაჯონო.

როგორც შევნიშნეთ, ავტორი **"Разбой и самосправа на Кавказе"**-ისა თხოულობს, რომ კანონები შეუთანხმონ ხალხის ჩვეულებას, მის ოურიდიულ შეხედულებას და მაშინ ცოტად თუ ბევრად შემცირდეს ტყუილი მოწმობაო. აიღეთ განსაზმენდელი ფიცი და დანაშავით - რა წინადაც საქმედ მიაჩნია მთიელს სამართლის წინაშე ჩვენებაო.

პირველად ესა, რომ იქაც კი, სადაც კანონები შეუთანხმეს ხალხის ჩვეულებას, ტყუილი მოწმობა არ მოიპსო, მაგ., აფხაზეთში, როგორც ზემოთაც შევნიშნეთ, იქ თუმცა პირველადვე სამართალი ისე მოაწყეს, როგორც ხალხის ჩვეულება თხოულობდა, მაგრამ ამაჲ საქმეს ვერ უშველა. რადა? - მათა, რომ ჩვეულება-საც თავისი საბუთი აქვს, თავისი ავი და კარგი და როდია სანატრული და სასარგებლო ხალხის ყველა ჩვეულება, მთელნი მისი ოურიდიული მარეზნეობა ხელულებელი დაჩეხეს. ხშირად თვით ჩვეულებანი, ხალხის ოურიდიულ შეხედულებანი იპოვება ზნეობის დამამცირებელი მოვლენა.

აიღეთ მაგ., ოსეთი. ოსეთში ახლაც ხშირად მისდევნ "განსაწყენდეღ ფიცსა". მაგრამ რაო? - ამ ფიცის ძალით ქურდ ოს მხოლოდ მაშინ გასტყება, თუ იმის ეზმით კატას ხვნე ჩამოახრჩობ, ვირს კარზე მიაყენებ. ეს ცხლადვე პროცესუალური დამტკიცება! მოდი და შეუთანაბრე ამ დამტკიცებას გამოძიების კანონები! მეორე მაგალითიც: შურისძიება, ოსის ხელულებითი, რჯულთ უმტკიცესი ჩვეულებაა, და როცა შურისძიების გამო მკვლელობა ჩნდება, ძნელად თუ რომელიმე მოწამე მართლას აჩვენებს. რისთვის? - მისთვის, რომ, როგორც შევნიშნეთ, შურისძიება, ხალხის შეხედულებით, წინადაც აღიარებული ჩვეულებაა და ამ ჩვეულების გამო დანაშაულების ჩადენა შესაწყენებელია. აი სხვა მაგალითიც: ჩვენ მითულებში (ფშაბ-ხევსურთაუშეთში) ქალის მოტაცება, ძალად წაყვანა ჩვეულებრივ მოვლენას შეადგენს. ხშირად ეს ჩვეულება ხოლმე მიზეზი, რომ კაცის კვლა ხდება.

ჩვენ ეს მაგალიტები იმისათვის

ნიკო ხიზანაშვილი.

დავასახელოთ, რომ შემდეგი გვეჩვენებინა: ხალხის ცხოვრებაში ხშირად ბევრი ცუდი ჩვეულება მოიპოვება და თვით კანონმა უნდა იტვიროს ხალხის ოურიდიული წარმადება. ეს, რასაკვირველია, შესაძლო იქნება მაშინ, როცა კანონი მედგარად ებრძვის ხალხის საზარო და მავნებელ ჩვეულებას. ხსენებულით ჩვენ სრულებითაც არა გვსურს ვთქვათ, რომ კანონმა ყურადღება არ უნდა მიაქციოს ხალხის ოურიდიულ შეხედულებას. არა, უნდა მიაქციოს და აქცევს კიდევ, მაგალითებრ, ხევსურეთში, სადაც კატორღის მაგიერ ოლქის სასამართლო ერთის წლიობით დატუსაძვებას აკისრებს ხოლმე შურისმაძიებელ მკვლელს. მაგრამ ამ შემთხვევაში ჩვეულება უნდა დამეორიწილოს კანონსა და არა კანონი ჩვეულებას და ეს მეტადრე მაშინ, როცა ხალხის გონება და ზნეობა დაბალ წერტილზე დგას.

რასაკვირველია, სულ სხვანაირად უნდა მეგრეოს სამართალი, როდესაც ევროპი ნოდებულ კულტურულ ხალხთან გვაქვს საქმე (საზოგადოდ ქართველები, სომხები). დაფიცებულითა სამართლის შემოღება შეამცირებო ცრუმონიშობა, ამბობს ავტორი. რასაკვირველია, ზ-ნ ავტორს არც ერთი საბუთი არა აქვს ამნაირი წინასწარმეტყველებისათვის, მაგრამ თუნდა მისი წინასწარმეტყველება მისაღებიც იყოს, მაშინ რას უზამთ შურისძიებას? როგორ მოსაბოთ სხვადასხვა მავნებელ ჩვეულებას, მოვლენას, რომელთაც ესწარმება ხალხის აზრი, მისი ზნეობითი სისუსტე? როგორც თქვენც გეცოდინებათ, დაფიცებულითა სამართლის არსებობის საბუთი გახლავთ სხვათა შორის, საზოგადოებრივი სინდისი, ზნეობა და ეს უკანასკნელი კიდევ განმარტებული და გამოსახულია ადათით. დაფიცებულითა სამართალი ხომ მიუცილებლივ ამათს გზას ვერ აუქცევს. ხალხის სინდისს ვერ ულატებეს. მაშინ რა გამოვა? ამას თქვენც კარგად მიხვდებით.

უმთავრესი შეცდომა ზ-ნ თისა, ჩვენი აზრით, მდგომარეობს იმაში, რომ ის ყურადღებას არ აქცევს არც ისტორიულ და არც ანთროპოლოგიურ დღდაზრს, რომელსაც საპატიო ადგილი უჭირავს ოურიდიულ მეცნიერებაში. მართალია, ავტორი ისეუნიებს ანთროპოლოგიურ სკოლის წარმომადგენელ მეცნიერს ფერრის, მაგრამ იმას კი იფიქნებს, რას ქადაგებს ეს სკოლა. ზ-ნ ავტორს გონია, ვითომ ამ სკოლის შეხედულებით დანაშაულობის პირველი მიზეზი ეკონომიური მდგომარეობაა. სრულებითაც არა. ეს სკოლა სხვა დღდაზრს აღიარებს. ხალხის მართლებიერება ორგანული სხეულია და როგორც ცალკე ადამიანის სხეულს, ისე მართლებიერება თავისი ფიზიოლოგია, ანატომია, ფსიქოლოგია აქვს, დაასკენის ეს სკოლა. ისიც მოგვხსენებიათ, რომ ეს მეცნიერული მიმართულება თან მოჰყვა აგრეთ ნოდებულ ისტორიულ სკოლას, რომელმაც თავისი დღდაზრი მეტად გააზვიადა და, რომელიმე უმწვერვალობას არ ასცდა. და თუ ჩვენ ამ ორის სკოლის დღდაზრს, პრინციპს არ დავიცვენებათ, მაშინ საკამათო საგანაც მკვიდრ საფუძვლს მოეუძენით.

ყველა ხალხის საზოგადოდ და კერძოდ კავკასიელთ მაჰმადიანელები მიდრედავლად დანაშაულებისადმი მარტო სამართლას და მმართელობის განწყობილებისაგან, ეკონომიურ და სხვა გარეგანი გარემოებისაგან როდი წარმოდგება. არა, - აქ სხვა ბევრი შინაგანი ძალაც მოქმე-

დება: ხალხის ისტორიული ცხოვრება, მისი წარსული და აწმყო, გონივრბით, ზნეობითი და სხვაგვარი ვითაა და თვით კანონმა უნდა იტვიროს ხალხის ოურიდიული წარმადება.

ზ-ნ ავტორის ტყუილ-უბრალოდ დაუხვევია ხელზე მარტო ერთადერთი ენი ეკონომიური მდგომარეობა, ქოჩობა და სხვა ამგვარი გარეგანი მიზეზი. იმის აზრი რომ საფუძვლიანი იყოს, მაშინ ბოროტმოქმედება უფრო გავრცელებული იქნებოდა მდაბიო ხალხში, მაგრამ ასე როდია. ყაბარადში, მაგ., ცარცვა, ავაზაკობა, ყაჩაღობა უმეტესად ბეგების ხელობას შეადგენს, როგორც ყაბარდოში ქურდობა თავადების და უზღენებრისა, ე.ი. იმათ ხელობას, რომელთა ეკონომიური კეთილდღეობა მაღლა დგა დაბალი ხალხის კეთილდღეობაზე. აი მეორე მაგალითიც: ზანგეზურის მაზრაში (ელისავეტპოლისს გუბერნიამ) ერთად ცხოვრობენ სომხები და თათრები. ზანგეზურელი და საზოგადოდ ყარაბაღელი სომხები პატიოსანი მშრომელია, ზნეობიანი; იგი იშვიათად იეურდებო, იშვიათად მოკლავს ვისმე, იშვიათად გაცაცრვამს. სულ სხვაა იმის მეზობელი თათარი. გამოძიებლის დატორები რომ გადასინჯოთ, დანაშაულობის უმეტესი ნაწილი თათრებსა ხედებათ. თქვენ დამეთანხმებით, რომ ამის მიზეზი მარტო გარეგანი მდგომარეობა არ არის. აქ დიდი მნიშვნელობა აქვს სომხების და თათრების შინაგან, სულიერ ბუნებას, ე.ი. ყოველსავე იმას, რაც ხალხის "მე"-ს შეადგენს.

ზ-ნი ავტორი იმავე **"Разбой и самосправа на Кавказе"** მარტო ერთ კავკასიის მხარე განეწყობებლიათ. ამის მიზეზის დასახელება იქნება სასარგებლოც იყვის, მაგრამ იმაშიც ეჭვი არ არის, რომ ავტორი მეტად დიდ მნიშვნელობას აწერს "ბოუროკრატიულ ლობერალობას". აი სხვა საბუთებიც. ზ-ნი ავტორი ეცება საყურადღებო საგანს შესახებ პირუტყვთ მოშენებისა და ამშობა, რომ ეს საქმე ზადავსო ძლიერ მიდრეკილებას დანაშაულობისადმი. თავისი აზრის დასამტკიცებლად მას მოჰყავს ზ-ნი ზელისკის სიტყვები, რომელსაც ვითომ და შეუსწავლია საზღმწიფო მდგომარეობა. ზელისკი კიდევ იმას დაასკვნის, რომ ვითომ პირუტყვთ მოშენებელნი თათარნი - ქორნი ბიზანდარი მკვიდრთათვის ნამდვილ ღვთის რისხვას შეადგენდნენ. გარდა იმისა, რომ ქორნი ავაზაკობენ, ქურდობენ, ისინი დაუნდობლად ახდენდნ დათესილ ჭირნახულსა და ამათ კალასა და თავებზე ნაკლები ზარალი არ მოაქვთ მცხოვრებელნი ნამუშევრისათვის.

რამდენადაც ჩვენ გვახსოვს, ზ-ნი ზელისკი მთავრების მინდობილობით გაგზავნილი იყო ერევნის გუბერნიაში. მაგრამ ერევნის გუბერნიამი, როგორც გონია ზ-ნ თ-ს, ქორნი ის ბღოლად როდი არიან, როგორც სხვაგან. არა, მათი ბუღდ უფრო ელისავეტპოლისის გუბერნიია. რაც უნდა იყვის, მაინც როგორც ზ-ნი ზელისკი, ისე ჩვენი ავტორი საქმეს მეტად აზნეიადებენ.

ზანგეზურის მაზრა განთქმულია თავისი თვალადაუწვდენელი საძოვრებით (იალაღები): არათუ მარტო ელისავეტპოლისის გუბერნიიდან, ბაქოს და ერევნის გუბერნიებიდანაც ამ საძოვრებზე იკრიბება ხოლმე ზაფხულობით უთვალავი ხალხი. ზანგეზურის მაზრაში კიდევ მკვიდრნი მისდევნ (სომხები და თათრები) მინის მოშობას. იქ მდებარეობს სისიანი, ორმეოლე ძვე-

ლადგანეე განთქმულია მინის ნაყოფიერებით და მოსავლით. და თუმცა სისიანის საძოვრები ახლო უმევს, მაგრამ ეს გარემოება სრულებითაც არ უშლის მინის მოშობას. იშვიათად თუ ჩობანი (მწყემსი) მოაძოვინებს თავის საქონელს დათესილ ჭირნახულსა. ხალხი თავის დროზე მკის და ლენავს. ესე გახლავთ აგრეთვე ყველა იმ სოფელში, რომელნიც გზის პირად მდებარეობენ, იმ ადგილებში, სადაც ქორემა უნდა გაატარონ თავიანთი საქონელი. თუ საძოვრებზე ხშირად დანაშაულობა მოხდება ხოლმე, უფრო მოჩვენას მოირის. დანაშაულობის სისშირე ნახანათესის მოძიების საქმე როდია. არა, თითონ მეიალად თათრებს აქვთ ხოლმე ერთმანეთში ძველი ანგარიშები. კაცის კვლა, მძიმედ დაჭრა, ერთიერთმანეთის საქონლის და სხვა რისმე მოპარვა, ქალის მოტაცება და სხვა ამისთანები, - აი რა უფრო ხშირია თვით ქორემა შორის.

ჩვენი ავტორის და ზ-ნ ზელისკის აზრი რომ მართალი იყოს, მაშინ ხომ მინის მოშობა შეუძლებელი იქნება საზოგადოდ ყარაბაღში და კერძოდ ელისავეტპოლის და ერევნის გუბერნიებში. მაგრამ ეს ხომ ასე არ არის. ყველამ იცის, რომ ამ ადგილებში ხალხი გულმოდგინედ მისდევს ხვნა-თესვას და ამათ ირჩენს თავს. ქორნისა "კალიაზედ და თავებზეზედ" ნაკლები ზარალი რომ არ მოჰქონდეს, მაშინ ყველანი უფრო პირუტყვთ მოშენებას მოჰკიდებდნენ ხელს და არც ხვნა-თესვა იქნებოდა იქ ისეთ დიდ პატივში, როგორც ახლაა.

ეს კიდევ არაფერი. ჩვენს ავტორს წარმოუდგენია ვითომ თვით ქოჩობა იყვის მიზეზი, რომ ქორთა თავის ასე გახშირებულია დანაშაულობა; მაგრამ ეს მდგომარეობა დიდხანს ვერ გასტანდა და ქორი ადრე თუ გვიან ხვნა-თესვას მოჰკიდებდა ხელსაო. რისთვის? - მისთვის, რომ საძოვრები თანდათან საკმაო აღარ იქნებოდა, ჯერ ქორი ხალხი ავაზაკობას და ცარცვას დაიწევსა და მერე მინის მოშობას შეუდგებაო. ამას ამტკიცებს საზოგადო კანონი და სხვა ხალხების ისტორიაო. მთავრობას შეუძლია ამას ხელი შეუწყოსო - ტყეების გაშენება და სარწყავი რუების გაყვანა არის საჭირო, ასე დასძენს ავტორი.

ჩვენ ვუჩვენეთ, რომ თუ დანაშაულობა არც ხშირია თათრებში ამის მიზეზი როდია გარეგანი მდგომარეობა. თათრებში ხშირია უფრო საზოგადოდ დანაშაულობა და არა ისეთი, რომელიც ქორიზიდან წარმოსდგება (ნახსენ-ნათესის ნახდენა და სხვ.). გარდა ამისა, სხვა ხალხის ცხოვრებად ამტკიცებს, რომ ქოჩობას მიუცილებულვთ თან არ მოსდევს დანაშაულობის სისშირე. აიღეთ მაგ., ყირგებები. იმათში იშვიათია ყაჩაღობა, ავაზაკობა. იმ დროს, როცა კავკასია მთელი იმპერიის ყურადღებას იყურობს თავისის გმირებით - ქიარიმები, ტაგირიერდებთ, ყირგიზებში ამნაირი გმირების ხსენებაც არ არის, თუმცა იქ ქოჩობა ბუნებრივ მდგომარეობას შეადგენს. ყაზახ-ბორჩალობში, მაგ., ყოველ დროს, ზამთარი შიც და ზაფხულშიც, ქოჩობის დროსაც და ბიზანდარიის დროსაც დანაშაულობა ხშირია. აი სხვა მაგალითიც: თუმეში ზაფხულობით მთებში ცხოვრობენ, ზამთრობით ვაკეში. ესენიც ერთადერთ საქმეს ადგანან - პირუტყვთ მოშენებას, ამათაც დიდძალი ცხვრის ფარა, ცხენის ჯოგი დაუღლით მათში საძოვრებზე. ზამთრობით მათი საქონელი დაზიანებულია შირაქში, სადაც თავმოყრილინი არიან ყველა თვალსაჩინო ვაჟკაცი თუმში, მაგრამ რაო? - ეს მოძარბა, პირუტყვთ მოშენება, თუმცა, აბტორის სიტყვით, უნდა ბადავდეს სხვადასხვა დანაშაულობას, მაგრამ ასე არ გახლავთ - თუმი ძნელად ჩაიდნეს ცუდ საქმეს.

რისთვის გონია ავტორს საძოვრების ნაკლებობა და ამის გამო ავაზაკობის გაძლიერება ქოჩს გუთანს ხელს მოაკიდებინებ? სად და რომედ ხალხის ცხოვრებაში გავრისილა მისგან დასახლებული უცნაური ისტორიული კანონი? როგორ მოძილება ავაზაკობა? ხალხი მდებარეობას შეაჩვიოს? - როცა საძოვრები არ ეყოფათ, ჯერ ავაზაკობას დაიწყენ, მერე მინის მოშობასაო! ვერა გავგვიტა რა. ეს ხომ იმას ვესტავესბა, ვითომ სანჯავი მინის ნაკლებობა ხალხს ჯერ ავაზაკობას შეაჩვევს და მერე კიდევ ქოჩობას! მაგრამ აწინდავნი ხალხს. მოგვხსენებათ, რომ ხალხის ცხოვრება ადგილ-მამულის თვი-სებაზე არის დამოკიდებული და თუ, მაგ., თუმი პირუტყვთ მოშენებას მისდევს, ამის მიზეზი მისი ადგილ-მამულის თვისებია. ავტორი იმასაც იფიქნებს, რომ სახელმწიფოს საკმაო შემოსავალი აქვს საძოვრებიდან და ძნელად მოსაფიქრებელია მან ეს საძოვრები დასთმოს, გააუშქოს. პირუტყვთ მოშენება და ქოჩობა უმეტესად ამ საძოვრებით არის გამოწ-

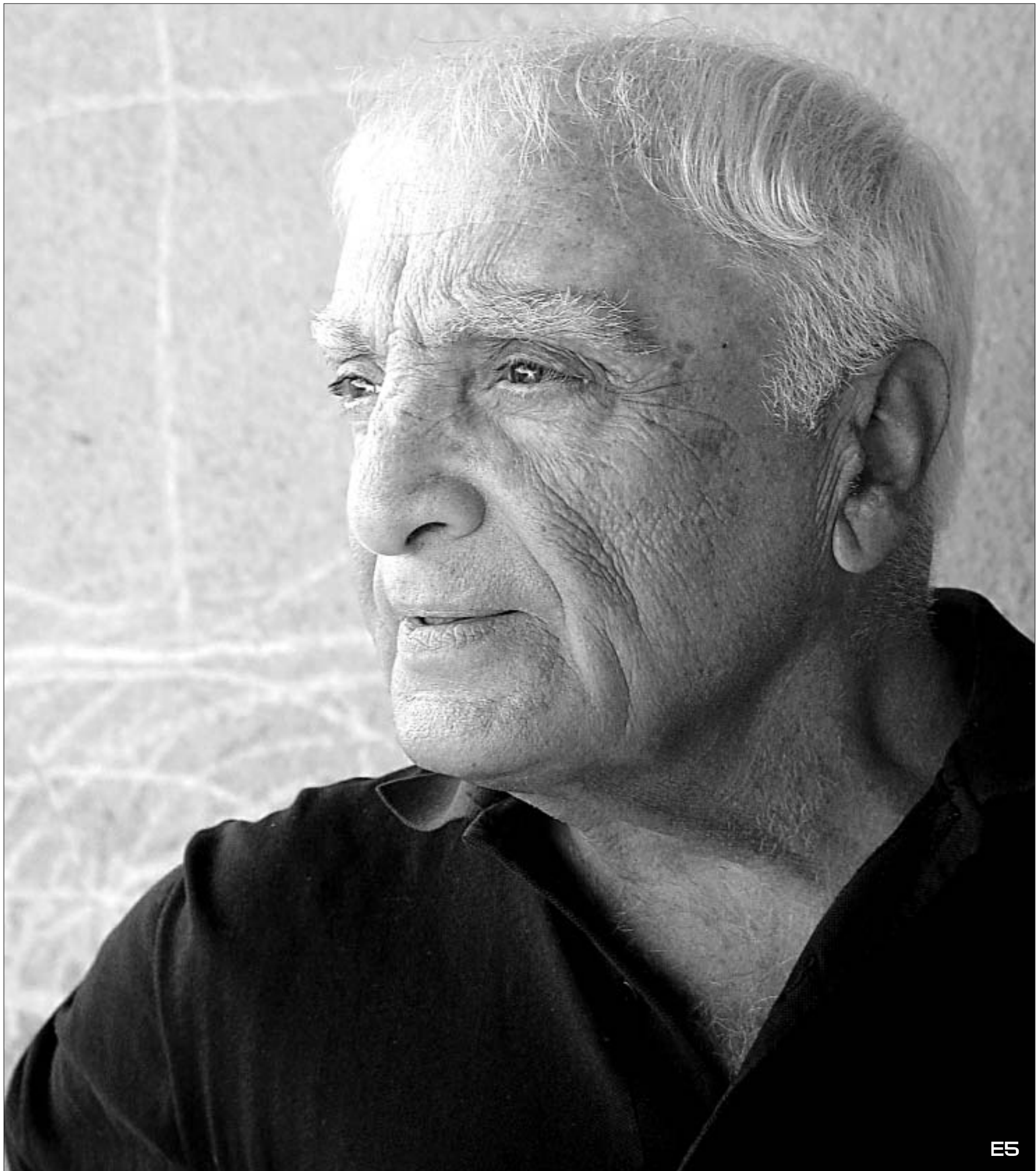
ვეული. ავტორისაგან დასახლებული ღონისძიება მას რომ ვერ მოსპობს, ჩანს იმ ფაქტიდან, რომ იქაც კი, სადაც ტყეც ბლომად არის და წყალიც, ხალხი ზაფხულობით ტოვებს თავის ბინას და მიეშურება მთაში საძოვრებზე.

აიღეთ მაგ., სპარსეთის საზღვარზე მდებარე მიგრის განყოფილება. ან არა და - საიდან გამოჰყავს ზ-ნ თ-ს ვითომ ჩვენი ქორნი, ეკონომიური გაჭირვებისა გამო, სპარსეთში გადადიან საბინადროდ? ეს აშკარა შეცდომაა და მხოლოდ საქმის უცოდინარობით მოსვლია ავტორს. პირიქით, თითონ სპარსეთიდან გადმოდიან საჩვენოში და აქ მოულობენ პურის ლუქმას. თქვენი თვალით უნდა ნახოთ ჩვენი საზღვრების ნაპირებზე მკვიდრი სპარსეთის მდამიო ხალხის, მისი საშინელი სიღარიბე, თუ ნახული არა გაგონილი მაინც უნდა გქონდეთ იქაური ხანების და მოხელების ყოფაქცევა, რომ ეჭვი არ შეიტანოთ ჩვენ სიტყვებზე. მართალია, ჩვენიდანაც გადადიან სპარსეთში, მაგრამ რად? საავაზაკოდ, საცარცველად! რა მიიზიდავს, რა გააბედიენებს ჩვენს ქოჩს სპარსეთში გადასახლებას?

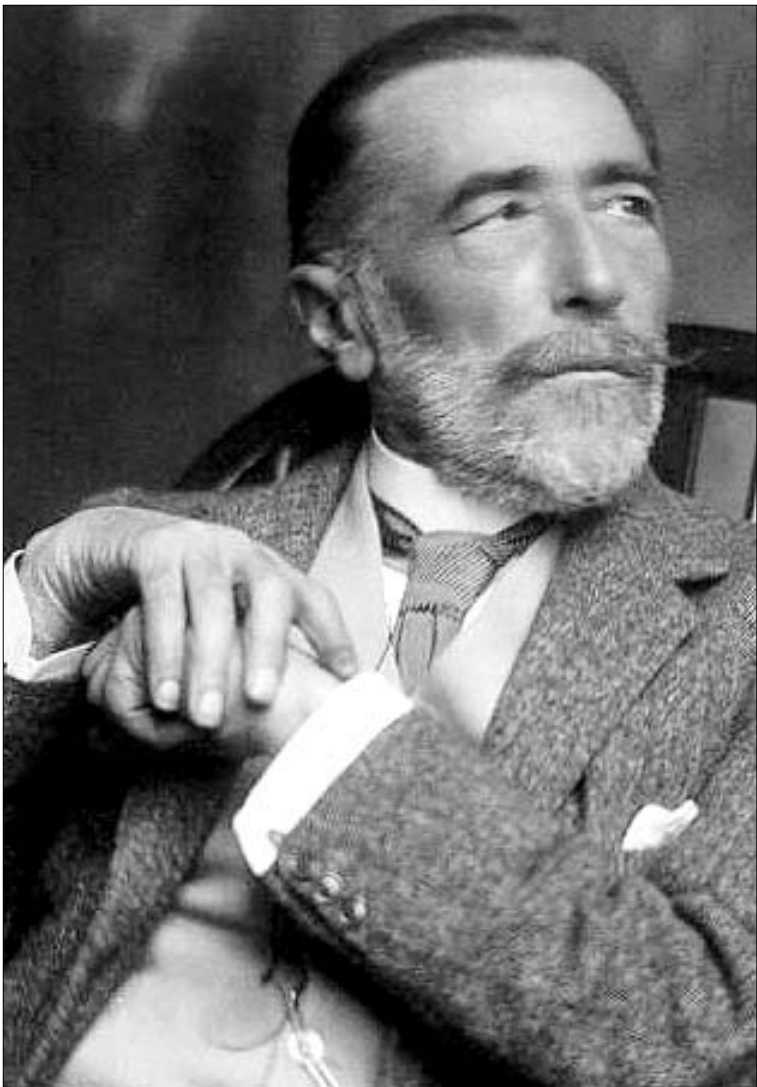
რადგან ზ-ნი ავტორი მთლად ბრალს სდებს მარტო გარეგან მიზეზებს და ბრძანებს, რომ კავკასიელ მაჰმადიანელებს შინაგანი ცხოვრება არაფერ შუაშაო, ამისათვის იგი უნდოთ თვალთ უცქერის ზოგიერთ მართლაც და სასარგებლო დაწესებულებასაც. მაგ., ავტორს გონია ვითომ, სხვათაშორის, ურთიერთობით თავედობამაც ბოროტმოქმედება უფრო გაახშირა და თავის აზრის დასამტკიცებლად მოჰყავს საზოგადო სტატისტიკური ცნობები. მაგრამ ეს უკანასკნელი სრულებით არც ამტკიცებენ. აქ საჭიროა ცნობები იმ სასოფლო საზოგადოებათა თაობაზე, სადაც დაწესეს თავედობა; მხოლოდ მაშინ დამტკიცდება - შეამცირათ თავედობამ სხვადასხვა ბოროტმოქმედება თუ არა. მაგრამ ავტორი ასე არ იქცევა. აქედან ცხადად ჩანს - როგორ სარგებლობს ის სტატისტიკური მასალით და რა მნიშვნელობა უნდა ჰქონდეს იმის მსჯელობას, დასკვნას.

ჩვენ კი აი რას ვიტყვით: ურთიერთობით თავედობა თვით სოფლის, თვით ხალხის საკუთარი დაწესებაა და სადაც ეს დაწესება ხალხის ნებით მოხდა, იქ სხვადასხვა ბოროტმოქმედებაც შემცირდა. მიზეზი ცხადია, როცა საზოგადოების თვითეული წევრი პასუხისმგებელი და ადგდებულობა ზარალი უზღოს თავის მეზობელს, მაშინ ყველას სხვისი ზარალი საკუთარ ზარალად მიაჩნია, კიდევ ამიტომ სოფელი საზოგადოდ და თვითეული გლეხი კერძოდ ფხიზლად არიან. ერთიერთმანეთზე თვალი უჭირავთ. ასე გახლავთ, მაგ., თიანეთის მაზრაში, სადაც ურთიერთობითა თავედობამ საკმაო ნაყოფი მოიტანა, შეამცირა ქურდობა და სხვა უკანონობა. მ

გაბორის გიგანი დღე

ნიგნები

ჰოჯაჲ კონრადი

I

"ამ მწერლის ნიგნები არ წამიკითხავს, და თუ წამიკითხავს კიდეც, არაფერი მახსოვს".

ეს სიტყვები თურმე ქალაქის ერთ-ერთ მესვეურთაგანს უთქვამს საჯაროდ სასამართლოს დარბაზში, დაახლოებით, ასიოდე წლის წინ. უბრალო მოკვდავთა ნათქვამთან შედარებით, ოფიციალურ პირთა სიტყვას გაცილებით მეტი ძალა და მნიშვნელობა აქვს, რადგან საყოველთაოდ მიჩნეულ ჭეშმარიტებას ჩვენს მმართველთაგან ვერავინ გამოთქვამს ისე ზუსტად, როგორც ქალაქთა მესვეურები, სწორედ ისინი გამოხატავენ, ხოლმე, ყველაზე მკაფიოდ მთლიანობაში საზოგადოებისათვის დამახასიათებელ სულისკვეთებას, არსსა და ნორმებს. თუმცა, სამართლიანობისა და ჩვენი ამჟამინდელი კეთილი ურთიერთობის კარნახით, აქვე უნდა შევნიშნოთ, რომ მსგავსი განზოგადოება ამერიკის შეერთებულ შტატებში არ გრცელდება: თუკი იქაური გაზეთების ოდინდელი და უძლური გააფთრების მიხედვით ვიმსჯელებთ, ამერიკაში ქალაქის მესვეურთა უმრავლესობა გაიძვერათა სრულიად განსაკუთრებულ, აბსოლუტურად ხელშეუვალ და მოუწყვლად ტიპს განეკუთვნება. მაგრამ ეს ისე, სხვათა შორის. ამჯერად მე მხოლოდ ხსენებული განცხადება მაინტერე-

სებს, რომელშიც დიდი და მდიდარი საზოგადოების ტემპერამენტი და კეთილგონიერება აისახა და რომლის ავტორიც, როგორც ჩანს, ფრიად უშიშარი და საკუთარ თავში ჯრმად დაჯერებული მსაჯული გახლდათ.

გამოგიტყდებით, ძალიან მომწონს მისი ხასიათი, მისი აშკარა წინდახედულება. "ეს ნიგნები არ წამიკითხავსო - ბრძანებს და იქვე ამბატებს: - გინდაც წამეკითხოს, აღარაფერი მახსოვსო". მართლაც მომხიბლავი წინდახედულებაა. მომწონს სტილიც: სადა და ვაჟკაცური გულწრფელობით აღბეჭდილი. ეს განცხადება, პროზის თვალსაზრისით თუ განვიხილავთ, იოლად იკითხება და იოლი სარწმუნოცაა. ნიგნების უდიდეს უმრავლესობას საერთოდ არც კითხულობს არავინ. უფრო მეტი - დავიწყებას ეძლევა. ორატორული ხელოვნების კუთხით თუ შევხედავთ, განცხადება გამოგონებელ შთაბეჭდილებას ახდენს. გამიზნული ზემოქმედების მოსახდენად ადამიანის გონებაზე, რომელსაც გულმავიწყობის უამრავი ფორმა ემუქრება, ეს განცხადება, ამავე დროს, არც მრავალგვარი სხვადასხვა ფიქრის აღძვრის შედეგად დახვეწილი ემოციების უნარსაა მოკლებული - ნათქვამ სიტყვას ხომ, მართლაც, ზემოქმედების უდიდესი ძალა გააჩნია! თუმცა, განსაკუთრებულ ალტაცებას განცხადება თავისი ბუნებრივობით იწვევს, რამდენადაც არაფერია ესოდენ ბუნებ-

რივი, როგორც თავად ფაქტი, რომ ქალაქის მამას აღარ ახსოვს, რა ეწერა იმ ნიგნებში, რომლებიც ოდესღაც, ძალიან დიდი ხნის წინათ, ალბათ, უდარდელი სიჭაბუკის ჟამს წაიკითხა.

არადა, ლაპარაკი რომანებზეა, ყოველ შემთხვევაში, ეს ნიგნები ნამდვილად რომანებად იყო ჩაფიქრებული. ვინაიდან ჩემს მიერვე მოხმობილი მაგალითი კარგად მახსოვს, მსურს სიფრთხილე ამთავითვე გამოვიჩინო: მართალია, არაფრის მეშინია, მაგრამ მინდა შეძლებისდაგვარად თავიდან ავიცილო საყვედური და დაუყოვნებლივ ვაღიარებ - ეს ნიგნები არც მე წამიკითხავს.

დიახ, არ წამიკითხავს, და იმ მთლიანობით, ან იქნებ კიდევ უფრო მეტ ადამიანს შორისაც, ვინც ირწმუნება, ეს ნიგნები წაკითხული გვაქვსო, ჯერ ერთიც არ შემხვედრია ისეთი, საკუთარი აზრის იმდენად ნათლად გამოთქმის უნარი ჰქონოდა, გასაგებად რომ მოჰყვეს მათი შინაარსი. ვიმეორებ, ლაპარაკია ნიგნებზე - კაცობრიობის განუყოფელ ნაწილზე, და რაკი ეს მართლაც ასეა, რაკი მათი რიცხვი უამრავია და მათი რაოდენობაც განუწყვეტელივ იზრდება, ნიგნები უთუოდ იმსახურებენ ყურადღებას, აღტაცებას და თანაგრძნობას.

განსაკუთრებით თანაგრძნობას; ჯერ კიდევ დიდი ხნის წინ ითქვა - ყველა ნიგნს თავისი ბედი აქვსო. დიახ, ბედი, და ეს ბედი ძალიან ჰგავს კაცისას. ნიგნებსაც ჩვენსავით ახასიათებს სირცხვილისა თუ დიდების, მკაცრი სამართლიანობისა თუ უაზრო დევნის, ცილისწამებისა თუ უგულვებელყოფის, დაუმსახურებელი წარმატებით შეცბუნების ბოლომდე გაუაზრებელი განცდა. ადამიანის მიერ შექმნილ ყველა უსულო საგანს შორის, ნიგნი ჩვენთვის ყველაზე ახლობელია, რადგან მასში მომწყვდეულია ჩვენი ფიქრები, ჩვენი პატივმოყვარეობა, ჩვენი აღშფოთება, ჩვენი ილუზიები, სიმართლისადმი ჩვენი ერთგულება და შეცდომისაკენ ჩვენი მარადიული მიდრეკილება. მაგრამ, ყველაზე მეტად, ნიგნები მაინც სიცოცხლისთან კავშირის სწრაფწარმავლობით გვგვანან. ხიდის აგება სამშენებლო ხელოვნების კანონთა შესაბამისად, უთუოდ უძველესი, საპატიო და სასარგებლო საქმეა. მაგრამ აი, ნიგნი კი, თავისთავად ხიდივით, "მკვიდრად ნაგები", შეიძლება დაბადებისთანავე სასიკვდილოდ განწირული აღმოჩნდეს. რაც მთავარია, მისი სიცოცხლისუნარიანობის გარანტიად ნიგნის შემქმნელის ხელოვნებაც არ არის საკმარისი. ადამიანის გონების მოუთმენლობით, შთაგონებითა და პატივმოყვარეობით შექმნილ, სხვათა შორის, მუზეუმისათვის განსაკუთრებულად საყვარელ ნიგნებს, სხვებზე მეტად ემუქრება ადრეული სიკვდილის საფ-

რთხე, თუმცა, ზოგჯერ ისეც ხდება, ნიგნები საკუთარი ნაკლის წყალობით ინარჩუნებენ ხოლმე დღეგრძელობას. ხშირად, ერთი შეხედვით, თითქოსდა, კარგ ნიგნს, მაღალფარდონად თუ ვიტყვით, საკუთარი სული არ გააჩნია. ცხადია, ამგვარ ნიგნს არც სიკვდილი უწერია. ის მხოლოდ მტვრად თუ იქცევა. მაგრამ უკეთესთა შორის უკეთესნი, ისინი, რომელნიც სასიცოცხლო ძალას ადამიანთა თანაგრძნობასა და მახსოვრობაში პოულობენ, მაინც მარად ყოფნა-არყოფნის ბენვის ხიდზე გადაიან, რადგან კაცის მახსოვრობა ხანმოკლეა, ხოლო თანაგრძნობა - აუცილებლად უნდა დავუშვათ ამგვარი ვარაუდი - სულის უაღრესად ცვალებადი და უპრინციპო მდგომარეობა.

ისევე არ ღირს ნიგნის უკვდავების საიდუმლოს ძიება ხელოვნების კანონებში, როგორც ადამიანის უკვდავებისა - ამა თუ იმ, სხვადასხვა ნამლის ურთიერთზემოქმედებაში. ძალიან ხშირად ნიგნი სრულებითაც არ კვდება იმიტომ, სიცოცხლის გაგრძელებას რომ აღარ იმსახურებს: უბრალოდ, ხელოვნების კანონები განსხვავებული, არამდგრადი და არასაიმედო ფაქტორების ერთობლიობაზეა დამოკიდებული, ვთქვათ - ადამიანის სიმპათიებსა და ცრურწმენებზე, სიყვარულსა და ზიზღზე, სიქველისა და ზომიერების გრძნობაზე, რწმენასა და თეორიაზე. თავისთავად მარადიული ეს ფაქტორები, განუწყვეტელივ იცვლიან სახეს და ხშირად, სულ რაღაც ერთი თაობის სიცოცხლის განმავლობაშიც კი.

II

ნიგნებიდან მუზეუმის ყველაზე დიდი სიყვარულით რომანები სარგებლობენ და ჩვენს თანაგრძნობაზეც სწორედ ისინი აცხადებენ სერიოზულ პრეტენზიას. რომანისტის ხელოვნება არცთუ ისე რთულია. ამავე დროს, იგი მაინც ყველაზე მოუხელთებელია მხატვრული შემოქმედების სახეობათა შორის, ყველაზე მეტად განიცდის მისი მსახურებისა თუ ქომაგების უხილავი მერყეობისა და ათასგვარი ეჭვების გავლენას და შეუძლია უკვე წინასწარვე უამრავი უსიამოვნება მიაყენოს მხატვრის გონებასაც და სულსაც. საბოლოო ჯამში, სამყაროს შექმნა იოლი საქმე არ გახლავთ, ამ მხრივ გამოჩაქვით მხოლოდ ღვთაებრივი ნიჭით ცხებულნი წარმოადგენენ. სინამდვილეში, ნებისმიერი რომანისტი საკუთარი, დიდი თუ მცირე სამყაროს შექმნას უნდა ისახავდეს უპირველეს მიზნად, და ამ სამყაროს თვითონ გულწრფელად უნდა სჯეროდეს. იგი მხოლოდ შემქმნელის წარმოსახვაში არსებობს და გინდაც ზოგჯერ შეგნებულად აცხადებდეს პრეტენზიას - დარჩეს ინდივიდუალური, ოდნავ იდუმალებით შეფერილი, ასე თუ ისე, მაინც მუდამ ნაცნობი უნდა იყოს

მკითხველის გამოცდილებისათვის, ფიქრებისათვის და გრძნობებისათვის. ნებისმიერი მხატვრული ნაწარმოების არსს, სულერთია, გინდაც იგი ამ განსაზღვრებას დიდი გაჭირვებით ექვემდებარებოდეს, ცხოვრების სცენაზე გამეფებული სიმართლე უნდა შეადგენდეს, გნებავთ, თუნდაც ისეთი გულუბრყვილო თეატრალურობით გამოხატული, როგორც დიუმ-მამის რომანებშია. ჰენრი ჯეიმზის რომანებში მეგვიძლია ვიპოვოთ ადამიანის ბუნების დახვეწილობის ჭეშმარიტი სიმართლე, ხოლო გახრწნილი სულის ადამიანთათვის დამახასიათებელი სიხარბის მკაცრი ტრაგიკომიკური სიმართლე ბალზაკის მიერ შექმნილ საზარელ სამყაროში ცოცხლობს. ბედნიერების მიღწევა კანონიერი თუ უკანონო გზებით, მორჩილებით თუ ჯანყით, პირობითობათა უნარიანი მანიპულირებით თუ მეცნიერული თეორიის განვითარებაში უკანასკნელი მიღწევების გამოყენებით - ერთადერთი თემაა, რისი გონივრული გაშუქების სრული უფლებაც აქვს მინიჭებული მინიერი სამყაროს მრავალგვარ საფრთხეთა შორის მცხოვრები ადამიანური საზოგადოების წინსვლის მემპრიატი-რომანისტს. ხოლო თავად ეს მინიერი სამყარო, მინა, რომელზეც ადამიანები დგანან, ეცემიან ანდა კვდებიან, ასევე მართლად აღწერის ჩარჩოებში უნდა იქნას მომწყვდეული. ყოველივე ზემოთქმულის ჰარმონიულ კონცეფციად გაერთიანება უდიდესი ამოცანაა, ხოლო ამგვარი საქმისათვის არა უმეცარიე გულის იმპულსთა გავლენით, არამედ სერიოზული განზრახვით ხელის მოკიდების თვით მცდელობაც კი - საქებარი მისწრაფებაა, რადგანაც დიდი სიმამაცეა საჭირო ფრთხილად დააბიჯო იქ, სადაც ბრიყვი ფეხების ხმა-მაღალ ბრაგუნს ატეხდა. როგორც ერთმა ცნობილმა და აღიარებულმა ფრანგმა რომანისტმა შენიშნა, "ეს მეტისმეტად რთული ხელოვნებაა".

სრულიად ბუნებრივია, როცა რომანისტს აეჭვებს ამ ამოცანის ამოხსნის შესაძლებლობა. ამოცანა ხომ გაცილებით უფრო გრანდიოზული ჰგონია, ვიდრე სინამდვილეშია.

და მაინც, ლიტერატურული ნაწარმოების შექმნას, ანუ მრავალთაგან ერთ-ერთ კანონიერ ფორმას ადამიანური ქმედებებისა, მხოლოდ იმ პირობით აქვს ფასი, თუკი ის ამ ქმედებათა სხვა, დანარჩენი უმნიშვნელოვანესი გამოხატვის ფორმების სრულად აღიარების შესაძლებლობას არ გამოირიცხავს. მწერლობა ზოგჯერ ივინყებენ ხოლმე ამ პირობას, განსაკუთრებით სიჭაბუკეში, როცა უწინდებათ პრეტენზია, საკუთარი საქმიანობა დააყენონ უყოყმანოდ იმ სხვა ყველაფერზე მაღლა, რაც ადამიანის გონებისთვისაა დამახასიათებელი. ბევრ ლექსს,

ისევე როგორც პროზას, შესწევს უნარი ღვთაებრივი ბრწყინვალეობით იკაშკაშოს, მაგრამ ყველა ადამიანური მისწრაფების ჯამში, მათ შეიძლება დიდი მნიშვნელობა არც ჰქონდეთ. არ არსებობს დოქტრინა, რომელიც სხვებთან შედარებით ერთი რომელიმე ქმნილების არსებობას მეტად ამალვლებდეს. სხვა ყველაფერიც დატოვებს, უკეთეს შემთხვევაში, ან მხოლოდ სუსტ კვალს, ანდა დავიწყებისთვის გაიწირება. გონებრივი შრომის დანარჩენ ნარმოდგენლებთან შედარებით, რომანისტს მხოლოდ ერთი უპირატესობა გააჩნია - თავისუფლების პრივილეგია, ანუ ფიქრებისა და ყველაზე სანუკვარი ოცნების გამოხატვის თავისუფლება - და ამ პრივილეგიის გააზრებამ უნდა შეუწყოს სწორედ ხელი მისი მძიმე, მონური შრომის შემსუბუქებას.

III

რომანისტი ყველაზე ფასეული უნარი წარმოსახვის თავისუფლება უნდა იყოს. საკუთარი შთაგონების აღმადგენის ჟამს რომანტიზმის, რეალიზმის და ნატურალიზმის ზოგიერთი კონცეფციის ჩახლართული დოგმის ამოხსნის ნებაყოფლობითი მცდელობა ღირს ადამიანურ შეუპოვრობად, რაც, აბსურდულობის გამოაშკარავების შემდეგ, ცდილობს გაამართლოს იგი დამსახურებულ წინამორბედთა ძველი და კეთილშობილი წარმომავლობით. მხოლოდ შეზღუდული უნარით აიხსნება, რომ მავანთ და მავანთ, საკუთარ ნიჭში დაეჭვებულებს, ვინც ცდილობს ამ ნიჭს ელვარება სკოლის ავტორიტეტულობის წყალობით შეასმინოს, არ გააჩნიათ ხოლმე დახვეწილი მეთოდი. ასეთთა რიცხვს განეკუთვნებიან, მაგალითად, ის წარჩინებული ქურუმები, რომელთაც სტენდალი ნატურალიზმის წინასწარმეტყველად გამოაცხადეს. ოღონდ, თავად სტენდალი ვერასოდეს შეურიგდებოდა საკუთარი თავისუფლების შეზღუდვას. სტენდალის ნიჭი -

ჭეშმარიტად უდიდესი და ელვარე ნიჭია. მის სულს უთუოდ შეძრავდა განსაკუთრებული, სტენდალისებური ზიზღი და აღშფოთება, ვინაიდან სიმაღლე ის გახლავთ, რომ ლიტერატურული ფორმულირების მიღმა ინტელექტუალური სიმბდალის მრავალრიცხოვანი სახესხვაობა იმალება. სტენდალი კი საკუთარ დროსთან შედარებით ნაადრევად გაბედული იყო. მან თავისი ორი ყველაზე დიდი რომანი - სამწუხაროდ, ძალიან ცოტას მიერ წაკითხული - უშიშარი შინაგანი თავისუფლების სულისკვეთებით დაწერა.

არ მინდა ვინმეს მოეჩვენოს, თითქოს მე მწერლისაგან მოვითხოვ ნიჰილიზმის თავისუფლებას მორალის თვალსაზრისით. მე მისგან მოვითხოვ რწმენის სხვადასხვაგვარ გამოვლინებას, რომელთაგანაც უპირველეს ადგილზე უნდა იდგეს ურყევი იმედი, იმედი კი, უეჭველია, გულისხმობს როგორც აქტიური ქმედებისადმი ერთგულებას, ასევე მასზე უარის თქმით უნარსაც. ესაა ღვთით მოვლენილი რწმენა მაგიური ძალისა და შთაგონებისა, რომელნიც, თავის მხრივ, ჩვენს პლანეტაზე სიცოცხლის განუყოფელ ნაწილებს შეადგენენ. ჩვენ დავიწყება გვჩვენებია, რომ თვალსაჩინო ოსტატობა მაღალ ინტელექტუალურობასაც გულისხმობს და არა მარტო ემოციონალურ ზემოქმედებას. აშკარა პესიმიზმის შემთხვევაშიც კი, მხოლოდ თავდაჯერება შეიძლება იყოს უიმედოდ უნაყოფო. გამორიცხული არ არის მოგვეჩვენოს, რომ სხვადასხვა დროში სხვადასხვა ადამიანთა მიერ შენიშნული ფაქტი - სამყაროში ძალიან ბევრი ბოროტება არსებობსო, - ზოგიერთი თანამედროვე მწერლის სიამაყისა და ზებუნებრივი სიხარულის წყაროდ იქცა. როცა ცდილობ სერიოზულად ეზიარო მხატვრული ლიტერატურის ნაწარმოების შექმნის ხელოვნებას, ამგვარად აზროვნება არ არის მართებული, რამდენადაც ავტორს - ღმერთმა უწყის რატომ - უჩნ-

დება საკუთარი უპირატესობის ამალვებული განცდა, ხოლო ამ განცდათა და გრძნობათა აყოლა კი, რაც შემოქმედს მუშაობის კულმინაციურ მომენტებში იპყრობს ხოლმე, უაღრესად სახიფათო საქმეა.

იმედისმომცემი მხატვარი აუცილებლად ის მხატვარი როდია, ვისაც მიაჩნია სამყარო მშვენიერიო. სავსებით საკმარისია სჯეროდეს, რომ არსებობს სამყაროს გამშვენიერების შესაძლებლობა. ხოლო თუკი წარმოსახვა გაგიტაცებს და ადამიანთა საზოგადოებისთვის დამახასიათებელი ზნეობრიობის სხვა ასპექტებზე ზემოთ აგიტყუებს, მაშინ რომანისტიც, ვინც თავს დანარჩენ ადამიანებზე მაღლა აყენებს, შეიძლება სულ იოლად უგულებელყოს საკუთარი მოწოდების უპირველესი პირობა. სიტყვის ხელოვნების ფლობა ჯერ კიდევ ყველაფერს როდი ნიშნავს. კაცი, რომელსაც ხელში თოფი უჭირავს, მონადირე ან მეომარი არ ხდება მხოლოდ იმიტომ, რომ შეიარაღებულია; მონადირე ან მეომარი რომ გახდეს, ხასიათისა და ტემპერამენტის კიდევ მრავალი თვისებაცაა აუცილებელი. იმ კაცისაგან, ვინც ფრაზათა არსენალს ფლობს და ამასი ათასობით ფრაზიდან კი მხოლოდ ერთი შეიძლება მოხედეს დიდი მანძილით დაშორებულსა და მარად მოძრავ ხელოვნების სამიზნეს, მე შემიძლია ისიც მოვითხოვო, ცოცხალ ადამიანებთან ურთიერთობისას უყოყმანოდ დაუშვას და აღიაროს ზოგიერთი ადამიანის ბუნებისათვის დამახასიათებელი ჩრდილოვანი მხარის არსებობა. მე არამც და არამც არ მოვითხოვ მწერლისაგან შეუწყნარებლობას ადამიანურ პატარპატარა მარცხთა მიმართ და არც დამცინავ დამოკიდებულებას შეცდომებისადმი.

არ მოვითხოვ, დიდ მადლიერებას ელოდეს კაცობრიობის მხრიდან, რომლის ბედსაც, ცალკეული ადამიანების ბედის მაგალითზე, მწერალი კომიკურად თუ შიშის მომგვრელად

ასახავს. ვისურვებდი, ადამიანის შეცნობისას, ეპატიებინა მისთვის ბევრი შეხედულება და ცრურწმენა, რაც არაკეთილგანწყობის გამოხატულებას კი არ წარმოადგენს, არამედ მხოლოდ და მხოლოდ აღზრდის, სოციალური მდგომარეობისა და პროფესიის შედეგია. ჭეშმარიტ მხატვარს მაინცდამაინც არ უნდა აფიქრებდეს მისი შრომის აღიარება და მისი გენიით აღტაცება, რადგან ამ შრომის შეფასება იოლი არ არის, ხოლო გენია არაფერს ნიშნავს საქმეში ჩაუხედავთათვის, იმათთვის, ვინც მაშინაც კი, როცა მემკვიდრეობით წინაპართა სიბრძნე ერგება, ბევრ რამეში მაინც პრიმიტიული და ბანალური რჩება. ასევე ვისურვებდი, მისი თანაგრძნობა გაძლიერდეს მშვიდი და მუდმივი დაკვირვების ჟამს, მაშინ, როცა ის საკუთარი გონების ძალასაც სრულყოფს. ჩვენი ხელოვნების სრულყოფის შესაძლებლობა მხოლოდ თავად სიცოცხლის სიმართლეშია საძიებელი და არა აბსურდულ, ვითომდა ტექნიკური ოსტატობისა თუ სხვადასხვაგვარი კონცეფ-

ციების ამხსნელ ფორმულებში. ვაცალოთ წარმოსახვის ძალას, განმტკიცდეს თავად ცხოვრების ორომტრიალში, რომელსაც აუცილებლად უნდა ვიცნობდეთ და პატივს ვცემდეთ, და ნუ გავამტკიცებთ შთაგონების გრძნობას - ამ მზამზარეულ სრულყოფილებას, რის შესახებაც შემოქმედს წარმოდგენაც არა აქვს, და მაშინ აღარც მე გამოვთქვამ უკმაყოფილებას იმ ამაყი ილუზიის გამო, რაც დროდადრო მწერალს ეუფლება: თითქოსდა მისი შრომა მნიშვნელობით მისივე ოცნების სიდიადეს უტოლდება. თუ არადა, სხვამ აბა რამ უნდა შეუქმნას მას ნათელი წარმოდგენა და რამ შეასმინოს იმის ძალა, გულთან მიიტანოს თავისი თანამოქალაქეების სიქველენი, პირდაპირობა და გამჭრიახობა, უბრალო ჭმერმეტყველებით განცხადებული ქალაქის მამის მიერ: "ამ მწერლის ნიგნები არ წამიკითხავს, და თუ წამიკითხავს კიდევ. არაფერი მახსოვსო..."

ინგლისურიდან თარგმნა
ზეზვა ჭანტურია

გამოცემლობა „რენდომ ჰაუზი„ - კლასიკოსების დაბადების ადგილი

“...ძვირფასო ბენეტ, როგორ ფიქრობ, როდესაც “რენდომ ჰაუზი” მსხვილი ბიზნესი გახდება და დაკარგავს ჩვენი, ძალიან ინტიმური წამოწყების ხასიათს, მისი კეთება ძველებურად საინტერესო იქნება?” – დონალდ კლოპფერი, მარტი, 1944 წელი.

“...ძვირფასო დონალდ, კარგად მესმის შენი. მეც შენსავით მძულს “დიდი ბიზნესი”, რადგან ის ზოგადობაში თქვეფს ყველაფერს. მაგრამ ვიცი, “რენდომ ჰაუზი” ასეთი არასდროს გახდება”. – ბენეტ სერფი, აპრილი, 1944 წელი.

თამარ ბაბუაძე

21-ე საუკუნის პირნავარდნილ ბიზნესმენებად ქცეული გამომცემლები ამ ორი შესანიშნავი ადამიანის გულისტკივილს ვერაფრით გაიგებენ. იმ პერიოდში კი, როდესაც ეს მიმოწერა იყო გაჩაღებული, წიგნის ბეჭდვაც ისეთივე ინტიმური პროცესი გახლდათ, როგორც თვითონ კითხვა. მაშინ წერილებს ჯეიმს ჯოისისთვის თუ უილიამ ფოლკნერისთვის გამომცემლობა “რენდომ ჰაუზის” დამფუძნებლები სერფი და კოპფლერი ი-მეილის ნაცვლად ფოსტით აგზავნიდნენ, მეტიც, რედაქტორები თავისი ფეხით მიდიოდნენ ფოსტაში, თვითონ უსვამდნენ ენას მარკას და კონვერტზე მათ საკუთარი ხელით აწებებდნენ (აბა ფოლკნერს მდივანს ხომ არ აკადრებდნენ), წიგნების პარტიების გადმოტვირთვის დროს კი მანქანასთან მთელი გამომცემლობა იკრიბებოდა. წიგნებს ეზიდებოდა ყველა – რედაქტორიც და დამლაგებელიც. და, ალბათ, რაც ყველაზე მეტად გაუკვირდებოდა თანამედროვე გამომცემლებს – “რენდომ ჰაუზის” შეფებს ეზიზღებოდათ თათბირები. ასე რომ, სერფი და კლოპფერი არც თათბირებს ატარებდნენ; საქმე კი მაინც მიდიოდა წინ, იწერებოდა როგორც ცალკეულ კლასიკოსთა გამომცემა-დასტამბების, ასევე ზოგადად საგამომცემლო საქმის ისტორია; ისტორია, რომელიც მეოცე საუკუნის ლიტერატურის უდიდეს სახელებს აერთიანებს...

თუმცა, ჯოხია, მოვრჩეთ ტირილს. დღევანდელ სიტუაციაში აშკარად არ ღირს გოდება იმის გამო, რომ საგამომცემლო საქმე ტერმინების - მძაფრი კონკურენცია, წიგნის ბაზარი, მონოპოლია, პატარა გამომცემლობების “შექმა” - გარეშე ვეღარ არსებობს. პირველ რიგში, იმიტომ, რომ 30-იან წლებში, ყოველი ბიბლიოფილისთვის სანამუშოო გამომცემლობა “რენდომ ჰაუზიც” კი დღეს სწორედ წიგნის ამ მრავალმილიონიან ბაზარზე ერთ-ერთი უდიდესი კონგლომერატია. კეთილი და წიგნის ფასის მცოდნე ებრაელი ნიუ იორკელების – სერფისა და კლოპფერის ეს ინტიმური წამოწყება უკვე გახლავთ მრავალშტოიანი კომპანია, რომელიც ათამდე დამოუკიდებელ საგამომცემლო ჯგუფს აერთიანებს, გემრიელად “მიირთმევს” ყველა მომცროსი ზომის გამომცემლობას, საკუთარ ფილიალებს ფლობს კანადაში, დიდ ბრიტანეთში, ავსტრალიაში, ახალ ზელანდიასა და სამხრეთ აფრიკაში, წარმატებით ბეჭდავს (და ხშირ შემთხვევაში

პირველადაც) ისეთ ავტორებს, როგორებიც არიან: სალმან რუშდი, უილიამ სტაირონი, ნორმან მეილერი, ელის უოკერი, მარიო პიუზო, ზეიდი სმიტი. დაბოლოს, რაც ყველაზე მთავარია, “რენდომ ჰაუზში” ხელმძღვანელ პირებს ცუდი ფინანსური მაჩვენებლების გამო თანამდებობიდანაც ათავისუფლებენ, ანუ კომპანია უკვე სკანდალებშიც კი ებმება და, აქედან გამომდინარე, აკმაყოფილებს თანამედროვე ბიზნესის ყველანაირ მოთხოვნილებას.

სერფმა და კლოპფერმა კი წიგნის ბეჭდვა უდიდესი რუდუნებით დაიწყეს. მათ შორის ლაიბრარისტისგან გამომცემლობა Modern Library 1925 წელს შეიქმნა. ორიოდე წლის შემდეგ ისინი უფრო გააქტიურდნენ, გამომცემლობას “რენდომ ჰაუზი” უწოდეს, მეგობარ მხატვარს როკველ კენტს კომპანიის ლოგოც დაახატინეს (დღეს უკვე მკითხველისთვის კარგად ცნობილი ძველი სახლი, რომელიც აშკარად ატარებს თავის თავში იმ ინტიმურობას, რაზეც სერფი და კლოპფერი წერილებში საუბრობდნენ) და პირველი წიგნების ბეჭდვაც ალაღბედზე დაიწყეს (სინამდვილეში სწორედ ამ სიტყვიდან მოდის გამომცემლობის სახელიც: At Random სწორედ ალაღბედზე რამის კეთებას ნიშნავს).

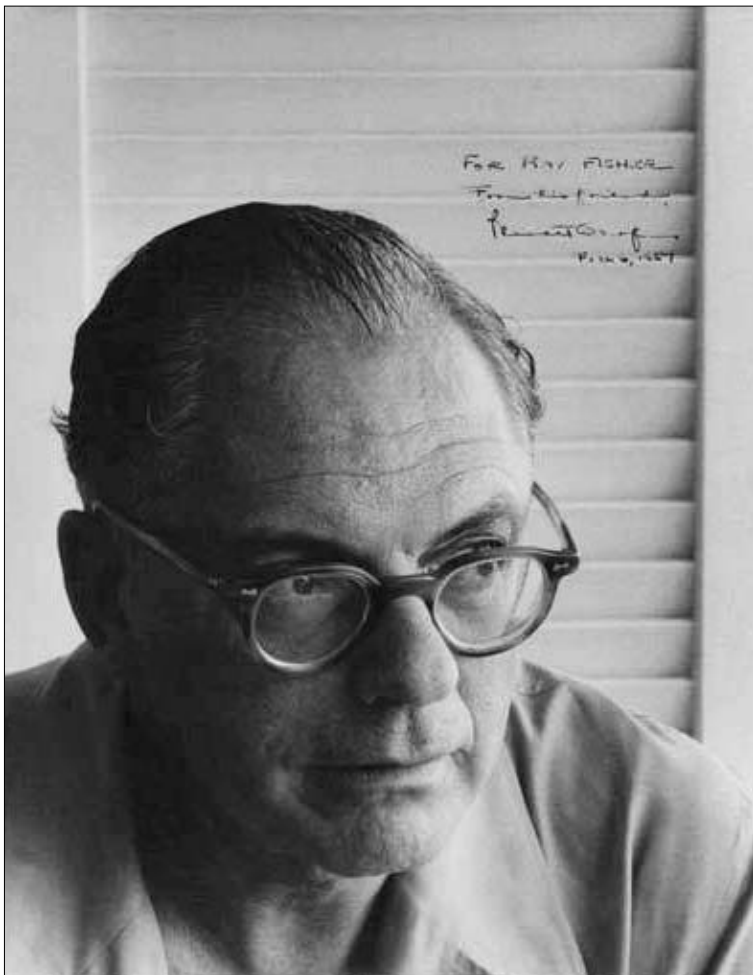
მათი პირველი ილუსტრირებული წიგნები ვოლტერის “კანდიდი” და მელვილის “მოზი დიკი” გახლდათ. 1929 წელს საფონდო ბირჟაზე მომხდარი კრიზისის გამო წიგნის ბაზარს შავი დღე დაუდგა და “რენდომ ჰაუზის” გამომცემლებიც საქმის გადასარჩენად საცალო ვაჭრობის წიგნების ბეჭდვას შეუდგნენ. პირველ ავტორებს შორის იყვნენ რობინსონ ჯეფერსი, იუჯინ ო'ნილი.

სერფი და კლოპფლერი 30-იან წლებშივე გამოსცემდნენ საბავშვო და საგანმანათლებლო ლიტერატურასაც. 1947 წელს გამოვიდა სუპერ-წარმატებული American College Dictionary, 1966 წელს – Random House Dictionary of the English Language, შემდეგ კი – Random House Webster's College Dictionary.

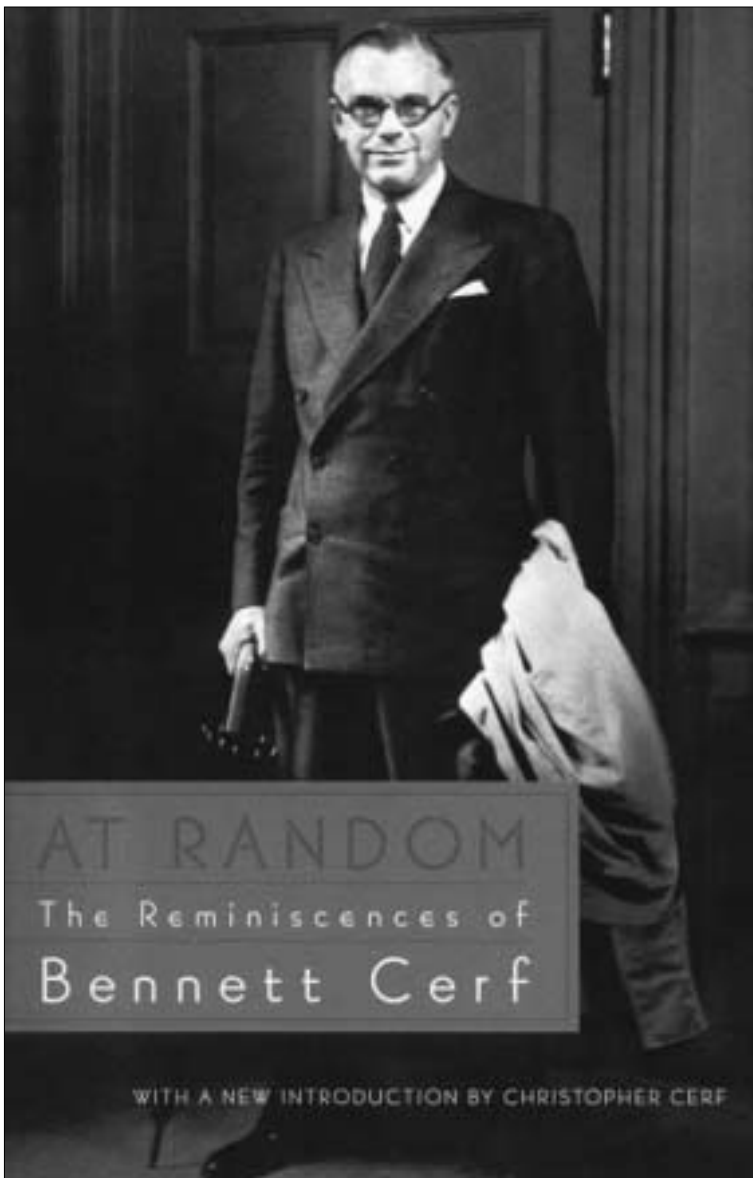
თუმცა, გამომცემლობის ისტორიაში ყველაზე ნათელი წერტილი ჯეიმს ჯოისის სახელს უკავშირდება.

ეს უმნიშვნელოვანესი ამბავი 1934 წელს მოხდა:

“რენდომ ჰაუზმა” აშშ-ს მთავრობასთან ოთხწლიანი ბრძოლა მოიგო და პორნოგრაფიული შინაარსის გამო სასტიკად აკრძალული წიგნი, ჯოისის “ულისე” ოფიციალურად შტატებში პირველმა გამოსცა. ამ გა-

ბენეტ სერფი

მოცემის მნიშვნელობა სწორედ მის პირველობაშია. თორემ, ისე, ტექსტში მრავალი შეცდომა გაიპარა – ის ხომ “რენდომ ჰაუზს” თავად ჯოისმა Shakespeare and Co.-ის მიერ დაბეჭდილი წიგნის სახით გაუგზავნა. ეს გამომცემა

კი სავსე იყო ტიპოგრაფიული შეცდომებით.

1933 წლის 8 დეკემბერს, “თაიმსი” წერდა: “ულისეზე” დაწესებული ამერიკული აკრძალვა მოიხსნა”.

1934 წლის 8 აგვისტოს კი

“ნიუ იორკ ჰერალდის” პირველ გვერდზე გამოქვეყნებული იყო ცნობა: “აპელაციით საქმე უზენაეს სასამართლოში არ გადასულა. სასამართლოს დასკვნით, წიგნის აკრძალვა ხელოვნებას ვნებს”.

ჯოისმა “რენდომ ჰაუზის” ლოგოთი გამოცემული “ულისე” პარიზში გადახვეწილ სილვია ბიჩს, Shakespeare and Co.-ს მფლობელსა და ჯოისის შემოქმედებაზე დიდად მოამაგე ადამიანს აჩუქა. ავტორი წიგნის ყდაზე წერდა: “სილვია ბიჩს – “ულისეს” პირველ გამომცემელს, თავის ქვეყანაში დაბეჭდილი წიგნის პირველი ეგზემპლარი”. მოგვიანებით კი “რენდომ ჰაუზმა” გამოსცა “ულისეს” უნიკალური ასლი, რომელსაც თან დართული აქვს სასამართლო პროცესზე “რენდომის” დამცველის, მორის ერნსტისა და მოსამართლე ჯონ უილზის ისტორიული სიტყვა.

ერთი სიტყვით, ჯოისის პირველი ლეგალური გამომცემელი “რენდომ ჰაუზი” საგამომცემლო საქმის გმირად იქცა. მოგვიანებით კი, სერფისა და კლოპფერის ბრძოლა წიგნის დასტამბისთვის ექსპერტებმა ასე შეაფასეს: “რენდომ ჰაუზის” გამომცემა გახლავთ სიტყვის თავისუფლების დაცვის პირველი დიდი ლეგალური პრეცედენტი.

ბენეტ სერფის წიგნად გამოცემული მოგონებებისა და მემუარების გადაკითხვის შანსი რომ გვექონდეს (სხვათა შორის, ამ გამომცემას “ამაზონი” “ბიბლიოფილთა ზეიმს” უწოდებს), ზუსტად გვეცოდინებოდა, რატომ გადაწყვიტეს სერფმა და კოპფლერმა “ულისეს” დასტამბვა; რატომ ჩაერთვნენ მწვავე იურიდიულ პერიპეტეტიკაში დაბეჭდვის უფლების მოსაპოვებლად და ან როგორ მიხვდნენ, რომ ჯოისის რომანის გამომცემა სარფიანი საქმე გამოდგებოდა. თუმცა, მკითხველი ივარაუდებს და მართალიც იქნება: ნიუ იორკელ ბიზნესმენებს მოვლენათა ზუსტად განჭვრეტაში ებრაული გონებახეილობაც დაეხმარა. ახლა თითქოს ადვილია, გადაავლო თვალი ძველ ფაქტებს და ლოგიკურად დაასკვნა, რომ ათასგზის აკრძალული წიგნის დაკანონება და მასზე უფლებების მოპოვება მართლაც აღმოჩნდებოდა არა მარტო სარფიანი, არამედ ისტორიული საქმეც. მაგრამ მაშინ ხომ გაცილებით უფრო რთული იქნებოდა ამ ყველაფრის გააზრება. სერფმა და კოპფლერმა კი მაინც გაიაზრეს.

შემდეგ უკვე “რენდომ ჰაუზის” ავტორებს შორის ფოლკნერიც დამკვიდრდა. მისი პირველი ნაწარმოები Sanctuary 1932 წელს გამოიცა. სხვათა შორის, ეს გახლდათ ფოლკნერის ფინანსურად ერთ-ერთი ყველაზე წარმატებული წიგნი (ასეთები კი, მოგეხსენებათ, ავტორს ბევრი არ ჰქონია).

1936 წელს “რენდომ ჰაუზმა” კიდევ ერთი ისტორიული საქმე ჩაიდინა: პირველმა დაბეჭდა “აბესალომ, აბესალომ!”, რასაც სერფი-ფოლკნერის მრავალწ-

ლიანი თანამშრომლობა მოჰყვა. 1954 წელს “რენდომ ჰაუზმა” დაბეჭდა **A Fable** – ნიგნი, რომლის 1000 ეგზემპლარიდან 739-ს ავტორის ხელმოწერა ახლდა თან. მომდევნო წელს ის ნიგნის ნაციონალური ჯილდოთი და პულიცერის პრიზით აღნიშნეს.

1962 წელს “რენდომ ჰაუზმა” გამოსცა ფოლკნერის ბოლო რომანიც **The Reivers: A Reminiscence**, რომლისთვისაც 1963 წელს ფოლკნერს კიდევ ერთი “პულიცერი” არგუნეს.

ასე თანდათან გაჩნდა ნიუ იორკელი გამომცემლების ყოველდღიურ ლექსიკონში მსგავსი ფრაზები: “ედგარ სნოუს უნდა მივწერო”, “გერტრუდა სტაინს ტექსტის მოტანა უნდა შევახსენო”, “ჯონ ო’ჰარას რა დაემართა, სად დაიკარგა”, “ერთი, ტრუმენ კეპოტს უნდა გადავურეკო. ჰო, კიდევ შოუსაც, იმას, ირვინს, სინკლერ ლუისს, ოდენს”... – ეს იმ ახლო ურთიერთობებზე მიმანიშნებელი ფრაზებია, რომლებიც, ალბათ, ყოველ ბიბლიოფილში ალფრთოვანების, მოწინებისა და შურის სფეროდან წამოსულ გრძნობებს აღძრავს.

სწორედ ის დიდი სახელები, რომლებიც “რენდომ ჰაუზის” გამომცემლობას უკავშირდება, მეც მანდომებს, როგორმე სერფის მემუარები ჩავიგდო ხელში. “ამაზონის” ებზ-გვერდზე, ნიგნის სარჩევს ვათვალიერებ და კიდევ უფრო მიმძაფრდება ცნობისმოყვარეობა. აბა, თავადაც ნახეთ: ჯოისი, ფოლკნერი, ო’ნილი, სინკლერ ლუისი, კეპოტი, უდიდესი გამომცემლები – საი-

მონი და შუსტერი, ალფრედ კნოფი, ასევე: ჰარი ტრუმანი, ირვინ შოუ, ჯორჯ ბერნარდ შოუ, უილიამ საროიანი, ფრანკ-ლინ დელანო რუზველტი, ჯორჯ გერშვინი, ჯინჯერ როჯერსი, ჯეისონ ეშბტინი, ფრენკ სინატრა, უილიამ სტაირონი... – ეს ის ხალხია, რომელთაც სერფი ბეჭდავდა, ან იცნობდა და ამით სიყვარულით ქმნიდა მეოცე საუკუნის პირველი ნახევრის ნიგნის ისტორიას.

...თანაც, არ დაგავიწყდეთ, რომ ეს არ იყო უბრალო ნაცნობობა ან მხოლოდ საქმიანი კავშირი. იუმორის გრძნობით დაჯილდოებული, მხიარული და უშუალო ბენეტ სერფი თითოეულ თავის ავტორთან განსაკუთრებულ ურთიერთობებს ამყარებდა. შესაბამისად, მათ შესახებ მოგონებებსაც ერთგვარ ანეგდოტურ სტილში წერდა. მახვილი თვალის წყალობით, თითოეულ მათგანს აუცილებლად რაიმე განსაკუთრებული შტრიხით ახასიათებდა.

თავადვე განსაჯეთ, როგორი არაჩვეულებრივი უნდა იყოს ბიზნესმენი, რომელიც არ ატარებს თათბირებს, არ უკირკიტებს თანამშრომლების შვებულებებს, აფასებს რედაქტორთა შრომას, ნერვიულობს, როდესაც მათ დათქმულზე მეტ ხანს მუშაობა უწევთ და, რაც ყველაზე სახალისოა, გამომცემლობის შესახებ საუბრობს არა კაბინეტში, არამედ საკუთარ აუზში, ხუმრობა-ხუმრობით, მეგობარ ბიზნესმენებთან ერთად (ამ ყველაფერს ისევ სერფი-კლოპფერის ომის დროინდელი მიმოწერიდან ვგე-

ბულობთ). მეტიც, სერფი გახლავთ გამომცემელი, რომელზეც ისტორიას ცუდი მოგონება არ შემოუნახავს (ყოველი შემთხვევისთვის ინტერნეტში გაბნეულ მასალებში მის შესახებ უარყოფითს ვერსად წავანყდით) და ბიზნესმენი, რომელიც თავადაც ქმნის მოთხოვნებს, წერს საჟურნალო სვეტებს, კითხულობს ლექციებს, უძღვება რადიო-გადაცემებს, აგროვებს ანექდოტებს და – არ დაგავიწყდეთ – არის კონკურსის “მის ამერიკას” ჟიურის მუდმივი წევრი. ანუ, თქვენს წინაშეა კაცი – საგამომცემლო საქმის ამკარა კოლორიტი და თავად მეოცე საუკუნის ლიტერატურის ისტორია...

ის 1971 წელს გარდაიცვალა. ჟურნალ **THE SATURDAY REVIEW OF LITERATURE**-ის ნეკროლოგში ეწერა: “ბენეტ სერფი თავისი პროფესიისთვის ბოლომდე დაიხარჯა”. ასეც იყო.

საყვარელი კომპანიის საქმიანობას “რენდომ ჰაუზის” მეორე დამაარსებელი, დონალდ კლოპფერი 1986 წლამდე ადევნებდა თვალს. უფრო დინჯი და ჭკუადამჯდარი საქმოსანი, რომელიც 1942 წელს, 40 წლის ასაკში ომში წავიდა და გერმანიის დამარცხებამდე ბრიტანელთა ბაზაზე დახვეწვაში მსახურობდა. ის “რენდომ ჰაუზში” წარმოებას აკონტროლებდა. იყო სერფივით გულისხმიერი და განიცდიდა ყველაფერს – შრიფტის ზომიდან დაწყებული, თანამშრომლების დაღლილობით დამთავრებული.

...რა ხდება დღეს, ამ ისტო-

რიულ გამომცემლობაში: “რენდომ ჰაუზი” ძველებურად ან შეიძლება კიდევ მეტად პოპულარულია. მართალია, “ულისეს” მსაგვსი პრეცედენტი აღარ დაფიქსირებულა, მაგრამ საკმაო აჟიოტაჟი გამოიწვია ახალი ბრიტანული აღმოჩენის – ზეიდი სმიტის პირველი რომანის “თეთრი კბილები” გამოქვეყნებამაც (სხვათა შორის, ეს რომანი უკვე თბილისშიც გამოჩნდა), ახლა კი სმიტის მეორე ნაწარმოების, **Autograph Man**-ის გამოსვლამ.

ერთი სიტყვით, სერფი-კლოპფერის ტრადიცია გრძელდება. მართალია, კლოპფერი ეჭვობდა (და სწორადაც), რომ “ნიგნის ბიზნესი მასებზე გათვლილი ბაზრისკენ მიექანება”, მაგრამ “რენდომ ჰაუზი” მაინც ახერხებს ყველა დონის მკითხველის დაკმაყოფილებას. ჭკვიანურად წარმართული მენეჯმენტის წყალობით, გამომცემლობა ყველას რალაცას სთავაზობს: “რენდომის” 1983 წელს დაარსებული განყოფილება, “ვილარდი” პოპკულტურაზე გათვლილ ნიგნებს ბეჭდავს, მათ შორის გახლავთ, სამოგზაურო დეტექტივები და კულინარული გამოცემები. ფილიალი “სტრაივერს როუ”, რომელიც 2001 წლის იანვრიდან მოდის, აფრიკულ-ამერიკულ ლიტერატურას გამოსცემს, “მოდერნ ლაიბრერი” კი – ამერიკულ კლასიკას. 1999 წელს “მოდერნ ლაიბრერიმ” საუკუნის ასი საუკეთესო რომანის ნუსხა გამოაქვეყნა. პირველი ადგილი “ულისეს” – “რენდომ ჰაუზისთვის” ყველაზე ილბლიან ნიგნს ერგუნა.

კიდევ ერთი სულ ახალი ამბავი: სკანდალი, რომელიც ზემოთ ვახსენეთ, ახლახან დასრულდა. “რენდომ ჰაუზის” “ბალანტინის” საგამომცემლო ჯგუფის ვიცე-პრეზიდენტად დენიელ მენეკერი აირჩიეს. ის მანამდე, ოცი წლის განმავლობაში “ნიუ იორკერის” რედაქტორად მუშაობდა. მენეკერმა თანამდებობიდან სკანდალურად წასული ენ გოდოფი შეცვალა – ამ ქალბატონს ფინანსურ წარუმატებლობაში ადანაშაულებდნენ.

“რენდომ ჰაუზის” გამოცემათა მკითხველს იმედი აქვს, რომ მენეკერი საგამომცემლო სახლის ტრადიციას გააგრძელებს და არც ყველაზე მხიარული და ყველაზე უცნაური საქმოსნების – სერფისა და კოპფერის მიერ დადგენილ წესებს უღალატებს. წურავის გონია, რომ ამ კეთილმა და საყვარელმა მოხუცებმა თავიანთი გამომცემლობა სამუდამოდ დატოვეს: სერფი და კოპფერის პორტრეტები ხომ “რენდომის” შენობაში მრავალ კაბინეტში კიდა. ანუ, კედლებიდან 21-ე საუკუნეში შესულ გამომცემლობას კეთილად მომღიმარი ბიზნესმენები დაჰყურებენ, თან, გაგანია კონკურენციის პირობებში, 30-იანი წლების ნოსტალგიური აურა გადმოაქვთ და 76 წლის წინ დაწყებული ეპოქალური საქმის გამგრძელებლებს ახსენებენ: გაიღიმეთ, გახსოვდეთ – მთავარია ურთიერთობები... მერედა, რა ხალხთან!..

მხატვრული ლიტერატურა

ზამთრის მზიანი დღე

თამაზ ჩხენკელი

სარკითა და სახითა

ანდრო ბუაჩიძე

თამაზ ჩხენკელი. სარკითა და სახითა. რედაქტორი იზა ორჯონიკიძე. “მერანი”, 2002.

თამაზ ჩხენკელთან ვართ, ხილიანზე. მე მომწონს თვალშისაცემი უბრალოება და სისადავე, რომელიც მის ოთახში სუფევს. თამაზი არ არის “ნივთომანიით” შეპყრობილი კაცი. მისი “კომფორტი” მინიმალურია: სარწველა, სანერი მაგიდა, თაროებზე და პირდაპირ იატაკზე დაწყობილი ნიგნები.

ტახტზე შევასწარი თვალი ახალახან გამოცემულ ლექსების ნიგნს “სარკითა და სახითა”. ამ ნიგნში შესული თითქმის ყველა

ლექსი ვიცი. ოთახში მყოფს მახსენდება ერთი პატარა ლირიკული ოპუსი: “ყველაფერი არის ძველი, / გაცრეცილი ბარათით, / იგივე ძველი სავარძელი, / მტვერი ნიგნის კარადების. / იგივეა, რაც რომ იყო / უღმობელი დროის ხელი... / სავარძელში მარტო ვზივარ / და ირწევა სავარძელი”.

ეს მარტოობაში დაწერილი ლექსია. თუმცა სჯობს ასე ვთქვა - მარტოობაზე დაწერილი, იმიტომ, რომ ყველა ლექსი მარტოობაში იქმნება. აი, ამ ოთახში წერდა დროის გარკვეულ მონაკვეთში თამაზ ჩხენკელი თავის ლექსებს. ახლაც აქ წერს. ლექსებს ეტყობა ზამთრის მიმცხრალი მზის ანარეკლი, რალაცნაირი ინტიმის ნიშანი, თითქოს ვიღაცას ელი, უნდა შემოვიდეს ოთახში, შეიშუმუნოს, კაშენ მოიხსნას, პალტო უცერემონიოდ გადაფინოს სკამის საზურგეზე, მოიყოლოს თავის საფიქრალი და სათქმელი.

ვინ იქნება ეს კაცი? სიყრმის მეგობარი, უცნობი, კარგახნის უნახავი და მონატრებული ამხანაგი... მათ შორის ისეთებიც არიან, რომლებიც აღარასოდეს გადმოაბიჯებენ კარის გაცვეთილ ზღურბლს: “მე საქმე არა მაქვს არავითარი, / მარტო ვარ, მომსვლელიც არავინ არი, / ხანდახან შემოვიღის ანზორ სალუქვაძე, / ფხიზელი, ანდა არა-

ყით მთვრალი. / ვაკიდან დაბერავს ზოგჯერ არაგვი, / ზოგჯერ ისიც მოდის, მეტი არავინ”.

სიტყვა “მარტოობას” მრავალგვარი მნიშვნელობა აქვს, მითუმეტეს მაშინ, როცა საუბარი პოეზიას ეხება. მაგრამ ახლა მე სხვა რამეს ვფიქრობ: როგორია თამაზ ჩხენკელის მარტოობა?

მე და ზაზა თვარაძე დღეს დილით შევხვდით ერთმანეთს. ზამთრის საკმაოდ უხალისო დღე იყო. ერთი “პატარა საქმეც” გვქონდა. მერე კი უკვე ნაშუადღევს ვაჟა-ფშაველას პროსპექტი გავიარეთ და განვიზრახეთ თამაზ ჩხენკელთან ავსუ-ლიყავით.

ახლა აქ ვართ. ამ ოთახიდან თრიალეთის ქედის უღამაზესი ნაწილი მოჩანს. აივანზე გადვივართ - გაცრეცილი და გაძარცვული პეიზაჟია. ჩამავალი მზის ნათელი ბჟუტავს ზოოპარკის და “მზიურის”, ვერეს ხეობაში.

მე ვფიქრობ, თამაზ ჩხენკელის ლექსებზე განსხვავებული აზრი არსებობს (ისევე როგორც ყველაფერზე ამქვეყნად), მაგრამ გასაკვირია, რომ ხშირად ის პოეტები არიან კრიტიკულად განწყობილნი, რომელთა ლექსებიც “სტილის ანემიურობითაა” აღბეჭდილი.

მე მიმაჩნია, რომ როგორც რილკე ამბობდა, ლექსები მართლაც გამოცდილებანია და ისეთ კონცენტრირებულ მასალაში,

როგორიც პოეტური ქმნილებებია, არ შეიძლება ადამიანური ტანჯვის ყოველმა წვეთმა არ მოიყაროს თავი. ამასთანავე მე თვალნათლივ ვხედავ იმას, რომ თამაზ ჩხენკელი არა მარტო ფრაზის ოსტატია, არამედ ანალიტიკოსიც, არა მარტო ირაციონალურ სანყის ენდობა, არამედ ამ სანყისის გონებრივ, ცნობიერ ნაწილად გარდასახვას ცდილობს.

თამაზ ჩხენკელმა გარკვეული კულტურული, ენობრივი, თემატური ტრადიციაიც კი აითვისა და მოარგო თავის სათქმელს. იქნებ ეს ტრადიცია ერთგვარად სათქმელსაც ქმნის შინაარსობრივი თვალსაზრისით, მაგრამ პიროვნულ-ინდივიდუალური ნიშნები, კონკრეტული გარემო, სახლი, ხელი, მეგობრები მაინც განმსაზღვრელია: და ამიტომაც ვართ ალბათ თამაზის ოთახში.

არის ერთი ლექსი, რომელიც არა მარტო თამაზ ჩხენკელის აივნიდან გადაშლილ ხედს აღბეჭდავს გრაფიკული სიცხადით, არამედ მის მსოფლმხედველობასაც ამჟღავნებს: “მდინარე ვერე, რომელსაც ვახუშტის თქმით, / ძველად სკვირეთი რქმევია, / ბეტონის კალაპოტით შედის ზოოპარკის ბაღში, / მარჯვენა მხრიდან გულმოდგინედ მოკირწყლული / “მზიური” ეკერის, / მარცხენა მხრიდან / ნაყარ-

ნუყარით და ნავით სავსე ფერდობი. / ხიდზე თუ გაივლი შეგზარავს: / მდინარე ყარს - “ღვარი ბილწებისაი” / ის - მაშინ იყო: “არამედ არს ხეობა ესე / ნაყოფიერი ყოვლითავე, / ვენახოვანი ხილიანი, ნადირ-ფრინველიანი”. / - და მერე მოულოდნელი გადასვლა: “ყველაფერი მკვდარია ირგვლივ, / არც ნიქარა ჩანს, არც ნაცარქექია, არც მზეჭაბუკი / მხოლოდ ქვა და ბეტონი / მარადიული დაუნგრევლობაა / ჩვენი დისნილენდის უპირატესობა... / აქ დაიზრდებიან მომავალი ნაძირალები”.

ამ ლექსში აღბეჭდილი ლანდშაფტი, აივნიდან შეთვალეირებული ხედი მოულოდნელად საქართველოს ავისმომასწავებელ პანორამად გადაიქცევა. თამაზ ჩხენკელი ვნებათა ლირიკული განფენის, ზომიერი ხატვის გზას ირჩევს ხოლმე. ამ ლექსის ფინალში კი ისეთი მძლავრი პუბლიცისტური ტალღა შემოიჭრა, რომ ერთიანად წაღეკა ყველაფერი. ეს უკვე არც ძახილია, არც მონოდება, ეს არის ყვირილი: “დროა - დავიძრათ სათავისაკენ, / დროა - ავიღოთ იქ, დიდგორის მთაზე, / დროა, განვწმინდოთ გული ნათლისღების წმინდა ემბაზით! /”.

რასაკვირველია, ლექსსაც თავს თავის აკუსტიკური ველი

ბაბრძილაბა E6 გვირდოზა

ზამთრის მზიანი დღე

ES გვარდიან

და ამ "გამაყრუებელ" ლექსებთან ერთად თამაზ ჩხენკელს ისეთებიც უხვად მოეპოვება, რომელთა ჟღერა კეთილხმოვანების ფარგლებს არ სცილდება, შინაარსი კი განმაქიქებელი და დამთრგუნველია. ე.წ. მამხილებელი პათოსი ლიტერატურაში გულუბრყვილო თვალსაზრისით მხოლოდ XIX საუკუნის კრიტიკული რეალიზმის კუთვნილებად იყო მიჩნეული. არადა, ანტიკურიდან ხანიდან დღემდე, მამხილებლობა, ზნეობრივი განჩხრეკის და "მანკიერებათა გამომზეურების" ჟინი სხვადასხვაგვარი ნიშნით ყველა ეპოქაში იჩენდა თავს.

ამ ყაიდის ლექსები თამაზ ჩხენკელის წიგნში განკერძოებულ ციკლს შეადგენს: "ცხუმი", "ეპიტაფია", "ცხრა აპრილი", "სურათი", "თქვენა ხარო" და სხვა მისთანანი, პუბლიცისტურ სიმწვავესთან ერთად ნერვული დრტივინვით, შფოთით, თითქოს ხმის მთრთოლვარე ვიბრირებით იქცევეს ყურადღებას.

ამ ლექსებში თამაზ ჩხენკელის პოეზიის მხატვრულ-კონცეპტუალური სამყაროს ერთი ნახნაგია წინ წამოწეული, ძალზე მნიშვნელოვანი და არსებითი. ამაზე მეტყველებს ილიასადმი მიძღვნილი ერთი ლექსი ("ალსარება"), რომელშიც თავმოყრილია ჭარმაგი ოსტატის შემოქმედების მრავალი ნიმუში.

უკვე დაბალ მაგიდასთან ვსხედვართ, "ცისფერყანწელებზე" ვსაუბრობთ, შეიძლება ცალკეული ნაფლეთები შეგროვდეს ამ საუბრიდან და რაღაც საერთო გამოდნეს. სიტყვა ეხება იმას, რომ ლექსში აღბეჭდილი სულიერების ფაქიზი ტვიფარი ამა თუ იმ პოეტის ღრმა შინაგანი გამოცდილების და კულტურის ანაბეჭდია. ამგვარი კულტურის დამღას კი მართლაც სხვა ფასი აქვს პოეზიაში. "ასეა, კი, - ამბობს ბატონი თამაზი - ნამდვილად ასეა".

მე, თამაზს და ზაზას ხელში ქარვისფერი ღვინით სავსე მაღალი ჭიქები გვიჭირავს. აივანზე უკვე თითქმის ჩასული მზის სუსტი ნათელიდა თრთის. ვერეს ხეობას მწუხრი ეპარება თანდათან. საცაა ბენვის ხიღზე დაკიდული მზე ბნელ ხეობაში ჩაიკარგება.

ჩემთვის ვფიქრობ: თამაზ ჩხენკელმა თარგმნა უამრავი რამ: ბო-ძიუს ლექსები, თავორის "გიტანჯალი", ჰომეროსის "ოდისეა", პუშკინის "მცირე ტრაგედიები", შექმნა ესეები და გამოკვლევები. და ეს არ იყო მხოლოდ კულტურ ტრეგერული მოღვაწეობის სფერო, ეს საკუთარი პოეტური ბუნების თვითგამოხატვის გზა იყო. პოეზიის თარგმანებშიც და ესეისტიკაშიც არაჩვეულებრივად მკაფიოდ ირეკლებოდა მისი პიროვნებისეული ინდივიდუალობა. უფრო ზუსტად რომ ვთქვათ, მისი ლირიკული ბუნება მოუსვენრად ეძებდა და ეძებს თვითგამოხატვის სხვადასხვა ფორმას. სწორად შენიშნა ერთმა მწერალმა, რომ თამაზ ჩხენკელის ვაჟაზე დაწერილი გამოკვლევაკი კი -

თამაზ ჩხენკელი

"ტრაგიკული ნიღბები" - პოეტურ მსოფლშეგრძნებაზე და ინტუიციზება დაფუძნებული.

და ამავე დროს თამაზ ჩხენკელი წერდა ლექსებს. წერდა არცთუ ცოტას, მნიშვნელობას ანიჭებდა ფრაზის ლექსიკურ სისრულეს და მგრძნობელობით ტევადობას. და მთელი მისი ლიტერატურულ-მსოფლმხედველობრივი გამოცდილება ხშირად ერთ პატარა ლექსში თავსდებოდა. ეს იყო პროფესიული მზადყოფნა,

რომელიც შთაგონების მომენტში გამჟღავნდა: "მე არ მივლია გზებით ნალახით,/ არ მიზელია სხვათა ტალახი./ ბილნის, უმსგავსის და უტიფარის/ გულზე ნაჭდევი არ მაქვს ტვიფარი,/ არანაირი მზაკვარ-მაცილის!/ მე ნაწილიანთ ვიყავ ნაწილი,/ მათი მოწაფე ვიყავ ბეჯითი/ და შუბლზე მაზის მათი ბეჭედი!".

საუბარი კალაპოტს იცვლის. სიტყვა ჩამოვარდა იმაზე, თუ რას უნდა აკეთებდეს მწერალი

ქვეყნისთვის ყველაზე უფრო რთულ პერიოდში.

მე ვფურცლავ წიგნს. ანოტაციაში თამაზ ჩხენკელი ამბობს: "ამ დროის წიაღში დგინდებოდა და ასაკობრივი მიჯნების გადალახვასთან ერთად ფერისცვალებას განიცდიდა წარმოდგენილი ლექსების სუბიექტი".

ასაკობრივი მიჯნა იცვლებოდა, იცვლებოდა პიროვნება და შესაბამისად ლექსებიც. მე ცალი ყურით ვუსმენ საუბარს და

კვლავ ჩემს საფიქრალს ვფიქრობ: თამაზ ჩხენკელის მაინც რომელი ლექსები აღიბეჭდა ყველაზე მკაფიოდ ჩემს მეხსიერებაში? ადრეული? გვიანდელი? მეხსიერებას ამჯერად ბოლომდე ვენდობი, ის თითქოს მაღალმხატვრულობის კრიტერიუმიცაა. რომელმა ლექსმაც დაიმკვიდრა ჩემში ადგილი, ის იყო ყველაზე შთამბეჭდავი და ახლობელიც. მახსენდება ცალკეული ფრაზები, მერე უფრო მოზრდილი მონაკვეთი ან მთლიანად ლექსი: "მზე მიდრკა დასავალს, ჩრდილები დასცა, დაჭრილი ასგან ვარ/ და მრთელი არსად". "ჩამოვუარეთ ხევს,/ პეშვი აჩუქე წყაროს.../ უკვდავებისა ხევ, უკვდავებისა წყალო"... "მთიდან მოსული როგორც მურეშა,/ იდგნენ ნისლები ბალის კარებთან/ და ჩვენი სახლის მწვანე ყურეში/ ფოთლებს სიცივე აკანკალებდა"... "ჩემი სახლის წინ ბაღია პატარა,/ ჩინელი ქალის ფეხივით პატარა"/... და სხვ.

ეს ადრეული ლექსები რაღაც სხვაგვარი უშუალობით იყო ნიშანდებული. სხვაგვარი ლირიკული გამჭვირვალეობა დაჰყვა იმთავითვე, მოგვიანო პერიოდში "ასაკობრივი მიჯნების გადალახვასთან ერთად" იმატა ფრაზის მედიტაციურმა სიხისტემ, სხვანაირმა ექსპრესიამ, სიმკვრივემ, სიმსუბუქის, გამჭვირვალეობის ნაცვლად: "გაღვიძებული უეცრად: "მტკიცა"! -/ სანოლთან შუქს რომ აანთებს კაცი,/ და კედლის საათს შეხედავს ცივად/ და სიკვდილამდე დაადგენს მანძილს, -/ რას უნდა გრძნობდეს,/ რას უნდა ხმობდეს,/ ოთახის ბნელში ასეთი კაცი!"

მე ვაკვირდები ბატონ თამაზს, რომელსაც მოაქვს ყავის ფინჯნები, მშვიდად იღებს წიგნებს და გვიკეთებს სასაჩუქრო წარწერებს. ისეთი შთაბეჭდილება მექმნება, რომ ეს კაცი ყოველთვის თანაბარი, ოდნავ აჩქარებული რიტმით მოძრაობს, ის კი არა, თითქოს იმავე რიტმით აზროვნებს კიდევ, სხარტად და ხალისიანად გეპასუხება. ჩემი აზრით, მისი ნაწერები - წერილებიც და ლექსებიც ამავე რიტმით სუნთქავს. მისი პოეტური მედიტაციები არ არის მდორე და განელილი, პირიქით, მოკლეა და მოკვეთილი.

იქნებ ეს რიტმი ამჟღავნებს თვალსაჩინოდ მარტოობისაგან თავდაღწევის ჟინს?

მასპინძელი კარამდე გვაცილებს. გარეთ უკვე სიბნელეა. მე და ზაზა კიბეებზე ვეშვებით, ვინრო, ჩაბნელებულ ქუჩას მივუყვებით, ხელში ნაჩუქარი წიგნები გვიჭირავს,- "სარკითა და სახითა" და "მწვანე ბივრიტი", ნელა მივაბიჯებთ. უკან კი ჩვენი ჩრდილები მოგვყვება. და მე ისევ იმავე ვფიქრობ, რაზეც ვფიქრობდი: მარტოობაზე, ელნათურებზე და ვარსკვლავებზე. ისევ თამაზის ლექსი მახსენდება: "წავიდა და წავიდა,/ აღარ მოვა თავიდან.../ ეს დღე ოქროსფოთლება/ აღარ განმეორდება./ ეს მზე ცისფერბლონდება,/ არვის მოაგონდება/ არვის ემახსოვრება/ ქვეყნად ჩვენი ცხოვრება..."

სტუდ. ბალაპოვოს ფოტო

თეატრის "ხავერდოვანი რეპერტუარი"

ბაბა ლომიძე

გივი მარგველაშვილი. მონ-მენი სარკეში. ორი პიესა. გერმანულიდან თარგმნეს ნაირა გელაშვილმა და ანა მარგველაშვილმა. თბ. "კავკასიური სახლი", 2002.

გივი მარგველაშვილის პიესებმა რატომღაც პანოპტიკონი გამახსენა - ბრიტანელი ფილოსოფოსისა და თეორეტიკოსის, ჯერემი ბენტამის მიერ შემუშავებული წრიული ფორმის ციხის მოდელი, რომლის ცენტრშიც განთავსებულია სათკვალთვალო კოშკი, ისე, რომ პატიმრები მუდმივი მეთვალყურეობის ქვეშ არიან და თვითონ ვერ ხედავენ ზედაშეხედველს. ასეთია ძალაუფლებრივ ურთიერთობათა არსი, როცა უპირატესობა აქვს მას, ვინც სხვის შესახებ მეტი იცის; ძალაუფლებრივი ურთიერთობა, რომელიც ტყუილსა და თაღლითობაზეა აგებული. შესაძლოა აქ გივი მარგველაშვილის ცხოვრებისეული გამოცდილებაც ვიგულისხმოთ. მან ხომ საკუთარ თავზე გამოსცადა, ერთი მხრივ, ფაშისტური რეჟიმის და, მეორე მხრივ, საბჭოთა ტოტალიტარული სისტემისგან დევნა.

რასაკვირველია, პირობითია "მაყურებელთა დარბაზებში" შუასაუკუნეების ევროპა. სინამდვილეში აქ თანამედროვე სამყაროში არსებული წინააღმდეგობებია წარმოდგენილი. ამასთან, რეალობასა და წარმოდგენას შორის საზღვარი მეტად მკვეთრია. მკითხველი მუდმივ მოლოდინშია, რომ შესაძლოა ეს საზღვრები ნებისმიერ მომენტში გაუქმდეს. პიესის შესავალშივე ხომ აღნიშნულია: "როგორც გამოცდილებამ გვიჩვენა, ცხოვრება იმ სიუჟეტურ სამყაროში, დღეს რომ უნდა წარმოვადგინოთ, მკაცრად გამიჯნული და თავისთავადი არ არის". ამით იქმნება ფონი მოქმედების განვითარებისთვის და ჩვენს თვალწინ გათამაშებული სპექტაკლისადმი გარკვეული დამოკიდებულების შემუშავებისთვის განგვანყობს.

ალბათ, პარადოქსულია, რომ "მაყურებელთა დარბაზებში" მონარქია ის, ვინც საზღვრების გაუქმებისკენ მოუწოდებს ქვეშევრდომებს. წოდებრივი საზღვრების გაუქმება თეატრსა და მაყურებელს შორის განსხვავების უარყოფასაც გულისხმობს. ასეთ ვითარებაში მაყურებელი აქტიური თანამონაწილე ხდება

და თავისი წვლილი შეაქვს მოქმედების შემდგომ განვითარებაში. "მეოთხე კედლის" რღვევით ხდება მაყურებლისა და სცენის, პერიფერიისა და ცენტრის "დემოკრატიული" დაახლოება (თუმცა საკითხავია, ორივე პიესაში სცენა არის ცენტრი თუ მაყურებელი, რომლის წყალობითაც მსახიობების თამაში მნიშვნელობას იძენს). ეს მცდელობა მიმართულია იერარქიული სისტემის ნგრევისკენ, სადაც საზოგადოება იყოფა მაყურებლებად და მსახიობებად, მოხმარებლებად და მწარმოებლებად, დიდებულებად და რიგით მოქალაქეებად, სადაც ხალხს სუბიექტებად არ მიიჩნევენ. მეფის გეგმა ითვალისწინებს საყოველთაო თავისუფლებას, როცა ერთი ადამიანის თავისუფლებაც კი განაპირობებს ძალაუფლებრივ ურთიერთობათა და, აქედან გამომდინარე, მთლიანად საზოგადოების ცვლილებას. "ჩვენ გადაწყვეტეთ ბოლო მოვულოთ, დავასრულოთ ისტორია, სადაც ჩვენ, ყველა, უცხო სამყაროსეულ მაყურებელთა გულისთვის ვტრიალებთ, სადაც რაც შეიძლება საინტერესოდ და მძაფრად უნდა წარმოვჩინდეთ, რომ იქ, გარეთ, რამენაირად გაერთონ! დრო გაატარონ! არ მოიწყინონ! ერთმანეთს სამკვდრო-სასიცოცხლოდ გადავეკიდოთ, ყოველ ჯერზე თავიდან და თავისებურად, რათა რაც შეიძლება მკვეთრად გამოჩნდეს დაპირისპირებულთა შუღლი და ბრძოლა იმ უმოწყალო, უსულგულო მაყურებლისთვის, ჩვენი სამყაროს სცენის წინ რომ დამკვიდრებულია. ჩვენ გვსურს დავასრულოთ ის ეპოქა, ჩვენს ცხოვრებას გასვლა-გამოსვლის გამომფიტავ რიტმში რომ ატრიალებს, ეპოქა, თავისი არსით სხვა რომ არაფერი ყოფილა, თუ არა ჩვენს ხარჯზე გათამაშებული სისხლიანი წარმოდგენა "უცხო ქვეყნის არსებათათვის" - ეს სიტყვები, თეატრალური თვალსაზრისითაც, რევოლუციურია, რაც ხელოვნებისა და ცხოვრების დაახლოების სიტუაციონისტების ყაიდაზე სწრაფვას თუ ფორმანის "თმების" სულისკვეთებას მოგვაგონებს, სადაც ქრებიან მთავარი და არამთავარი პერსონაჟები და გმირი ინდივიდი საზოგადოების, კომუნის წიაღს უბრუნდება; სადაც არავითარ ინსტიტუტს არ შეუძლია იშუამდგომლოს პიროვნებასა და იდეალებს შორის. მეფეც ხომ ამბობს: "დიდი ხანია დროა, უკუვაგდოთ დიდგვაროვნება და ყოველგვარი უპირატესობა, რათა წაიშალოს ზღვარი მთავარ და არამთავარ მოქმედ პირთა შორის და მთელმა ამ სისხლიანმა თეატრმა, თავის თავს ისტორიას რომ უწოდებს, ბოლოს და ბოლოს შეწყვიტოს ახალ-ახალი მსხვერპლის მოთხოვნა თავშესაქცევად"... ამ სიტყვებით მეფე "თამაშისჩამშლელთა" რიგებს უერთდება, საფრთხეს უქმნის თამაშის წესებს, რასაც საბოლოოდ ეწირება კიდეც. იოჰან ჰოიზინგა წერდა: "თამაშისჩამშლელი ჯადოსნურ სამყაროს ამსხვრევს, ამიტომ ის მტერია და უნდა განიდევნოს. უმაღლესი სერიოზულობის სამყაროშიც

უპატიოსნო მოთამაშეებს, ფარისევლებს და გაიძვერებს გაცილებით ადვილად ეგუებიან, ვიდრე თამაშისჩამშლელებს: რენეგატებს, ერეტიკოსებს, რეფორმატორებსა და მათ მიმდევრებს". მაგრამ თუ "მაყურებელთა დარბაზებში" რევოლუციას სისხლი მოჰყვება, ძალადობას ძალადობითვე უპირისპირდებიან (მეფის სიტყვით, "საუბედუროდ და სამწუხაროდ!"), მეორე პიესაში - "მონმენი სარკეში" თითქმის უსისხლოდ მთავრდება წარმოდგენა (მხოლოდ ჟაკი ილუპება). გმირები აქ უკვე სცენიდან კი არ გადიან, არამედ სარკის საშუალებით, სცენაზევე შემოჰყავთ მაყურებელი და ამით მოქმედების განვითარების თანამონაწილეებად ხდიან.

საერთოდ, სინამდვილესთან კონფლიქტის ინტენსიურობა განაპირობებს პიესის მსვლელობას და მთავარ/არამთავარ გმირებად დაყოფას. გივი მარგველაშვილის პიესების შემთხვევაში პერსონაჟები შეიძლება დავყოთ ორ ძირითად კატეგორიად: ერთნი, რომელნიც ხედავენ ან გრძნობენ მაყურებელთა ყოფნას; და მეორენი, რომელნიც სცენის მიღმა ვერაფერს ამჩნევენ. პირველი ჯგუფი, თავის მხრივ, კიდევ იყოფა: მაგ., ლიდია ცდილობს, რომ წარმოდგენა გაგრძელდეს და მაყურებელს ანგარიშს უწევს; და ჟაკი, რომელიც ხედავს (ან, უკიდურეს შემთხვევაში, გრძნობს მაინც) სცენის მიღმა მყოფ მაყურებელს, მაგრამ ცდილობს შეწყვიტოს წარმოდგენა. ამ ორი თვალსაზრისის დაპირისპირებაში იკვეთება მთავარი - ის, რაც პიესაში "მონმენი სარკეში" უფრო აქცენტირებულია: მაყურებელი, როგორც ასეთი და, აქედან გამომდინარე, თამაში, არ არის უარყოფილი, ვინაიდან თამაში კულტურის თვისებაა, ამ სიტყვის ფართო გაგებით. "ჰამლეტზე" მინიშნება საბოლოოდ ცხადყოფს, რომ მაყურებელი სინამდვილეში მონმეა. მართალია, ჟაკი გრძნობს, რომ მაყურებელი არსებობს, მაგრამ ცდილობს სხვები დაარწმუნოს მათ არარსებო-

ბაში და ამ გზით თავი ადვილად დაიმკვიდროს. ამის საპირისპიროდ, ლიდიას სარკის საშუალებით მაყურებელი შემოჰყავს სცენაზე და მასაც გარკვეულ ფუნქციას აკისრებს წარმოდგენაში. სარკე არის ის, რის მეშვეობითაც საკუთარი თავის გაუცხოების გზით, **სხვის** არსებობასაც ვაცნობიერებთ. ჩვენი პიროვნება სხვებთან მიმართებაში ყალიბდება და სწორედ ეს გვეხმარება, თავი დავალწიოთ ნარცისულ მარტოობას. როცა ჩვენ სხვებს ვუმზერთ, გარკვეულ მიმართებას ვამყარებთ მათთან და ეს აყალიბებს ჩვენს პიროვნებას; ან როგორც სლავოი ჟიჟეკი ამბობს, ჩვენ ვცხოვრობთ ობიექტთა სამყაროში, რომლებიც, თავის მხრივ, ჩვენ გვიმზერენ. თუ "მაყურებელთა დარბაზებში" მა-

ყურებელსა და სცენას შორის საზღვრების გაუქმება იერარქიული განსხვავების წაშლას ითვალისწინებს, პიესაში - "მონმენი სარკეში" მაყურებელი უზრუნველყოფს პიესის მსვლელობას, ან უფრო ზოგადად, აზრს ანიჭებს ადამიანთა არსებობას. მართალია, ლიტერატურა შორს დგას მორალისტური შეგონებებისგან, მაგრამ მიგვითითებს ცხოვრებისეულ წინააღმდეგობებზე, რომელთა გადალახვაც აუცილებელია და შეგვახსენებს, რომ "მაყურებლის გარეშე ჩვენი არსებობა აზრს დაკარგავს!", რომ "მე"-ს გარდა **სხვაც** არსებობს. ასეთია არატოტალიტარული საზოგადოების საფუძველი, სადაც ხალხი ერთმანეთს აღარ მტრობს "მთავარი და არამთავარი როლების გამო".

გივი მარგველაშვილი

ბორის ვიანი - მწერალი და მესაყვირა

სოსო ტაბუკაძე

ბორის ვიანი. დღეთა ქაფი. მთარგმნელი პაატა ჯავახიშვილი. გარეკანის დიზაინი და დაკაბატონება გიორგი ტაბლიაშვილი. თბ., "დიოგენე", 2002.

1959 წლის ივნისში "მთელი პარიზი" უკანასკნელ გზაზე აცილებდა ოცდაცხრამეტი წლის მწერალს, რომლის შესახებაც პარიზის უნივერსიტეტის მიერ სამოცდამდე წელს გამოცემულ "თანამედროვე ლიტერატურის ლექსიკონში" სიტყვაც კი არ იყო ნათქვამი. პარიზის კულტურული ელიტა დასტიროდა არა მწერალ ბორის ვიანს, არამედ სენ-ჟერმენ-დე-პრეს ბოჰემური კვარტალის "პრინცს", ომისშემდგომი წლების ჯაზის ცნობილ მესაყვირეს. გასული საუკუნის შუა წლების საფრანგეთის ლიტერატურული ცხოვრებისათვის ეს ნამდვილი კაზუსი იყო, რადგან ყველა თხზულება ვიანმა სიცოცხლეშივე გამოაქვეყნა, მაგრამ დახვეწილმა ფრანგულმა კრიტიკამ ეს ლიტერატურული მისტიფიკატორი სათანადოდ ვერ შეაფასა; მაგრამ საკმარისი აღმოჩნდა "დღეთა ქაფის" ჯიბის სერიით გამოქვეყნება, რომ ეს "იალლიში" არათუ გამოსწორებულიყო, არამედ მწერალ ბორის ვიანს მართლაც მთელი საფრანგეთი დაეპყრო. დიდი ლიტერატურული და მუსიკალური ტალანტის მქონე შემოქმედი წერდა ლექსებს, პროზას, პიესებს, სცენარებს, სტატიებს, ქმნიდა მუსიკას, თვითონვე მღეროდა საკუთარ ტექსტებს, თამაშობდა კინოში და, ერთი სიტყვით, ფრანგული კულტურული ცხოვრების ცენტრში იყო, მაგრამ, როგორც მწერალი, ის მაინც სიკვდილის შემდეგ დააფასეს. გარდაცვალების მიზეზი კი აღმოჩნდა გულის მანკი, რომელიც ყმანვილობისას გადატანილმა ინფექციურმა დაავადებამ დაუტოვა, ხოლო საბაბი ... საბაბი კი, რატომღაც, ყოველთვის ერთია ხოლმე - უდიერობა კაცთა. საქმე ის იყო, რომ 1959 წელს კინოსტუდია "სიპრო" მრავალი მოლაპარაკების შედეგად, რომლებსაც ვიანი არ დაასწრეს, გახდა მფლობელი მისი რომანის, "მე დავაფურთხებ თქვენს საფლავებს", კინემატოგრაფიუ-

ლი ადაპტაციისა. "სიპრო" სცენარს თვითნებურად მოეპყრო და მწერალს ურთიერთობა გაუფუჭდა ფილმის პროდიუსერსა და რეჟისორთან, რამაც ჯანმრთელობა სერიოზულად გაუუარესა. ფილმიც სცენარის ავტორის გარეშე და მისი ნების საწინააღმდეგოდ გადაიღეს. ბორისი ტიტრებიდან თავისი გვარის მოშორებასაც კი მოითხოვდა თურმე, მაგრამ...

23 ივნისს, კინოთეატრ "მარბეფში", 10 საათსა და 10 წუთზე, ფილმის პირველივე კადრებზე ბორისი გარდაიცვალა. ასე საბედისწერო აღმოჩნდა მწერლისათვის თითქოსდა არაფრით გამორჩეული კონფლიქტი; რადგან ბედისწერა ვახსენეთ, არც იმის აღნიშვნაა უმნიშვნელო, რომ ფატალიზმის თემა, ჩანს, ვიანის პირადი ბედ-ილლიდან გამომდინარე, მართლაც წითელი ზოლივით გასდევს მის შემოქმედებას. მეტიც: ეს საკითხი მწერლის მსოფლმხედველობრივ საყრდენადაც შეიძლება გამოვაცხადოთ. ალბათ, ესეც განაპირობებდა ბორის ვიანის ირონიულ დამოკიდებულებას თავისი დროის იდეოლოგიებთან და, კერძოდ, ყველაზე პოპულარულ ჟან-პოლ სარტრთან, რომლის მტკიცებითაც ადამიანი თვითონაა საკუთარი ბედის გამგებელი და მასზე პასუხისმგებელი.

საფრანგეთის ოკუპაციას დაემთხვა ვიანის უმაღლეს ტექნიკურ სკოლაში სწავლის პერიოდი. ინჟინრის პროფესიით აღჭურვილი მწერალი სამი თვის თავზე მიატოვებს სამსახურს, რადგან ვერ ეგუება უნებურ და არათავისუფალ შრომას. სხვათა შორის, შრომის ამ მხარესაც მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია მის შემოქმედებაში.

ომის პერიოდსავე დაემთხვა მისი ჟაკ ლუსტალოსთან ნაც-ნობობა, რომელმაც დიდი გავლენა მოახდინა ბორისზე. ლუსტალო ცხოვრების სპექტაკლად გარდაქმნას ლამობდა და ამგვარ გატაცებებსა და მისტიფიკაციებში ითრევდა ვიანსაც. სამყაროსთან ლუსტალოსეული მიმართება ყველაზე უფრო მისაღები აღმოჩნდა ბორის ვიანისათვის და მისმა მწერლურმა გეშმა და ინსტინქტმა სწორედ ჟაკის წყალობით გაიღვიძა. სწორედ ამ დროს იწყებს ვიანი წერას.

ოკუპანტებისგან გათავისუფლებულ საფრანგეთში თანდათან პოპულარობას იხვეჭდა ამერიკული კულტურა და, კერძოდ, ოკეანისგალმიდან იმპორტირებული ჯაზი. ამას მოჰყვა მწერლობით გატაცება და იმ პერიოდის საფრანგეთში არა მხოლოდ ჰემინგუეი და ფოლკნერი აღაფრთოვანებდა ფრანგ მკითხველს, არამედ - მასობრივი ბელეტრისტიკაც თავისი მძაფრი, ჩახვეული სიუჟეტებით, სუპერმენებითა და ღიად აღწერილი სექსუალური სცენებით...

სწორედ ამ პერიოდში, კერძოდ 1946 წლის 10 მარტს დაიწყო ბორის ვიანმა "დღეთა ქაფის" წერა. მწერლის ამერიკუ-

ლი კულტურით გატაცება რომანს წამძღვარებული მიძღვნილი წარწერითაც მუდგანდება, - ვუძღვნი ჩემს ბიბის (pour mon bibi); ბიბი იყო ვიანის პირველი ცოლი მიშელ ვიან-ლეგლიზი, რომელსაც მწერალი ამერიკულ ყაიდაზე for my baby-ს ეძახდა... აქ მიძღვნაც საინტერესოა, რომანის დაწყების თარიღიც, მწერლისეული წინასიტყვაობის დაწერის ადგილიც და ... ბოლოს ამ ჩემი ოპუსის თხზვის დროც... დღეს რვა მარტია! ყურადღებაც იმიტომ გამეცქა, ალბათ, რომანის ცოლისადმი მიძღვნის ფაქტისაკენ; განა ბევრი გვინახავს საყვარელი მეუღლეებისადმი გულწრფელი მიძღვნა-მოფერებები? რას იზამ, ცოლქმრული ცხოვრების დრამა ნაკლებად გილს ტოვებს ნაზ გრძნობათა საქვეყნოდ გამოჟღავნებისათვის, მაგრამ, როგორც ჩანს, ვიანს ეს ნამდვილად არ ეხება. რაც შეეხება რომანის დასრულების თარიღს - 1946 წლის 10 მარტს - ეს ავტორის ოცდამეექვსე დაბადების დღეა და, ცხადია, სიმბოლურია; გამოდის, რომ წერა დაიწყო ორმოცდაექვსე წლის 8 მარტს და გაასრულა 10-ში. როგორც აღნიშნავენ, ვიანი საერთოდ კი სწრაფად წერდა, მაგრამ არც ამდენად! თხზულების შექმნის ადგილებად - ახალი ორლეანის, მემფისისა და დავენპორტის მითითება - ერთგვარი მისტიფიკაციაა, რადგან ვიანს ატლანტის ოკეანე არასოდეს გადაულახავს. უკვე ნახსენები წინასიტყვაობის ჩემულ გადმოცემას კი თვით მის გადმოწერას ვამჯობინებ, რადგან იგი ჯერ ერთი მოკლეა და

მეორეც, მნიშვნელოვანია მწერლის მსოფლმხედველობრივი პრინციპების გასაცნობად: "ცხოვრებაში მთავარია ყველაფერი აპრიორულად განსაჯო. ჩანს, მასები მართლაც ცდებიან, ინდივიდები კი მუდამ მართლები არიან. აქედან ქცევის წესების დადგენა საფრთხილო საქმეა: ამ წესებს არ უნდა სჭირდებოდეს ჩამოყალიბება, რათა ადამიანმა დაიცვას ორად ორი რამე: ლამაზი გოგონების ყოველგვარი სიყვარული და ახალი ორლეანის ანუ დიუკელინგტონის მუსიკა, რაც ერთი და იგივეა. დანარჩენი, წესით, უნდა გაქრეს, რადგან ეს დანარჩენი სიმახინჯეა. ამის თვალსაჩინო მაგალითი რამდენიმე მომდევნო ფურცელი გახლავთ, რასაც ის ფაქტი აძლიერებს, რომ ეს სავესებით ნამდვილი ამბავია, რაკი თავიდან ბოლომდე მე მოვიგონე. თვით ამის ხორცშესხმა კი, უმთავრესად, სინამდვილის მრუდე, შემთბარ ატმოსფეროში პროეცირებითა და მისი უსწორმასწოროდ მოლივლივ, დაბრეცილ სიბრტყეზე ასახვით მიიღწევა. აი, ნახავთ, სულაც არ არის სათაკილო ხერხი".

ეს ყველაფერი კარგი, მაგრამ წიგნზე არაფერი მითქვამს - ქართულ თარგმანზე! ვიანის პრინციპების გამოდევნებამ ჟანრის პრინციპი დამავინწყა და ქართული თარგმანი ვერ წარმოვიდგინეთ. მაშ ასე: ბორის ვიანი. დღეთა ქაფი. მთარგმნელი პაატა ჯავახიშვილი. გარეკანზე გამოყენებულია ივ ტანგის ნამუშევარი Divisibilite indefinie. გამომცემლობა "დიოგენე" 2002 წელი.

ფრანგულ გამოცემებს რაც შეეხება, იგი "გალიმარს" გამოუცია 1947 წელს და რომანი აღმოჩენილა იმ ორ წიგნს შორის, რომელიც ჟიურის ე.წ. პლეადის პრემიის მოსაპოვებლად წარუდგენია საბოლოო არჩევანისათვის. რომანს მხარი დაუჭირა ერთადერთმა ცნობილმა ავტორიტეტმა - რაიმონ კენომ, რომელმაც, ჩანს, იმთავითვე შეამჩნია ვიანის ტალანტი, მაგრამ მის თანადგომას შედეგი არ გამოუღია და პრემია აშკარად მეორეხარისხოვან წიგნს რგებია. "დღეთა ქაფის" ამ ჩავარდნას გამომცემელთა ინტერესიც გაუწუნებია. პატარა გამომცემლობები კი სტამბავდნენ ვიანის თხზულებებს, მაგრამ დღეს უკვე ჩვენთვის უშუალოდ ნაცნობი სარეკლამო-კომერციული პრინციპებიდან გამომდინარე, უცნობ გამომგონებელთა მიერ დასტამბული წიგნები წლობით რჩებოდა მიჩქმალული წიგნის მალაზიათა თაროებზე. არადა, რაიმონ კენომ "დღეთა ქაფს" სიყვარულზე შექმნილ თანამედროვე რომანებს შორის ყველაზე გულისგამგმირავი წიგნი უწოდა. თვითონ ვიანი თავისი რომანის შესახებ ამბობდა: "მინდოდა დამეწერა რომანი, რომლის სიუჟეტიც ერთი ფრაზით გამოიხატებოდა: მამაკაცს უყვარს ქალი; ქალი დაავადდება და კვდება". აქედან კარგად ჩანს, რომ მართლაც არაფრით გამოირჩევა სიუჟეტი; პირიქით, შეიძლება ითქვას, რომ ბანალურიც კია. თუ მაინცდამაინც რაიმეგვარი გამორჩეულობის ძიებას დავინწყებთ, ასეთად შეიძლება მივიჩნიოთ რომანის მიმართება იმ ეპოქასთან, რომელშიც იგი დაიწერა და თუ ამას რომანის მხატვრული განსახიერების ფორმებსაც მივუმატებთ, ეს ორი ფაქტორი ბორის ვიანის შემოქმედების ზოგად შტრიხებადაც გამოგვადგება. ეპოქასთან მიმართებას რაც შეეხება, აქ შეიძლება გაგვეხსენებინა ომისშემდგომი ევროპული ინტელიგენციის დაუცხრომელი ძიება მომხდარი კატასტროფის მიზეზთა გააზრებისა სამოაველოდ მსგავსი კოლონიების აღმოფხვრის მიზნით. ამასთან დაკავშირებით საგულისხმოა ერთი ფაქტი ლიტერატურული ცხოვრებიდან: საფრანგეთის გათავისუფლების შემდეგ ალბერ კამიუს ოცნებად ჰქონია გადაქცეული "მზიარული რომანის" შექმნა, მაგრამ მძიმე რეალობამ მაინც ქრონიკა-იგავისაკენ უბიძგა და "ჭირი" დაანერინა. ამ არცთუ გამორჩეული ფაქტის აღნიშვნა შეიძლება იმიტომ ღირდეს, რომ იგი ტენდენციის აღმნიშვნელია. მის საპირისპიროდ ნავიდა ბორის ვიანი, რომელმაც აიტაცა კამიუს განზრახვა და შექმნა "მზიარული რომანი", რითაც ხელათათმანი ესროლა თავის დროებასა და განწყობილებებს და როდესაც კრიტიკოსთა მხრიდან მისი შემოქმედებისადმი უყურადღებობაზე ვლაპარაკობთ, ამის ერთი მიზეზთაგანი ეპოქის ამგვარი გამოწვევაც უნდა ყოფილიყო. ჩამუჭებული და დანგრეული

ცხოვრების მიმართ მწერლის დამოკიდებულება კარგად ჩანს რომანის იმ პასაჟში, როდესაც კოლენი და კლოე საქორწინო მოგზაურობაში არიან და უსიხარულო პეიზაჟს დიდი თეთრი ლიმუზინიდან ჩამოღვრემილნი გაჰყურებენ: "ცა ჩამონოლილიყო, წითელი ჩიტები ტელეგრაფის მავთულების სიმაღლეზე დაფრინავდნენ, მავთულებივით ადი-ჩადიოდნენ და მათი მჭახე სივსივი ტყვიისფერ წყალზე ირეკლებოდა.

- რატომ წამოვედით ამ გზით?" შენუხებული კითხულობს კლოე, ხოლო "კოლენმა თითი მწვანე, ლურჯ, ყვითელ და წითელ ლილაკებს დააჭირა და მანქანის შუშები შესაბამისმა შუშებმა შეცვალა. თავი ცისარტყელაში გეგონებოდა და ტელეგრაფის ყოველი ბოძის გავლისას ჭრელი ჩრდილები თეთრ ბენჯზე ცეკვავდნენ".

ამგვარი ესკაპიზმი ანუ რეალობიდან გაქცევა კარგად ასახავს რომანის ფილოსოფიას. ასეთი მინიშნებებით, კალამბურებითა და სიტყვიერი თამაშებითაა დახუნძლული "დღეთა ქაფი". სადაგი ყოფისადმი "სულერთია" დამოკიდებულება ახასიათებს ბორის ვიანს, რაც, როგორც უკვე ვთქვი, ერთგვარი გამონევეა იყო იმდროინდელი ლიტერატურული ტენდენციებისა; ამიტომ იქნა რომანი აღქმული არასერიოზულ ლიტერატურად და ამიტომაც აღმოჩნდა იგი თავისი დროიდან "ამომხტარი". არც ის არის ძნელი წარმოსადგენი, თუ როგორ გააღიზიანებდა ომგადატანილ და ნაშიშპილებ ადამიანებს. ვიანთან აღწერილი იდილიური და რაფინირებული, "თოხლით" გამოტენილი სამზარეულოები და სასმელების ჩამოსასხმელი რაღაცა ჯადოსნურ-მუსიკალური აპარატი, რომელსაც "პიანოქტილი" ჰქვია. ლიტერატურული თამაშებით შთანთქმულ მწერალს ბავშვურ ოცნებებთან მიახლოებული სამყარო იტაცებს და ამიტომ შეიძლება "დღეთა ქაფისათვის" რომანი-ოცნებაც გვენოდებინა; ან - სამყაროზღაპარი, სადაც ბედნიერება სიყვარულს კი არ უკავშირდება მხოლოდ, არამედ გურმანობას, მოგზაურობას, კომფორტს და ათას სხვა სიამოვნებას...

არ ვაპირებდი, მაგრამ ვერ ვითმენ და მინდა თქვენც შეგახედოთ კოლენის იდილიურ სამზარეულოში, რადგან ამ აღწერილობაში რომანის პოეტიკაც ისახება: "სამზარეულოს დერეფანი ნათელი, ორივე მხარეს შემინული იყო და თითოეული მხრიდან თითო მზე ანათებდა, რადგან კოლენს სინათლე უყვარდა. თითქმის ყველგან გულდასმით გაპრიალებული თითბრის ონკანები ყეენა. ონკანებზე მზის ათინათები ჯადოსნურად კიაფობდა. სამზარეულოს თავვებს უყვარდათ ცეკვა, როცა ონკანებზე მზის სხივების შეხების ხმა ისმოდა და პატარა რგოლებს დასდევდნენ, რომლებიც, თითქოს პირველი სინდიყი ცვივაო, არეკლილი სხივების ძირს გაბნევისგან ჩნდებოდა. გზად კოლენმა ერთ-ერთ თავგს მიუალერსა, რომელსაც ძალიან გრძელი, შავი უღვაშები ჰქონდა, ტანად კი ნაცრისფერი, თხელი და საოცრად კრიალა იყო.

მზარეული მათ ძალიან კარგად კვებავდა, თანაც ისე, რომ ზედმეტად არ გასუქებულიყვნენ. დღისით თავგვები არ ხმაურობდნენ და მხოლოდ დერეფანში თამაშობდნენ".

მოკლედ, თამაშებრივი სანყისი საკმაოდ ჭარბადაა ვიანთან და იგი უფრო ადამიანურ ემოციებთანაა კავშირში, ვიდრე პროზის ტრადიციასთან. ამიტომ ფანტასტიკური ელემენტი ერთგვარ ემოციურ გარდასახვას ჰპოვებს რომანში: ახლად დაქორწინებულთა ბინა კლოეს ჯანმრთელობის გაუარესების-დაკვალად პატარავდება და იღვრიება; მოლაპარაკე თავგი (მულტფილმის პოეტიკის ელემენტი) ველარ უძლებს კოლენის ტანჯვას და თვითმკვლელობით ამთავრებს სიცოცხლეს.

"დღეთა ქაფის" ამგვარი "სინაზე" და "სიფაქიზე" ირგვლივ გამეფებულ დაუნდობლობასა და სისასტიკეს უპირისპირდება, რადგან ადამიანური ბუნება ფატალურად არასრულქმნილია. საერთოდ, ბედისწერის თემას მნიშვნელოვანი გამოძახილი აქვს ვიანის შემოქმედებაში. ამის გამოა, რომ "მხიარული რომანი" თვალდათვალ გადაიქცევა ტრაგედიად. საქორწინო მოგზაურობის სიხარულით აღსავსე კლოე საბედისწერო სენით დაავადდება - ფილტვში ბოროტი ყვავილი ამოეზრდება, რაც ხელოვნებაში კიბოსა და ტუბერკულოზის მეტაფორად გვევლინება...

იგივე ბედისწერის თემა აახლოებს რომანს იმ პერიოდში მოღად ქცეულ ეკზისტენციალიზმთან. რა თქმა უნდა, არც ის

იყო შემთხვევითი, რომ "დღეთა ქაფის" პირველი თავები ჟან-პოლ სარტრის ჟურნალში **Les Temps Modernes**-ში იბეჭდებოდა. ვიანი ამ გამოცემის კრიტიკულ განყოფილებაშიც მონაწილეობდა, მაგრამ მთელ რიგ საკითხებში სარტრისგან განსხვავებული მოსაზრებები ჰქონდა. სარტრს მიაჩნდა, რომ ბედნიერება ვერაგი ილუზია იყო მხოლოდ და ცხოვრებაში ყოველთვის მის მხილებას ცდილობდა, ხოლო ვიანის აზრით, ცხოვრებისეული ტრაგიზმი სწორედ ბედნიერების დაკარგვას უკავშირდებოდა. ვიანმა სარტრი რომანში გამოიყვანა ჟან-სოლ პარტრის სახელით, რომლის ლექციებიც აღაფრთოვანებს ახალგაზრდობას. მწერლის ეს ირონია მიმართულია არა ეგზისტენციალიზმის, არამედ მასზე მოდის მიმართ. იმხანად ძალზე მოდური ყოფილა საჯარო ლექციები და კოლექტიური აღფრთოვანებები: "- ეს რაღა არის?... ჩურჩულით და გულის ფანცქალით იკითხა შიკმა...

- პარტრის შარვალი!.. ამაყად განაცხადა გამყიდველმა.

- როგორ მოახერხეთ? - იკითხა ვენებააშლილმა შიკმა.

- ერთ მოსენებაზე ვიმარჯვე! - აუხსნა გამყიდველმა, - არც კი შეუმჩნევია. იცით. ჩიბუხისაგან ამომწვარი ადგილები აქვს.

- ვყიდულობ... - თქვა შიკმა.

- რას? - იკითხა გამყიდველმა...

შიკმა ხელი მკერდთან მიიტანა. გულის ძგერა ველარ დაიმორჩილა და ცოტა ხანს აცალა, გაშმაგებულიყო.

- აი, ... - თქვა ისევ გამყიდველმა.

ეს იყო ჩიბუხი, რომლის მილაკზეც შიკმა დაუბრკოლებლად იცნო პარტრის კბილების ანაბეჭდი...

- ხომ იცით, - უთხრა გამყიდველმა, - ახლა რწყვის ენციკლოპედიას ამზადებს ოცტომად და ფოტოებით, ჰოდა ხელნაწერები მე მექნება..."

ეს ირონია სარტრსა და მის "გულზიდვებზე", ვფიქრობ, არც ქართულ მკითხველს გამოეპარება.

ბორის ვიანი მწარე ირონიას გამოხატავს ისეთი ფუნდამენტური ცნებებისადმი, როგორიცაა შრომა, წესრიგი და რელიგია. პროგრესისტი მწერლებისგან განსხვავებით, ვიანს არაშემოქმედებითი შრომა საშინელებად და რუტინად ესახება: მოგზაურობისას კოლენი და კლოე სპილენძის მალაროების მუშებს შეეყრებიან და მათი შემხედვარე მწერალი სოციალური რომანის სულისკვეთების სტილიზებას ახდენს და ამგვარად ხატავს მუშათა კოლექტიურ პორტრეტს: "რამდენიმე კაცი გაჩერებულიყო და მანქანას თვალს აყოლებდა. თვალებში მხოლოდ და მხოლოდ ქედმაღალი სიბრალული ედგათ. დიდები და ძლიერები იყვნენ და უძრავი სახეები ჰქონდათ.

- არ მოგეწონეთ... - თქვა კლოემ, - წავიდეთ აქედან". ამაზე კოლენი უპასუხებს, რომ მუშაობა არც ისე კარგია, "- მათ უთხრეს, რომ კარგია... საერთოდ ხალხს ეს კარგი ჰგონია. სინამდვილეში კი არავინაც არ ფიქრობს ასე". კოლენი კლოე-

საც არწმუნებს მუშათა სიჩლუნგეში. "... მაგათ უთხრეს, რომ შრომა წმიდათაწმიდაა... სულელები არიან... მაგიტომ ეთანხმებიან თავსმოხვეულ აზრს, რომ შრომა საუკეთესო რამეა".

ასე რომ, ჩვენში კარგად ცნობილი "შრომის ახსნის" შესახებ ქრესტომათიული იდეის მქადაგებელთა რიცხვით ვიანს ვერასდიდებით ვერ ჩავენერთ.

შრომის თემას უკავშირდება სოციალური წესრიგის თემაც. მწერალი საერთოდ უარყოფს ყოველგვარ წესრიგს, მაგრამ აქ საქმე ეხება არა გათვლილ და გააზრებულ ანარქიზმს, არამედ ბოჰემის გარკვეულ სახეობას, რომლისთვისაც ელიტარული უპასუხისმგებლობაც შეიძლება გეწოდებინა. ვიანის პიროვნული და შესაბამისად მწერლური სულისკვეთებისათვის მნიშვნელობა არა აქვს კერძო კაცის თვითნებური საქციელი რა ჯაჭვურ განვრცობას ჰპოვებს სოციალურ გარემოში, მთავარია, რომ ინდივიდმა თავისი საქციელი გამოხატოს.

"დღეთა ქაფში" ძალზე საზიზღარ ინსტიტუტებად გამოსჩანს არმია და პოლიცია. კლოეს მკურნალობისათვის საჭირო თანხის მოსაპოვებლად კოლენი იძულებულია სამხედრო დანესებულებაში იმუშაოს, სადაც თოფის ლულებს ამზადებენ. აი, თურმე როგორ მზადდება ეს ფრიად საჭირო ატრიბუტი თუ სულაც ძირითადი ნაწილი: "გულისა და ღვიძლის სიმაღლეზე თორმეტ პატარა ორმოს ამოთხრით... და, სულ რომ გაიხდით, განვებით მიწაზე, სტერილური შალის ქსოვილს დაიფარებთ... და ისე იზამთ, რომ თანაბარი სითბო გამოყოთ... ასე უნდა დარჩეთ ოცდაათი საათის განმავლობაში და ამ დროისათვის თოფის ლულებიც დაიზრდებიან". ეს რიტუალი კრუზის კვერცხებზე დასმას უფრო მოგვაკნევს, ვიდრე სწარმოო პროცესს, მაგრამ აუცილებელი კი ყოფილა, რადგან, თურმე, "თოფის ლულები რომ თანაზრად და დაულრეცავად იზრდებოდეს ... ადამიანური სითბოა საჭირო". მეუღლის ავადმყოფობით დაზაფრული კოლენი, რასაკვირველია, დარიგებას შეისმენს და გულმოდგინედ ცდილობს "წლარმოების პროცესის" აწყობას, მაგრამ - უშედეგოდ: "ურიკაზე ლურჯი და ცივი ფოლადის თორმეტი ლულა ეწყო. თითოეულის წვერში თითო ქორფა და ლამაზი თეთრი ვარდი გაფურჩქულიყო..." აქ შეიძლება ბორის ვიანის პაციფიზმზეც ვილაპარაკოთ და პაციფიზმის ირონიაზეც. თუ პირველს მივაქცევთ ყურადღებას, მაშინ შეიძლება ითქვას, რომ იგი თვით პერსონაჟის ნატურაშია ჩანერგილი და მისი შინაგანი ბუნებიდან გამომდინარეობს, რადგან მისი სხეულის სითბომ ლულები ვერ გაზარდა... ხოლო თუ მეორეზე გადავიტანთ აქცენტს, აქ პაციფისტთა სწორხაზოვანი იდეების და გავრცელებული კლიშეების (ლულაში გარჭობილი ყვავილი) ირონიაზრებასთან უნდა გვექნდეს საქმე.

ალარ გავაგრძელებ სიტყვას

ბაბრძილა EIO გვირდუბა

EE გვერდიდან

რომანში გამოყვანილ სასულიერო პირებზე და საერთოდ რელიგიაზე, რაც ვიანს ფრანგული ეკზისტენციალიზმის ათეიზმთან აახლოებს. მხოლოდ ზოგადად ვიტყვი, რომ მწერლის მსოფლხედვა საოცარ რეზონანსში აღმოჩნდა სამოციანი წლების საფრანგეთის ახალგაზრდობის განწყობილებებთან და ამ პერიოდისათვის ვიანმა ნინასწარმეტყველის როლიც კი შეასრულა და მისი შემოქმედება მყისიერად მისაღები და გულთან მისატანი აღმოჩნდა. სიახლეს მოწყურებულმა თაობამ აიტაცა მწერლის ელიტარული ნეგატივიზმი.

ბორის ვიანის შემოქმედებას რომ მხოლოდ ეს ისტორიული ღირებულება ჰქონოდა, იგი ისტორიასვე ჩაბარდებოდა, მაგრამ ლიტერატურის ისტორიკოსნი მას პაროდისტების იმ დიდ ოჯახს განაკუთვნიებენ, რომელიც რაბლეთი იწყება და ჯოისით განსრულდება. ვიანთან პაროდული თამაში შემთხვევით და ეპიზოდურ ხასიათს კი არ ატარებს, არამედ ტოტალური და მიზანმიმართულია. ლიტერატურის განვითარების შემდგომმა ტენდენციებ-

მა სწორედ ასეთი მნიშვნელობა მიანიჭა ვიანის შემოქმედებას. "დღეთა ქაფში" ყველაფერი პაროდირებულია, რაც კი კლიშედ ქცეულა, ანდა ეს-ესაა გაქვავებას და ჭეშმარიტების გვირგვინით შემოსვას ლამობს. მწერალს აინტერესებს "რეალობა-სა" და "ლიტერატურას" შორის არსებული "ღრჩობების" აღმოჩენა. და ამ ამოცანას იგი ნაირგვარ სტილზე ურთიერთგადამაშვებამდე მიჰყავს. შედეგად ვილემთ ვიანისეულ მეტასტილს, რაც, ერთი მხრივ, ჟანრთა პირობითობების აღმოჩენა-მხილებას ემსახურება და, მეორე მხრივ, რეალობასაც უფრო სიღრმისეულად წარმოაჩენს. ამიტომ ტრაგედია უშუალოდ კი არ იშვის, არამედ ტრაგედიის თამაშის ნიალ. კლოეს დასაფლავება ასეა აღწერილი: "მეზარგულები ერთ დიდ ორმოსთან შეჩერდნენ; Ala salade-ს (სიმღერა, რომელსაც მღერიან, როდესაც ვინმეს რაიმეში გახვეულს აქეთ-იქით აქანავებენ და შემდეგ წყალში მოისვრიან. შენ. 145) სიმღერით კლოეს კუბო გაიქნ-გამოიქნიეს და საკეტს თითი დააჭირეს. თავსახური აიხადა და რაღაცამ ჭახანი გაადინა ორმოში; ნახევრად გაგუდული მეორე მეზარგული

ადგილზე ჩაიკეცა, რადგან ღვედი საჭირო სისწრაფით ვერ მოიხსნა კისრიდან... უეცრად, რაღაც გორაკის უკნიდან ძველ, გაქონილ ტანსაცმელში გამოწყობილი მწუთე და შტიქროსანი გამოხტნენ და, მგლებივით აყმუღებულბმა, ორმოში მიინისა და ქვების ჩაყრა დაიწყეს... შტიქროსანმა, მწუთემ და ორმა მეზარგულმა ორმოს გარშემო... რონდო დაუარეს, მერე უცებ ბილიკისკენ გაცვივდნენ და ბუქნა-ბუქნით გაუჩინარდნენ. მწუთე დიდ საყვირში უბერავდა და მკვდარ ჰაერში ჩახლენილი ბგერები ჟღერდა. მიწა ნელ-ნელა თავისთავად იყრებოდა და, ორი-სამი წუთის შემდეგ, კლოეს სხეული სრულიად გაუჩინარდა".

პირველი წაკითხვისას ძნელი გასარკვევიც კია, ეს კლოეს დასაფლავებაა თუ შავი იუმორი და დასაფლავებანას თამაში. "დღეთა ქაფის" მხატვრული სიახლეც ესაა: ტრაგედიის თამაში ხან მხოლოდ თამაშად გამოსჩანს და ხან ტრაგედიად და მკითხველში თანაგანცდის აღსაძვრელ ხერხად; ეს "ხან-ხან" არის სწორედ ის სიახლე, რომელსაც "მოციმციმე ესთეტიკას" უწოდებენ თეორეტიკნი და რომელმაც თავისი განვითარე-

ბა პოსტმოდერნიზმის ლიტერატურაში ჰპოვა. ამგვარი სტილი არის ფორმალური "პრიიმების" გადალახვის მცდელობა მათი მხილება-გაშიშვლების გზით. ასე განიხარცება რომანტიკული საბურველისაგან სუვესტიური ლიტერატურისათვის ნიშანდობლივი გლობალური პირობითობები. ამასთან ერთად იგივე სტილი უარყოფს ტრადიციული ესთეტიკის პრინციპს, რომლის მიხედვითაც ხელოვნება რეალური ცხოვრების ასარკებაა.

მოკლედ, "დღეთა ქაფში" ერთმანეთს ერწყმის ლიტერატურის თამაშებრივი საწყისი და მისი (ლიტერატურის) მკითხველზე ემოციური ზემოქმედების მექანიზმი... ამ აზრით ვიანის რომანი არის "ტრაგედიის თამაშიც" და "თამაშის ტრაგედიაც". პოსტეპოქისათვის სწორედ ეს აღმოჩნდა ძვირფასი ვიანის შემოქმედებიდან: განსხვავებულ სტილთა მონტაჟის გზით იქმნება მეტასტილი, რომელიც, თავისი მრავალფეროვნების გამო, ნებისმიერი მხატვრული გადაწყვეტის ფუნდამენტურ პირობითობას წარმოადგენს. აქ კი უკვე პოსტმოდერნიზმის სიო უბერავს და ... უბერავს! დაბოლოს, გულს რომ არ

დამაკლდეს, მთარგმნელის დამსახურებაზეც ვიტყვი: მე არა მაქვს საშუალება დედანთან შედარებისა, მაგრამ მთავარია, რომ წიგნი ქართულად კარგად იკითხება და, თუ პაატა ჯაფარიშვილის რედაქტორობით 90-იან წლებში გამოშვალ "ახალი თარგმანების" ორ ნომერსაც გავიხსენებთ, შეგვიძლია ვივარაუდოთ, რომ ბორის ვიანის "დღეთა ქაფი" ნამდვილად პროფესიონალი მთარგმნელის ხელში მოხვდა და ამით ბორის ვიანის მწერლური კარიერის დასაწყისში ზემოთ მიწინაშეული ერთგვარი ლიტერატურული უიღბლობა, მისი ქართულად ამეტყველების შემდეგ, ნაწილობრივ მაინც, აღმოფხვრილია. მე კი მხოლოდ იმ ციტატების მოხმობა ვცადე, რომლებიც მწერლის რამდენიმე ნიშანდობლივ მხარეს წარმოაჩენდა, რადგან გამიგია, რომ ციტატის მარჯვენ მხმობა საქმის ნახევარს უდრის. სიმარჯვეზე ვერას ვიტყვი, ხოლო საქმის ორივე ნახევარი ნამდვილად იქნება ვიანის სხვა თხზულებების თარგმნაც. ამ პირველ ქართულ გამოცემაში კი დახვეწილი ქართველი მკითხველი სათავისოს უჩემოდაც აღმოაჩენს.

მეცნიერება

კირკე - შორეული და ახლოხელი

რუსუდან ცანავა

მარიკა ერქომაშვილი. კირკეს მითი და მისი ინტერპრეტაცია ანტიკურ ლიტერატურაში. რედაქტორი რისმაგ გორდეზიანი. თბ. "თსუ გამომცემლობა", 2002.

მართალია, მითს უხსოვარი დროიდან იკვლევენ, მაგრამ დღემდე არა გვაქვს მითის ანალიზის ერთიანი მეცნიერული კონცეფცია. მსოფლიოს წამყვანი სამეცნიერო ცენტრები (ფრანგული, ინგლისური, გერმანული, ამერიკული), რომელთაც მითის კვლევის საუკუნოვანი ტრადიცია აქვთ, გვთავაზობენ თავიანთ რეკომენდაციებსა და მეთოდებს. რიგ შემთხვევაში ეს მეთოდები ურთიერთგამომრიცხავია. ამით იმის თქმა მინდა, რომ მითის კვლევა დასაწყისიდანვე დიდ სირთულესთანაა დაკავშირებული. ნებისმიერი კვლევის მიზანი კი ჭეშმარიტების დადგენა თუ არა, მასთან მიახლოებაა. მაშ, როგორ მოვიქცეთ?! ყველაზე მარტივი

გამოსავალია, სხვა საქმეს მოვიკიდოთ ხელი და აპრობირებლი მეთოდებით განვიხილოთ რომელიმე ლიტერატურული ნაწარმოები ან აქტუალური პრობლემა, შევქმნათ კიდევ ერთი მონოგრაფია კიდევ ერთი ახალი მოსაზრების აქცენტირებით. ეს, რა თქმა უნდა, საქმეა. თუ კარგი ნაშრომი გამოვიდა, კარგი საქმეც! მაგრამ დამერწმუნეთ, ვისაც ერთხელ შეეყარა მითის "ვირუსი" და "დაავადდა", მისთვის მითი უკვე კვლევის ობიექტი კი არა, გატაცებაა და უფრო მეტიც. მე ვერ ვიტყვი, რომ ბევრს ვიცნობ მითით "შეპყრობილს". ეს, შეიძლება, კარგიცაა. მაგრამ ყველა მეცნიერებას თავისი ქურუმები ჭირდება, მათ შორის, მითოლოგიასაც.

ასეთი ვრცელი შესავალი იმიტომ გავაკეთე, რომ ზოგს რატომღაც მითის კვლევა იოლი საქმე ჰგონია. მათთვის მითოლოგიის ზოგად საკითხებში გარკვევა "უფრო სერიოზული" პრობლემების ანალიზის პირველი ეტაპია. მართლაც, მითოსის პირველი შტუდირება არის "აღფა", მაგრამ "აღფას" მოსდევს ანბანის სხვა ასოები და, რაც მათავარია, "ომეგა", რომელიც კრავს სპირალის ერთ წრეს და მერე ისევ იწყება "აღფა". ვინც მითის კვლევას სერიოზულად ჩაღრმავებია, მან იცის ამ პროცესის მრავალსიმოცველობა და რაც მთავარია, ის ეჭვები, რომელიც იპყრობს მკვლევარს ყოველი ფენის გადადგმაზე, რამეთუ მითოსი რეალურისა და ირეალურის ზღვარზეა; საკრალურ წრეში შედგება კი შიშით ავსებს ადამიანს. არის ეს ცეცხლთან თამაში?! უდავოდ, თამაშია, მაგრამ ცხოვრებაც ხომ დიდი თამაშია! მაშ, ვითამაშოთ!

კირკე... ჰელიოსის თამაშვინიერი ასული, დიდი ქალღმერთი და კოლხთა მითიური მამიდა. კეთილი და ბოროტი; სულისშემზუთვე-

ლად ძლიერი და ღირსეული პარტნიორის მომლოდინე ქალი; ასეთი შორეული და ახლოხელი. ვინ არის იგი? ამ კითხვას უპასუხებს მარიკა ერქომაშვილის მონოგრაფია "კირკეს მითი და მისი ინტერპრეტაცია ანტიკურ ლიტერატურაში". დასწყისში შემთხვევით არ გამიმახვილებია ყურადღება კვლევის მეთოდიკაზე. თუ სწორ გზაზე

არ დადექი, რამდენიც არ უნდა იარო, მიზანს ვერ მიაღწევ. ვფიქრობ, ავტორმა კვლევა სწორად წარმართა. საქმე ისაა, რომ მითოსის სპეციფიკიდან გამომდინარე, თუ საკითხის კვლევამ სპირალში ჩაგხვია, სწორ გზაზე დგახარ. ე.ი., კვლევამ, რომელი წერტილიდანაც არ უნდა დაიწყო, აუცილებლად უნდა "დაგატრიალოს"

სპირალის ხეულებში და თავად მიგიყვანოს სიმბოლოებამდე. აქედან იწყება კვლევის სხვა დონე - სიმბოლოთა დემიფერირება.

მარიკა ერქომაშვილის ნაშრომში მთელი სისრულითაა წარმოდგენილი კონკრეტული საკითხის ანალიზის სიღრმე და მრავალნახნაგოვნება. სკურპულოზურადაა შეჯერებული ლინგვისტური, იკონოგრაფიული, ვერბალური მასალა. კარგად ჩანს, როგორ ფართოვდება და იკუმშება ერთი მითოსური მოდელი სხვადასხვა კონტექსტში.

თქვენი ყურადღება მინდა მივაქციო წიგნის გარეგნულ მხარეს. გარეგნადა ანრი მატისის ლითოგრაფიის ფრაგმენტია წარმოდგენილი. ჩემი აზრით, მატისის "კირკე" ზუსტად ასახავს ამ ამბივალენტური ქალღმერთის მრავალგანზომილებიან ბუნებას; ხაზს უსვამს მის არქაულობას, კავშირს პირველნივთების შესაქმნელ დროსთან. ყდა ჰელიოსის სხივისფერია, რაც კირკეს წარმომობასა და არსებით თვისებაზე მიანიშნებს. ნაშრომში კონტექსტის შესაბამისად განთავსებულია კირკესა და კირკესთან დაკავშირებული მითოსური პერსონაჟების იკონოგრაფიული გამოსახულებები. შრიფტიც კი იმგვარადაა შერჩეული, რომ მკითხველს უადვილდება ფანტასმაგორიულ სამყაროში გადასვლა.

წიგნი შედგება წინასიტყვაობის, ექვსი თავისა და დასკვნისაგან. რაკი ჩემი მიზანი წიგნის წარდგენაა და არა რეცენზირება, თავს არ შეგანყენთ დეტალური ანალიზით. დარწმუნებული ვარ, ბევრმა უკვე წაიკითხა. ვისაც არ წაუკითხავს, ცნობილი ლიტერატურული გმირისა არ იყოს, წინ სიამოვნება ელის. ერთსაც ვიტყვი: ეს არის გარეგნულად და შინაარსობრივად დიდი პასუხისმგებლობით შესრულებული შრომის მშვენიერი ნიმუში.

ისტორია და თეორია

მიქაელ ირემაძე

პიტერ ბერკი. ისტორია და სოციალური თეორია. გამომცემლობა "ლოგოს პრესი". მთარგმნელი ნოდარ ლადარია. რედაქტორი და გამომცემელი ლაშა ბერაია. აბ. "ლოგოს პრესი" 2002.

ალბათ, მეცნიერების არც ერთ დარგს არ ხვდომია წილად ისეთი დიამეტრულად საპირისპირო შეფასებები (ადამიანური არსებობის უმნიშვნელოვანეს ნაწილად აღიარებიდან დაწყებული - აგრესიულ უარყოფამდე), როგორც ისტორიას.

ჩვენს ქვეყანას რაც შეეხება, საფუძვლიანი ჩანს ცნობილი თვალსაზრისი, რომ ძველი საქართველოს ერთ-ერთი ძირითადი საყრდენი, ბიბლიასა და "ვეფხისტყაოსანთან" ერთად, "ქართლის ცხოვრებაც" იყო.

გარდა ამისა, ქართულ ცნობიერებაში მყარად ზის ილიასეული შეფასება, რომელიც ისტორიას ერების წარმომქმნელ უმთავრეს ფაქტორად მიიჩნევდა: "არც ერთობა ენისა, არც ერთობა სარწმუნოებისა და გვარტომობისა ისე არ შეამსჭვალეს ხოლმე ადამიანს ერთმანეთთან, როგორც ერთობა ისტორიისა". როგორც ვხედავთ, თვით ავტორმა დევიზისა "მამული, ენა და სარწმუნოება" ისტორიული მესხიერება უფრო მნიშვნელოვნად მიიჩნია ეროვნული ერთიანობის შეგნების წარმოქმნისათვის, ვიდრე ამ სამწევრა დევიზის სულ მცირე ორი მესამედი (ენა და სარწმუნოება), რასაც მიუსართა "ერთობა გვარტომობისა" ანუ ყბადაღებული "ეროვნული გენი" - გენეტიკურ-სისხლისმიერი ნათესაობა.

ისტორიის აგრესიული უარყოფის თვალსაჩინო მაგალითად კი XX საუკუნის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ინტელექტუალის სიტყვები შეიძლება იქნას მოყვანილი: "ისტორია ინტელექტის ქიმიის მიერ გამომუშავებული ყველაზე მავნე პროდუქტია. მისი თვისებები კარგად არის ცნობილი. ის იწვევს ოცნებებს, ათრობს ხალხებს, ყალბ მოგონებებს აღუძრავს მათ რეფლექსებს, პირს უხსნის მათ ძველ ჭრილობებს, ამღვრევს მათ სიმშვიდეს, განდიდებისა თუ დევნის მანიას უვითარებს, სიმწარეს, ზვაობას, ამოებებს უნერგავს და აუტანელს ხდის ერებს" (პოლ ვალერი).

რისთვის დამჭირდა ეს ციტატებიანი შესავალი? საქმე ისაა, რომ სარეცენზიო წიგნი საშუალებას იძლევა გავერკვეთ ასე დიამეტრულად საპირისპირო სუ-

ლისკვეთების მიზეზებშიც და ისტორიისადმი წაყენებულ თითქმის ყველა საფუძვლიან თუ უსაფუძვლო პრეტენზიაში: არსებითად, პ. ბერკის შრომა წარმოადგენს ისტორიოგრაფიული მიდგომების, მეთოდებისა და ფუძეცნებების საქმის საუცხოო ცოდნით შედგენილ და კარგად დაწერილ კატალოგს, რომელიც სასარგებლო სახელმძღვანელო იქნება ყველა ისტორიული დისციპლინის და, უფრო ფართოდ, ნებისმიერი საზოგადოებრივი და ჰუმანიტარული მეცნიერების შემსწავლელი სტუდენტებისთვის.

აქ გამოშვებული სახით შეიძლება მოვიძიოთ ზოგი ისეთი მიდგომის იდეოლოგიური საფუძველი, რომელიც თავის დროზე ცხოველ ინტერესს იწვევდა ქართველ საზოგადოებაში. მაგალითად, ილია ჭავჭავაძეს ერთ სტატიაში გამოთქმული აქვს თვალსაზრისი, რომ ერის დაცემა და გადაგვარება იწყება მაშინ, როცა იგი საკუთარ ისტორიას ივიწყებს და, პირიქით, ისტორიის მალალ დონეზე სწავლება ეროვნული აღორძინების წინაპირობად შეიძლება იქცეს. ალბათ ასეა, ვფიქრობთ დღეს, მაგრამ სახელდობრ რა მიზეზის გამო? პასუხს პ. ბერკის წიგნში ამოვიკითხავთ: XIX საუკუნეში "ევროპის მთავრობებმა ისტორია ეროვნული ერთიანობის მისაღწევ საშუალებად დასახეს, ან კიდევ სამოქალაქო განათლების საშუალებად, ან, როგორც ნაკლებად კეთილგანწყობილ დამკვირვებელს შეიძლება მოეჩვენოს, ნაციონალისტური პროპაგანდის საშუალებად. იმ დროს, როდესაც გერმანიისა და იტალიის ახალგაზრდა სახელმწიფოები, ისევე როგორც საფრანგეთისა და ესპანეთის ძველი სახელმწიფოები, ჯერაც დაქუცმაცებული იყვნენ მათში არსებული რეგიონალური ტრადიციების მიზეზით, სკოლებში ეროვნული ისტორიის სწავლებამ ხელი შეუწყო პოლიტიკურ ინტეგრაციას" (სხვათა შორის, ადვილი დასანახია, რომ ისტორიის ამ მიზნით გამოყენების აუცილებელი თანმდევი, ციტატაში მხოლოდ გაკვრით ნახსენები ნაციონალიზმი სწორედ ის ფაქტორია, რომლის გამოც პოლ ვალერიმ ცოდნის მთელი ისტორიული დარგი ისტორიისავე სანაგვეზე გადასაგებლად გაიმეტა).

აქვე შეიძლება გავიხსენოთ ილიას კარგად ცნობილი ჩივილი, რომ "ქართლის ცხოვრება" მეფეთა ისტორიაა და მასში ხალხი არსად ჩანს, რასაც ზოგი სწავლული დღესაც თითქმის იმავე მწვავე უკმარისობის პათოსით იმეორებს ხოლმე. ადვილად შეიძლებოდა გვევარაუდა, რომ ამგვარი მიდგომა არ აღმოჩნდებოდა მხოლოდ ამ ერთი მოაზროვნის ლოკალური უკმაყოფილება საკუთარი ქვეყნის ისტორიოგრაფიის გამო. პ. ბერკის წიგნი კი საშუალებას გვაძლევს გავიგოთ, რამდენად მრავალფეროვანი პასუხი გასცა ევროპული ქვეყნების ისტორიულმა მეცნიერებამ ასეთ პრეტენზიებს: შექმნილია სხვადასხვა სოციალური ფენის, სამრეწველო ან აგრარული დარგის, ცალკეული სოფლის და თვით XVI საუკუნის ჩრდილოეთ იტალიის მკვიდრი, სავსებით კონკრეტული მენისქევისადმი მიძღვნილი შრომები. იყო ცდა ისტორიის "ქვემოდან", ე.ი. დაბალი სოციალური ფენების თვალთ დანახვისა. მოკლედ,

წარსულის ყოვლისმომცველი სურათის გაცოცხლების სურვილი მკვლევრებს უბიძგებდა გამუდმებით ეცვალებოდნენ რაკურსიკა და მანძილიც, ხან ბინოკლით ემზირებოდნენ, ხან მიკროსკოპით, გულდასმით შეესწავლათ როგორც სხვადასხვა კონტინენტის რუკა, ისე სხვადასხვა საზოგადოების ამა თუ იმ გამოცალკევებული უჯრედის სქემა და ა.შ.

წიგნი იმასაც გაგვავებინებს, რომ ჩვენი ისტორიის ზოგი თავისებურება, მაგალითად ინკვიზიციის არარსებობა, რაც უმაღლესი ჰუმანისტური მოსაზრებებით დიდ ბედნიერებად უნდა მივიჩნიოთ, ამავე ზომის დანაკლისის ისტორიკოსებისთვის: ექვმიტანილ ერეტიკოსთა დაკითხვის ოქმები ერთმა მკვლევარმა, თურმე, ვიდეოფირს შეადარა, "რადგან ამ დოკუმენტებში რეგისტრირებული იყო არა მარტო დაკითხულთა სიტყვები, არამედ მათი მოძრაობები და ნამებები ქვეშ კვნესაც კი" (ამის წყალობით, შესაძლებელია ისეთი სიზუსტით აღდგეს ზოგი უმნიშვნელოვანესი ისტორიული პირის, ვთქვათ, ჟანა დ'არკის სულიერი სამყარო, რომელიც ჩვენი პრობებისთვის წარმოუდგენელი და მიუწვდომელია. აქვე შევნიშნავ, რომ სწორედ დაკითხვის ოქმების გულმოდგინე, ლამის პედანტურ ილუსტრირებას, - ე.ი. ანბანურ-სიტყვიერი "ვიდეოს" ვიზუალური სურათების ენაზე გადატანას, - წარმოადგენს მსოფლიო კინოს ორი შედეგი: კარლ დრეიერის "ჟანა დ'არკის ვნებანი" (1927) და რობერ ბრესონის "ჟანა დ'არკის პროცესი" (1962), ისტორიული გმირის უაღრესად შთამბეჭდავ და თავიდან ბოლომდე დოკუმენტებზე დაფუძნებულ დისციპლინური პორტრეტს რომ ქმნიან). და უფრო მეტიც, იმავე მკვლევარმა გნოსეოლოგიური მიზნითაც კი გამოიყენა ეს ოქმები (ანთროპოლოგის მდგომარეობის დასაზუსტებლად: ინკვიზიტორი და ანთროპოლოგი "ორივე მაღალი სტატუსის მქონე გარეშე პირია, რომელიც შეკითხვებს უსვამს უბრალო ადამიანებს, თუმცაღა უკანასკნელთ ხშირად უჭირთ ამ შეკითხვათა საზრისში წვდომა".

როგორც ვთქვი, პ. ბერკის წიგნი ისტორიული კონცეფციების, მეთოდებისა და ძირითადი ცნებების ერთგვარ კატალოგს წარმოადგენს (რალაც საშუალოს ისტორიული მეთოდების თეორიასა და ანოტირებულ ბიბლიოგრაფიას შორის). ამიტომ რეცენზიაში მისი შინაარსობრივი მხარის რამდენადმე მაინც დამაკმაყოფილებელი გადმოცემა შეუძლებელიც არის და არც იქნებოდა გამართლებული: რა აზრი აქვს კიდევ ერთი, მეტისმეტად შემოკლებული, ბევრად უფრო უხარისხო კატალოგის შექმნას, რომელიც მხოლოდ სარჩევ-საძიებლის ფუნქციას თუ შეასრულებს, იმასაც უხეიროდ? ამიტომ მე მხოლოდ წიგნის იმ მხარეზე შევჩერდები, რომლითაც იგი ყველაზე უფრო აქტუალურია ჩვენი ისტორიული მეცნიერების დღევანდელი მდგომარეობისათვის.

XX საუკუნეში დაწერილ ქართველ ისტორიკოსთა შრომებზე უდიდესი გავლენა მოახდინა განმანათლებლობის ეპოქის შემდეგ გაბატონებულმა ადამიანის გონების ყოვლისშემძლეობის რწმენამ, რაც სინამდვილეში "თანამედროვე" ადამიანის გონებას უფრო გაულისხმობდა და არა პირდაპირ (მაგრამ თითქმის ავტომატურად) მიუთითებდა, ამ თვალსაზრისით წინაპართა შეზღუდულობასა თუ შედარებით არასრულფასოვნებაზე. ამ რწმენამ წარმოქმნა პოზიტივისტური სულისკეთება, მზარდი ცოდნის მეშვეობით ადამიანური აზროვნების განუწყვეტელ გაუმჯობესებას რომ ქადაგებს; რასაც მარქსიზმმა დაუმატა "საყველაფრო" იდეოლოგიური იარაღი რეალობის ნებისმიერ საიდუმლოში შესაღწევად და ახალი დროის ადამიანის "მეცნიერულმა" ამპარტავნებამ მწვერვალს მიაღწია.

სახელდობრ, ისტორიულ დარგში (საბუნებისმეტყველო და ჰუმანიტარული დარგების უმეტესობისგან განსხვავებით), საკვლევი რეალობა უშუალოდ კი არ გვეძლევა, არამედ "შუამავლის", - მემატანის, - მიერ შექმნილი ტექსტით გადმოგვცემა; და რაკი მემატანე გარკვეული ეპოქისა და საზოგადოებრივი ჯგუფის

ადამიანია, ტექსტში გარდუვალად ირეკლება იმ ეპოქისა და საზოგადოების იდეოლოგიური თავისებურებები.

ისტორიკოსთა პოზიტივისტურ-მარქსისტულმა ჰუმბრისმა ამ "ნაკლოვანების" დაძლევა მოისურვა, თანაც, ცხადია, "აბსოლუტურ ჭეშმარიტებაზე" პრეტენზიით: შეიქმნა მიდგომა, რომლის მიხედვით, თუ ერთი მოვლენის შესახებ რამდენიმე წყარო არსებობს, ისტორიკოსმა უნდა მოახერხოს, აღადგინოს თითოეულ მათგანში იდეოლოგიის მრუდე სარკეების წილ დამახინჯებული სურათის ნამდვილი სახე, შეიმუშავოს საკუთარი აზრი მოვლენაზე, რომელიც, შესაძლოა, არც ერთი მემატანის ხედვას არ დაემთხვეს (პრაქტიკულად ეს რბილი "შესაძლოა" გარდაიქმნებოდა მოთხოვნად: არავითარ შემთხვევაში არც ერთ მემატანის ხედვას არ უნდა დაემთხვეს!), მაგრამ სინამდვილის ობიექტური სურათი აღადგინოს. არსებითად, ეს ნიშნავდა მოთხოვნას, რომ თანამედროვე ისტორიკოსი ვალდებულია იყოს ნებისმიერ ძველ ისტორიკოსზე უფრო ჭკვიანი, გამჭრიახი და ბევრის მცოდნე, მაშინაც კი, როცა რალაც ისტორიულ ამბავს ერთადერთი წყარო მოგვითხრობს.

პ.ბერკის წიგნი თვალნათლივ გვაჩვენებს, რომ დღეს უკვე თვით ეს პოზიტივისტურ-მარქსისტული მითოლოგიის გმირი, - ყოველგვარ იდეოლოგიაზე მაღლა მდგომი (ე.ი. სულ მცირე, ნახევარ-ღმერთის მდგომარეობამდე აღზევებული) ისტორიკოსი, - გამოიყურება საშინელ გულუბრყვილობად თუ ანაქრონიზმად: თვით ცნებითი აპარატიც კი, რომლითაც ნებისმიერი მკვლევარი ოპერირებს, "განპირობებულია გარკვეული კულტურის მიერ. ეს ცნებები უკავშირდება სოციალური ცქევის თეორიებს, რომლებიც ასევე კულტურის მიერაა განპირობებული. ამიტომაც მოითხოვება მათი ადაპტირება და არა უბრალო გამოყენება სხვა ისტორიული პერიოდებისა და მსოფლიოს სხვა ნაწილების მიმართ", თავის მხრივ, ადაპტირების ხერხები თუ ასე მიღებული შედეგებიც მოავალმხრივი დაეჭვების საფუძველი შეიძლება გახდეს.

ამას წინათ, ერთმა ქართველმა ისტორიკოსმა წაიკითხა მოხსენება უცნაურ თემაზე: როგორი უნდა ყოფილიყო ახალ ვითარებაში ქართული ისტორიული მეცნიერების მეთოდოლოგია (ან იქნებ, ისტორიოგრაფია, - სათაური ზუსტად არ მახსოვს). როგორც აღმოჩნდა, იგი მსჯელობდა იმაზე, თუ რა იდეოლოგია უნდა დასდებოდა საფუძვლად, პირწმინდად დისკრედიტორებული მარქსიზმ-ლენინიზმის ნაცვლად, ისტორიულ კვლევას საქართველოში. პასუხი საგულისხმო და, ასეთ საკითხზე მოფიქრალი ადამიანისთვის, სრულიად ბუნებრივი აღმოჩნდა - ლენინისტური დამახინჯებებისგან გათავისუფლებული "ნამდვილი" მარქსიზმი.

უამრავი მეთოდის, მიდგომისა და კონცეფციის აღმწერი "ისტორია და სოციალური თეორია" იმიტაც არის სასარგებლო წიგნი, რომ მას ადვილად შეუძლია ნებისმიერი, თვით ყველაზე დახვესებული აზროვნებაც კი გაათავისუფლოს მომავალში ერთი რომელიმე იდეოლოგიისა თუ მეთოდოლოგიის გაბატონების მავნე ილუზიისგან.

ნარსული

ტავტონური მთაბი

ტომას მანის "ჯადოსნური მთა"

წარმოუდგენელია, რომ "ჯადოსნური მთა" დაენერა არავე-როპელს. ამასთან, მას ვერ შეეძინა სხვა მწერალი, ტომას მანის გარდა. ლოუი-პორტერის ბრწყინვალე თარგმანი, რომელიც ორ მსხვილ ტომს მოიცავს, ძალზე დამაჯერებელია. ამიტომ ზოგიერთი მკითხველი, რომელმაც ვერ შეძლო ბატონი მანის მძიმე და ხშირად უსიამოვნო, პათოლოგიური თხზულების ორიგინალის ბოლომდე წაკითხვა, მიენდო თარგმანს და მისი მეშვეობით გაიაზრა ნაწარმოები.

ისეთი წინდაუხედავი და გაუმართლებელი ნაბიჯი, როგორიცაა ლოუი-პორტერის მიერ "ჯადოსნური მთის" თარგმნა, არ გვაკვირვებს, მაგრამ მსგავსი ნაწარმოებები ჩვენში უცხო ხილია. რა თქმა უნდა, ინგლისელი მწერლები, განსაკუთრებით - ქეთრინ მენსფილდი და ბეატრის ჰარადენი თავს არ არიდებდნენ იმ თემას, რომელსაც ბატონმა მანმა გენიალური ოსტა-

ტობით შეასხა ხორცი, მაგრამ მენსფილდიც და "ღამეული გემების" ავტორიც ძირითად ადგილს არ უთმობდნენ მას თავიანთ ქმნილებებში; რაც შეეხება "ჯადოსნურ მთას", აქ ეს თემა ასახულია ყოველგვარი იუმორის გარეშე და შემზარავ მთაბეჭდილებას ტოვებს.

სცენას, სადაც ვითარდება ბატონი მანის რომანში აღწერილი მოვლენები, წარმოადგენს შვეიცარიის მთებში განლაგებული სანატორიუმი. რომანის თითქმის ყველა გმირი ჭლექიანია და ამ საბაბით ავტორი წარმოგვიდგენს "სხეულში ორგანული სითხეების განზავების" შემადრწუნებელ სურათს. გმირების დაავადების ნიშან-თვისებები აუტანლად დეტალიზებულია. ეს, განსაკუთრებით, შეეხება რომანის მთავარ გმირს, ჰამბურგის ახალგაზრდა მკვდრს, ჰანს კასტორპს, რომელიც ხანმოკლე ვიზიტით ესტუმრება ტუბერკულოზით დაავადებულ ბიძაშვილს, შემდეგ

კი გეზულობს, რომ თვითონაც ამ ავადმყოფობის მსხვერპლად იქცა.

სანატორიუმის მკვიდრთა ცხოვრება - მათი სასიყვარულო ურთიერთობები, ეჭვიანობა, სკანდალები, განუჩერებლობა თანამედროვე ცხოვრების უმნიშვნელოვანესი მოვლენებისადმი - მართლაც რომ ტევტონური გულმოდგინებითაა აღწერილი. ნიგნის წინასიტყვაობაში მთარგმნელი გვატყობინებს, რომ დახმარება სთხოვა "ურთიერთგანსხვავებული სპეციალური დარგების ავტორიტეტებს", რათა ადეკვატურად გადმოეცა ბატონი მანის რომანის ზოგიერთი ეპიზოდი. როგორც ჩანს, სწორედ ამაში მდგომარეობს გამოჩენილი თანამედროვე გერმანელი მწერლის ტრიუმფი - მის ნაწარმოებში ყველაფერი ოსტატურადაა დასაბუთებული.

ინგლისურიდან თარგმნა
თამარ ლომიძე

პასუხი მათ, ვინც ომის მომხრეა

ნორმან მეილერის "შიშვლები და მკვდრები"

დავიდ დავისი

ვფიქრობ, ნორმან მეილერი არ უნდა დავძრაბოთ იმისათვის, პირდაპირი იერიშით რომ შეეცადა იმის აღებას, რაც მასზე უკეთესად მიჩნეულმა მწერლებმა ბრძოლის სხვა ხერხებით ვერ მოიპოვეს. მისი რომანი "შიშვლები და მკვდრები" უსასრულო, სულისშემძვრელ კვივლად აღიქმება, თანამედროვე ომის მთელ სისასტიკეს და დაუნდობლობას რომ ამხელს. ეს არის მართლაც ამბიციური ნაწარმოები, მაგრამ გაბედული და უკომპრომისო. მე მას თამამად მოვიხსენიებ იმ საუკეთესო წიგნების გვერდით, რაც კი პირველი მსოფლიო ომის შემდეგ დაწერილა. მიუხედავად ცალკეული მოსაწყენი პასაჟებისა, სადაც ხშირად ერთსა და იმავეს გვიმეორებენ, მიუხედავად დაჟინებული მრავალსიტყვაობისა და ანალიტიკური მომენტების სიჭარბისა, ეს არის ცინცხალი ნიჭით დაჯილდოებული სულ ახალგაზრდა, ოცდახუთი წლის კაცის ძლიერი და შთამბეჭდავი ნაწარმოები, რომლის აქა-იქ მიმოფანტული "ჩავარდნები" მხოლოდ იმით უნდა იყოს განპირობებული, რომ ავტორს მოუხელთებელის შეწვდომა უფრო განუზრახავს, ვიდრე მისი ხელთ გდება და მუქში გამოძწყვდევა.

"შიშვლები და მკვდრები" უსაშველოდ დიდი რომანია, იმედგაცრუების მძლავრი ტალღით ნაპირზე გამორიყული! იგი ოცნების უფლებასაც კი არ გვითვლებს და ისეთ უმოწყალო კანონადად ჩაგვესმის ყურში, რომლის დროსაც თითოეული ობიექტი თუ სამიზნე სულ ცოტა სამ-

ჯერ მაინც ინგნევს დარტყმას. გარდა ამისა, ეს არის მთავარი გმირის, გალაჰერის სექსუალურ განცდათა და ქმედებათა გულმოდგინე რესტავრაცია. რომანის სტილი, არც მეტი არც ნაკლები, სალდაფონურია, გნებაზე ქუჩური, რაც, ალბათ, ბევრი მკითხველის სმენას შეურაცხყოფს, თუმცა გაზვიადებული აქ თითქმის არაფერია: მეილერის მეომრები ხომ ადამიანებია, დათრგუნული, აგონიით განანამგები არსებები. ეს რომანი ომზე მოგვითხრობს და სისხლს გვაყურებინებს, ამიტომაც ის აისივით მენამულია. ეს არის გაბედულ იერიშთა მთელი სერია, რომელთა დროსაც ობიექტი რატომღაც აუღებელი რჩება. ისე კი, ცოტა ჭირს იმის გარკვევა, ამ ობიექტში რა იგულისხმება.

მისტერ მეილერს აშკარად არ მოსწონს ომი, არც მასში მონაწილე მებრძოლებითაა აღტაცებული (ამისთვის, ცხადია, ორიგინალობას ვერ დავაბრალებთ). იგი ყველანაირად ცდილობს დაგვიმტკიცოს, რომ ომის მთელი საშინელება მის მონაწილეთა ბუნებიდან მომდინარეობს, მათი ბუნება კი, თავის მხრივ, ომსა და სამხედრო ატმოსფეროს დაუმახინჯვია. არა მგონია, მთლად ასე იყოს საქმე! მეორე მსოფლიო ომამდელი ახალგაზრდობა ისე იყო დებრესიით მოდუნებული, რომ საყოველთაო დემოკრატიის ფიზიკურ გუშაგად ვერა და ვერ გამოდგებოდა!

რომანის ორი პერსონაჟი ებრაელია, ერთიც - ეთნიკური მექსიკელი; ამერიკელი ხალხის ოცნება მათ ჯერ ბოლომდე ვერ "გაუმშობლოურებიათ". მაგრამ რას ვერჩით, როცა თავად ამერიკელებს ბევრი აქვთ ერთმანეთთან გასარკვევი და საკამათო. აზრთა ასეთი სხვადასხ-

ვაობა მშვიდობის დროს, ასე თუ ისე, ასატანია, ომში კი, შეუდარებლად გამწვავებული: სამხედრო ატმოსფერო ხომ არნახული აგრესიით მუხტავს ადამიანებს, სწორედ ეს არის რომანის კვინტესენცია და მთავარ გმირსაც, გალაჰერს, მისი ცხოვრების არცთუ სახარბიელო პერიოდში მოვიხელთებთ ნიგნის ფურცლებზე.

მეილერი ამ წარმოსახვით ომს მებრძოლთა ჯგუფის, ერთი გენერლის და კიდევ ერთი მაიორის თვალთა გვაყურებინებს. ესენი უკვე ადამიანები აღარ არიან; რაღაც ერთიან, საშინელებით ათროლებულ, გაშიშვლებულ ნერვად უფრო აღიქმებიან. მაგრამ არ

უნდა დავივიწყოთ, რომ ეს "საბრძოლო ერთეულები" სულიერი არსებანი, ცალკეული ინდივიდები იყვნენ ოდესღაც. რომანში ღრმად არის შესწავლილი მათი ხასიათები და იგი ბრწყინვალე რეტროსპექტული ჩანახატებით წარმოგვიდგება. სწორედ ეს მოქნილი ჩანახატები ადასტურებენ, რომ მეილერი ნიჭიერი და შორსმჭვრეტელი შემოქმედი. აი, ძირითადი სიუჟეტი კი ინერტულობით გამოირჩევა... დუნე, უსიცოცხლო თხრობის მსხვერპლს ემსგავსება. ბრძოლის ყველა დეტალის მხატვრულად "გადათარგმნა" არაფერს მატებს ტექსტს, მხოლოდ ამძიმებს. ამასთან ერთად, პერსონაჟ-

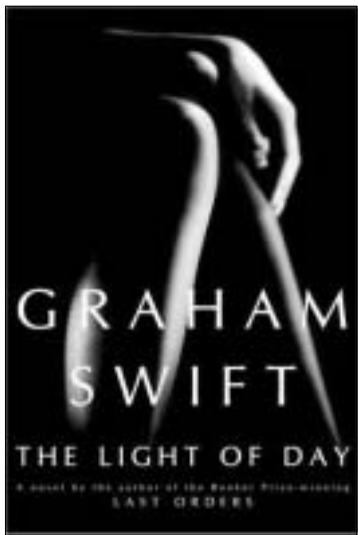
თა წარსული და აწმყო ერთმანეთს მეტისმეტად სუსტად უკავშირდება, და მეტსაც გეტყვით: გენერალი, რომლის ხასიათის გამოძერწვაზეც ბევრი რამ არის დამოკიდებული ამ რომანში, ჩვეულებრივი ფაშისტის ინტელექტუალური ვერსიია, სხვათა შორის, ყოველგვარ დამაჯერებლობას მოკლებული.

მაგრამ ეს თვალშისაცემი ხარვეზები ბევრს მაინც ვერაფერს აკლებს ნაწარმოებს. აქ ხომ უამრავ ოსტატურად ნაქსოვ სიუჟეტს გადაწყდებით: თვეზე მეტია, რაც გალაჰერს შეატყობინეს, რომ მისი ცოლი გარდაიცვალა, ის კი კვლავ იღებს ქალის ბარათებს, დაწერილს იქამდე, ვიდრე ის მშობიარობას გადაწყვებოდა; უილსონის დაღუპვის ეპიზოდი ერთ-ერთი ყველაზე შთამბეჭდავია, რაც კი ოდესმე ომის თემაზე დაწერილ წიგნებში ამომიკითხავს; ვერაფერი დამავინყებს სერჟანტ კროფტის სადისტურ სახეს, რომელსაც სურს საკუთარი ჯარისკაცები ფრიალო კლდეებზე აძროშიალოს. რატომ, ამაზე ნუ დაფიქრებობთ... უნდა და მორჩა! ყოველივე ეს "ომის გულიდან" ამოზრდილი ტრაგედიაა, ტრიუმფი სენტიმენტალობას მოკლებული რეალიზმისა. "შიშვლები და მკვდრები" უბრწყინვალეს წიგნად არ მიმაჩნია, მაგრამ კიდევ ერთი საინტერესო დანიჭიერი ამერიკელი მწერლის დაბადების საბუთად ხომ გამოდგება!

The New York
Times Book Review
1948, 9 მაისი

ინგლისურიდან თარგმნა
ასმათ ლეკიშვილი

2003

გრემ სვიფტი,
“დღის სინათლე”
The Light of Day
By Graham Swift
Hamish Hamilton,
256 გვ.

რომანის ეპიგრაფიდანვე მიხვდებით, რომ ამ წიგნის მკითხველს მტკიცე ნერვები სჭირდება: “სიყვარულსა და ომში ყველაფერი მიმზიდველია”. თავად მწერალი კი ნებისყოფის სიმტკიცეს ნამდვილად არ უჩივის. ეს რომანი, საინტერესო სიუჟეტის გარდა, მწერლის - გრემ სვიფტის ერთგვარ პორტრეტსაც წარმოგვიდგენს, რადგანაც აქ ავტორის სიმტკიცესთან ერთად მისი ხასიათის სხვა თვისებებიც ეკვეთება.

ახალი რომანი “დღის სინათლე” მოგვითხრობს გამომძიებელზე, სახელად ჯორჯ ვებზე, რომელიც უიმბლდონში დასახლდება, ნოემბრის ერთ ჩვეულებრივ დღეს მისტერ ვები ყვავილებს ყიდულობს და საფლავეზე მიდის. ცოტა ხნის შემდეგ კი იმ ქალს მოინახულებს ციხეში, რომელსაც მკვლელობა ედება ბრალად. რაშია საქმე? – მკითხველს პირველივე წინადადების ნაკითხვისთანავე ცნობისმოყვარეობა იპყრობს. გამომძიებელი ერთი უიღბლო კაცია, ქორწინებამ არ გაუმართლა და აი, გაიცნო ქალი – მასწავლებელი და მთარგმნელი, რომელმაც ის კერძო დეტექტივად დაიქირავა. ამიერიდან, ვები სარა ნემის აგენტია და მის ქმარს უთვალთვალავს. ნემს აგენტის დაქორავების მიზეზი აქვს: მის ქმარს, პროფესიით ექიმს თავისი პაციენტი - ახალგაზრდა ხორვატი ქალი შეუყვარდება. თუმცა მათი ურთიერთობა ხანმოკლე აღმოჩნდება, კრისტიანა უკვე შინ აპირებს დაბრუნებას და რომ არა სარას გადამეტებული ეჭვიანობა, ტრაგედიაც არ დატრიალდებოდა. მაგრამ სარა მანამდე არ მოეშვება თავის გამოძიებას, სანამ არ დარწმუნდება, ნამდვილად ავა თუ არა კრისტიანა თვითმფრინავში. გამოძიების ამ ჯაჭვს მკვლელობამდე მიყვავართ. ახლა, ორი წლის შემდეგ, ჯორჯ ვები ყვავილებს აწყობს უდროოდ დაღუპული ექიმის საფლავეზე და სარას სანახავად მიდის. ფაქტობრივად, ისიც დაღუპული ადამიანია, რომელიც საკუ-

თარი გამოძიების მსხვერპლი ხდება.

ეს ეპიზოდი ჰგავს გრემ გრინის რომანს “სიყვარულის დასასრული” (The End of the Affair); ორივე რომანის მთავარ გმირ ქალებს ერთი და იგივე სახელი ჰქვიათ. სვიფტის ნაწარმოებშიც იგრძნობა გრინის მელანქოლია, ელეგიურობა, გრინის რომანის მსგავსად, აქაც რეტროსპექტული თხრობაა, რომელსაც ანმეოსკენ მოვყავართ.

სვიფტი იმდენად არ ამახვილებს ყურადღებას მომხდარ ტრაგედიაზე, რამდენადაც ადამიანის ფსიქოლოგიურ შრებზე. ბევრ რამეს არც კი ეფიქრება ნათელი...

“დღის სინათლე” მკითხველისგან გონების დიდ დაძაბულობას მოითხოვს, ეს არის სიყვარულის სამკუთხედის ტრაგიკული ისტორია, ეს სამკუთხედი მხოლოდ მკვლელობის შემდეგ იხსნება, თანაც ამ მკვლელობიდან ორი წლის შემდეგ.

რომანის მთელი პათოსი ერთი ფრაზით შეიძლება გამოიხატოს: “ბევრს ნურაფერს ელოდება”. და რომანის გმირები მაინც ელოდებიან რაღაცას და ჰგონიათ, რომ ეს რაღაც ძალიან შორსაა, თუმცა Terra Incognita შესაძლოა ძალიან ახლოს, სადღაც აქ, კუთხეში იყოს.

სვიფტის 23 წლის წინ დაწერილ რომანში “ტკბილეულობის მაღაზიის მესტრონე” (The Sweet Shop Owner) ვკითხულობთ: “ადამიანის ცხოვრება რუკასავით არის გადაშლილი”. ახალი რომანიც ადამიანის ფსიქოლოგიურ რუკას წარმოგვიდგენს. გმირების შინაგანი მდგომარეობის წვდომა სენტიმენტალურ განწყობას გვიქმნის და სოფისტური მსჯელობის გუნებაზეც გვაყენებს: სიყვარული სრულყოფილია, რადგანაც მიუწვდომელია, და რეალურია, რადგან არარეალურია.

რომანს აქვს საოცრად დახვეწილი სტრუქტურა, აქ გათვლილია ყოველი დეტალი, ყოველი წინადადება, ყოველი წუთი, ყოველი საათი.

“დღის სინათლეში” პერიოდულად მეორდება ასეთი სცენა, ერთი ადამიანი მიდის მეორე სწეული ადამიანის სანახავად. ვაჟები მამას ეწვევიან ფსიქიატრიულ საავადმყოფოში, ეს საავადმყოფო მათთვის უცხო ქვეყანასავითაა, ციხეში სტუმრობაც უცხო მხარეში ჩასვლას ემსგავსება. ადამიანები ილტვიან უცხო სამყაროსაკენ, რომანში მარტო კრისტიანა არ არის ლტოლვილი, აქ ყველა გმირი ლტოლვილია, ზოგი ერთმანეთს გაუზრის, ზოგიც საკუთარ თავს.

“ჩვენ ერთმანეთს ვხვდებით და ერთმანეთს ვშორდებით, ჩვენ მივდივართ, მაგრამ არავითარი კანონი და წესი არ გვაქვს იმისათვის, რომ ერთმანეთის სიცოცხლე დავიცვათ,” – ნათქვამია რომანში. ეს ნათქვამი ჭეშმარიტებაა სწორედ ამიტომ არის ტრაგედია.

ნორმან მეილერი,
“საშინელი ხელოვნება”
The Spooky Art
Some Thoughts on Writing
By Norman Mailer
New York: Random House,
330 გვ.

გენიოსი ნორმან მეილერი – ასე მოიხსენიებენ კრიტიკოსები ამ ახალი წიგნის ავტორს, რომლის სახელწოდებაც “საშინელი ხელოვნება” (The Spooky Art). მწერალი წერს იმაზე, თუ რას წერენ სხვები, იმაზე, თუ როგორ წერენ და იმაზეც, თუ საერთოდ როგორ და რატომ უნდა ვწეროთ. “საშინელი ხელოვნება” საკმაოდ თავშესაქცევი წასაკითხია, სერიოზულ დაკვირვებებთან ერთად ასეთ სახალისო რჩევებსაც ამოიკითხავთ. თუნდაც ერთი მაგალითი ავიღოთ. ავტორი დიდ მნიშვნელობას ანიჭებს საგაზეთო მიმოხილვებსა და რეცენზიებს და თვლის, რომ მათი გაცნობა ყველა ადამიანისათვის აუცილებელია. არგუმენტი კი ასეთია: “მიმოხილვებს სისტემატურად ვკითხულობ, მათი იგნორირება აზრადაც არ გამივლია. არ ნაიკითხო მიმოხილვა, ეს იგივეა, არ შეხედო შიშველ ქალს, რომელიც ღია ფანჯარაში დგას. დამეთანხმებით, სულ ერთია, ლამაზია ის თუ არა, ამ ქალისკენ მაინც გააპარებთ თვალს.”

ნორმან მეილერი საკუთარ გამოცდილებასა და დაკვირვებებს უშურველად გვიზიარებს. იმასაც ეუბნება მკითხველს, თუ როგორ გამოიმუშავა სამუშაო ჩვევები. ამას, როგორც ავტორი ამტკიცებს, დიდი ფილოსოფია არ სჭირდება: “უთხარით თქვენ თავს, რომ ხვალ, ამა და ამ საათზე, სანერ მაგიდას მიუჯდებით და დაწერთ, მერე კი უბრალოდ თქვენი ნათქვამი შეასრულეთ. ეს კანონი წლების განმავლობაში აღმოვაჩინე.”

კრებულში მკითხველი შეხვდება ლიტერატურულ წერილებს ჰემინგუეზე, ჰენრი მილერზე, ჰენრი ჯეიმსზე, ტოლსტოიზე, დოსტოევსკისა თუ ფოლკნერზე. განსაკუთრებით საინტერესო და ორიგინალურია ესე ჰეკლბერი ფინზე – პერსონაჟზე, რომელსაც ლამის აღმერთებს წიგნის ავტორი. დიე, მარტო ამ ესეს გულისთვის ღირს აღნიშნული კრებულის ნაკითხვა.

უნდა ითქვას ისიც, რომ ნორმან მეილერის ნაწერები ობიექტურობით გამოირჩევა, ეს ობიექტურობა მხოლოდ საკუთარი თავის შეფასებისას ირღვევა, ოღონდ მწერალი ამ შემთხვევაში სუბიექტურობისაკენ კი არ იხრება, არამედ პირიქით, ის ზედმეტად პრეტენზიულად უყურებს და აფასებს საკუთარ შემოქმედებას.

დიდი ადგილი ეთმობა წიგნში კინოს თემას. კინემატოგრაფზე საუბრისას წარმოდგენილია ავტორისეული დაკვირვებები და კინოს ფენომენის ამოხსნის მცდელობა: “ფილმის ერთ-ერთი საიდუმლო კინოვარსკვლავის ამოუხსნელ ფე-

ნომენში უნდა ვეძიოთ,” – ამბობს ავტორი. როგორც კრიტიკოსები აღნიშნავენ, კინოსექციაში ბევრი მოსაზრება მცდარია, ბევრს შეცდომაში შევყავართ, ბევრია განყენებული მსჯელობაც. მაგალითად განყენებული მსჯელობის დიდი ნაკადი გადაფარავს მკითხველს ესეს – “უკანასკნელი ტანგო პარიზში” კითხვისას. ეს სტატია სასიამოვნო საკითხავი კია, მაგრამ ძალიან აბსტრაქტულია. სხვათა შორის, კრებულში მისი სცენარების მიხედვით გადაღებული ფილმების ხოტბასაც შეხვდებით – ზოგი ჩანაწერი სარეკლამო სტატიადაც ემსგავსება.

შეცდომებისგან დაზღვეული არავინაა, ამიტომ ერთი-ორი ლაფსუსის გამო ნორმან მეილერის წიგნის კრიტიკა ნამდვილად არ იქნება მისაღები. მეილერი, ლიტერატურათმცოდნეების შეფასებით, ამერიკული საგანძურის ნაწილია და ამ ახალ კრებულში ის ამჯერადაც შეუდარებელია.

იტალო კალვინო,
“განდევილი პარიზში”
Hermit in Paris
By Italo Calvino
Jonathan Cape,
276 გვ.

ცნობილ მწერალს - იტალო კალვინოს (1923-1985) ანტისემიტიზმში ბრალს ნამდვილად ვერ დასდებთ. თუმცა მკითხველთა და კრიტიკოსთა ერთი ნაწილი ასე არ ფიქრობს. ამის მიზეზი ისაა, რომ მწერლის ახლად გამოცემულ წიგნში, რომ-

ლის სახელწოდებაც “განდევილი პარიზში”, დიდი ადგილი ეთმობა ებრაელების თემას. უნდა ითქვას, რომ კალვინო ძალზედ საინტერესოდ და ორიგინალურად წერს ებრაელების შესახებ და, რაც მთავარია, მისი მსჯელობა ყოველთვის თამამია და არც დაკვირვებებია ბანალური. ეს კალვინოს შემოქმედების დიდი ღირსებაა, რომელსაც საფუძვლად უდევს შიში - არ გაიმეოროს ის, რაც უკვე ნათქვამია, თავი არ შეაწყინოს მკითხველს.

“ნიუ იორკის ბეჭდვითი გამოცემების 75% ებრაელების ხელშია, თეატრალური სამყაროს 90% ებრაელები შეადგენენ, ნიუ იორკის წამყვან ინ-

დუსტრიაში - ფეშენის ინდუსტრიაში ებრაელები ბატონობენ, ამერიკულ ბანკებსა და უნივერსიტეტებზეც ებრაელებს აქვთ მონოპოლია,” – წერს კალვინო. სწორედ ამდაგვარი ციტატების გამო მიიჩნევენ კალვინოს მსჯელობას ანტისემიტურად, თუმცა მწერალი უბრალოდ სემიტური რასის ფენომენით არის დაინტერესებული და სხვა არაფერი. და თუ მის დაინტერესებას მაინცდამაინც ანტისემიტიზმის სახელით მოვნათლავთ, კალვინოს ანტისემიტიზმი სწორედ იმავე მიზეზით არის საყურადღებო, რითიც ელიოტის ანტისემიტოზმი.

იტალო კალვინოს “განდევილი პარიზში” ქალაქურ ცხოვრებაზე გვიამბობს. ნაწარმოების კითხვისას მკითხველს აუცილებლად გაახსენდება ერთი ეპიზოდი მისი რომანიდან “უხილავი ქალაქები”: ყუბლაი ხანი მარკო პოლოს უბრძანებს, აღწეროს თავისი მოგზაურობა. და მარკო პოლოც იწყებს ერთიმეორის მიყოლებით ქალაქების ჩამოთვლას, ყოველი ახალი ქალაქის ნახვით მიღებული შთაბეჭდილება ძველზე უფრო მძაფრი და ფანტასტიკურია. მაგრამ უეცრად აღმოჩნდება, რომ მარკო პოლო, რომელიც სამშობლოს მოშორებული ენაწყლიანად გვიამბობს თავის ხანგრძლივ მოგზაურობაზე, უცხო ქვეყნის ქალაქებს კი არ აღწერს, არამედ თავის მშობლიურ ქალაქზე – ვენეციაზე გვიამბობს. “მშობლიური ქალაქის მიტოვება, – უხსნის მარკო მბრძანებელს, – ეს წარმოსახვაში მშობლიურ ქალაქთან დაბრუნებაა. რაც უფრო ბევრს ხედავ, მით უფრო შეიცნობ იმ მცირეს, რაც შენია, შენი საკუთრებაა.”

პრინციპში მწერალი მარკო პოლოს ათქმევინებს იმას, რასაც თავად ფიქრობს. მშობლიურობის შეგრძნება იტალო კალვინოს ყოველთვის თან სდევდა და ეს განცდა, გნებავთ ინტუიტიური წვდომა თუ წარმოსახვა კარგად აისახა რომანში “განდევილი პარიზში”, რომელიც მისი ავტობიოგრაფიული ჩანაწერების პატარა კოლექციას წარმოადგენს. აქ თავმოყრილია 19 სკეჩი და ესე. ამ ჩანაწერებიდან ვიგებთ, როგორ გაიარა კალვინოს ბავშვობამ ჩრდილო იტალიაში, რა გავლენა მოახდინა მასზე ფაშიზმის წლებმა, როგორ უარყო კომუნისტური იდეალები და სხვა. “მეც სტალინისტი ვიყავი? – სვამს ერთგან შეკითხვას, რომელიც რელიგიური კონფესიის მსგავსად ჟღერს და იქვე უპასუხებს: ცოტათი ახლაც ვარ სტალინისტი”.

წიგნის ძირითადი თემა მაინც “გლობალური კულტურისკენ ტოლწევაა”. კალვინოს ყურადღების ცენტრში მსოფლიოს ორი მნიშვნელოვანი ქალაქი ექცევა: პარიზი და ნიუ იორკი. კალვინო ფაქტობრივად ორივე ქალაქის მოქალაქედ მიიჩნევს თავს.

წიგნის შესავალში, რომელიც კალვინოს ქვრივს ეკუთვნ

ნის, წერია: “როგორც ავტობიოგრაფიული დოკუმენტი, ჩემთვის ეს წიგნი ძალიან არსებითია. ეს არის მისი ავტობიოგრაფიული, ყველაზე უფრო სტიქიური ხასიათისა და უშუალო ბიოგრაფია.”

ასეთი ბიოგრაფიული ხასიათის ნაშრომის არსებობა იტალიური ლიტერატურისთვის განასაკუთრებით მნიშვნელოვანია. იტალიო კალვინო ხომ თავისი ხალხისთვის მხოლოდ მწერალი არ იყო. 1985 წლის 19 სექტემბერს, როდესაც ის გარდაიცვალა, იტალიელები მიხედნენ, რომ მათ საუკეთესო მეგობარი დაკარგეს. უმბერტო ეკოს ნეკროლოგმა, რომელიც გაზეთ *Corriere della Sera*-ში გამოქვეყნდა, თითქმის დაჩრდილა თავზარდამცემი ინფორმაცია მექსიკაში მომხდარი დიდი მიწისძვრის შესახებ. ამავე გაზეთში ჯონ აპდაიკი წერდა: “მსოფლიო ლიტერატურას აღარა აქვს ყველაზე თავისუფალი სამოქალაქო ხმაო.” მისი ქვრივის ცნობით, კალვინო, რომელიც 62 წლის ასაკში გარდაიცვალა, კიდეც 14 წიგნის დაწერას აპირებდა.

ნიკ ჰორნბი,
“31 სიმღერა”
31 Songs
By Nick Hornby
Viking,
208 გვ.

წიგნმა, რომელიც თანამედროვე მუსიკაზე და შემსრულებლებზე ინერება, ორ გამოცდას მაინც უნდა გაუძლოს. პირველ რიგში, ავტორმა უნდა გაითვალისწინოს, რომ მკითხველს ეს სიმღერა შესაძლოა მოსმენილიც კი არ ჰქონდეს; ამასთან, წიგნმა მკითხველი თანამედროვე მუსიკალური პროცესებით მეტნაკლებად უნდა დაინტერესოს. დანარჩენი კი უკვე მწერლის ნიჭსა და

უნარზეა დამოკიდებული. ლიტერატურულ ალღოსა და გემოვნებას კი ისეთ ცნობილ ბრიტანელ მწერალს, როგორიც ნიკ ჰორნბია, ნამდვილად ვერ დაუწუნებთ. ახალი კრებული, რომელშიც 31 თანამედროვე მუსიკალური კომპოზიციაა მოხილული, ზემოაღნიშნულ ფუნქციებს ნამდვილად ასრულებს. წიგნი უდავოდ დაინტერესებს მუსიკის, და არამარტო მუსიკის, მოყვარულებს. აქ შეხვდებით ძველი თაობის ვარსკვლავებს - ბრუს სპრინგსტინს, ბობ დილანს, როდ სტიუარტს,

სანტანას, “ლედ ზეპელინს”, “ბითლზს”, ვან მორისონსა და სხვებს, ახალი თაობის პოპულარულ შემსრულებლებს და ნაკლებად ცნობილ მუსიკოსებს.

ნიკ ჰორნბის ახალი წიგნი ესეების კრებულია: ეს არის წიგნი მუსიკაზე, - ამბობს ავტორი. თუმცა ამ ესეებს კრიტიკოსთა ერთი ნაწილი მუსიკალურ რეცენზიებად არ განიხილავს. თუმცა ეს, რა თქმა უნდა, წიგნის მხატვრული ღირსებებს არაფერს აკლებს. ესაა ავტორისეული ინტერპრეტაცია იმ 31 სიმღერისა, რომლებმაც, შეიძლება ითქვას, შეცვალეს მწერლის ცხოვრება, ესაა წიგნი ისეთ ადამიანებზე, რომლებიც ნიკ ჰორნბის მსგავსად აზროვნებენ.

მუსიკის ავანტურა იმაში მდგომარეობს, რომ არასოდეს იცი, სად მიგიყვანს იგი. როდ სტიუარტმა ჰორნბი ბობი ბლანდთან მიიყვანა, ბობი ბლანდის მუსიკამ ბობი კინგი ამოატივტივა და ასე დაიბადა ესეების კრებულიც, რომელიც მუსიკალურ თემებთან ერთად მრავალ სხვადასხვა ასპექტსაც შეიცავს.

თანამედროვე შემსრულებელთა შეფასებისას ნიკ ჰორნბი არასოდეს გაურბის სიტყვას “სრულყოფილი” (perfect), ერთ-ერთი ასეთი perfect-ის ნიმუშია ყველასათვის ცნობილი მომხიბლავი ნელი ფურტადო და მისი სიმღერა *I am Like a Bird*, ასე ხშირად რომ ტრიალებს MTV-ის ჰიტ-ალბუმში.

თუმცა აქვე ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ ჰორნბის ესეები მუსიკალური კრიტიკის სფეროს არ მიეკუთვნება, ხშირად ისინი უბრალოდ ავტორის ემოციებსა და გრძნობებს გადმოგვცემს. ამასთან, სიმღერები – მათი ტექსტი, მუსიკა, შესრულების სტილი გამოყენებულია ამა თუ იმ სოციალური მოვლენის ან ცალკეული ადამიანის ფსიქოლოგიის ამოსახსნელად.

კრიტიკოსები ერთხმად აღნიშნავენ, რომ ამ წიგნის რეცენზიის დაწერა ძალიან რთულია. მიზეზი მარტივია – როგორც უკვე ვთქვით, ეს ხომ არც წმინდა წყლის მუსიკალური კრიტიკაა, არც მსჯელობა სოციალურ თემებზე და და არც სხვა რამ. კრებული მრავალი ასპექტის ნაზავს წარმოადგენს, ბოლოსდაბოლოს წიგნში ხომ ის 31 სიმღერაა შესული, რომლებმაც შეძრა ნიკ ჰორნბი. კრებული ბევრს გვეუბნება თვით მწერლის პიროვნებაზე, იმაზე, თუ როგორ ზემოქმედებას ახდენს მუსიკა ადამიანის სულზე...

წიგნში ხუმრობანარევე თერაპიულ რჩევებსაც შეხვდებით, რომლებიც თანამედროვე მსმენელთან ერთად დიჯეებსაც გამოადგებოდათ, მაგალითად ასეთი: “მოუსმინეთ ამ კომპოზიციას და გახდებით ისეთივე ბედნიერი, ბრძენი და მაგარი, როგორიც მე ვარ.”

დაბოლოს, ისიც უნდა ითქვას, რომ კრებული ნიკ ჰორნბიმ მას შემდეგ დაწერა, რაც, თავისი ანგარიშით, 1500-ჯერ მოისმინა ბრუს სპრინგსტინის Thunder Road-ს, ხოლო ლეგენ-

დარული “ბითლზი” უკვე იმდენჯერ ჰქონდა მოსმენილი, რომ ვერც კი დაითვალა.

ნიკ ჰორნბი თავის დროზე მკითხველმა პოპულარული საფეხბურთო წიგნით შეიყვარა: *But It’s About Arsenal*.

კლინტონ ჰეილინი,
“გრძნობთ სიჩუმეს?”
ვან მორისონი:
ახალი ბიოგრაფია
Can You Feel the Silence?
Van Morrison: A New Biography
By Clinton Heylin
Penguin Viking,
505 გვ.

ვან მორისონის ახალი ბიოგრაფიით იმედგაცრუებას კრიტიკოსები ვერ მალავენ. ეს არ არის ბიოგრაფიული ხასიათის თხზულება, არც დოკუმენტურ წყაროდ გამოდგება და არც მხატვრული ღირებულება აქვს, - გამანადგურებელი ეპითეტებით უმალ შეამკეს ახალი წიგნი ლიტერატურული რეცენზიების ავტორებმა და იქვე დააზუსტეს: ეს არის სიტყვების თამაში, გრძელი, გაწელილი ამბავი, თანაც იუმორს მოკლებული; არადა, იუმორი პრინციპში აუცილებელი ატრიბუტია შოუ-ბიზნესის სამყაროს ცხოვრების აღწერისას.

თავისი მკითხველი ამ წიგნს მაინც გამოუჩნდა, თუმცა ძნელია იმის თქმა, რამ განაპირობა მკითხველის ინტერესი – ავტორის ლიტერატურულმა ალლომ თუ თავად მორისონის წინააღმდეგობრივმა ფიგურამ: ვან მორისონი ხომ სწორედ ის მუსიკოსია, რომელიც როკ-ენროლის უცნაო სამყაროშიც კი გამოირჩეოდა მძიმე ხასიათითა და უცნაური ქცევით და როკ-ენროლის უსაზღვრო სტანდარტებშიც კი არ ჯდება. თანამედროვეთა გადმოცემით, მისი მოქმედების პროგნოზირება ფაქტობრივად შეუძლებელი იყო, ვან მორისონის პიროვნება იდუმალებით მოცულიც იყო და ერთგვარად შემაძრწუნებელიც.

მაინც სამწუხაროა, - თავისას არ იშლიან კრიტიკოსები, - ეს ყველაფერი ბევრად უფრო კარგად შეიძლებოდა დაწერილიყო. არსებობს მდიდარი მასალა, მომღერლის ბიოგრაფიული დეტალები, ურთიერთობები და შეხლა-შემოხლა სხვა მუსიკოსებთან, ბოჰემური ცხოვრება. თანაც არიან ავტორები, რომლებიც უფრო მეტ დროს გაატარებდნენ არქივებსა და წიგნებში თავჩარგულნი, და ნაკლებ დროს დაუთმობდნენ ფუჭ ლაპარაკს. 505 გვერდის დაწერა ნამდვილად არ არის საჭირო იმისათვის, რომ თქვა ის, რაც დიდი ხანია ნათქვამია და რომც არ იყოს ნათქვამი, ისედაც ყველამ კარგად იცის: დიახ, ვან მორისონი ძალიან რთული ტიპი იყო, მაგრამ ძალიან კარგი მუსიკოსი. თუ მწერალი ასეთ სქელტანაინ წიგნში მხოლოდ ამის თქმას შეძლებს და სხვას ვერაფერს იტყვის, ესე იგი, ავტორს ლიტერატურაში ბევრი არაფერი გაეგება.

ამ წიგნის გმირი წინააღმ-

დეგობრივი პიროვნება იყო, ასეთივე წინააღმდეგობითაა სავსე რომანიც, რომელიც მის ცხოვრებაზე მოგვითხრობს. განსხვავება ისაა, რომ მძიმე ხასიათს ვან მორისონის შემოქმედებითი კარიერისთვის ხელი არ შეუშლია, წიგნში გაპარული უზუსტობები კი მწერლის არაკომპეტენტურობაზე მეტყველებს...

აქედან გამომდინარე, შესაძლოა, კრიტიკოსების შენიშვნები სხვა ავტორებსაც დაუჯდეთ ჭკუაში, და ვან მორისონის ცხოვრება კვლავაც მოექცეს ლიტერატურის ყურადღების ცენტრში, რადგან მწერალიც და მკითხველიც შემოქმედებაში ჭეშმარიტებას ეძიებს, ვან მორისონის თავზეხელაღებულ ცხოვრებაში კი იდო ერთი უდავო ჭეშმარიტება - მუსიკა.

იოზეფ როთი,
“რა ვნახე – ამბები ბერლინიდან, 1920-1933”
What I Saw: Reports from Berlin, 1920-1933
By Joseph Roth,
Translated by Michael Hofmann
Norton,
2002

ამ წიგნის ანოტაცია ძალიან ლაკონურად, სულ რაღაც ორი სიტყვით შეიძლება გადმოვცეთ: ფაშიზმის დაბადება. მისი ავტორი იოზეფ როთი გერმანულენოვან ქვეყნებში ერთ-ერთი საუკეთესო ჟურნალისტი იყო.

როთი 1894 წელს დაიბადა ებრაულ ოჯახში გალიციაში, ჰაბსბურგის იმპერიის აღმოსავლეთ საზღვარზე. პირველი მსოფლიო ომის დროს ის ავსტ-

რო-უნგრეთის არმიაში მსახურობდა და აღმოსავლეთ ფრონტზე იბრძოდა. შემდგომში თავის სტატიებში წერდა კიდეც: მე ნავაგე ბრძოლა, როგორც გენერალმა ლუდენდორფმა, მაგრამ, ლუდენდორფისგან განსხვავებით, ჩემთვის ჩინ-მედლები არავის მოუციაო”. ჟურნალისტური საქმიანობა როთმა ვენაში დაიწყო, შემარცხენეთა გაზეთისთვის წერდა. 1920 წელს ის ბერლინში გადავიდა და ადგილობრივ გაზეთში - *Berliner Boersen-Courier*-ში მუშაობდა კორესპონდენტად. სამი წლის შემდეგ ფელეტონების წერა დაიწყო და ერთ-ერთ ყველაზე პრესტიჟულ

გაზეთში *Frankfurter Zeitung*-ში (ახლა *Frankfurter Allgemeiner Zeitung*) დაიღო ბინა. ამ ფელეტონებს თავის სახელს ასეთნაირად აწერდა: *rth*. ამასთან ერთად, იოზეფ როთი წერდა ჩანახატებს, ამზადებდა სასამართლოდან რეპორტაჟებს და რეცენზიებს კინოზე, თეატრსა და ლიტერატურაზე. სწორედ ამ წელს გამოვიდა მისი პირველი რომანი *Das Spinnennetz* (“ობობას ქსელი”), რომელშიც მწერლის მემარჯვენე განწყობა იყო ასახული.

1925 წელს, როცა გენერალი ჰინდენბურგი რესპუბლიკის პრეზიდენტი გახდა, მან გალიზიანებულმა განაცხადა, რომ როთის რომანს არასოდეს წაიკითხავდა. როთმა ბერლინი მიაციტოვა და ისევ ფელეტონების წერას მიუბრუნდა, ამ პერიოდში მწერალს მთლიანად გაუქარწყლდა მემარცხენე ილუზიები. როცა 1933 წელს გერმანიის სათავეში ჰიტლერი მოვიდა, როთმა საერთოდ მიატოვა სამშობლო და პარიზში, ამსტერდამსა და ოსტენდში ცხოვრობდა. სასონარკვეთილი იყო და ამ სასონარკვეთილებებში მყოფი 1939 წლის მაისში გარდაიცვალა კიდეც.

აღნიშნულ კრებულში ჯოზეფ როთის ბერლინური მიმოხილვებია შეკრებილი. ეს სტატიები 1996 წელს შეკრიბა მაიკლ ბინერტმა და თარგმნა ჰოფმანმა. “რა ვნახე” მცირე ზომის სექციების კრებულია, ეს არ არის წმინდა დოკუმენტური წყარო, მაგრამ დოკუმენტურ მასალაზე ბევრად უფრო შთამბეჭდავია. როგორია როთის ბერლინი? – ქალაქი, რომელიც სირცხვილისა და ნოსტალგიის ჭაობში ჩაფლულა და თან მოდერნიზაციისაკენ მიისწრაფის. ეს არის ქალაქი, რომლის გზაც არსად არ მიდის, გარდა ბერლინისა.

როგორც კრიტიკოსები ამბობენ, თუ შეიძლება, რომ როთის ნაწერებს რამე ნაკლი გამოვუძებნოთ, ეს ხასიათის სწორხაზოვნება, როთის გმირები არ არსებობენ უნიფორმის გარეშე. სხვათა შორის, ეს სწორხაზოვნება – იგივე *Einseitigkeit*, როგორც გერმანულ ჟურნალისტიკასა და მწერლობაში მიღებულია, როთის დიდ ნიჭზე მეტყველებს. ქალაქის მცხოვრებთა პორტრეტები თვალის ერთი შევლევით არის დახატული.

იოზეფ როთის ახალი კრებული საინტერესო მასალაა ლიტერატურით, პოლიტიკით, მასმედიის მუშაობით, სამყაროში მიმდინარე კატაკლიზმებით, გერმანიის პოლიტიკური პროცესებითა და ფაშიზმის ფენომენით დაინტერესებული მკითხველისთვის.

1933 წლის 10 მარტს ფაშისტებმა ოპერნჰოლაცში საჯაროდ დაწვეს წიგნები, მათ შორის “ობობას ქსელიც” იყო. “ჩვენ ვუმღეროდით გერმანიას, ნამდვილ გერმანიას, სწორედ ამიტომაც დაგვწვეს დღეს ჩვენ” – ასე გამოეხმაურა გულგატეხილი მწერალი ამ ფაქტს.

მომავლად
თამარ სუხიშვილმა

თამრიკო ლებანიძე: კითხვა გოიმობაა, ოღონდ - ელიტარული

მწერლების გარდა, "დიოგენე" კონკურსს ჟურნალისტებისთვისაც გამართავს

ნანა კობახიძე

დღეს გამომცემელ თამრიკო ლებანიძეს წარმოგიდგენთ, გამომცემლობა "დიოგენეს" პატრონესას (როგორც ვახუშტი კოტეტიშვილმა უწოდა). ვფიქრობ, ეს სახელი ლიტერატურის მოყვარულთათვის ნამდვილად არ არის უცხო, რადგან მის მიერ გამომცემული წიგნები, გარდა იმისა, რომ გემოვნებით არის შერჩეული, პრეზენტაციათა ორიგინალობითაც გამოირჩევა (მაგალითად ბორის ვიანის "დღეთა ქაფისა" და ვახუშტი კოტეტიშვილის "აღმოსავლურ-დასავლური დივანიც" კმარა, რომელიც იქ მყოფთ დიდხანს დაამახსოვრდებათ). თამრიკო ასეთივე საინტერესო მოსაუბრეა. მას გამომცემლობა "დიოგენეს" ახალ ოფისში შევხვდი და ბევრი საინტერესო რამ შევიტყვე.

დავინწყით სულ თავიდან. ეს ნამდვილად არ ყოფილა "მაშინ, პეტერბურგში", ეს იყო 1995 წლის არეულ-დარეულ საქართველოში, როდესაც მეგობრებთან ერთად

თამრიკო ლებანიძემ პირველი წიგნი - კარლ გუსტავ იუნგის "სიზმრები" გამოსცა. იმ დროს საგამომცემლო საქმიანობა ახალი ხილი იყო და გამომცემლებს თავიანთი წიგნების, ასე ვთქვათ, დევნა უწევდათ. გამომცემელი იხსენებს, რომ დღეში რამდენჯერმე მიდიოდა სტამბაში და ბოლოს იქაურ ვირთხებსაც დაუმეგობრდა, თუმცა, ამ ყველაფერს უშედეგოდ არ ჩაუვლია. იმ პერიოდის კვალობაზე საკმაოდ მაღალი ხარისხის გამოცემა გამოვიდა და კომერციული თვალსაზრისითაც წარმატებული აღმოჩნდა. ასე "რბილად" (როგორც თავად ამბობს) გადავიდა პროფესიით ფსიქოლოგი თამრიკო ლებანიძე საგამომცემლო საქმიანობაში. თუმცა ძველ პროფესიას არ ღალატობს და როგორც კი შესაძლებლობა ეძლევა, ფსიქოლოგიური ლიტერატურის გამოცემაზე ზრუნავს. მაგალითად, ერთ თვეში გამოვა იუნგის "სიზმრების" ხელახალი გამოცემა. გარდა ამისა, მიმდინარეობს მოლაპარაკება იუნგის კიდევ ერთ მნიშვნელოვან ნაშრომზე - "ფსიქოლოგია და ალქიმია," რომელსაც ქართველი მკითხველი წელიწადნახევარში იხილავს.

თამრიკოს გამომცემლობაზე არასოდეს უოცნებია (ანკი შეიძლება ვინმე ბავშვობაში ოცნებობდეს, რომ ოდესმე გახდება გამომცემელი?), თუმცა, დღეს ამ საქმიანობის გარეშე საკუთარი არსებობა ვერ წარმოუდგენია. ამას ისიც უწყობს ხელს, რომ დღესდღეობით საგამომცემლო ბიზნესმა შედარებით "ამოიწია". განსაკუთრებით კი საბავშვო ლიტერატურისადმი გაჩნდა ძველებური ინტერესი, აი ისეთი, ჩვენს ბავშვობაში რომ იყო, როდესაც კვირაში ერთხელ მაინც დედაჩემი წიგნებით დატ-

ვირთული მოდიოდა მაღაზია "ნაკადულიდან" (სხვათა შორის, ეს ადგილი დღესაც სასიამოვნო ასოციაციას იწვევს ჩემში). დღეს უკვე მე ვცდილობ ჩემს შვილს შეძლებისდაგვარად ხშირად მიუტანო ახალი წიგნები და როგორც თამრიკო ამბობს, ჩემნაირთა რიცხვმა იმატა. თუმცა, ალბათ, ეს მოვლენა კარგა ხანს ვერ გახდება ისეთი მასობრივი, როგორც საბჭოთა პერიოდში იყო, რადგან წიგნი საკმაოდ ძვირფასიანი სიამოვნებაა, რის უფლებასაც საკუთარ თავს ყველა ვერ აძლევს. თუმცა, თამრიკო ლებანიძე აქაც გვთავაზობს გამოსავალს. მისი აზრით, აუცილებელია ამოქმედდეს დღეისათვის მივიწყებული საბიბლიოთეკო ქსელი, ოღონდ არა ისეთი, როგორიც ჩვენს ბავშვობაში იყო - არამედ თანამედროვე, კომპიუტერიზებული, სადაც ბავშვებს უამრავი "სატყუარათი" მიიზიდავენ. ვერ გეტყვით, დადგება თუ არა ეს საკითხი ოდესმე ჩვენი ხელი-სუფლების პრიორიტეტთა შორის, რადგან დღესდღეობით არათუ ბიბლიოთეკების განახლებაზეა საუბარი, რაც არის, ისინიც იხურება. როგორც ჩანს, ამ პრობლემას ისევ მეცენატებმა უნდა მიხედონ. ეს გადაუდებელი საკითხია, რადგან ქართველი მოზარდები კითხვას უკვე თაკილობენ. ამას წინათ ერთ-ერთ საბავშვო ტელეგადაცემაში მოვისმინე პატარა ქართველის

პოზიცია, რომელიც ამბობდა, დღეს ახალგაზრდები აღარ ვკითხულობთ, რადგან ეს გოიმობაა. ამ მოსაზრებას თამრიკო ლებანიძეც იზიარებს, ოღონდ მცირე ინტერპრეტაციით - "კითხვა გოიმობაა, ოღონდ ელიტარული გოიმობაა".

მისთვის წარმოუდგენელია, რამ შეიძლება შეცვალოს ის სიამოვნება, რასაც წიგნთან ურთიერთობა გვანიჭებს. სამწუხაროდ, ამ მხრივ ვითარება მთელს მსოფლიოში უარესობისკენ შეიცვალა, რადგან თანამედროვე ტექნოლოგიები თავისას შერევა. ჩვენი სტუმარი მიიჩნევს, რომ დღესდღეობით ადამიანების ვიზუალური ველი ძალზე დანაგვიანებულია, რაც მათი პიროვნული თავისუფლების ხარისხს აქვეითებს. გარდა ამისა, თითქმის მთელს მსოფლიოში შეიმჩნევა საკმაოდ არასასიამოვნო ტენდენცია - ანუ ერთჯერადი, ვაგზლის ლიტერატურის მომძლავრება. რამდენიმე ხნის წინათ თამრიკო გაეცნო ირანელი მწერალი ქალის, გოლი თარაყის ინტერვიუს, პარალელურად ნაუკითხავს მიმოხილვითი სტატია თანამედროვე იტალიური ლიტერატურის შესახებ და რაოდენ დიდი იყო მისი გაოცება, როდესაც აღმოაჩინა, რომ ირანში, იტალიასა და საქართველოში მსგავსი პროცესები ხდება. ერთჯერადობის ცნება, რაც XX საუკუნეში მოიტანა, ძალზე მძიმედ დაეტყო

ლიტერატურას - კერძოდ კი ის, რომ ქრება მაღალი საზომის ცნება - და არა მხოლოდ ლიტერატურაში. თუმცა, თამრიკო ამას ვერ ურიგდება. მისთვის გაუგებარია, რატომ შეიძლება დასწიოს ქვევით თამასა და მიეძალოს "ჰამბურგერულ" ლიტერატურას, როდესაც არსებობს ძალიან ბევრი კარგი ავტორი. იგი ცდილობს, მისმა გამომცემლობამ კარგი წიგნები გამოსცეს, რათა მკითხველი ჭეშმარიტ ღირებულებებთან დააბრუნოს.

რადგან საბავშვო ლიტერატურას შეეხებო, გაუწყებთ, რომ მალე გამოვა ასტრიდ ლიდგრენის "ძირითადი" ნაწარმოებების ხელახალი გამოცემა - 4 წიგნი: "სახურავის ბინადარი კარლსონი," "პეპი გრძელი წინდა," "ჩვენ სალტკროკელები ვართ" და "ძმები ლომგულები" (ეს ყველაფერი ორიგინალის ილუსტრაციებით). სხვათა შორის, ეს უკანასკნელი ახლა ითარგმნება შვედურიდან და პირველად გამოიცემა ქართულ ენაზე. ეს არის ძალზე საინტერესო წიგნი, რომელსაც, თურმე, მაშინ უკითხავნ ბავშვებს, როდესაც ისინი პირველად აღნოაჩენენ სიკვდილის ცნებას. გარდა ამისა, "დიოგენე" აქტიურად ზრუნავს ახალი სახელების წარმოსაჩენად ქართულ ლიტერატურაში. თამრიკო ლებანიძე მიიჩნევს, რომ ქართული ლიტერატურა არ შემოიფარგლება მხოლოდ რამ-

დენიმე აღიარებული ავტორით, ეს არის თავისუფალი სივრცე, სადაც დამკვიდრების უფლება აქვს ყველა ახალ სახელს, რა თქმა უნდა, იმ შემთხვევაში, თუ მკითხველი ობიექტური შემფასებელია. ამ თვალსაზრისით გამომცემელი დიდ მნიშვნელობას ანიჭებს ლიტერატურულ კონკურსებს. შარშან "დიოგენეს" მიერ ორგანიზებულ "პენ-მარათონზე", მისი აზრით, რამდენიმე საინტერესო სახელი წარმოჩინდა. ერთ-ერთი მათგანია გელა ჩქვანავა, რომლის წიგნის პრეზენტაციაც გაზფხულზე, "პენ-მარათონ-2003"-ზე იგეგმება. სხვათა შორის, თამრიკო ლებანიძე კონკურსების ფორმას მიესალმება და სხვა გამომცემლებსაც ურჩევს, აქტიურად გამოიყენონ იგი რეკლამისთვის. თავად კი, გარდა "პენ-მარათონისა," კიდევ ერთ ლიტერატურულ კონკურსს გვპირდება - რაც არ უნდა უცნაურად მოგეჩვენოთ, ამ სფეროში მოღვაწე ჟურნალისტებისთვის. თამრიკოს აზრით, საზოგადოება ძირითადად იმ ჟურნალისტებს იცნობს, რომელნიც პოლიტიკას აშუქებენ, კულტურა ნაკლებ პრიორიტეტულია. დროა, ასეთი დამოკიდებულება შეიცვალოს, ამიტომ სულ მალე "დიოგენეს" პატრონესა გვინვევს კონკურსზე, რომელიც მეტად საინტერესო ფორმატით გაიმართება. ეს

გაგრძელდება E16 გვერდზე

თვის ბასთსაღარაბი

წიგნის მაღაზია "პარნასის" მონაცემებით 12 თებერვალი - 12 მარტი

მსატვრული ლიტერატურა

1	new	აკა მორჩილაძე	ძირს სიმინდის რესპუბლიკა	"ბაკურ სულაკაურის გამომცემლობა"	21.2
2	1	ვახუშტი კოტეტიშვილი	აღმოსავლურ-დასავლური დივანი	"დიოგენე"	8.9
3	2	ჯ.კ. როულინგი	ჰარი პოტერი და ფილოსოფიური ქვა	"ბაკურ სულაკაურის გამომცემლობა"	8.0
4	8	გურამ დოჩანაშვილი	კაცი, რომელსაც ლიტერატურა ძლიერ უყვარდა	"საარი"	4.1
5	6	ყურბან საიდი	ალი და ნინო	"დიოგენე"	4.0
6	4	კოტე ყუბანეიშვილი	ლექსები	"სანი"	3.7
7	13	აკა მორჩილაძე	სხვა	"ბაკურ სულაკაურის გამომცემლობა"	3.3
8	new	ჰერმან ჰესე	ტრამალის მგელი	"ოთარ ყარალაშვილი"	3.3
9	3	გურამ დოჩანაშვილი	სამოსელი პირველი	"სანი"	3.0
10	9	გურამ დოჩანაშვილი	ვატერ(პო)ლოო	"სანი"	2.4
11	new	ელადიმირ ნაბოკოვი	ლოლიტა	"ლოგოს-პრესი"	2.3
12	new	ო` ჰენრი	მოგვთა საჩუქრები (ნოველები)	"აფ-მენეჯმენტი"	2.2
13	11	აკა მორჩილაძე	ფალიაშვილის ქუჩის ძაღლები	"ბაკურ სულაკაურის გამომცემლობა"	2.0
14	new	გოდერძი ჩოხელი	ადამიანთა სევდა	"სანი"	1.9
15	new	ჰერმან ჰესე	ნარცისი და გოდდმუნდი	"ოთარ ყარალაშვილი"	1.9
16	new	გოდერძი ჩოხელი	ღმერთის შვილები	"სანი"	1.7
17	new	აკა მორჩილაძე	გაქრები მადათოვ ზე	"ბაკურ სულაკაურის გამომცემლობა"	1.5
18	20	15 საუკეთესო მოთხრობა	ანთოლოგია	"ბაკურ სულაკაურის გამომცემლობა"	1.5
19	new	დათო ევგენიძე	8501 სიტყვა	"ბაკურ სულაკაურის გამომცემლობა"	1.5
20	7	რადიარდ კიპლინგი	სწორედ ასეთი მოთხრობები	"დიოგენე"	1.4

მაცნიაგა/აშუღიცისტიკა

1	new	გიორგი გორგოძე	დღესასწაულის წადილი - დავით ყიფიანი	"რეინგოლდ და კომპანია"	10.3
2	1		მსოფლიოს უდიდესი საოცრებანი	"გლობუსი"	3.5
3	2		საბავშვო ენციკლოპედია	"ბაკურ სულაკაურის გამომცემლობა"	2.3
4	new	მერაბ მამარდაშვილი	ლექციები ფსიქონალიზის შესახებ	"მ. დ. გ. კ. ი."	1.3
5	new	გალაკტიონოლოგია I	სტატიების კრებული	"ლიტერატურის ინსტიტუტი"	0.7

პარიოღიკა

1	1	"არილი"	ლიტერატურული ჟურნალი	4,8
2	new	"24 საათი"	დამატება: წიგნები-ლიტერატურა	3.2
3	new	"XX საუკუნე"	ლაშა თაბუკაშვილის ჟურნალი	0.6
4	2	"კონტინენტი"	მხატვრულ-ლიტერატურული ჟურნალი	0.5
5	3	"საგურამო"	ლიტერატურული ჟურნალი	0.5

თამრიკო ლებანიძე:

კითხვა გოიმოზაა, ოღონდ - ელიტარული

E15 გპარდიდან

იქნება მედია-წვეულება, სადაც მოეწყობა ვიქტორინა, ფურშე-ტი, გათამაშდება პრიზები, და ამ ყველაფერს საკმაოდ მზიარული სახე ექნება. თქვენი არ ვიცი, მე კი ამ წამოწყებამ ძალზე გამახარა. კარგი იქნება, თუ თამრიკოს სხვებიც აჰყვებიან. მანამდე კი ისევ "დიოგენეს" და მის პრიორიტეტებს დავუბრუნდეთ. თამრიკო ლებანიძისთვის კიდევ ერთ პრიორიტეტად რჩება თარგმანები. "თარგმანის ხელოვნება ცალკე პრობლემაა. შეძლების-დაგვარად ვცდილობთ, ყურადღება მივაქციოთ ამ სფეროს, თუმცა, უმჯობესია, ენასთან დაკავშირებული ბევრი საკითხი სახელმწიფოებრივ დონეზე განიხილებოდეს" - მიიჩნევს იგი, თუმცა სახელმწიფოს იმედად მაინც არ რჩება და მაღალხარისხოვანი თარგმანების გამოცემაზე თავად ზრუნავს. უახლოეს მომავალში რამდენიმე საინტერესო თარგმანი გველის. კერძოდ, ისეთივე ფორმატით, როგორც ედგარ ალან პო, გამოვა ემილი დიკინსონი. ანუ წიგნი ორენოვანი იქნება, ავტორის ბიოგრაფიითა და კომენტარებით. მსგავსი გამოცემები, რომელიც არა მხოლოდ საკითხავია, არამედ შემეცნებით-სასწავლო ფუნქციასაც ასრულებს, ძალზე მნიშვნელოვანია.

ერთი სიტყვით, თამრიკო ლებანიძე უქმად ნამდვილად არ ცდება. თუმცა, ძალიან ანუხებს

ის, რომ მისი "ახალი" კოლეგა-გამომცემლები "ძველი" კოლეგა-ფსიქოთერაპევტებისგან განსხვავებით, ერთად არ იკრიბებიან და პრობლემების გაზიარების მეტოდით არ თავისუფლდებიან იმ "ჭუჭყისგან," რაც თანაბრად ახლავს როგორც ფსიქოთერაპევტის, ასევე გამომცემლის საქმიანობას. "როგორც ჩანს, კონკურენცია უკვე საკმაოდ მძიმეა" - ასე ხსნის თამრიკო ამ საკითხს და ჯანსაღ კონკურენციას მიესალმება. თუმცა, როგორც ჩანს, ქართველი გამომცემლები მაინც ახერხებენ ერთმანეთთან თანამშრომლობას - ამის დასტურია "დიოგენესა" და მაღაზია "პარნასის" ერთობლივი აქცია, რომელსაც თამრიკო "პიკს" უწოდებს. "ეს იყო განსაკუთრებული მოვლენა – იმ დღეს ქალაქში დამყარდა რეკორდი და ვფიქრობ, ეს ერთხანს არ განმეორდება. არ არის აუცილებელი, რომ მსგავსი ზეიმი ყოველდღე გვქონდეს, მთავარია, პერიოდულობა შევინარჩუნოთ და ტემპი, რომელიც ქართულმა წიგნმა "აკრიფა", იყოს მზარდი" - გვითხრა თამრიკომ.

P.S. და ბოლოს, რამდენიმე თვის წინათ მან მითხრა, რომ ოცნებობს საკუთარ საგამომცემლო სახლზე, თუმცა ამისთვის მხოლოდ 2 მილიონი დოლარი სჭირდება. დავინტერესდი, რა შეიცვალა მას შემდეგ. "არაფერი - მითხრა თამრიკომ, ოღონდ ახლა 4 მილიონი მჭირდება". რა ცოტა კმარა ადამიანის ბედნიერებისთვის!

წიგნის საერთაშორისო გაზრობები

- London Book Fair
- 16/03/2003 - 18/03/2003 London
- Helen Shiers
- Managing Director
- Oriel House
- 26 The Quadrant
- Richmond, Surrey, TW9 1DL
- GREAT BRITAIN
- Phone.: +44 (0) 20 89107815
- Fax: +44 (0) 20 89107930
- E-Mail: joanne.veale@reedexpo.co.uk
- > www.lbf-virtual.com
- Leipzig Book Fair
- 20/03/2003 - 23/03/2003 Leipzig
- Oliver Zille
- Project Manager
- P.O.Box 100720
- 04007 Leipzig
- GERMANY
- Phone.: +49 (0) 341 6788240
- Fax: +49 (0) 341 678168242
- E-Mail: buchmesse@leipzig-messe.de
- > www.leipzig-buchmesse.de
- 23ème Salon du Livre
- 21/03/2003 - 26/03/2003 Paris
- Taya de Reynius
- Managing Director
- 11, rue du Colonel Pierre Avia - BP 571
- 75726 Paris Cedex 15
- FRANCE
- Phone: +33 (0) 1 41904740
- Fax: +33 (0) 1 41904749
- E-Mail: livre@reedexpo.fr
- > www.salondulivreparis.com
- Bildungsmesse
- 31/03/2003 - 04/04/2003 Nuremberg
- Roland Tannreuther
- Project Manager Nürnberg
- Fair Center

- D-90471 Nürnberg
- GERMANY
- Phone: +49 (0) 911 8606-8312
- Fax: +49 (0) 911 8606-8580
- E-Mail: bildungsmesse@nuernbergmesse.de
- > www.nuernbergmesse.de
- Bologna Children's Book Fair
- 02/04/2003 - 05/04/2003 Bologna
- Guiseppe Fini
- Acting Managing Director
- Piazza Costituzione 6
- 40128 Bologna
- ITALY
- Phone: +39 (0) 051 282111
- Fax: +39 (0) 051 6374011
- E-Mail: bookfair@bolognafiere.it
- > www.bookfair.bolognafiere.it
- 29th Feria Internacional del Libro Buenos Aires
- 14/04/2003 - 05/05/2003 Buenos Aires
- Marta Diaz
- Director
- Hipylito Yrigoyen 1628, 5° Piso
- C 1089AAF Buenos Aires
- ARGENTINA
- Phone: +54 (0) 11 4374-3288
- Fax: +54 (0) 11 4375-0268
- E-Mail: fundacion@el-libro.com.ar
- > www.el-libro.com.ar
- Feria Internacional del Libro
- 23/04/2003 - 05/05/2003 Bogota
- Roberto Vergara and Jack Stellabatti
- Managing Directors
- Carretera 40 No. 22 C - 67
- A.A. 6843 Santafé de Bogotá D.C.
- COLOMBIA
- Phone: +57 (0) 1 33767676
- Fax: +57 (0) 1 3377272 or 3377271
- E-Mail: info@corferias.com
- > www.feriadellibro.com or www.corferias.com

- 10th International Book Festival Budapest
- 24/04/2003 - 27/04/2003 Budapest
- Piiter Lőszly Zentai
- Director
- H-1367 Budapest
- P.O.B. 130
- HUNGARY
- Phone: +36 (0) 1 343-2540
- Fax: +36 (0) 1 343-2541
- E-Mail: festival@mkke.hu
- > www.mkke.hu
- Prague International Book Fair - BookWorld 2003
- 24/04/2003 - 27/04/2003 Prague
- Dr. Dana Kalinová
- Director
- Jana Masaryka 56
- 120 00 Praha 2
- CZECH REPUBLIC
- Phone: +420 (0) 2 90052991
- Fax: +420 2 24498754
- E-Mail: info@svetknihy.cz
- > www.bookworld.cz
- Tokyo Big Sight
- 24/04/2003 - 27/04/2003 Tokyo
- Kaoru Iwata
- Director of International Sales
- 18 F Shinjuku-Nomura Bldg.
- 1-26-2 Nishi-shinjuku, Shinjuku-ku
- Tokyo 163-05
- JAPAN
- Phone.: +81 (0) 3 33498507
- Fax: +81 (0) 3 33457929
- E-Mail: tibf-eng@reedexpo.co.jp
- Salon International du Livre et de la Presse
- 30/04/2003 - 04/05/2003 Geneva
- Pierre-Marcel Favre
- Managing Director
- 29, rue de Bourg
- 1002 Lausanne

- SWITZERLAND
- Phone: +41 (0) 21 3121088
- Fax: +41 (0) 21 3205059
- E-Mail: info@salondulivre.ch
- > www.salon-du-livre.ch
- 16th Teheran International Book Fair
- 30/04/2003 - 11/05/2003 Teheran
- Mohammed A. Shoaee
- Director General Foreign Publishers
- 1178 Palestine Crossroad
- Enghelab Ave.
- P.O. Box 15875-3894
- 13157 Teheran
- IRAN
- Phone: +98 (0) 21 3936686 or 6415540
- Fax: +98 (0) 21 3905318
- E-mail: shoaee@yahoo.com
- 47th International Book Fair
- 15/05/2003 - 18/05/2003 Warsaw
- Janusz Fogler
- President
- Ul. Krakowskie Przedmiescie 7
- 00 - 068 Warsaw
- POLAND
- Phone: +48 (0) 22 826-1201/-9712
- Fax: +48 (0) 22 826-9256
- E-mail: ktk@arspolona.com.pl
- > www.bookfair.pl
- Fiera del Libro Torino
- 15/05/2003 - 19/05/2003 Turin
- On. Enzo Ghigo
- President
- Palazzo Bricherasio - Via Lagrange 20
- 10123 Torino
- ITALY
- Phone: +39 (0) 011 5184268
- Fax: +39 (0) 011 5612109
- E-mail: info@fieralibro.it

- > www.fieralibro.it
- World Education Market (WEM)
- 20/05/2003 - 23/05/2003 Lisbon
- Elaine Legault
- WEM Director
- 11, rue du Colonel Pierre Avia – BP 572
- 75726 Paris Cedex 15
- FRANKREICH
- Phone: +33 (0) 1 41904420
- Fax: +33 (0) 1 41914960
- E-mail: elaine.legault@reedmidem.com
- > www.wemex.com
- The Bucharest International Book Fair- The Bucharest International Book Fair
- 21/05/2003 - 25/05/2003 Bukarest
- Mihai Oroveanu
- Managing Director
- 2-Bd. N.Brlicescu No.2 Sector 1
- Bucharest
- ROMANIA
- Phone: +40 (0) 1 3125147 or 3146401
- Fax: +40 (0) 1 3121502 or 3136308
- E-mail: artexpo@artexpo.ro
- > www.artexpo.ro
- 22nd Kuala Lumpur International Book Fair
- 23/05/2003 - 01/06/2003 Kuala Lumpur
- Sir Sha'ari Bin Abdullah
- Chairman Organising Committee
- 20 Jalan Gurney Dua
- 54000 Kuala Lumpur
- Malaysia
- Phone: 603-2583 115 or 2553 535
- Fax: 603-255 3535
- E-mail: mbkm@po.jaring.my
- > www.KLBookFair.com.my